TÜRK KLASİKLERİ

ARABA SEVDASI

RECAİZADE MAHMUT EKREM

OTTOMAN KUM SAATİ

TÜRK EDEBİYATINDAN SEÇMELER

ARABA SEVDASI

RECAİZADE MAHMUT EKREM

OTTOMAN KUM SAATİ

OTTOMAN KUM SAATİ

ARABA SEVDASI

Recaizade Mahmut Ekrem

© Ottoman Kum Saati, 2016

İstanbul, 2016

ISBN: 978-605-84101-4-5

Sertifika No: 32399

Editör: Ebru Ece Gözsüz

Hazırlayan: Şebnem Gözsüz

Kapak Tasarım: Mustafa Saldamlı

Sayfa Tasarım: Adem Şenel

Baskı-Cilt: Melisa Matbaası

Çifte Havuzlar Yolu Acar Sitesi No:4

Davutpaşa/İstanbul Tel: 0212 674 97 23

Sertifika No: 12088

© Bütün yayın hakları Ottoman Kum Saati Yayınları'na aittir. İzinsiz basılamaz, kopyalanamaz, çoğaltılamaz, kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

KUMSAATİ YAYINLARI

Mansuroğlu Mah. Dumlupınar Cad. No: 23/7

Bayraklı / İzmir

e-mail: kumsaatiyayinlari@gmail.com

TÜRK EDEBİYATINDAN SEÇMELER

ARABA SEVDASI

RECAİZADE MAHMUT EKREM

OTTOMAN KUM SAATİ

Recaizade Mahmut Ekrem

Tanzimat döneminin önemli edebiyatçılarından biri olan Recaizade Mahmut Ekrem 1 Mart 1847'de İstanbul'da doğdu. 1858'de Mekteb-i İrfan'da öğrenimini tamamladı. Hariciye Mektubi Kalemi'ne memur olarak girdi. Bu görevi sırasında Namık Kemal ile tanıştı ve onun yönetimindeki Tasvir-i Efkar gazetesinde yazmaya başladı. 1867'de Namık Kemal Avrupa'ya kaçarken gazetenin yönetimini Recaizade Ekrem'e bıraktı. Siyasetle ilgilenmedi ve kendisini tamamen edebiyata verdi. Yazılarını Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı Dağarcık dergisinde yayımlamaya başladı. Batı edebiyatından çevirmeler yaptı. 1877'de Şura-yı Devlet üyeliğine getirildi. 1878'de Mülkiye Mektebi'nde başladığı öğretmenlik mesleğini Galatasaray Sultanisi'nde sürdürdü. Bu okullarda verdiği derslerin notlarını 1883'te Talim-i Edebiyat kitabında topladı. Bu kitap özellikle şiir konusunda getirdiği yeni bakış açısı ile önemli bir yapıttı. 31 Ocak 1914'te İstanbul'da öldü. Öldüğünde Meclis-i Ayan üyesiydi. Recaizade Ekrem'in Türk edebiyatına önemli katkılarından biri de 1895'ten sonra öğrencilerini Tevfik Fikret'in yönetiminde Servet-i Fünun dergisi çevresinde toplaması ve Edebiyat-ı Cedide'nin doğuşuna öncülük etmesidir.

Eserleri : **Şiir** : Name-i Seher, Yadigar-ı Şebab, Zemzeme (3 cilt) **Roman** : Araba Sevdası, **Öykü**; Muhsin Bey Yahut Şairliğin Hazin Bir Neticesi, Şemsa, **Oyun** : Afife Anjelik, Vuslat Yahut Süreksiz Sevinç, Çok Bilen Çok Yanılır , Çeşitli ; Talim-i Edebiyat, Takdir-i Elhan, Pejmürde, Nijad-Ekrem.

BİRİNCİ KISIM

I

Üsküdar'dan Bağlarbaşı yoluyla Çamlıca'ya gidilirken Tophanelioğlu'ndaki dörtyol ağzı istikametinden yaklaşık yüz adım ileriye bakılırsa, o geniş şosenin sonuna doğru etrafı yüksekçe bir duvarla çevrili ağaçlık fark edilir.

Bu ağaçlığa varıldığında şose yol, sağ ve sol olmak üzere ikiye ayrılır. Duvarla çevrilmiş olan ağaçlığın büyük bir kapısı vardır ki, iki yolun tam ayrıldığı noktaya rastgelir.

Sağ ve soldaki yollardan hangisine gidilecek olsa karşı tarafı o ağaçlıkla çevrilidir. Ağaçlığın yanındaki duvar alçak olduğundan üzerinden hayvanların, özellikle de insanların girmemesi için tellerle çevrilmiştir.

Fazlaca olmayan bir yokuş üzerindeki yollardan normal hızla dört, beş dakika gidilince boydan boya duvarla çevrilmiş olan ağaçlık bir meydancığa varır. Ağaçlığın burada da aşağıdaki kapının hizasında bir kapısı vardır. Yüksekten kuş bakışı bakılsa konik bir şekilde görünecek olan ağaçlık burada biter, ama iki yol yine de birleşmez. Meydancığın bir otuz adım ötesinde epeyce geniş ve yüksek bir set üzerinde -eski mimarideki binaların benzeri yapılmış- enli saçaklı bir kattan ibaret bir bina ve bunun etrafında bazı büyücek ağaçlar vardır. Üst yanında ise diğer bir setle başlayan yer, birtakım servi ve meşe ağaçlarını, vaktiyle kırılamayıp kalan ve mevkiin Sarıkaya ismiyle anılmasına sebep olan büyük büyük sararmış kayalar arasında, inişli yokuşlu terkedilmiş bir mezarlık bulunur. Geçtiğimiz meydancıktan buraya kadarki mesafe tahminen beş dakikadır.

Bu mezarlık da geçilince, iki yol hem birleşir, hem de düzleşir. Buradan yine bir beş dakika kadar ileri yürünürse artık Çamlıca tepesinin eteğinde Kısıklı Köyü'nün çarşısına varılmış olur.

Buraya çıkıncaya değin hâlimiz de varsa yine aşağı doğru inelim de sınırlarını belirlediğimiz yerlere göz atalım. Tabiidir ki bu incelemeye adı geçen ağaçlıktan başlayacağız.

Burası Çamlıca Bahçesi adıyla İstanbul'da en önce açılmış olan bahçedir. Kimbilir kaç zamandan beri halk pek ilgi göstermediği için genellikle kapıları kapalı durur.

Yazın, bahar mevsiminde bu bahçeyi açtırıp da aşağıki kapıdan içeriye girseniz, beş on adım ilerleyip çevrenize şöyle bir bakınca muazzam ve kalbe ferahlık veren güzel bir bahçe içinde bulunduğunuzu derhal anlarsınız.

Bahçe, sâdece yapıldığı tarihte güzel görünmesi fikriyle değil; ileride, yani zaman geçtikçe ağaçların büyüyerek alacakları hâle göre korunacak şekilde yapılmıştır. O büyüklü küçüklü tarhlarının güzellik ve vaziyetlerine bakarak ilk düzenlemesini yapan tabiat sever usta kim ise, sanatına hayran olur, her tarafını dikkat ve beğeniyle gözden geçirmeye başlarsınız.

Dışarıdan geçenlerin meraklı bakışlarından korumak için kenarlara sıralanmış ve dal-budak salıvermiş aylantoz, salkım, atkestanesi gibi gölge veren ağaçlar ile, orta yerlerde yer yer dikilmiş çınar, kavak, manolya, salkımsöğüt gibi türlü türlü ağaçların ve bazı yerlerde gözün nûrunun değil, güneş ışıklarının bile içerisine kolaylıkla giremeyeceği şekilde sıklaşmış ormancıkların etrafında dolaşır, bunları fazlasıyla gönül alıcı bulursunuz. Biraz ilerleyince bir düzlüğün ortasında üstü kapalı, etrafı açık, kameriyemsi bir şey ve bazı kenar yollar üzerinde kulübe tarzında muntazam ve güzel, ufak ufak binalar gözünüze çarpar. Bunlardan kameriyeye benzeyen şeyin -özel günlerde müzik yapmak için çağrılacak- çalgıcı takımına mahsûs bir yer, o kulübelerin de bahçe

dâhilinde yiyecek ve meşrubat satmak için yapılmış büfeler olduğunu fark eder, bunları da beğenirsiniz.

Biraz daha gidince bir büyük göl, ortasında da güzel bir adacık... Bu adayı kenara bağlamak üzere düzenli olmayan bir şekilde çitten yapılmış tabii, güzel köprüler ve adanın üzerinde yine işlenmemiş ağaç, dal ve kütüklerinden inşa olunmuş zarif bir köşk görür; bunlardan da çok hoşlanırsınız. Nihayet yukarıki kapıdan çıkar, bahsettiğimiz meydancıkta yer alan set üzerinde, evvelce gördüğümüz binayı da yakından seyredersiniz. Bu yapının, bahçeye bağlı bir gazino olduğunu öğrenir, bahçenin her bakımdan mükemmel şekilde düzenlendiğini kabul edersiniz.

II

Şu bir kaç sözle özellikleri kabaca anlatılmış olan Çamlıca Bahçesi, bundan önce şimdiki gibi hüzünlü, sessiz tenha bir yer değil; gürültülü, coşkulu bir şenlik yeriydi.

Düzenlenmesiyle çok fazla uğraşılan bu bahçenin Rumi 1286 senesi bahar mevsiminde açılacağı söylentisi üzerine, İstanbul ve üç belde diye adlandırılan yerlerin halkı arasında tanınacak zevk düşkünü gençler, özellikle de böyle eğlenceleri erkeklerden birkaç kat fazla aramaya yaradılışı gereği yatkın olan hanımlar, açılış gününün gelmesini beklerken, yeni elbiseler ve süsler hazırlamaya hız vermişlerdi. Bizim memlekette emsali henüz görülmemiş bu "moda" gezinti yerinden her vakit, hatta mehtaplı gecelerde bile faydalanmak için pek çok aileler Çamlıca, Bulgurlu, Kısıklı, Tophanelioğlu, Bağlarbaşı taraflarında köşkler, haneler yaparak bahar gelir gelmez hemen taşınmakta acele etmişlerdi.

Keza o senenin mayıs ayı başlarında "Bahçe" açıldı, dinlenme ve gezintiye ait olan cuma ve pazar günleri Üsküdar, Kadıköy, Beylerbeyi gibi Çamlıca'ya civar sayılan yerlerden

başka İstanbul'un uzak yerlerinden, Boğaziçi'nden ve diğer yerlerden arabalar, hayvanlarla ve bazıları yayan olarak gelen kadın, erkek binlerce seyircinin bahçeye toplanması hakikaten görülecek manzaralardandı.

Çevresi bir çeyrek saatte ancak dolanılabilen bahçeye, o kadar geniş olmasına rağmen, o insan kalabalığı sığmadığından, halkın bir kısmı girdikçe, diğer bir kısmı çıkmak zorunda kaldı. Bu suretle gerek yukarıdaki, gerek aşağıdaki kapıdan durmadan girip çıkan seyircilerin yoğun izdihamından, o koca bahçe -benzetme biraz kabaca olsa da- büyük bir arı kovanını andırıyordu; fakat bu öyle bir kovandı ki, arıların bal alacakları çiçekler de içindeydi! İçeride kalanlardan -alafranga bir tabir ile- güzeller taifesine mensup olanlar, bahar manzaralarıyla rekabet eder gibi en parlak, en güzel renkler içinde ve üçü, beşi bir yerde çiçekler gibi iki yana salınarak gezinirler ve bunlardan bal almak hevesiyle kararsız olan arı mizaçlı genç beyler de çiçeklerin arasında ikişer ikişer dolaşırlardı.

Bahçenin dışına gelince, o başlı başına ayrı bir mevzuydu: Süslü hanımlar, şık beyleri taşıyan birkaç yüz kadar araba, hareketli bir zincir gibi birbiri ardınca bahçenin etrafını kuşatmışlardı.

Gerçi o zamanlar ağaçlar daha çok genç, belki çocuk dönemindeydi. Ormanlar ise pek sık olmamakla birlikte bitki sınıfı içinde görüntü açısından güzel ve bahçe süslemesine uygun ağaç, çiçek ve çimenlerin makbul olan ve itibar edilen her türünü bünyesinde ihtiva ettiriyordu. Tabiatın bahar bahçesi seçme güzelliklerinin toplandığı bir yer gibi bakılmaya layıktı. Ayrıca, içerisinde göl gibi, köşk gibi nazarları diğer yönden de memnun edecek şeyleri, özellikle istirahat ve huzur arzu edenler için yer yer sandalyeleri, kanepeleri bulunan ve bahçe, halkın başka seyir yerlerine olan rağbetini tamamıyla kendisine çekmişti. Bununla beraber cuma ve pazardan başka günlerde ve bazen mehtaplı gecelerde bile "Bahçe"nin ziyaretçileri eksik olmazdı. Onun için demiş idik

ki, Çamlıca Bahçesi bundan evvel şimdiki gibi hüzünlü bir sessiz tenhalık değil; gürültülü, coşkulu bir şenlik yeriydi. Gerçekten o yaşlı başlı ağaçlar vaktiyle gençti. Heves ve arzularına karşı kararsız olan gençler gibi, bunlar da en hafif bir rüzgârla hemen sallanmaya başlar, coşku ve ümide dair konuşmaya koyulurlardı.

III

O yılın haziranı ortalarına doğru sıcaklar günden güne etkisini arttırmaya başladı. Sıcaklar arttıkça bahçedeki hareketlilik azalmaya başlamıştı. O sırada bir perşembe gecesi çıkan bir fırtınanın ardından sabaha kadar devam eden yağmur havayı süzüp temizleyerek tozları tamamen bastırdığı gibi dağlara, bağlara da yeni bir ruh getirmişti. Bir gün sonraki cuma günü saat sekiz dolaylarında "Bahçe", benzeri görülmedik bir kalabalığa şâhit olmuştu. Bu kalabalıkta erkekler ve kadınlar ayrı ayrı olmak üzere, üçerli beşerli gruplar halinde bahçenin içinde aşağı yukarı gezinirler; bazıları da tarhların arasındaki kanepelere, sandalyelere oturarak ve çalgıcıların -o zamanlar İstanbul'da pek moda olan -"Belle Helen" operasından çaldıkları havaları dinleyerek, gezinenleri seyrederek eğlenirlerdi.

Bu seyircilerin içinde yaklaşık yirmi üç-yirmi beş yaşlarında yuvarlak yüzlü, saz benizli, ela gözlü, siyah saçlı, küçük bıyıklı, kısa boylu, güzel giyinmiş bir bey görülürdü. Aşağıki kapıya yakın, kapıdan gireni çıkanı görmeye uygun bir yerde, bir masanın yanındaki iki sandalyeden birine kendisi kurulmuş, diğerine de yakasının iç tarafındaki "Terzi Mir" markası yakından geçenlerin gözlerine çarpacak şekilde, pardesüsünü sanki gelişigüzel atmıştı.

Masada tepsi içinde bir bira kadehi, yaklaşık bir saattir geldiği gibi dolu durmaktaydı. Genç bey ise, oturduğu yerde bacak bacak üstüne atmış, sağ ayağını mızıkanın temposuna

uygun hareketlerle devamlı oynatıyordu. Ayağı pek de küçük değildi ama, ziyadesiyle nazik, ziyadesiyle biçimli gösteren Heral işi parlak botunun sivrice burnuna elindeki bağa saplı, sapının üzerinde de Fransızca (M. B.) harfleri görünen gümüş markalı bastonuyla bir düziye vuruyordu. Bu arada her beş dakikada bir, uçları sırmalı siyah bir ipek şeride bağlı, mineli saatini beyaz yeleğinin cebinden çıkarıp baktıktan sonra sabırsızlıkla yerinden fırlıyor, kapı tarafına doğru beş-on adım gittikten sonra yine sandalyesine dönerek evvelki vaziyetini alıyordu. Genç beyin bu haline dikkat edenler, kendisinin çok önemli bir bekleyişin huzursuzluğu içinde bulunduğuna hükmedebilirdi.

IV

Muhteşem Bihruz Bey, eski vezirlerden rahmetli (...) Paşa'nın oğludur.

İlden ile geçerek on beş senedir İstanbul'a ayak basmamış olan babasıyla küçük yaşında memleket memleket dolaştığından, Bihruz Bey bir çocuğun öğrenmesi gereken bilgileri iyi bir derecede on altı yaşına kadar elde edememişti. Nihayet pederinin görevden alınması üzerine İstanbul'a gelişinde küçük beyin bir okula yazdırılmasına nasılsa gayret edildi. Aradan altı ay geçmeden (...) Paşa yine bir vilâyetin valiliğine tayin edildi ve İstanbul'dan tekrar ayrılmaya mecbur oldu. Ancak bu defa Bihruz Bey, tahsilinden geri kalmaması için validesiyle beraber İstanbul'da bırakıldı.

İki sene sonra Paşa yine görevden alınarak İstanbul'a geldiği zaman, oğlunu kara cümleden, imlâdan, okumadan imtihan ederek öğrendiklerini kâfi derecede gördü; tahsilini tamamlayıp da bir diploma almasına kadar mektebe devam ettirmeye gerek görmedi. Çocuğu kendi isteği üzerine Babıâli dairelerinden birisine verdi. Beyefendi için bilmesi kesin-

likle gerekli görülen Fransızca ile beraber ikinci derecede lüzumlu sayılan Arapça ve Farsçayı öğretmek üzere Bihruz Bey'e ayrı ayrı maaşlı hocalar tuttu.

Bihruz Bey ilk heyecanla beş altı ay kadar "Kalem"e devam ederek daha Fransızca bir kelime okumayı başaramadan, ağızdan bellediği bir hayli sözler ve deyimler ile alafranga genç beylerin davranışlarını, kıyafetlerini hal ve hareketlerini taklitte gerçekten büyük bir kabiliyet gösterdi.

Bihruz Bey, annesinin tek çocuğu olduğu için zaten hep şımartılarak büyümüştü. Babasının serveti, oğlunun her arzu ettiği şeyi kolayca elde edebilmesine müsait olduğu gibi, gençliğinden kaynaklanan eğilimleri hiç bir şekilde, bir gün bile engellenmediği için Bihruz Bey sonraları kaleme gidip gelmeyi pek seyrekleştirmişti.

Kaleme gitmediği günler ise terziye kıyafet ısmarlamak, kunduracıya ölçü vermek, saçlarını kestirmek gibi ardı arkası kesilmeyen bahanelerle Beyoğlu'nda, ötede beride vakit geçirir; cumaları ve pazarları da sabahleyin hocalarıyla yarımşar saat ders müzakeresinden sonra evinden çıkar, akşamlara kadar seyir yerlerinde dolaşırdı.

İllerde bulunduğu vakit en büyük zevki sırmalı esvap içinde, midilli veya at üzerinde, arkasında çifte çifte uşaklarla sokak sokak gezip dolaşmaktan ibaret olan küçük beyin, İstanbul'a geldikten sonra merakı üç şeye yoğunlaştı: Birincisi araba kullanmak, ikincisi alafranga beylerin hepsinden daha süslü gezmek, üçüncüsü de berberler, kunduracılar, terziler ve gazinolardaki garsonlarla Fransızca konuşmak.

Bihruz Bey, kışları Süleymaniye'deki konaklarında, yazları da Küçük Çamlıca'daki köşklerinde otururdu. Kendisi gibi nâzik çocuklarının ilgi göstereceği hiç bir gezi yeri bulunmazdı ki bu beyefendi en son modaya uygun bir şekilde giyinmiş olduğu hâlde, bazan yağız, bazan kır bir çift beygir koşulu dört tekerlek üzerinde, üstü ve yanları açık, süslü bir sıradan ibaret olan ve seyis oturmaya mahsus yeri arka tara-

fında bulunan arabasıyla orada hazır bulunmasın.

Kışın en soğuk vaktinde dâhi havanın açık olduğu bir gün görünce, arkasında sadece süsüne zarar vermemek için dar ve ince kumaştan bir ceket, dizlerinin üzerinde ise yine süslü görünmek için bir kadife örtü bulunduğu hâlde Beyoğlu caddesinde, Kâğıthane yollarında araba kullanmak isteği ile en şiddetli poyrazın karşısında tiril tiril titreyerek geçerdi. Yazın da otuz, otuz beş derece sıcak günlerde Çamlıca'da, Haydarpaşa, Fenerbahçe yollarında yine o hevesle en kızgın güneşin altında haşım haşım haşlanır; fakat bu azabı kendisine en büyük zevk sayardı. Bihruz Bey her nereye gitse, her nerede bulunsa, maksadı çevresini görmek değil, yalnızca kendini göstermekti.

Sonunda (...) Paşa'nın vefatı üzerine oğlu bir anda yirmi sekiz bin liralık bir mirasa kavuşmuş oldu. Böylece hareketlerine de karışanı kalmayınca, o büyük serveti az zaman içinde yok edecek bir eğlence hayatına koyuldu; çünkü annesi hanımefendinin mahdum bey hakkında eskiden beri hiç bir hükmü, hiç bir tehdidi tesirli olamazdı. Babasının vefatında oğluna kalan servetin idaresi için akrabadan bazı şahısları işe karıştırmak gibi tedbirler de düşündü, ancak sonuçsuz kalacağını anladığından çocuğu bütün bütün kendi heveslerine bırakmak zaafını gösterdi. Üstelik genç beye o açıdan da bir sıkıntı çektirmemek üzere, konağın mutfak masraflarını ve hizmetlerinde devam eden bazı emektar çalışanların maaşlarını bile kendi kazancından ödemeye razı olmuştu.

Mirasyedi Beyefendi'nin kendi eğlencesinden başka hiç bir masrafı olmadığı hâlde, her ay eline geçen yüz elli lira kadar bir para o hayat tarzına yetmezdi.

Bu arada, Bey'in Farsça ve Arapça hocaları kovuldukları için konağa gelmemeye başladılar. Yalnız Mösyö Piyer adındaki Fransızca hocası, beyin nabzına göre şerbet veren kurnaz bir ihtiyar olduğundan onun eskisi gibi devamına izin verildi, hatta dört liradan ibaret maaşı altı liraya yüksel-

tildi.

Genel olarak mirasyedilerin düşündüğü gibi Bihruz Bey de servetini, yemekle bitip tükenmez olduğuna inanırdı. Bu yüzden ulu orta giriştiği israfa nakitten başlandı. Onlar bitince İstanbul tarafındaki en az gelir getiren dükkânlar birer birer elden çıkarıldı. Daha sonra sıra, Beyoğlu'ndaki önemli mağazalara geldi. Bunlar da elden çıkarıldı. Gelir nâmına, Galata'da bir han kalmıştı. Nihayet o da satıldı. Mülk olarak elde, Süleymaniye'deki konak ile, Küçük Çamlıca'daki köşkten başka bir şey kalmadı. Fakat Bihruz Bey içine düştüğü sefahete; arabasıyla, hizmetçileriyle, gösterişiyle kendini kaptırmış, devam ediyordu. Çünkü valide hanımın renk renk kadife mahfazalar içinde çekmecelere ziynet veren mücevherat ve değerli taşlarına henüz el sürülmemiş ve hanımın kendi üzerinde bulunan diğer beş-on parça mala ise hiç saldırılmamıştı.

V

Çamlıca bahçesinin açılacağını, komşuluk nedeniyle tabii ki herkesten önce haber alan Bihruz Bey, mart gelir gelmez annesini zorlaya zorlaya yazlığa geçmeye razı etti. Köşke taşındıklarının ertesi günü soluğu hemen 'Jarden Publik'te (bahçe) aldı. Aceleyle içini, dışını kontrol ederek buranın pek "a la mod" (moda) ve özellikle kendi isteğine uygun olarak gösteriş yapmaya pek "favorabl" (elverişli) bir "promenad" (gezinti) mahalli olacağını anlayınca, "ekipaj"ını biraz daha süslü hale getirmek için Beyoğlu'nda elde ettiği bazı vasıtalarla Bencler fabrikası mamûlü, gayet hafif ve zarif bir arabayla, mevcutlarına nisbeten ikişer parmak daha boylu bir çift talimli Macar katanası ısmarlamıştı.

Araba ile hayvanlar, bahçenin açıldığının ikinci haftasında yetişti. Bihruz Bey de hemen o haftadan geçerli olmak üzere her cuma ve pazar günü bahçenin seyircileri arasında

görünmeye başladı.

Araba hakikaten o senenin moda rengi olan gayet açık, tatlı sarıya boyanmış; yan tarafları beyin adı ve mahlasının ilk harflerini içeren yaldızlı birer marka ile süslenmiş; tekerleklerinin çubukları incecik fakat kendisi fazlasıyla yüksek, zarif ve nazik ve âmiyane tâbirle "kız gibi" bir şeydi. Annesinin en güzellerinden olan kır atlarına gelince, bunların da gerek boyları, gerek renkleri araba ile uyumlu olduğu gibi koşum takımı da tabii en âlâsındandı.

Mevsimin müjdesine göre bazı zamanlar koyu, bazen açık renkte çok dar elbisesi, bal renginde eldivenleri, ufarak fesi ile yan taraftan yüzünün bir tarafı frenk gömleğinin dimdik duran yüksek yakasıyla örtülmüş yeleğinden aşağı ellerinin yarısından çoğu yine o gömleğin uzun kolları içinde saklanmış olduğu halde Bihruz Bey arabanın ön tarafında bulunarak hayvanların terbiyesini tutar parlak düğmesi, lâcivert setresi, malta renginde açık ve dar pantolonu, diz kapaklarına kadar çıkan uzun konçlarının üst tarafından tersine kıvrılmış kısmı beyaz, aşağısı siyah çizmeleri ve beyinkinden daha açık büyücek fesi ile seyis de özel yerinde otururak beyefendinin hareketlerine dikkat ederdi.

Bu nedenle Bihruz Bey'in ekipajı (araba) -yukarıda tarif olunduğu gibi- bahçenin etrafını durmaksızın dönen hareketli zincirin en övgüye değer halkası sayılsa yeriydi!

Bihruz Bey, bahçe seyahatinde araba kuşandığı zamanlar bir kimseyi çiğneyip de bir kaza çıkarmamak, arabayı bir yere çarptırıp da bir sakatlığa meyyâl vermemek için kendi hayvanlarının ve özellikle öndeki ve gerideki arabaların hareketlerine devamlı dikkat etmek zorundaydı. Bu yüzden hiç bir şey göremez, hiçbir kimseye bakamazdı. Zaten, görmek, bakmak da istemezdi; çünkü tek amacı: süslü ve albenili arabasında, bu gezinen gösterişçilik içinde birinciliği kazanmaktan ibaretti ve bu amacının gerçekleşeceğinden tamamıyla emindi. Şu kadar ki o kıyafette, o vaziyette ve özellikle o ka-

labalık içinde saatlerce araba kullanmak yorgunluğuna tahammül edemediğinden, hem dinlenmek hem de ekipajının seyredenlerde yarattığı etkiyi şahsen görmek için ara sıra bahçenin üst tarafındaki meydancığın -gelen geçen arabaları görmeye, içindekileri seçmeye müsait- bir noktasında arabasını durdurur ve bazen arabadan inerek bahçenin içerisinde bir tur yapardı.

Yine bir defa o şekilde araba içinde süregiden devri seyrederek eğlenirken, kalem arkadaşlarından kendisi gibi epeyce süslü, fakat arabalı değil, hatta hayvanlı da değil, yaya bir genç beye rastladı. Bihruz Bey'in arabasına yaklaşarak beyefendiye "a la mod" yani kısacık bir el de verdikten ve arabayı, hayvanları öven birkaç sözden sonra Bihruz Bey'in dâveti üzerine arabasına binmiş ve yanına oturmuştu.

İki arkadaş hem konuşuyor, hem de önlerinden geçmekte olan arabaları seyrediyorlardı. Bu arabalardan biri, ikisinin birden dikkatini çekti; çünkü bu araba, güzel bir çift doru beygir koşulu, büyücek ve yeni bir lândo idi; çünkü landonun syeji (koltuk) üzerinde özel bir dikkatle ile oturmakta olan köşe, yani arabacı parlak düğmeli idi; çünkü landonun içinde bulunan iki beyaz baştan bir tanesi, beylerin bulundukları noktaya gelince arabadan dışarıya doğru farklı bir edayla uzandı, önce arabaya ve hayvanlara, sonra da beyefendilere ayrı ayrı dikkatli birer bakış fırlattı.

Lândo, ikinci defa geçtiği sırada o beyaz baş, yine evvelki hareketi tekrar edince, Bihruz Bey söze başladı. İki genç arasında şu konuşma geçti:

- Treşik! (çok şık)
- Tre z'elegant! (çok zarif)
- Mon şer (dostum), kimin bu lândon?
- Lândo'nu tanıyamadım...
- E la blond? (Sarışın mı?)
- Blond'u tanıyacağım gibi...
- Kim bakayım?

- Fakat pek sur (emin) değilim. Bilmem, benzetiyor muyum?

- Kem port, dit! (Ne önemi var!)

- Zannederim ki bizim köyden. Belki de bizim kartiyeden...

- Drol (garip)! Dünyada ne kadar güzel varsa hepsi de sizin köyden mi olur?

- Hepsi değil ama bazıları... Ne zannettin ya? Bizim köy cennetten bir parça, bunlar da hurileri!

- Fenerbahçe'den dolayı mı?

- Hayır Kuşdili'nden dolayı...

- Ben o dilden anlamam. Fener âlemi nasıl gidiyor? Mond (sosyete) geliyor mu?

- Ne gezer! Sizin bujardeniniz yok mu? Papazın Bağı'nı da kuruttu. Fener'in parlaklığını da söndürdü. Moda'yı da eskitti! Şimdi buradan başka her yer dezer! (çöl)

VI

Arkadaşıyla bu konuşmayı yaptığı kısa süre içinde Bihruz Bey'in zihninden bir alay düşünceler geçmişti:

- Ne münasebet? Kadıköyü gibi burjuva kartiyede bu derece şık bir ekipaj (araba) bulunsun! Ne münasebet? Orada olanlar hep malûm. "Blondu (sarışın) tanırım" demesi de ağız... Tanısaydı öyle mi dururdu? Oh! Kel bote divin! (Ne kadar hoş!) Sürtu kel gu ekselân! (Özellikle ne zevk!)Benim ekipaja ne kadar dikkatli bakıyordu! Duygularını bu da ispat etmez mi? Acaba kimdir bu? Şüphesiz ünjönfiy blond (sarışın genç bir kız); fakat şu Keşfi'yi nasıl savayım? O vakit çabuk anlaşılır... Bakalım iltifat bana mı mahsusmuş, yoksa ona mı? Kim olduğunu öğrenmek kolay... Takip de eder, gittiği yeri görürüm.

Bu düşüncelerinden de anlaşılır ki, Bihruz Bey lando-

nun Kadıköyü tarafından olduğuna ihtimal veremiyor ve arkadaşı Keşfi Bey'in: "Lândoyu her ne kadar tanımazsam da sarışın hanımı bileceğim" yolundaki sözünü, hanımdan etkilendiği için aynı vaziyette görünme kaygısıyla söylenmiş bir söz diye düşünüyor ama yine de bütün bütün şüpheden kurtulamıyordu.

Lândoyu Kadıköyü'ne pek yakıştıramıyordu. Çünkü pek ala-franga beylerle görüşme sayesinde edinmiş olduğu bazı acâyip fikirlerden olmak üzere Bihruz Bey İstanbul ile İstanbul'a bağlı yerleri üç sınıfa ayırırdı: Birincisi kendisi gibi nobles (soylular) soylulardan olan sivüise(medeni) kibarlara; ikincisi burjuva (üst tabaka) sınıfına yani medeni fikirlerden o kadar nasibi olmayan kaba tabiatlı, orta halli halka; üçüncüsü esnaf takımına mahsûstu. Kadıköy'ünü ise birinci sınıftan saymak gerekirken her nasılsa ikinci sınıfa sokmuştu.

Arkadaşı Keşfi Bey'in "sarışın kadını tanırım" demesini gerçekten ziyade, bir yakın görünme kaygısına yormasındaki neden ise şuydu: Gûya Keşfi Bey, bu nazlı hanıma kur yapacak olursa -kendi köyünden bulunduğu ve zaten tanıdığı için- Bihruz Bey'in ne bir şey demeye hakkı, ne de rekabete kalkışmaya yüzü olacaktı. Halbuki Bihruz Bey nerede, Keşfi Bey nerede? İkisinin arasında asaleten, zarafeten ve şahsen mevcut olan fark, Küçük Çamlıca ile Kadıköyü arasındaki fark kadar büyüktü. Landonun sedirinin süsüyle övünen nazlı hanımın bu farkı bilmemesi ise, Bihruz Bey'in düşüncesine göre mümkün değildi. İş böyleyse, hanımefendinin bir aralık Keşfi Bey'e de bakışındaki mânâ neydi?

Bu bakışın anlamı, Keşfi Bey'e; "Bey! Sen o arabaya hiç de yakışmıyorsun!" demek miydi? Yoksa kendisine karşı: "Niçin öyle yaramaz adamlarla görüşüyorsunuz?", yahut: "Yanınızda o bulunmasaydı, size daha başka türlü bakacaktım" yollu bir şey miydi? Bunu derhal anlamak Bihruz Bey için çok önemliydi, bu da Keşfi Bey'in savulmasına bağlıydı. Onun için Keşfi Bey'i yanından def etmeye zihninde bir çare

arayıp dururken, Keşfi Bey;

"- Mon şer, ben biraz da bahçeye gireceğim. Arkadaşlardan birisiyle randevumuz var, bakayım gelmiş mi?" diyerek izin istedi. Bihruz Bey de;

"- Öyle ise orövuar!" (görüşürüz) dedi, iki arkadaş ayrıldılar.

VII

Keşfi Bey, doğruca bahçeye girdi ve kalabalığın içinde gözden kayboldu. Bihruz Bey de fesini, boyun bağını düzeltti, potinlerinin tozunu arabacısına aldırdı, sonra da mevkiine rahatça yerleşti, landonun gelişini beklemeye başladı.

Aradan iki dakika geçmedi, lândo bahçenin öbür köşesinden göründü. Zavallı Bihruz Bey, önüne gelinceye kadar öyle bir kalp çarpıntısına uğradı ki, adeta bütün kanı kalbine doğru hücum ederek suratı mavi bir renk aldı. Kendi kendine;

"- Diyab, par azar sörej amurö?" (Hay aksi, kazara bir sevda mı?)gibi alafranga söylenmeye başladı. Oturduğu yerde bazı pozlardan sonra lândoya gözlerini dikti. Lândo, bütün çalımıyla Bihruz Bey'in bulunduğu noktaya yaklaşıyordu; ama içindekilerde hiç bir hareket görülmüyordu. Bihruz Bey, arabasını biraz geri almak bahanesiyle hayvanlarını hareket ettirdi. Bundan maksadı landonun içindekilere; "Ben buradayım!" demekti. Bu hareketin de faydası olamadı. Lândo geldiği gibi geçti, gitti...

- Ne âdi kadın! Yazık ekipaja (araba). O da bir şey değil ya! Kezâ modası geçmiş! Hayvanlar dersen kaç paralık şeyler! Öyle ordiner (sıradan) insanlar kendileri gibi insanlara meyl eder. Se natürel! (Bu doğal!) fakat Domaj! (yazık!) Vualâ ün bote mal plase! (İşte kötü bir güzellik!) Si se tün bote par egzampl! (Örneğin bu güzellik!)

Bihruz Bey'in böyle lâflar etmeye kalkışması; arabadan biraz önceki alâkayı görmediği için, istediği şeyden mahrum kalmış olduğundan kendini avutmaktan başka bir şey değildi. Yoksa gerçekte o zamana kadar bir kerecik olsun tadını tatmadığı bir kıskançlığın tesiriyle birden bire acı duymuş, bu kıskançlığın tabii neticelerinden olmak üzere ansızın bir bakışa tutulmuştu. Gözleri kararmış; zihni karışmıştı. Bundan dolayı da kendisine bir dakika evvel bir sevinç âlemi gibi görünen o gezinti yerini, gözleri huzursuz eden bir kargaşalıktan ibaret görmeye ve bahçeden doğru gelen mızıka sesini kulakları tırmalayan bir ahenk cehennemi gibi duymaya başladı; fakat ne yapsın? Arabanın arkasından gitmek bir tenezzül, orada durmak tahammül ötesi... Bütün bütün savuşup gidebilirdi ama o da üzüntüye yorulacağı için kendince bir çeşit alçalmaydı. Bîçare Bihruz Bey, zihninde hiçbir şeye karar veremediği için olduğu yerde düşünüp duruyordu.

Fransızca hocasıyla birlikte okuduğu bazı romanlarda, kendisinin bulunduğu zor koşullara benzer bazı olaylar geçiyordu. Bir aralık aklına onlar geldi. Onları düşündükçe yavaş yavaş kanındaki öfke soğumaya başladı, çünkü böyle bir durumda, kadınlara karşı endiferans göstermekten başka etkili ve faydalı bir tedbir bulunmadığının, denenmiş bir kural olduğunu düşündü. Bunu da romanların kendisine sağladığı faydalardan biri olarak hatırladı ve aynı yerinde olduğu gibi orada kalmaya karar verdi. Lândo tekrar gelip geçtiği vakit kendisi de ilgisizce başka bir tarafa bakacaktı. Bu defa lândoyu iç rahatlığıyla bekledi.

Lândo dördüncü kez olmak üzere yine öbür taraftan göründü; ama bu defa doğruca bahçenin kapısı istikametine geldi, durdu. Hanımların emir ve işaretleri üzerine arabacı hemen aşağıya atladı, arabanın kapısını açtı. Aklında tamamıyla ilgisiz görünmeğe karar veren Bihruz Bey'in gözleri evvelkinden daha fazla açılmış, bunlara uzaktan bakıyordu. Arabanın kapısı açılır açılmaz biri biri ardınca iki hanım da

indiler. Birincisi, o bildiğimiz sarışın hanım, diğeri de refakatindeki hanımdı. Hanımlar arabadan indikten sonra arabacı, aldığı emir üzerine lândoyu öbür tarafa doğru sürdü. Sarışın hanım -kendisi gibi gönül avcılığında ustalık kazanmış nazeninlerin kendilerine has cilveleriyle- yanındaki hanıma bir şey söylemiş de ona gülüyormuşcasına gülümseyerek Bihruz Bey'e gözucuyla baktıktan sonra ağır ağır yürüdü. Arkadaşıyla birlikte bahçeye girdi. Bunlar lândoyu bahçenin hizasında durdurur durdurmaz Bihruz Bey kendi kendine söylendi:

"- Keşfi'nin randevusu anlaşıldı! Vay yosma vay! Sö ne kün grizct! (Sadece bir ...) Ya ötekinin o ağzı ne idi? Lâkin bu kim? Belli ki bir kokot! (yosma) Böyle bir bayağı kokotla Keşfi gibi bir bayağı kurör'ün muamelelerini görmek de hoştur ya! Ben de bahçeye girer, bir tarafta bunları seyrederim. Ne ehemmiyeti var ki. Ah o zevzeğe niçin yüz verdim de arabama çağırdım, yanıma oturttum! Lâkin şunun kim olduğunu öğrenmeliyim. Lâparans e trompöz (Görüntü aldatıcıdır.) derler; ne kadar doğru bir söz..."

Bihruz Bey, böyle konuşa konuşa bahçeye girmeye karar vermişken, sarışın hanımın o anlamlı bakışından yine kendisi için ümit vaad eden bir mânâ çıkardığı için, hakkındaki sözlerini bir süreliğine geri aldı, hemen arabasından fırladı. Bahçeye girdi. Önü sıra konuşarak gayet yavaş yürümekte olan iki hanımı takibe başladı.

VIII

Sarışın hanım ne uzun ne kısa, tamam orta boylu, ince yapılı; yürürken âniden durur, dururken birdenbire hareket eder; dönüp dönüp arkasına bakar; hani:

"Ahu zi tu âmuht be hengâm-ı devîden
Râm kerden ü üstüden ü vâpes nigerîden"

Ünlü sözünde tarif edilen gönülçelen yapıya sahip bir

nazenindi. Saçları şimdiki boyaların verdiği kızıl renkte değil, gayet açık, tabii sarı; gözleri ise tabiat nakkaşının doğruya benzer güzel bir yanlışı olarak mât değil de tahrirli koyu sarı (bal rengi elâ gözler); kaşları kumral, çehresi vücudunun narinliğine nisbeten dolgunca; burnu ise çehrenin dolgunluğuna nisbeten ince, çekme tâbir olunan biçimde; ağzı şairlerin tasvir ettikleri hayali "nokta" derecesinden beş, on bin defa büyük; fakat yine oldukça küçüktü.

Şu özelliklerle çok güzel sayılan sarışın hanımın en büyük, en etkileyici güzelliği, bakışlarında ve dudaklarında birikmişti. O bakışta bilinmez ne öfke vardı ki, dikilip durduğu zaman baktığı gözlerden bir akan bir şimşek gibi nüfuz ederek tâ can evine ulaşır ve olağanüstü yakıcılığı karşısında yürekleri tir tir titretirdi. O dudaklarda bilinmez ne kuvvet vardı ince bir söz veya zarif bir gülümseyişle kıpırdadığı zaman, bakışlar hasrete türlü türlü mânâlar anlatır ve bu mânâlar huzur ve tahammülü yakıp kavururdu!

Nazenin ne kadar da güzel giyinmişti: O devrin modasına çok da uygun olmayarak biraz darca kesilmiş süt mavisi rengindeki atlas feracesi, biçimli vücudunu gizlemekten yoksundu. Arabanın içinde saatlerce oturmaktan, kumaşın üzerinde birçok kırışıklıklar, bükülüşler oluştuğu için güneş vurunca, usta bir hayalci için o renk seçimine uygun olarak gayet hoş, gayet güzel ışık-gölge oyunlarıyla dalgalanan çekici bir manzara gösteriyordu. En ince cinsinden yaşmağı tozpembesi renginde, yanağı üzerinde yeni açmış bir gülü süsleyen hoş bir buğu gibiydi. Yaşmağın iki yanında haylazcasına dışarıya sarkmış olan ve en ufak bir esintiyle hemen oynamaya başlayan sırma teller ise beyaz bir bulut parçasına uzunmaş güneş huzmelerini andırıyordu. Başındaki hotoz da gök mavisiydi. Benzetmelerde ileri gitmiş olmayacağınızdan emin olsak, bunu da o sarı saçlarla beraber güneşli bir gökyüzüne benzetirdik. Uçuk eflatun eldivenler içinde saklı ellerin ve tahminen otuz dört numara iskarpin içinde ipek ço-

rapla örtülmüş ayakların güzellik ve inceliklerinin derecesi bilinemezse de hasretini çeken gözler için bunlar da pek sevimli, pek nâzikti.

Sarışın hanımın şemsiyesine gelince; öyle dantelli, saçaklı türden parlak renkli değil, doğasındaki -hani ya şu Bihruz Bey'i ilk bakışta "Kel gı ekselân" (Ne saygı değer kişi!) sözüyle kendisine hayran eden- zarafetin en büyük işareti olmak üzere sade, güzel ve yalnız sapına feracesinin renginde bir kurdela bağlı siyah, ağır atlastandı. İsteyenler, bu şemsiyeyi de o güneşli gökyüzünün bir tarafında bir kara buluta benzetebilirler, ancak o zaman bu benzetme ters bir hayali ortaya koyar; çünkü bulut göğün içinde olması lazım gelirken, gökyüzü bulutun içine girmiş olur.

Sarışın hanımın yaşından hiç konuşmadık. Çünkü bilmiyoruz. Dişlerini tarif etmedik; çünkü görmedik. Fakat tahminimizce nazenin, olsa olsa yirmi yaşını henüz tamamlamış olmalı. Dişler de elbette iki dizi incidir!

Diğeri ise, sarışın hanımdan daha kilolu, daha boylu, daha yaşlı, hem de çokça yaşlı; mavi gözlü, esmer yüzlü, fakat canlı canlı yürüyüşüne bakılırsa pek dinçti. Konuşkanlığına, latifeciliğine, devamlı gülmesine bakılırsa pek neşeliydi. Yanlarından gelip geçenlere hemen bir şey söyleyecek gibi dikkatli dikkatli baktığına göre, serbestçe alışmış; sanki Kalpakçılar yanındaki dükkânlardan çokça alış-veriş etmiş olmasını düşündüren bir hanımdı.

Siyaha dönük koyu yeşil canfesten feracesine söyleyecek bir şey yoktu, ama arka eteğini sağ eliyle tutup, durmadan kaldırmasında pek de estetik yoktu. Karamandola'dan potinleri eski değildi, ancak yürürken feracenin eteklerini fazla kaldırdığından o potinlerin üst tarafından beyaz tire çoraplarının görünüşü hiç de şık durmuyordu. Sol elindeki beyaz şemsiye ipekli gibi parlıyorsa da büküm yerlerinin bir parçacık sararmış olması o kadar hoş görünmüyordu. Kalınca yaşmağı o yaşta bir hanım için pek uygun ise de bu yaşmağın ara sıra çenesinden aşağıya doğru düşmesi hiç de hoş şey de-

ğildi; fakat bu iki hanımın bir diğerine yoldaşlığı, ifrat ve tefriti dengeleyerek bir güzel manzara oluşturuyordu. Sarışın hanım meselâ bir sarı gül, diğeri ise onunla bağlanmış bir mazı dalı idi. Yahut sarışın hanım çiçek açmış nâzik bir fidan, yanındaki ise o fidanın düzensiz bir gölgesi idi veyahut sarışın hanım parlak bir güneş, öbürü ise o güneşin yanından ayrılmaz, o güneşi daha parlak göstermekle biraz kendisi de hoş görünen bir kara bulut idi.

IX

İki hanım yavaş yavaş gittiler. Gölün yanında durdular. Kıyıda beş altı kadar 'çiçek', birkaç da 'arı' toplanmış, havuzu seyrediyordu. Bihruz Bey de onların arkaları sıra gitti. Dört, beş adım kadar uzakta, gölün kenarında bastonuna dayandı durdu.

Havuz, bu gibi durgun sularca alâmet-i fedem ve herem olan ve bâzen bir beyazlıktan daha ziyade hoşa giden yeşil renge daha kavuşamamıştı; ama epeyce bulanmış, sararmıştı. Yüzeyi kenar ve civarındaki ağaçlar ve bitkilerle seyre gelenlerin şekil görünüş, boy pos ve duruşlarına aynalık edebilirdi. İçerisindeki kırmızı, beyaz, siyah renkte balıklar güneşten hayatlarının payını almak için suyun tâ yüzüne kadar çıkmış ve su âleminde sakin ve mest olmuş gibi seyre dalmıştı. Havuzun güneş ışığının kırılmasıyla parıl parıl parlayan sathı, -içindeki bu balıklarla beraber- kötü renkte çiçekli ipek bir kumaş gibi görünüyordu.

Sarışın hanımla yanındaki hanım gölün kenarına gidip de yüzünde kendi akislerini görünce sarışın hanım söze başladı ve aralarında şöyle bir konuşma geçti:

- Bak, bak Çengi Hanım! Yer aynası! Görüyor musun kendini?

- Yer aynası mı? O da nedir? Yer elması bilirim ama yer

aynası hiç işitmedimdi!

- Yaşmağını biraz sıyırır da bakarsan, yer aynasının içinde iki tane yer elması da görürsün...

- Nesine bakayım? Bulanık bir su; o kırmızı şeyler de zahir Amasya elması olacak!

- Ay, Amasya'da elmas çıkar mıymış? Ben de bunu işitmedimdi.

- Elma, bu elma!... Elmas değil. Elmasın, pırlantanın İngiltere'de çıktığını bilmeyecek ne var? Sen de eğlence bulamadın da besbelli benimle eğleniyorsun...

Hanımların bu konuşmasını pür dikkatle ve önem vererek duymak için olduğu yerde kulak kesilen Bihruz Bey, "yer aynası" benzetmesi ve özellikle "yer aynası içinde yer elması görüneceği" esprisi için kendi kendine;

"- Kel espri! Kel fines!" (Ne espri! Ne incelik!) diyerek sarışın hanımın zarafetine hayran olup dururken, en sonra İngiltere sözünü duyunca, bunu sadece kendisine fırlatılmış, pırlanta kadar kıymetli bir ufak taş olarak kabul etmek istedi. Buna da aslında hakkı vardı; çünkü o sahada kendisinden başka -İngiltere'den henüz gelmiş bir mösyö gibi- alafranga giyinmiş kimse yoktu. Böyle dünya malına değer bir iltifat almış olmaktan dolayı kendisini en birinci bahtiyarlardan saymaya kalkışan Bihruz Bey, bu taşın; yani bu zerafet hediyesinin altında kalmayacak şekilde bir güzel karşılık hazırlamaya başladı.

Bu esnada oradaki seyirciler de çekiliyorlardı. Beyefendi bu güzel tesadüften yararlanarak, hemen hanımlara yaklaştı. Ceketinin bir iliğine sokulmuş olan beyaz jeranyom'u, kaba Türkçeyle 'sardalya çiçeği'ni yerinden çıkardı ve;

"-Değeri Fransa'yı, İngiltere'yi ve belki bütün Avrupa'yı satın alabilecek olan pırlantanıza böyle bir tar/a/ji (solmuş) çiçekle karşılık vermek uygun değilse de, kabulüne tenezzül buyurmanızı ricaya cesaret etmekle kendimi şanslı sayarım. Öyle bir iltifatınız admiratörünüzü (hayranınızı) ne derecele-

re kadar örö(mutlu) ettiğinizi tarif edemem", diyerek çiçeği sarışın hanıma doğru uzattı. Sarışın hanım bu lâkırdıyı hiç üzerine almayarak güya kendini seyretmekle meşguldü. Nihayet yanındaki hanımın uyarı ve ısrarıyla Bihruz Bey'e doğru döndü:

"-Teşekkür ederim", dedi. Çiçeği aldı. Bir toplu iğne ile göğsünün bir tarafına iliştirdi. Ardından yanındaki hanıma; "Acaba köşke girmeye izin var mıdır?" diyecek oldu. Öteden Bihruz Bey hemen söze karışarak;

"- Bahçenin her tarafını gezmeye herkesin 'drua'sı vardır. Zaten böyle 'rüstik' (kırsal) yerlere sizin gibi huriler, periler yakışır!" dedi. Bunun üzerine sarışın hanım gülerek arkadaşına doğru eğildi, gizlice bir şey söyledi. Söylediği;

"- Â, bu benim adımı nereden öğrenmiş?" sözünden ibaretti.

Bihruz Bey, derece derece sarışın hanıma yaklaşmak, onunla bilişmek, tanışmak, konuşmak istiyor, halbuki birinci karşılaşmada o kadar yakından kendisini Bihruz Bey'e göstermek, -artık bari ismiyle analım- Periveş Hanım'ın hesabına uymuyordu. Bu sebeple iki hanım köşkü gezmekten vazgeçerek aşağı doğru yürüdüler. Beş, on adım sonra kalabalık içine girdiler. Bihruz Bey de gölge gibi bunları takibe başladı.

X

Bihruz Bey yavaş yavaş yürümekle beraber, Periveş Hanım'ın güzelliğini ve hoş hallerini birer birer gözünde canlandırıyordu. Böyle yüzü melek, huyu melek, esprisi fevkalâde, edükasyon'u (eğitim) mükemmel ve bu özellikleriyle gayet nobl (soylu) bir aileye mensubiyeti şüphesiz olan bir hanımefendinin Keşfi gibi bir bayağı, bir mal elöve (eğitimsiz) adama iltifata tenezzül etmesinin mümkün olamayacağını düşünüyor, biraz evvel bu hanım hakkındaki

olumsuz zannından kaynaklanan üzüntüsünü şöyle hafifletmeye çalışıyordu:

- Bu nasıl botel (demet)? Uzaktan güneş gibi görünüyor; gözleri kamaştırıyor yakından ay gibi parlıyor, insanın baktıkça bakacağı geliyor! Ne kadar poetik (şiirsel) bir botel (demet) Ya o konversasyonun (konuşma) güzelliği! Miruar teresti (yeryüzü aynası); o glas parter, ire bel komparezon pür önpöti lâk... Se trejoli! İngiltere pırlantası! Bu da güzel, benim için ön pö trofiatan, me sa nöfe ryen çiçeği pek güç aksepte (kabul) etti. Tabii öyle bir yo// person (kişi) için sava byen, sa ne kö do la püdör, se do la kandör (iyidir) ! Acaba adı nedir? Ah! Aceleyle soramadım. Emosyon (düşünce) bırakmıyordu ki... Ben de güzel karşılık verdim ya. Örözman, üzerimde o çiçek bulundu. Gerçekten pek poetik (şiirsel) bir rankontr (karşılaşma) oldu. Viktuarl (zafer) öyle bir lâkın (göl) kenarında; Lamartine! Ah Lamartine! Gelip de bu hali görmeliydin! Beş dakika içinde en parlaklarından beş yilz ver yazmak için ne şairane bir tablo idi! Çengi hanım... Kel drol do noml Çengi, bilinen dansözler, lâkin bu lafı isim olarak hiç işitmedimdi. Orijinal, bu da pek orijinal. Şu tuvalete, şu yürüyüşe bak! Gerçekten bir Kalipso... Sanki Kalipso'yu adasından almışlar, yaşmaklamışlar, feracelemişler de şu bahçenin içine salıvermişler!

İşte Bihruz Bey bu şekilde düşünüyor, düşündükçe de mesut oluyor, gururlanıyordu; çünkü ardı sıra çok sevimli hareketlerle yürümekte ve güzelliğine, zarafet ve kıyafetine yalnız erkekleri değil, kendi derecesinde süslü hanımları bile hayran bırakmakta olan Periveş Hanım tarafından beğenilmek arzusu o kadar şık beyler içinde yalnız kendisine nasip olmuştu. Aslında nazenin her adımda beş-on kişiyi kendisine yol açtırmak için yollarında durdurduğu halde, bunların hiç birisine bakmaya bile tenezzül etmeyerek ve yalnız güzellikte, parlaklıkta kendisine rakip addedebildiği taze çiçekleri eyleyerek ilerlerdi.

Bihruz Bey muvaffakiyetinden emindi. Yalnız bir hâtıracık ara sıra kendisini huzursuz ediyordu ki o da -Keşfi Bey bahçede ise elbette görüleceğinden- sarışın hanımın ona karşı nasıl davranacağı endişesiydi.

Çalı yoluna kadar Keşfi Bey görülmedi. Bihruz Bey'in de mutluluk göğünün ufuklarından o endişenin kara bulutu yavaş yavaş dağılmaya başladı. Biraz daha ilerlediler. Burası kalabalık değildi. Bihruz Bey adımlarını sıklaştırdı. Hanımlara yetişti. Bu telâşın sebebi, sarışın hanımı bir daha nerede ve ne vakit görmenin mümkün olacağını sormaktı. Sarışın hanım buna meydan vermeksizin Çengi Hanım'a hitaben;

"- Burası pek güzel, pek hoşuma gitti; gelecek cuma da gelelim, hem doğruca buraya girelim", dedi. Bunun üzerine Bihruz Bey;

"- A kel ör? Pardon efendim, saat kaçta?" der demez geriden doğru bir;

"-Kıskanç! Kıskanç!" sesi geldi. Hepsi birden döndüler, baktılar. Bunu söyleyen oracıkta ağaçlarla çevrilmiş bir tarhın içinde yalnızca oturmakta olan Keşfi Bey'di. Hanımlar, sesin sahibini tanıyarak birbirlerine bir şey söylediler, gülüşmeye başladılar. Bu sırada aşağıki kapıya da ulaşmışlardı. Bihruz Bey'in;

"- Saat kaçta?" sorusu cevapsız kaldı.

Hanımlar kapıdan çıktılar. Lândo önceden aldığı emir üzerine oraya gelmişti. Arabacı mevkiinden indi. Arabanın kapısını açtı. Hanımlar içeriye girer girmez kapı tak diye kapandı. Arabacı mevkiine çıktı; ardından bir kırbaç şakırtısı işitildi. Lândo süratle aşağı doğru yol almaya başladı.

XI

Bihruz Bey bu dakikada çok şanssız idi. Keşfi Bey'in o şekilde bağırması, hanımların o şekilde gülüşmesi, sorusunun cevapsız kalması, arabacının, o teresin de landonun kapısını açmakta, hanımları alıp gitmekteki hızı, sonunda sarışın hanımın arabadan bakıp da bir adiyocuk (hoşçakal) bile demeksizin çıkıp gitmesi, biçare beye çok fazla tesir etmişti.

Bu çokça etkilenmenin şaşkınlığı içinde aniden aklına lândoyu takip etmek fikri geldi. Kapının yanında bağcı kılığında iki kişi durmuş konuşuyorlardı. Onlara bakarak serince bir eda ile;

"- Mon ekipaj?" (arabam) dedi ve adamların harekete geçmesini bekledi; fakat herifler bundan bir şey anlayamadıkları için hayretle birbirine bakmaktan başka hiç bir şey yapamadılar. Bihruz Bey'in buna da canı sıkıldı. Artık kendi gözleriyle arabasını aramaya başladı. Halbuki yukarıki kapıdan bahçeye girdiği zaman ekipajı aşağıki kapıya getirmesini koşeye (arabacı) tembih etmemiş miydi? Ama araba kendisinin bıraktığı yerde bekliyordu. Sarışın hanımın ardı sıra bir kere bahçeden dışarıya çıkmış bulunduğu için şoseden yukarıya doğru aceleyle yürümek istediyse de birbiri ardınca gelmekte olan arabaların kabalığından, özellikle de sarı bir bulut gibi havaya yükselmekte olan tozun yoğunluğundan ürktü. Tekrar bahçeye girdi.

Acele ile giriş ücreti vermeyi unutmuştu. Hatırlatılması üzerine elini cebine soktu. Bir mecidiye çıkardı. Parayı alan adama verdi. Mecidiyenin üst tarafını almaya meydan yoktu. Koşar gibi bir süratle yürürken Keşfi Bey'i biraz evvel gördüğü yerde göremeyince hızını daha da arttırdı. Bu aralık yolunun üzerinde karşıladığı süslü bir madamanın fistanına bastı, yırttı. Telâşından zarar gören şahsın cinsiyetini ve özellikle yabancı olduğunu düşünemeyerek;

"- Pardon monşer!" (dostum) dedi geçti. Biraz daha ötede bir tepsi içinde kahve ve bira götürmekte olan garsona çarptı, tepsiyi yere düşürdü. Şişeler kırıldı. Dökülen kahveler, biralar kendisiyle beraber kadın erkek, birkaç kişinin daha üstüne başına sıçradı. O yine koşup gidiyordu. Garson;

"- Beyefendi, beyefendi! Bizim zararlar ne olacak?" diye bağırmaya arkasından koşmaya başladı. Çaresizce bunun için de durdu.. Cebinden bir altın çıkardı, garsona doğru attı. Bu aralık tanıdığı bir zâta rastgeldi. O zât bir şey söylemek, bir şey anlatmak için kendisini yolundan alıkoymak istediyse de Bihruz Bey;

"- Je afer, je af eri J e siii presse!" (İşlerim var. Acelem var!) diyerek bundan kurtuldu, zar zor çıktı. Arabasını buldu. Par rnalör (Maalesef) arabacı hayvanların önüne birisini bırakmış, kendinin ufak bir işi için bir tarafa gitmişti. Bihruz Bey arabacının dönüşünü beklemedi. Hemen yerine çıktı. Terbiyeleri eline aldı. Hayvanları kırbaçladı... Aşağıya doğru mümkün olan süratle gitmeye başladı.

Yolun üzeri arabalar, hayvanlar, insanlarla dolu olduğundan Bihruz Bey dakikada bir durmaya zorunlu oldukça sabırsızlığından çok fazla canı sıkıldı. Nihayet aşağıki kapıya ulaştı. Oradan ötesi tenhacaydı. Arabayı alabildiğine koşturarak Tophanelioğlu mevkiine geldi. Birdenbire durdu; çünkü burada karşısına çıkan dört yoldan hangisine sapmak gerektiğini önceden düşünüp kararlaştırmamıştı. Burada daha fazla sıkılmaya başladı. İki dakika kadar durduktan sonra Beylerbeyi'ne inen yolu tutturdu, İstavroz sırtlarına kadar bir koşu gitti. Lândodan bir iz bile bulamadı. Oradan döndü. Bağlarbaşı, Nuhkuyusu yolundan Haydarpaşa'ya indi. Lândodan yine eser bulamayınca iyice kederlendi.

Bu arada vakit de on ikiyi geçmiş, yarıma geliyordu. Çaresiz, Koşuyolu'ndan ağır ağır giderek büyük bir üzüntüyle köşküne döndü. Doğruca odasına çıktı. Fesini bir tarafa attı. Eldivenlerini çıkardı. O aralık;

"- Mösyö e servi, e Mösyö Piyer e la..." (Beyefendi yemek hazır, Bay Piyer burada.) diyerek, gelen uşağı Mişel'i azarla dıktan sonra tirepezenin üzerinde bir tabak içinde duran firenk sigaralarından birisini aldı. Tepesini dişiyle kopardı. Sigarayı lâmbadan yaktı. Kanepeye geçti, oturdu ve sigaranın tavana doğru yükselmekte olan mavi dumanını gözüyle takip ederek kederli kederli düşünmeye başladı.

XII

Periveş Hanm'la arkadaşı Çengi Hanım'a gelince; bunların terbiye ve ahlakça özellikleri, bahçede 'lâk'ın (göl) yanında Bihruz Bey'e karşı gösterdikleri senli benli tavırlarından ve biraz aşağıda anlatılacak bir konuşmalarından anlaşılır.

Burada şunu belirtmek gerekir ki, Periveş Hanım -Bihruz Bey'in yakıştırdığı gibi- öyle asil bir aileye, asil bir hanedana mensup olmadığı gibi, ikâmetgâhının bulunduğu mevki de Bihruz Bey'in tasnifine göre tahmin ettiği kibar sınıfa mahsus yerlerden değildi.

Kaşıkçı esnafından Sâkin Ağa adında, namuslu bir adamın kızı ve arzuhal yazarak geçimini sağlayan Mağmum Efendi adında şerefli bir adamın hanımı olan Periveş Hanım, on altı yaşında babası vefât ettikten ve yirmi üç yaşında kocasından ayrıldıktan sonra, annesi Zamiye Hanım'la birlikte Karabaş Mahallesi'nde bulunan, dört odalı hanelerinde fakir bir şekilde ve kapalı bir surette geçinir giderlerdi. Gerçekten fevkalâde denecek güzellerden olan Periveş Hanım'ı kötü bir tesadüf, Çengi Hanım denilen hileci bir kadınla tanıştırmış ve bu şekilde zavallının az zaman içinde güzelliğinin ve zerafetinin şöhreti gereği gibi duyulmuştu; ama ne yazık ki mücevher değerindeki ahlâkı da bütün bütün kaybolmuştu.

Bu kötü arkadaşlığın kurulmasından sonra Periveş Hanım çoğunlukla Çengi Hanım'la buluşur, hep onunla gezer ve gerektiğinde de Çengi Hanım'ın evinde gecelerdi.

Bunların Çamlıca bahçesinde görüldükleri günün sabahı Periveş Hanım ucuz bir yatak bağına bürünmüş olduğu vaziyette Karabaş Mahallesi'nden çıkarak sekiz yaşında bir komşu çocuğunun yoldaşlığıyla bayağı mesafe aldıktan sonra güneş görmeyen, bu sebeple çamuru kurumayan bir sokağın izbe bir köşesinde, karşısı bostan, arkası yine bostan tarafında bekâr odaları, ahır vesaire gibi sefil binalarla çevrili, tek başına duran şüpheli bir haneye gelmişti.

Burası Çengi hanımın oturduğu yerdir. Periveş Hanım'ın gelişinden bir saat sonra bu iki hanım yukarıda tarif edilen zarif kıyafetlere girmiş oldukları halde yaşlısı önde, genci arkada evden çıktılar. Aksaray Caddesi'ne doğru yürüdüler.

Hanımların evden çıktıkları zaman kararları Samatya'ya kadar yaya inerek oradan trenle Makriköyü'ne (Bakırköy), oradan da Sakızağacı mesiresine gitmekti. İşte bu kararla yürürlerken, Periveş Hanım'ın;

"- Çamlıca bahçesini çok övüyorlar, bu gün de oraya gitsek acaba nasıl olur?" diye sordu. Çengi Hanım da uygun görünce Sakızağacı kararını, "Bahçe"ye değiştirdiler. Bunun üzerine hanımlar hareketlerini hızlandırarak Aksaray'ın tramvay mevkiine yetiştiler ve hemen hareket etmek üzere bulunan tramvaya bindiler, oturdular. Üç çeyrek saat sonra köprü başında tramvaydan indiler, Köprü'yü geçerek Üsküdar vapuruna girdiler. Vapura girdikten yarım saat sonra da Üsküdar vapur iskelesine çıktılar. Beylik ambarın önüne doğru yürümeye başladılar.

Diğer günler vapurdan çıkan halkı karşılamaya koşarak; "Boş araba! Araba lâzım mı? Sizi şu temiz kupa ile götüreyim" yollu sözlerle müşteri kapmakta birbiriyle yarışan arabacılardan hiç birisi görünmedi; çünkü o gün seyir yerlerine dağılmak için kira arabalarına olan hücum, diğer zamanlardan daha fazlaydı. Bir saatten beri iskelede boş bir tek araba bile kalmamıştı.

Çengi hanım, orada rastgeldiği bir adama;

"- Ayol! Kira arabası arıyoruz, acaba nerede bulunur?" diye sordu. Adam;

"- Hanımefendi, boşuna aramayınız bulamazsınız" diye cevap verdi. Bunun üzerine hanımların ikisi birden;

"- Ah! Vah, vah! O kadar uzak yerden gelişimiz hiçbir şeye yaramadı!" diye konuşaraktan, öbür tarafındaki çeşme meydanına yönelerek ilerlediler. Orada da rastgeldikleri bir kaç kişiye; aynı suali tekrarladılar:

"- Ayol! Buralarda hiçbir araba bulunmaz mı?"

O gün sabahleyin Beyoğlu kira arabalarından bir lândo Kadıköyü'ne bir hasta götürüp Üsküdar'a dönmüş, araba vapurunu bekleyerek çeşmenin yanında duruyordu. Landonun arabacısı, hanımların araba aramakta olduklarını görünce kendi kendine;

"- İki saat daha burada vapur bekleyeceğime, şu hanımları alsam götürsem daha iyi etmez miyim?" diyerek hanımlara doğru ilerledi. Çengi Hanım'a hitaben;

"- Nereye gideceksiniz hanımefendi? İsterseniz sizi bu lando ile götüreyim" deyince, hanımlar ikisi birden dönerek lândoyu kontrol ederek talihin sırf yokluk içinde meydana getirdiği bu beklediklerinden iyi fırsatı bakışlarıyla, gülüşleriyle belirttikten sonra, Çengi hanım gidilecek yolu belirleyerek pazarlığa girişti.

Bu esnada orada bulunan kayıkçı, hamal, beygir sürücüsü gibi birtakım ipsiz sapsız tipler, Periveş Hanım'ın etrafına toplanmışlar, kaba sözlerle nazenini rahatsız etmeye başlamışlardı. Haziran güneşinin yeryüzü sakinlerinin tepesine dimdik gelen ateşli huzmeleri ise zavallıyı buram buram terletiyordu. Bu zor durumdan bir an evvel kurtulmak ihtiyacını fazlasıyla hisseden Periveş Hanım, arabacıya işaret edip arabanın kapısını açtırdı. Derhâl kendini içeriye attı. Sonradan Çengi Hanım da girdi.

XIII

İşte Bihruz Bey'in Periveş Hanım hakkındaki düşüncesine kanan ve zor beğenenlerin zevklerine uygun olan landonun bu nazenini taşıyarak Çamlıca bahçesinde gezintide bulunması -pek o kadar kibâr olmayan- tesadüflerden birisiydi. Ama, böyle bir tesadüfün olabileceğini düşünmek Bihruz Bey'in aklından bile geçmediğinden, beyefendi lândoya bakarak hanımlara ve hanımlara nisbetle lândoya -gördüğümüz derecelerde- önem vermiş ve bu ehemmiyetin sonucu, bahçenin içinde Periveş Hanım'a -bildiğimiz suretle- yanaşmıştı,

Yukarıda anlatıldığı şekilde hanımlar -Bihruz Bey de arkalarında olduğu halde-, bahçeden çıkarak lândolarına bindiler, araba hareket eder etmez Periveş Hanımın;

"- Daha çok toy, zavallı!" demesiyle iki hanım arasında şöyle bir konuşma başladı:

- Âdeta budala ayol!

- Biraz hoppaya da benzer.

- Zıpır derler bunlara, zıpır; fani çiçeği ne yaptın? Bakayım, hâlâ göğsünde duruyor mu?

Çengi Hanım, Bihruz Bey'in bir ara söylemiş olduğu, Fransızca fane (solmuş) kelimesini "fani" diye duyduğundan ve bir hanıma ilk görüşte temiz bir aşkı göstermek için sunulan çiçeğin faniliğinden bahsetmekte bir ilgi, bir zarafet ve letafet bulamadığından, "Fani çiçeği ne yaptın?" diyerek, Bihruz Bey o münasebetsizliğine atıf yapmak istedi.

- Ha, sahi, o ne demekti acaba? 'Benim aşkım da bu çiçek gibidir; böyle solar, gider' mi demek istedi?

- Adam, sen de! Onun ne söylediğinden, ne yaptığından kendisinin de haberi yoktu.

- Gelecek cuma bekleyecek.

- İşi yoksa beklesin, dursun.

- Adam sen de! Gülelim, eğleniriz, bahçe de hiç fena değil doğrusu!

- Her vakit böyle süslü arabayı nereden bulacaksın?

- Böylesi olmasın da alelâde olsun; maksad eğlenmek değil mi?

- Ya o zaman alafranga bey yine sana bakar mı dersin?

- Bakmazsa bakmayıversin; o da tasamın on beşi sanki?

- Â! Bilemedik mi? Geçen gün Kadıköyü vapurundan çıkarken benim feracemin eteğine basıp da, pardon diyen bey değil mi?

- O budala mıydı o? Değil, değil; onun sakalı vardı.

- Â! Hiç ben bilmez miyim; tâ kendisi idi.

- Adam, nemize lâzım; acaba iskelede çok bekleyecek miyiz?

- Sanırım ki beklemeyiz. Olmazsa kayığa da binmek olabilir.

- Galiba sen canını yabanda bulmuşsun. Ey, şimdi paraları sayacak mıyız?

- Sayacağız ya, arabacının bahşişini de unutma!

- Bahşiş mi? İki saat için yüz kuruş verdikten sonra bir de bahşiş, öyle mi? Üstüme iyilik sağlık! Ben çıldırdım, ayol!

Bu aralık araba Üsküdar iskelesi hizasında, gündüz hanımları aldığı noktada birdenbire durunca Çengi hanım;

"- Â! Geldik mi? Ne çabuk geldik! Vallahi iyi!" diyerek, evvelce hazırladığı dört mecidiye ile bir miktar bakır parayı arabacıya teslim etti. İki hanım arabadan indiler. Ağır ağır iskeleye doğru yürüdüler. Vapura girdiler. On dakika sonra vapur da iskeleden ayrılarak İstanbul'a yöneldi. Yirmi dakika içinde Haliç içindeki gemilerin arasına karışarak gözden kayboldu.

İKİNCİ KISIM

I

Odasında sigara içerken bıraktığımız Bihruz Bey, düşüne düşüne sonunda düşüncelerini bir neticeye ulaştırarak aklındakileri bir karara bağlamayı başardı. Bu karar şöyleydi:

Kendisini daha şimdiden eziyet çeken âşığı saydığı Periveş Hanım'a ilân-ı aşk eden ve ona sorduğu 'Saat kaçta?' suâline cevap verilmemesinden, hem de landonun hareket anında bir veda işareti edilmemesinden dolayı sitemlerini ve gücenikliğini bildiren bir mektup yazacaktı. Gelecek cuma günü saat sekizde ve belki daha erken bahçede bulunacak, Periveş Hanım'ın gelişini bekleyecek, hanımefendi görünür görünmez hazırladığı mektubu yaklaşarak kendisine takdim edecek, ondan sonraki hareket ve davranışlarını ise vaziyete göre ayarlayacaktı. Kısacası, arzularını süsleyen hoş endamlı, ahu gibi nazlı kızı, Keşfi zevzeğine rağmen tuzağına düşürmeye çalışacaktı.

Bu sırada üçüncü defa -izin aldıktan sonra- salona giren Mişel, lâmbaları gözden geçirdi, fitillerini biraz indirip çıkardıktan sonra beyefendinin yüzüne hissettirmeden baktı. Sakin görünüşünden cesaret alarak yavaş bir sesle;

"- Yemek soğuyor" diyebildi.

Bihruz Bey'in zihninin bulanıklığı yukarıda anlatılan karardan sonra her ne kadar bütünüyle geçmediyse de, iyiden iyiye hafiflemişti. Salamanjede, neredeyse üç çeyrek saatten fazla bir vakitten beri kendisini bekleyen Fransızca öğretmeni Mösyö Piyer'i daha fazla bekletmenin yakışık almayacağı düşüncesi zihninin bir köşesinde kendini gösterebilmişti. Bunun üzerine yerinden kalktı. Üçte ikisinden fazlası yana yana

bitmiş olan sigarasının uzamış, beyaz külünü masanın bir tarafındaki sigara tablasına bıraktıktan sonra, sigaradan kalan parçayı dudaklarının arasına kıstırıp yemek odasına yöneldi. Kapıdan içeriye girer girmez muallim efendiye hitaben, şüphe yok ki artık pek düzgün bir Fransızcayla;

"-Özür dilerim, azizim muallim efendi! Çok önemli bir şey düşünüyordum da; sizi beklettim. Ümit ederim ki bana gücenmediniz!" dedi. Tokalaşmak için, öğretmene elini uzattı.

Mösyö Piyer oralı değildi. Zaten bütün bütün denecek derecede yemekten kesilmiş; olanca iştihası, zevki, eğlencesi siyasî gazetelerin günlük meselelere dair sütun sütun yayınladıkları makale ve haber yorumlarına yoğunlaşmış bu altmış beşlik ihtiyar, köşke geç vakit gelerek ikinci kata çıkar çıkmaz, aç gözlü Mişel'in;

"- İsterseniz buraya buyurun, şimdi yemek çıkacaktır" demesi üzerine doğruca yemek odasına girmişti. Sabosunun cebinden çıkardığı bir yığın gazetelerden ayırdığı çarşaf kadar bir tanesini katlayıp küçülterek, bir iskemlenin üzerinde büyük bir dikkatle incelemeye koyulmuş, yemeğin gecikip gecikmediğinden hiç haberdar olmamıştı.

Bu yüzden, Bihruz Bey'in o şekilde özür dilemesine şaşırmakla beraber;

"- Hiç ziyânı yok; zaten ben gazetemi okuyordum", diyerek karşılık verdi. Bihruz Bey'in uzattığı eli sıkıp, bıraktıktan sonra, Bihruz Bey'le sofraya geçtiler ve oturdular.

Mösyö Piyer'in, o çarşaf kadar gazetede büyük bir dikkatle okuduğu şey, o devrin en mühim siyasi meselelerinden olan Süveyş Kanalı'na dâir uzun bir makaleydi ve konu hakkında servet, ticaret, siyaset açısından birtakım muhakeme ve düşünceler ihtiva ediyordu.

Politikaya çok merakı olan Mösyö Piyer, gazetede okuduklarının hâlâ etkisi altındaydı, fikrini onlarla biraz daha meşgul etmek ihtiyacında olduğundan, sofraya oturur oturmaz, Bihruz Bey'e hitaben;

"- 'Patrie'de şimdi bir makale okudum. Süveyş Kanalı hakkında çok önemli düşünceler var" diye söze başladı, okuduğu şeyleri paragraf paragraf özetleyip tekrar ederek, bunlara kendi fikirlerini de eklemeye girişti.

Diğer yanında, bir ucu Periveş Hanım'ın saçlarına ilişip kalmış, diğer ucu Keşfi Bey'in püskülüne takılıp dolaşmış olan fikirlerinin karışıklığı arasında, aklı yeniden karışmaya başlayan Bihruz Bey, Mösyö Piyer'in sözlerini kesinlikle dinlemiyordu, dinlese de anlayamazdı.

Öğrencisinin, böyle siyasî ve önemli konularda muhatap olmaktaki beceriksizliğini herkesten iyi takdir etmiş olması gereken Mösyö Piyer'in, söz söylerken Bihruz Bey'in yüzüne bakmaması; önünde bulunan sürahiye, bordo şişesine hitap etmekten ise kaşı gözü hareket eder, eli ayağı oynar bir istatoya (heykele) hitap etmek daha iyidir diye düşündüğündendi.

II

Mösyö Piyer, bir ara bahsin kendince tam can alacak bir noktası üzerinde hararetli hararetli konuşup dururken, bu gevezelikler, bu gürültüler, ister istemez kulağına gelerek beynini tırmalayan, fikrini bütün bütün karıştıran Bihruz Bey'in;

"- Pardon, Monşer! (Affedersin dostum!) Parlon damur ön pö, si t vu voıts plaitl..." (İsterseniz biraz aşktan bahsedelim...) diyerek, hocasını aşk bahsine davet etmesi, Mösyö Piyer'i birden büyük bir hayretin sessizliğine düşürdü. Zavallı ihtiyar, çatalı bıçağı bırakarak iki eliyle gözlüğünü iyice yerleştirdi, sofraya oturduğundan beri henüz birinci defa olmak üzere Bihruz Bey'in yüzüne dikkatlice bir hayli baktıktan sonra Fransızca;

"- Peki, buyurunuz; ondan bahsedelim", dedi ve çatalı bıçağı tekrar toplayarak sözüne devam etti:

- Do kel amur vule vu kö jö par!? Vu save byen kil ya lâmiır do la patri, lâmurfilyal, lam ur mateme l, lâmur dü proşen, lâmur propr, lâmur do şua... Sö son de zamur do difcrantnütüt', Dükelvuhyukâ tıuparliyon? (Hangi aşktan bahsetme mi istiyorsunuz? Çok iyi bildiğiniz vatan aşkı, anne sevgisi, kişiye duyulan aşk...Sen hangisinden bahsetmek istiyorsun?)

- Do lâmur do fam, byen sür! (Elbette, bir kadına duyulan aşktan bahsetmek istiyorum.)

Bihruz Bey tarafından başlatılmak istenilen bu bahsin Mösyö Piyer'ce yersizliği, zamansızlığı ihtiyarı bayağı rahatsız etmişti. Bey'in birdenbire söylediği, "Do lâmur do fanı..." (Kadına duyulan aşk) tâbirindeki münasebetsizlik üzerine herifin o yorgun sinirleri birden uyanmaya, o soğuk kanı süratle kızışmaya başladı. Yüzü kızardı, gözleri açıldı; edepsiz öğrencisini iyice haşlamak istedi; fakat istediğini yapamadı. Çünkü Küçük Çamlıca'nın havadar köşkünde, haftanın iki gecesini geçirmek için vapur ve araba ücretlerinden başka, peşin olarak her ay eline geçirdiği altı adet yirmi iki frank, yetmiş beş santim, Mösyö Piyer için hatırlıca bir dost idi. Bihruz Bey hafif karakteriyle, tembelliğiyle, garip garip hareket ve sözleriyle ne zaman Mösyö Piyer'i hiddetlendirse, o hatırlıca dost meydana çıkar, Mösyö Piyer'in kulağına; "Canım, o daha pek gençtir. Gençlerin bu türlü hallerini mazur görmek lâzımdır. Şu zavallı çocuğa hiddetlenmenin ne lüzumu var? Sen hakim bir adamsın, öyle kusurlara bakmamalısın!" şeklinde söz söyler, muallim efendi de bu hatırlı, bu yumuşak yüzlü, bu sevimli dostunun o hoşa giden öğüdünü tasdik ederek Bihruz Bey'in her fenalığını hoş görürdü.

Bu defa da yine o dostun iyilikle uyarması ve zorlaması üzerine kendini tuttu. Yalnız Bihruz Bey'in sellemehü's-selâm (uluorta) ortaya sürmek istediği kadın düşkünü hevesleriniin bahsini Bey'in hoşlanamayacağı bir surete dökerek manevî bir intikam almak arzusundan vazgeçemediği için tekrar şu suretle söze başladı:

- La Bruyer mi, yoksa La Roşfuko mu? Bilmem hangisinin lafıydı: 'Bağımlılığın her türlüsü sahibine türlü rezillikler ettirir. Özellikle aşk ve sevda, insanı hepsinden fazla maskara eder. Mânâsını iyi anladınız ya?

- Hayır, fikrinizi anlayamadım.

- Özür dilerim! Bu benim düşüncem değil. Kendi fikrimi söylesem, o hiç hoşunuza gitmez. Bazı düşünürlere göre aşk ve ilgi, sahibini gülünç eder. Nicesi gülünç değil, âdeta, aşk ve ilgi zevzeklikten başka bir şey değildir.

- Siz ihtiyarsınız; muhabbete tabii düşman olursunuz.

- Kadın muhabbetine öyle mi?

- Kuşku yok!

- Ha! Ahlâk açısından genellikle çok çirkin olan o güzeller tarifesinin, o akıl ve zarafetleri akla uygunluktan ziyade delilikleri destekleyen kadınların muhabbetine öyle mi? Korkarım, öğrencim bir kadına ilgi duymuş olmalı!

- Hayır, pek de öyle değil!

- Kendine bak evlâdım! Kendini gözet! Kadınlar çok zararlıdır. Onlar azap meleklerinin yer yüzüne inmişleridir. Bizi cennet kapısından cehenneme atarlar. Bir köre demişler ki, 'Hanımınız bir güldür'. O da, 'Dikenlerinden öyle anlıyordum' cevabını vermiş.

- Pardon, Mösyö Piyer!

- Dinleyiniz, dinleyiniz! Daha bitmedi. Sokrat ne diyor bilir misiniz? Diyor ki: "Kadın her türlü fenalığın kaynağıdır." Aristofan da: "Dünyada kadınlar kadar idare edilmesi zor varlık yoktur. Ne deliler, ne de canavarlar onlar kadar sakınılması gereken varlıklardır!" demiş.

- Me Monşer profesör! (Fakat dostum)

- Dinleyin, dinleyin genç Bey!

- Mon profesör, (Hocam)bu akşam her zamanki Mösyö Piyer değilsiniz! Ahlâkınız değişmiş. Pek nervö (asabi)olmuşsunuz. Bilmem niçin?

- Belki; ama siz her zamanki Bihruz Bey'siniz!

III

Bihruz Bey'in son sözü çok doğruydu. Daha üç, dört ay evvel Pol ve Virjin'i beraber okudukları zaman bu iki tabiat çocuğunun hemen kendileriyle birlikte doğup, kendileriyle birlikte gelişen hissî yakınlıklarını, iki temiz kalbi birbirine bağlayan o masum sevginin -ıssız bir adanın yalnızlığında, akarsuların kenarlarında, karanlık ormanların kıyılarında, kumluk sahillerde, muz ağaçlarının tepelerinde, yavru kuşların yuvaları yanında aydınlık denizlere, rengârenk gün batımlarına, parlak güneşlere, güzel mehtaplara karşı oluşan güzel görüntülerini Mösyö Piyer ne kadar tatlı tatlı anlatmış, ne kadar tatlı tatlı açıklamış ve tekrar etmişti! Daha üç, dört hafta evvel La Dam o Kamelya'yı köşke getirip de;

"- Vualâ ön şedövr do roman!" (İşte mükemmel bir roman)diyerek kitabı hemen o gece baştan sona Bihruz Bey'e dinletip anlatırken, Margarit'in, o aslında temiz olmayan talihsiz kadıncağızın sevgilisi Arman'a karşı temiz aşkından ve bu sevgiden kaynaklanan hayatın saflığına, inceliğine, temizliğine ve nihayet zavallı kadının veremden ölmesine Mösyö Piyer ne kadar üzülmüş, öğrencisini de ne kadar üzmüştü! Hele ki daha üç-dört gün evvel Alfons Kar'ın "Ihlamurların Altında" adlı romanını Bihruz Bey okuyup da romanın kahramanı olan Estefan'ın aşkın bu derece çılgınlıklarına inanamadığından bahsetmişti. Mösyö Piyer de, bu derecede tutkulu bir aşkın, sahibini adeta mecnun gibi dövündüreceğini, böyle aşk çılgınlarının çoğunlukla sevdiklerine kavuşmakla da teselli bulamadıklarını, niteliği kendilerince de meçhul kırık bir hayat hissine kapıldıklarını söylemişti. Hatta bu bağımlılık halini Alman şairi Goethe'nin, meşhur Verter hikâyesinde gayet tabii bir şekilde tasvir etmiş olduğundan bir kere de o hikâyenin Fransızca tercümesini okumak gerektiğini ne kadar ciddî bir tavır ile öğrencisine anlatmıştı!

Bu akşam Mösyö'ye ne oldu da devamlı saygıyla andığı aşk ve muhabbeti böyle aşağılamaya kalkıştı?

Zavallı Bihruz Bey, muallim efendiye hitaben;

"- Parlon damur sil vu ple!" (Lütfen aşktan konuşalım.) dediği zaman neler düşünmüştü. Gündüz ki aşk macerasını bütün ayrıntılarıyla kısaltarak Mösyö Piyer'e anlattıktan sonra o kısaca anlatılanları muallim efendinin dilinin maharetiyle giydirilmiş, kuşatılmış, süslenmiş, kıvraklaşmış olarak tekrar işitecekti! Evet! İhtişam arabasının süsü olan altın kızı ince saçı ile ilk aşk bakışının gözlerdeki alışverişinden itibaren bahçeye inişler, göl kenarında duruşlar, gülüşler, sevinişler, yer aynası şakası, pırlanta sohbeti, çiçek muhabbeti, geziniş-ler, yürüyüşler, randevu talebi, büyük rakibi, keder veren ayrılık, vedasız gidiş, engellere karşı koyma, vakitsiz takip, sonuçsuz aramalar, heyecanlar hiddetler sırasıyla üçer beşer kelime ile söylendikçe Mösyö Piyer bu cümle ve fıkraları kendisine has konuşması ve neşesiyle genişleterek, süsleyerek tekrar edecekti. Bihruz Bey de bunları dinledikçe bu güzel, bu şairane romanın kahramanının bizzat kendisi olduğunu düşünerek mutlu olacak, gurur duyacaktı!

Bihruz Bey'in faydalanması bundan ibaret de kalmayacaktı. Daha birinci faslı meydana gelebilen bu güzel romanı isteğine uygun sonuçlandırmak için türlü planlara, tedbirlere girişilmesi gereken bölümünde Mösyö Piyer'in teorik bilgilerinden ve tecrübesinden faydalanılacaktı. Par malör (Maalesef.) Efendinin bu akşam tersliği tuttu. Netice hakkında kendisinden bir fikir almak şöyle dursun, giriş bile yapmaya imkân bulunamadı.

Diğer taraftan Mösyö Piyer de öğrencisine karşı gösterdiği sertliklerde o kadar da haksız değildi. Herif, Süveyş Kanalı meselesi gibi ciddî ve derin bir meselenin içinde yuvarlanıp uğ r a ş söylenip dururken Bihruz Bey'in damdan düşer gibi;

"- Parlon damur sil vu ple!" (Lütfen aşktan bahsedelim.) demesi, özellikle de;

"- Dö kel amur vule vu köjö paıi?" (Bahsetmemi istediğiniz hangi aşktır?) bilmezlikten gelmesine;

"- Dö l'amur do fam!" kaba tabiriyle karşılık vermesi affedilir münasebetsizliklerden, hazmedilir yanlışlardan mıydı?

Halbuki Bihruz Bey kendi kabahatini anlayamadığı Mösyö Piyer'in münasebetsizliğini; mizâcındaki asabiyetin her nedense heyecanda bulunmasına ve bu olumsuz durumun sorumluluğunu kadere yükleyerek konuşmayı sona erdirmeye karar verdi. Yemek gürültüsü de sona ermişti. Meyveyi beklemeksizin sofradan kalktı. Onun takdimiyle aralarında şu sözler söylendi:

- Pardon, Mösyö Piyer! Çok hastayım, başım çok ağrıyor; müsaadenizle içeri gideceğim. Siz yarın, belki erken inmiş olursunuz; o halde a mardi, nes pa? (Salı, değil mi?)

- Nasıl isterseniz!

- Bonsuar, Mösyö!

- Bonsuar Bey... Allah rahatlık versin!

IV

Zavallı Bihruz Bey, şimdi hakikaten çok üzgündü. Sabahın saat dokuzundan beri çalışmasından, kalbinin ara ara büyük bir heyecana kapılmasından, zavallı gencin sihirlerinde büyük bir sarsıntı olmuştu. Odasında yalnız kalıp bir hayli düşünmekle, yapacağı şeyi kararlaştırdıktan sonra bir dereceye kadar sakinleştirmeyi başardığı bu sarsıntıyı Mösyö Piyer'den alacağı öğütler sayesinde tamamen yatıştırabileceğini ümit ediyordu. Bu ümitle sofraya oturmuşken, muallim efendinin bu ani davranışının şiddeti sinirlerini yeniden alt üst etmiş, zavallının aşk sırrının eserine şiddetli bir ağrı yapışmış ve bu ağrı kendisini istirahata muhtaç etmişti.

Bu nedenle Bihruz Bey, sofradan kalktı, salona dahi uğramaksızın harem dairesine geçti. Doğruca yatak odasına gitti. Kendisini soymak için gelen dadı kalfayı;

"- Biraz başım ağrıyor. Bugün çok dolaştım, yoruldum. Anne beni soracak olursa 'yarın erken gidecekmiş, yattı' deyiver", diye savıp oda kapısını da sürmeledikten sonra kendini hemen yatağına attı. Dört-beş saat yatağın içinde bir taraftan bir tarafa döne döne nihayet gözlerini kapayabildi.

Bihruz Bey yemek odasından çıkar çıkmaz Mösyö Piyer yüz otuz altı frank, elli santim ile yüz yüze kaldılar. Bu yumuşak yüzlü, bu tatlı dilli iyiliksever dost, Mösyö Piyer'e bu defa kim bilir ne acı sözler söyledi ki zavallı ihtiyar sakin sakin biraz düşündükten sonra henüz ısırdığı bir akça armudu ezmeye uğraşan dişsiz ağzından;

"- Fakat bazan ben de terbiyesizlik ediyorum! Zavallı çocuğu çok sıktım. Şuna gelecek salı aşka dâir güzel bir eser getireyim" sözleri kendiliğinden dökülüyordu.

İhtiyar profesör, gelecek salı akşamı öğrencisine cildi bayağı sağlam bir Kont do Bıtkas hediye etmeyi planlamıştı. Bu şefkatli niyet üzerine Bihruz Bey'e dâir artık hiçbir endişesi kalmadı. Önündeki bordo şişesine uzandı, kadehini doldurdu. Kendi sıhhatine içti. Sofradan kalktı. Bihruz Bey'in evvelce büfenin kenarına bıraktığı sigara parçasını kendinin zannederek tuttu, lâmbadan yaktıktan sonra gazetelerini aldı. Bir tarafa çekildi. Yine rahatça okumaya koyuldu.

Diğer tarafta Bihruz Bey, uykuya dalar dalmaz sabahki hâdiseler, o kapalı gözlerinin önünde bulanık bir şekilde akmaya, sofra başındaki konuşmalar ise o kaynar beynin içinde bağlantısız bir hâlde çın çın ötmeye başladı: Periveş Hanım'ın lândosu İstavroz'un üzerinden Beylerbeyi'ne doğru yokuş aşağı öyle süratle gidiyor ki, tekerlekler yere değmiyor! Lândoyu çekenler beygire asla benzemeyen bir çift acayip mahlûk! Bunları kullanan o parlak düğmeli köşe değil, Keşfi Bey'in kendisi! Bihruz Bey, yağız bir ata binmiş, lândoyu takip ediyor, ama bir türlü yetişemiyor! Atı kırbaçlıyor, sürüyor, koşturuyor; tamam lândoya yetişeceği vakit hayvan geri geri gitmeye başlıyor! Bihruz Bey bu hâlden aşırı derece-

de üzüntü duyarak arkasına dönüp görüyor ki Madam Piyer olması lâzım gelen bir ihtiyar madam, hayvanın kuyruğuna yapışmış geri geri çekip duruyor! Bu aralık Mösyö Piyer etekleri yerlere sürünür derecede uzun bir rob do şambr giymiş, başında renkli tüylerle süslenmiş bir kadın şapkası, iki koltuğunda da birer bordo şişesi olduğu hâlde birdenbire meydana çıkıyor: "Kes köse kö lâmur? (Aşk nedir?) Se ton tambur! Se ton tambur!... (Bir davuldur!) Me mon şer havaliye! (Ama dostum ...) Javu anfen kö lö bo seks vo miyo kon lâpen!" (Sonunda kadın milletinin bir tavşandan daha iyi olduğunu itiraf ediyorum.) diye haykırıp sıçradıkça lândoyu çeken tuhaf şekilli mahlûklar şaha kalkıp arabayı deviriyorlar! Landonun içinden bir çift kaplumbağa ile bir de fino köpeği çıkıyor! Derken Bihruz Bey'in yağız atı Bey'in altından sıyrılıyor, büyük bir atmaca gibi havalanıp uçmaya, kaplumbağalar dans etmeye, fino köpeği de Bel Elen operasından bir parçayı söyleyerek havlamaya başlıyor!

Bunlara benzer daha bir çok tuhaf şekiller, haller, hareketler...

Zavallı Bihruz Bey bunları görmekten, duymaktan çok fazla rahatsız oluyorsa da gözlerini o rahatsız uykudan bir türlü açamıyordu. Hele sabaha karşı dadı kalfanın oda kapısına vurarak;

"- Beyim, nasılsın? Baş ağrısı geçti mi?" diye bağırması genç beyi uyandırdı. Bey, hemen yatağından fırladı, önce bir pencere açtı. Sonra kapıya doğruldu. Dadı kalfa ile biraz konuştuktan ve lavaboda uzun uzun yüzünü gözünü yıkayıp, kurulandıktan sonra tekrar geldi. Açık pencerenin önüne, bahçeye karşı oturdu, yine düşünmeye başladı. Düşündüğü şeyler rüyalarında gördüğü şeyler kadar biçimsiz, garip, münasebetsiz değilse de hemen onlar kadar karışık, onlar kadar bağlantısızdı.

Özellikle Büyük Çamlıca dağından kopup, kendisine kadar gelen taze ve temiz havayı teneffüs edince yorgun bede-

nine bir zindelik, ağrılı başına bir hafiflik geldi. Sinirlerinin gerginliği geçti. Bu aralık, dadı kalfanın getirdiği, iki rafadan yumurta, bir parça taze tereyağı ile büyücek bir fincan sütlü kahve, iki ufak dilim de francaladan ibaret kahvaltıyı büyük bir iştahla yiyip içti. Üstüne bir de sigara tellendirip beş-altı nefes çektikten sonra hemen giyindi, selâmlığa çıktı.

Mösyö Piyer çıkıp gitmişti. Bunu haber alınca soyunarak doğruca odasına girdi. Kütüphanenin önünde durdu. Raflardaki irili ufaklı, ciltli ciltsiz, yaldızlı yaldızsız kitapları camın arkasından inceledikten sonra, kütüphanenin kapısını açtı. İki cilt kitap aldı. Orta yerdeki yeşil çuha örtülü masanın üzerine koydu. Kendi de bir iskemle çekip, masanın yanına geçti, oturdu.

V

Bihruz Bey'in, kütüphaneden aldığı iki ciltten birisi Secretaire des Amants isminde küçük bir kitap, diğeri ise Jean Jacques Rousseau'nun, içinde aşk mektupları bulunan ünlü Nouvelle-Heloiz'i idi.

Bihruz Bey, parlak kolalı Avrupâi gömleği ile Terzi Mir markalı hafif ve zarif pardesüsüne kadar üzerinde bulundurduğu yakalı ne kadar şey varsa her birinin yakasını birer birer pençesine teslim etmeye özendiği amur do fam (kadın aşkı) hakkında Profesör Mösyö Piyer cenaplarından gerçi bir nasihat alamamıştı; fakat, yukarıda da bahsi geçtiği üzere gelecek cuma günü Periveş Hanım'a takdim olunmak üzere mükemmel bir sitem-nâme yazma konusunda akşamdan kendi kendisine vermiş olduğu karardan vazgeçmemişti. Ama Bihruz Bey'in fikrince Periveş Hanım gibi noble (soylu) bir aileye mensup, kusursuz bir terbiye görmüş bir nazenine takdim olunacak muhabbet-nâmede yer alacak tâbirler santimanlar (duygular) da noble olmak gerekti ve bu konuda Fransızca yazılmış şeylere müracaat etmek mecburiydi.

Bu nedenle Beyefendi önce Nouvelle-Heloiz'i açtı. Ötesinden, berisinden okudu, anladı, anlayamadı. Çünkü kitabın cümleleri pek çetin, o cümlelerde gizlenen fikirler ise çok felsefî idi. Kitabı karıştırdı, yine karıştırdı, epey karıştırdı. Nihayet kolay sandığı ve ufak tefek düzeltmelerle kendi durumuna uygun düşecek gibi gördüğü birinci mektubun gereken yerlerini kendine göre değiştirerek tercümeye başladı, ama bu da sökmedi. Yalnız baş taraflarında şuradan buradan birkaç cümlesini almakla yetinerek, diğer yerlerini de kendi kafasından yazarak uğraşa uğraşa aşağıki mektup suretini meydana getirdi:

"Ah! güzel hanımefendi!

Sizden kaçmalıyım. Evet, efendim! Burasını pek iyi hissediyorum. O kadarcık bile durup size bakmamalı idim; yahut sizi hiç görmemeliydim. Fakat bugün ne yapmalı? Kendimi nasıl idare etmeli? Bakınız, hâlime de zavallı âşıkınıza bir konsey veriniz.

Bilirsiniz ki ben bahçeye kendi isteğimle girdim; sarhoş eden bakışlarınızın davetiyle girdim. Yer aynalarını güzelliğine hayran eden yüzünüzü yakından gördüm, çıldırdım! Evet! Sizden ayrıldıktan sonra bahçenin diğer kapısından âdeta mezon dez a iye (evden) neden kurtulmuş gibi çılgın, çıktım! Bunun üzerinde yüce şahsınızı temin edebilirim.

Âh! O mekânda ne kadar örö (mutlu), ne kadar da malörö (mutsuz) idim! Soyluluğumun derecesini tarif etmeye yetecek bir kalifikatif (sıfat) bulmaktan âciz kaldığım yüce şahsınıza takdime cüret ettiğim o fakir jeronyumu (sardalya çiçeği) parjantiyes (nezaketen) kabul buyurdunuz da o güzel korsajınızda (kadın giysisi)ona yer bile verdiniz; ah! O fane (solmuş) çiçeğin bahtiyarlığına haset! Her biri bir cihâna bedel olan iltifatınız onunla da kalmadı. Lâkin kendime emportans (önem) vermiş olmaktan korkarım. Bunları tekrar etmekten çekinirim. Her ne kadar bazı talanlar (yetenek), kül-

tive (anlatmak) ettimse de yüce kişiliğinize lâyık olmadığımı itiraf ile kendimi bahtiyar sayarım! Hem de malörö (mutsuz) idim demiştim. Çünkü, ah! Sizden şikâyet etmek dahi cinayettir. Fakat: 'Sözde kusur çok olur; affeder efendisi!' sözü gereğince kulunuzun bu kabahatimi affetmenizi yüceliğinizden dilerim. Gelecek cuma günü yine buraya gelelim, diye buyurduğunuzda, saat kaçta, diye sordum ise de, cevâba her nedense tenezzül buyurulmadı. Bunun sebebini mümkünü yok keşfedemedim. Birdenbire yüce nazarınızdan düşüvermiş olmak için ne kusur etmiş olduğumu bilemiyorum. Ve özellikle bahçeden çıkıp acele lândonuza atladınız ve giderken bin can ile bir iltifat bekleyen bu zavallı âşığınıza bir 'adiyö' (hoşçakal) bile demeye tenezzül buyurmadınız! Artık bu ensültllerin (hakaret) yüreğimde açtığı kanlı yaraların acısı ebediyyen sürecektir.

Evet, bunlar benim kendi suçumun cezasıdır. Sizi gördüğüm zaman yüzünüze -Oh! kel divin bote kö vuzet!- (O kutsallığınız!) yüzünüze bakmaya cesaret etmemeli, yüreğimi sevdanızın pençesine kaptırmamalıydım. Cesaretimin cezasını çekmeye başladığımdan yüce şahsınıza hiç bahsetmemeliyim. Bu mevzudaki plezir (zevk) dahi başka bir lezzettir! Bununla beraber sizi her gün görüyorum. O güzel, o şık, o zarif lândonuza bir ren (kurbağa) gibi kurulup, hayalimin parkında dolaşıp yüreğimi üzüyorsunuz; fakat görüyorum ki siz bunu düşünmeyerek masumâne yapıyorsunuz. Ve kulunuzun elemlerini ağırlaştırıyorsunuz. Fakat kulunuz, ümitsiz mi kalacak? Sizden kendimi çekmek için sevdanızdan gönlümü almak benim elimde midir? Küçük hanımefendi! Kulunuz yalnız bir çare görüyorum; bu ambaradan (sıkıntı) çıkmak için ki sonra arzederim; şimdilik yüce şahsınızdan dileğim budur ki bu kulunuzun bu mektubuna her ne şekilde olursa olsun bir iki satırlık cevap yazmanızı rica ederim. Cevabı kendim almak için pazar günü saat sekizden on bir buçuğa kadar Büyük Camlıca'da teşrifinizi beklerim.

O kadar güzel bir vücudun içindeki yürek taş olabilir mi? Artık merhametinize sığınırım. Dileğim yüce şahsınıza lâyık değilse de bu hususdaki kusurlarımın affını dileyerek kendimi bahtiyar sayarım. Her hâlde ferman efendimizindir."

VI

Bihruz Bey, bu yazıyı bu şekilde meydana çıkardıktan sonra bir iki kez okudu. Baş tarafındaki birkaç cümleyi, ortalarındaki bir iki sözü Nouvelle Heloise'dan çarpmış olduğu için fena bulmadı ve kendi aklından yazdığı sözlerinden, "Sebebini mümkünü yok keşfedemedim" cümlesindeki ifadeyi beğendiyse de mektubun an-samblmı fazla komün, fazla fad, aşırı ensipid gördüğünden temize çekmeyi ve okumayı uygun görmedi. O zaman mektubun yazılışındaki iticiliği Türk dilinin yetersizliğine bağlayarak biraz söylendikten sonra tekrar Nouvelle Heloise'i aldı. Biraz karıştırdı. Bundan maksadı, kitabın içinde kendi hâline uygun, kısa bir mektup bulup onu tamamıyla tercümeye çalışmaktı. Aradığı şeyi bunda bulamayacağını aklı kesince kitabı bıraktı ve o Secretaire deş Amants'ı derdest ederek süzmeye başladı.

Bundaki mektuplar küçük değişikliklerle kendi gibi her âşığın işine gelebilecek şekilde hazırlanmış şeylerdi. Bihruz Bey çok fazla sayfa çevirmeye gerek kalmadan bulduğu uygun bir mektubu -ortasında gereksiz gördüğü bir paragrafı tamamen çıkarmak sonunda, kendi gerekli gördüğü bazı sözleri ilâve eylemek üzere- aceleyle, ara sıra zor yerlerde Biyanki ve Hançer lügatlerine bakarak aşağıdaki gibi tercümeye başladı:

"Küçük Hanımefendi!

İtiraf ediyorum. Kulunuz hep hayal ederdim ki, sevda ki ona ekseri karşı konulmaz şekiller altında ve bir okla silah-

lanmış röprezante olunmuştu. Gerçekten tehlikeli değildir. Hâlâ o zayıf ve romanı canlar için ki güçlü etütlerle meşgul olamazlar ve şiddetli ve sağlıklı jimnastiklere kendilerini veremezler de her yerde işsiz güçsüz, tatsız tuzsuz rahat yükü altında eğilir akıl taşırlar. Bu sizi görerek güzelliklerinizi içinde tatürün en sevimli işlerinden birisini admire ederek kendimi kandırdım ki benim fikirlerim küstahça olduğu kadar yanlışmış! Çünkü hep kulunuzun gururlu safsataları karşı konulması imkansız bir güzellikten, bir cazibeden beni koruyamadı. Sevdaya sabırla karşı koymuştum. Sevda, kendi kuvvet ve kudretini aklımı bir şey üzerinde kamaşmış gözlerime karşı göstererek beni cezalandırıyor! Bundan böyle coşkulu kahramanları üzerinde yazarlarla alay etmek haksızlığında bulunamam. Madem ki bizzat kulunuz bile o yazarlara itaatli bir konu olmak hizmetini yerine getirebilecek hale geldim, bundan böyle elektriğe benzeyen 'pasyon' hakkında ki kaderden gelirler gibi görünürler ve sizi daha doğrusu kulunuzu beklenmedik bir derin yara ile yaralar diye endişe etmeyeceğim! Ok, kulunuzu artık inanılmayacak derecede derin vurdu!

Evet, küçük hanım! Bir görüşte âşık olunabiliyor. Hayat için büyük bir aşk duyulabiliyor; o kadına ki yalnız hızlı bir gölge gibi görülmüştür. Bunun delili sizsiniz ey güzel varlık! Mâdem benim bahtımı kararlaştırmaya birkaç dakikacık yetti! Gerçekten kim karşı koyabilirdi o güzelliğe ki bütün hareketlerinizde hüküm sürüyor gibiydi? Bunların hepsi beni aldatmaya konkur etmiyorlar mıydı?

Aşk! Aşk! Bana bu keskin ateşleri hissettirmekliğin bilahere meprize olmuş şiddetli bir pasyonun ümitsizliği içinde terketmek içinse beni bitirdin!

Şimdi güzel hanımefendi! Bu temiz aşk ilanına ne a köy edeceğinizi bildirmeye tenezzül ediniz veyahut daha iyisi hiç yazmayınız... Kâğıt sizin kıymetli fikirlerinizi saklamaya lâyık değildir. Onları gönül aldatıcı bir sakız gibi kendi hatırında toplamak, yumuşak ve hürmetkar âşığınıza aittir.Şimdi,

ayağınızın yüce tozuna yüzüm gözüm sürüp perişan halimi serbestçe arz etmek için merhametinize ve kulluğunuza lâyık bir çâker-i senser olduğumu isbat etmek için uygun bir yerde randevu vermenizi dilerim ve bu dileğimin cevabını almak için gelecek pazar günü Büyük Çamlıca'da bulunan gazinoda teşriflerinizi bekleyeceğimi bildirerek söze son veriyorum. Herhalde ferman yüce şahsınıza aittir.

Fi 21 Haziran sene 86, Perşembe günü
Zavallı âşığınız: M. B.

VII

Birinci olarak karaladığı mektuba bile hayret ve gülme hissi uyandıran bu tuhaf garipliği, bu yazı ucubesini Bihruz Bey büyük bir titizlikle neredeyse on defa okudu. Biraz fazla alafranga düşmüş olmasından başka hiç bir eksiğini bulamadı. Bu kusur ise takdim edilecek şahsın alafrangalığına göre mükemmelliği gösteren bir haldi. İşte müsvedde bu şekilde hazırlandıktan sonra iyi bir iş yapmış olmanın hazzıyla sevincinin yansıması olarak beyefendi kâh ıslık çalarak, kâh ağzından "lal lalla lal lalla lal lalla" diye manasız sesler çıkarıp Belle Helene havalarını söyleyerek odanın içinde dolaşmaya başladı. Sonunda yazıhanesini açtı. Kenan yaldızlı, bir ucu gonceli pembe bir gül resmi olan, misk gibi kokar bir kâğıt, bir de zarf çıkardı. Müsveddeyi büyük bir dikkatle bu kâğıda nakletti.

O zaman bu mektuba bir güzel bir poezi (şiir) veya bir kuple (kıta) de söz etmeyi düşündü. 'Secretaire deş Amants'ı (Aşıkların sekreteri) karıştırırken gözüne ilişmiş şiirlerden bazıları tekrar okudu, içinden bir tanesini çok beğendi. Bu şiir, ismi bilinmeyen bir kadın için yazılmış üç kupleden ibaret bir şanson (şarkı) idi. Bihruz Bey ismini henüz haber alamadığı sevdiğine bu şiiri takdim etmenin güzel olacağını dü-

şündü; ama bunu aynen yazmayı -belki bilinir diye- istemedi. An ver (şiirde) tercümeye Türkçe'nin uygun olmadığını anproz (düzyazı)tercümede ise bir hoşluk olmayacağını düşündü. Yine de kuplenin içindeki o güzel fikirler, o nâzik hisler Türkçe'ye çevrilince nasıl olacağını anlamak için şu şekilde tercüme ediyordu:

"Gül adını veririm.
O kadın ki benim aklımı bulandırır.
Eğer kelime şeyi resmetmeye borçlu ise
O kadının bu dilber ismi almaya hakkı vardır
Bir gül gibi.
Bir göl gibi.
Beni kendisine doğru çektiğinden beri
Yüreğim hiç durmayarak vuruyor.
Onu koklamaktan yanıyorum,
Bir gül gibi!
Bir gül gibi
Düşünmeksizin mest eder,
Sebep olduğu santiman
O santimanlardan değildir ki geçtiği görülür
Bir gül gibi."

Bu tercüme hiç de kötü değildi; ama Bey bunu okumaya uygun bulamadı. Çünkü poezinin aslını gözünün önünden uzaklaştırdığı gibi tercümesinden hiçbir şey anlayamıyordu. Hele; "Kelime şekli resmetmeye borçlu ise" cümlesinden, önce bu şiiri yazan Fransız şairinin, ikinci olarak da tercüme edenin kasdettiği mânâyı bulup çıkarmak imkânsızdı ve bir de gül denilen bir çiçeğin insanlar gibi düşünme yeteneği bulunduğuna dâir Langage deş Fleurs'de, Histoire Natırelle'de böyle bir konuya rastlamadığı gibi, Mösyö Piyer'den de şimdiye kadar böyle bir şey işitmediğinden şairlerin bu sözünde de rezon (neden)bulamıyordu.

Böyle sözleri anlamanın şair olmaya bağlı olduğunu istemekle kendisinin de bir şair olamadığına bir aralık üzüldüyse de bu santimanı (düşünce) fazla devam etmedi:

"- Tu le poet sonfu!" (Sen şairsin!) diyerek bu eksikliğin de çaresini buldu. Ama aşk mektubuna bir şiir eklemek çok yakışacağından bu arzudan kendisini alamıyordu:

- Âh! Türklerde adam gibi bir şair gelmemiş ki, yalnız Vâsıf adında birisi şansonetle (şarkıyla), çok meşhur olmuş ise de bunun yazdığı şeylerin de çoğu komik. Sanki Türkler'in Molier'i olacak. "Sokak Süpürgesi" filan gibi yobl(basit) sözleri de şiire sokmak, hem de bunu bir kadına karşı söylemek ne kadar bayağılık! Dün akşam bizim Mösyö Piyer de kadınlar için epeyce münasebetsiz şeyler söyledi. Fakat sal a manje'de (yemek odası) çok beklettiğim için canı sıkıldığından söyledi! Kes köse kö lâmur? Se ton tambur, se ton tambur; Mon şer kavaliye, anfen javıı kö lö bo seks vo miyö kon lâpen! (Sonunda kadın milletinin tavşandan daha iyi olduğunu itiraf ediyorum.) Amma tuhaftı ha! Başında tevekkeli şapka, sırtında rob döşambr (sabahlığı), iki koltuğunda birer bordo şişesi... Ah! Darılmayacağını bilsem şu rüyayı kendisine hikâye ederdim. Bizim Keşfi de arabacı olmuştu! Ya benim yağız atın havada uçuşu! Fino köpeğinin Belle Helene'i şante (şarkı söylemek) etmesi hepsinden drol (garip)! Lal lala lallal, lal lala lallal!"

VIII

Bihruz Bey Türklerde iyi gibi şairin yetişmeyeceğini Türkçede şiir söylenemeyeceğini, kendisi gibi Avrupâi beylerden işitmiş, Vâsıf'ın şarkıcılıktaki maharetini ise çocukluğundan beri hanelerine gelen okumuş hanımlardan anlamış, dinlemişti. Hatta şairin;

Olma sokak süpürgesi kadın kadıncık ol refrenini (nakarat)ihtiva eden şiirini o hanımların ağzından pek çok kereler duyarak bellemiş, önceleri hoş bulduğu refreni alafrangalık yolundaki fikir ve hissi oluştuktan sonra münase-

betsiz görmeye başlamıştı. Muhabbet-nâmesine bir kuple (kıta) daha ilâve etmek hevesinden ileri gelen düşünceleri arasında, uykusundaki tuhaf şeyleri hatırlayınca kupleyi (kıta) filânı ve hatta -önce kendi uşağı Mişel ve sonra konağın emektarı İbiş Ağa tarafından defalarca hatırlatıldığı hâlde, öğle yemeği vaktinin geçtiğini bile unutmuştu. Bu esnada kalemi geçici bir süre için terk etmiş olan sağ eli, yeleğinin cebindeki tek kapaklı ve Keller mineli Breger işi saati çıktı. Beyin dikkatine sundu. Saat dokuzu çeyrek geçtiğini gösteriyordu. Bey, vaktin bu kadar ilerlemiş olduğunu ummadığından saati kulağına tuttu, dinledi. Saat, "çıt, çıt, çıt, çıt!" diyordu. O zaman Bihruz Bey;

"- İnsan şiir okuyunca zaman nasıl çabuk geçiyor!" dedi. Gerçekten Bihruz Bey pek mutluydu. Yine Belle Helene'i söylemeye başladı. Artık öğünlerin ikisini birleştirmeye, yani vakti geçmiş olan dejöneden (Kahvaltıdan) vazgeçerek dine'yi (akşam yemeğini) biraz erkence etmeye karar vererek Mişel'i çağırdı. Kararını ona bildirdi. Harem dairesine geçti. Biraz sonra elinde cildi kaba, yaprakları perişan bir kitapla geldi. Masanın üzerine koydu. Kendi de sandalyesine geçti, oturdu. Kitabı açtı, yaprakları sık sık çevirerek süzmeye başladı. Bu kitap, Vâsıf'ın Mısır'da basılmış şiir kitabı idi ki harem dâiresinde dâima odadan odaya gider, elden ele gezerdi. Onun için zavallı divanın kara meşinden kabaca ve yaldızsız cildi yıpranmış, yaprakları dağılmış, sayfalarının çoğu bükülmüş; birçoğunun üzerine kurşun kalemiyle mürekkeple, okunur okunmaz, bozuk düzen bir çok şarkılar, beyitler yazılmıştı.

Kitabı dadı kalfa bulup beyine verdiği zaman Bey, yüzünü buruşturarak; "Kel vilen livr!" (hangi kitap!)demiş ve yine de kuple(kıta) sevdasından bir türlü vazgeçmediğinden, Divân'ı mal gre bön gre (ister istemez) alıp getirmişti.

Baş tarafından sayfalara epey göz gezdirdi. Aradığını bulamadığı, gördüğü şeylerin çoğunu -anlamak şöyle dur-

sun okumayı bile başaramadığı için sıkılarak, ara sıra da bıyık altından gülerek, alayla;

"- Çince mi bunlar? Kel drol do lângaj! (Ne tuhaf bir dil!)" demeye başladı. Gerçekten şairin kasideleri içinde gözüne takılan ve kendine tuhaf gelen sözlerden:

"Çûp-i müjeye nola dayansa nigeh-i yâr
Bu za'f-ı savm hasta-i bîtab ü tüvândır
Kâfûr gibi ten ile o bâlâ kadd-i nâzik
San kamet-i şem'-i aseî-i câmi-i ândır"

beyitlerindeki kelimeleri tanımasa bile anlatmak istediği anlaşılacak şeylerden miydi? Bihruz Bey çûb kelimesini sözü geçen Sokak Süpürgesi'yle bağlantı kurarak, o süpürgeden bir tel olarak tanımak istedi. Müje'nin de meze olacağına karar verdi. Fakat bir çûp ile rakı mezesine dayanmakta ne zevk olacağını anlayamadı. Som mermer - som yaldız denildiği gibi "som hasta" da denildiğini hiç işitmemişti. Yine de bunu da hoş gördü ve kâfurun kanfr olacağına bir kulak âşinâlığı ile karar verdi. "Ten, nâzik, câmi" kelimelerini de pek iyi tanıdı.

"- Aradığımı galiba burada bulamayacağım!" diyerek, divânın kasideler kısmını geçti. Mühim olaylara tarih düşülen şiirlere gelince tâ başta gözüne ilişmiş "Târih-i kâh der kurb-ı Çamlıca-i sağîr" cümlesinden Çamlıca sözü yüzünden enterese (ilgilenmek) olmak istedi; ama "Kâh, der, kurb, sağir," kelimelerini nasılsa tanıyamadığından, cümlenin mânâsını anlayamadı. Anlamaya çare düşünürken, Paşa peder merhum tarafından oğlu için aldırılmış ve fakat Bey'in tahsilinin sonradan bütün bütün alafrangaya dökülmesiyle yaldızlı maldızlı, cicili bicili, tek tip, tek boyutta, Avrupa dillerinden çeşitli kitaplarla düzenlenmiş ve süslenmiş meşe ağacından yapılmış, oymalı, Avrupa tarzı kütüphanesi içinde yakışmadığından dolayı bir kısmı şunun bunun tarafından aşırılan bir takımı ise harem dâiresinin alt katında dolap altları, yüklük gibi yerlere perişan bir şekilde atılıp bırakılan Türkçe,

Arapça, Farsça kitapların arasına karışmış olan Lügat-i Osmaniye adındaki Türkçe diksiyoner hatırına geldi. Halbuki Lûgat-i Osmaniye'nin Redhause isminde bir İngiliz tarafından yazılmış olduğunu, iki ay evvel bir gün kalemde kulak misafiri olduğu bir edebiyat bahsinde işitir işitmez, bu kitabı güzelce ciltleterek yine kütüphanesine kabul etmeyi tasarlamıştı. Şimdi o birkaç sözlüğün incelenmesi ihtiyacına bu hâtıra da eklenince Bey kalktı. Harem dairesine geçti. Dadı kalfayı çağırdı. Birlikte kitabı aramaya başladılar.

Dolap altlarında pislik içinde kaldıkları halde Bihruz Bey tarafından unutulmuş olmaktan mutlularmış gibi, her birisi Bey'in elinin altına düştükçe kayıp kurtularak yine saklı bir köşeye çekilen kitaplar ve çeşitli yayınlar arasında ancak tesadüfen ele geçirdiği Lûgat-i Osmaniye'yi Beyefendi, aldığı gibi tekrar kabine do travayına (çalışma odası) geldi. Derhal kitabı açtı. Önce kâh kelimesini aradı. Par malör (Maalesef) Lûgat-i Osmaniye'de bu kelime yoktu. O zaman bu noksandan dolayı kitabın yazarını kusurlu bulmaya cesaret edemediğinden kelimenin Şair Vâsıf tarafından fabrike edilmiş ve yahut kâh olacak iken yanlış basılmış olduğunu düşündü. "Der" kelimesinin "kapı ve bâb, içinde" demek olduğunu, "kurb"ün yakın olmak mânâsına geldiğini anladı. En sonra da "sağîr"i aradı. Lügatin yanında "küçük, ufak olan" tefsirini görünce;

"- Bravo, bravo! 'Çamlıcayı sağır' Küçük Çamlıca, bizim kartiye... Bravo! Demek ki kartiyemiz eskiden beri nobl (soylu) bir mahalle imiş ki şairlerin deskripsiyon (tasvir)larına kadar geçmiş, bravo!" diyerek sevindi:

- Lal lalla lal lal, lal lalla lal lal, lal lalla lal lal la!...

IX

Ne çare ki kapı içine fazlaca uzak olmayan Küçük Çamlıca'nın deskripsiyon (tasvir)larını büyük şair, Çince yazdığından, Bihruz Bey bunları anlayamıyordu! Belli olayların tarihlerini göstermek için yazılmış şiirleri de geçmek lâzım geldi, geçildi. Gazellere de biraz göz gezdirildi.

Gazellerin birincisindeki;

Bûs-ı lâ'linle çıkar evce nevâ-yı âşıkân
Ey but hânında ma'cûn-ı sada-efza bu ya

beytinin ikinci mısraını Bihruz Bey okumaya uğraşırken yüzünü pek fena buruşturuyordu;

- "Ey but!..." Ne olacak! Sanki, böyle çirkin sözleri niçin poeziye sokmalı? Safi Bey'in hakkı var: "Türkçede poezi yoktur. Türklerde şair olamaz" demiyorlar mıydı? // a rezon! (bir sebep) deyip dururken, ikinci gazeldeki;

Ben asla veremem sana cevap ol şûhun
Geldi mi hatt-ı ruhu berbere sor sorma bana

beytinde "berber"i de görünce bütün bütün neşesi kaçtı:

"- Kel betiz! Kel skandal kö tu Sal" (Ne aptallık! Ne rezillik!) diye divânın gazeller kısmını da çabuk çabuk geçip, şarkılara gelmeden önce gözüne çarpan bir şiir, yine içindeki;

Nazar et hâl-i perişânıma bir kerre benim
Yanıyor nâr-ı firakınla serâpâ bedenim

beytini passablöman kabul edilebilir buldu. Ancak bunda da santimand'dan eser yoktu. Yine o şiirin ikinci bendinde sözlerine alışık olduğu için hoşlanarak okuduğu;

Âh ü feryâd ü niyâzım eser etmez mi sana
Gûşuna girmedi hiç eylediğim âh ü bükâ

beytinin ikinci mısraında "Âh"dan sonra gelen "bükâ"nın mânâsını "Red hause"dan sorup öğrendikten sonra, şairin vaktiyle öyle ağlayıp sızlamasının, Küçük Çaınlıca'nın hangi köşkü için olduğunu merak etti. Çünkü yukarıda ge-

çen "Çamlıca-yı sagîr"den dolayı bu şiirde bahs olunan köşkün, yine Küçük Çamlıca'da olacağını zannetmişti. Yine de şiiri esasen beğenmedi. Bunda ise hakkı vardı. Bir adam sevdiğinin köşkü etrafında dolaşırken, elbette duygusal sıpirter edebilirse de, tâ köşkün içindekilere işittirinceye kadar ağlamanın ne münasebeti var?

Kısacası Terkib-i Bend'den çokluk bir şey anlaşılamadı. Onu takip eden "Sokak Süpürgesi" ise zaten malûm. Bu sayfalar çevrildi, şarkılara gelindi.

Vâsıf'ın şarkıcılığındaki ustalığına Bihruz Bey'in eskisinden beri kulak dolgunluğu vardı. Bu kısımda güzel güzel şansonlar (şarkılar) bulacağını ümit ederek sayfaları süzmeye başladı. Daha baş taraflarında gördüğü;

Sana kim derler soru ayıbolmasın nâmın nedir?
Sana sık sık bakıp zor ile gönlüm müptelâ ettim
Sirişk-i çeşmimin bak farkı var mı çağlayanlardan
Mumlarla arar yanmaya pervane bu nârı
Benim sensin gülüm ey gonce-fem söyle senin kimdir

Gülsen sana gülmek yaraşır sen gül efendim
Yaz geldi bahar oldu açıl gül gibi sen de

nakaratlarını içeren şarkılarını okuyabilip mânâlarına da azbuçuk bilince;

"- İşte Türkler'in Berange'si, işte şânına lâyık tek şair! Tek şarkıcı! Lö sol poet" (Tek şair) diyerek, şairin dertsiz ruhuna heyecanlar verecek şekilde iltifatlar yağdırmaya başladı. Aşağılara doğru indikçe kısa vezinli, sade cümlelerle yazılmış, güllü müllü bir çok şarkılar okuyup mânâlarını da olabildiğince anladıkça;

"- Ah! Ne güzel! Ne hoş! Ne kadar espiritüej! (esprili) Ne kadar jantil" (kibar) diye, her birini başka başka beğenir ve bunların içinden hangisini alacağını bilemezdi.

Nihayet divânın içinde en çok beğendiği sekiz şarkının üzerlerine frenk kalemiyle "ön, do, truva, katr" (bir, iki, üç, dört) diye numaralar attı. Kâğıtları parmakları arasında yuvarladı. Masanın üzerine koydu. Gözlerini kapadı. Kâğıt parçaları içinden bir tanesini aldı, açtı. Kura, çıka çıka altı numaraya çıktı. Altı numaralı şarkı da;

Bir siyeh çerde cevândır
Hüsni mümtaz-ı cihandır
Aşkı gönlümde nihândır
Bunca dem bunca zamandır

şarkısı idi. Halbuki bu şarkıyı Bihruz Bey, beğenmek şöyle dursun; görmemiş, okumamıştı bile. Bu yüzden, bunda bir yanlışlık olacağım düşündü. Yanlışlığın kaynağını da buldu: Meğer Beyefendi, divânın o sayfasında bulunan iki şarkıdan birincisini rakamlayacak iken, aceleyle ikincisini rakamlamış imiş. Fakat kur'a ikincisine çıktığı için bunu birdenbire geri çevirmek istemedi. O zaman şarkıyı dikkatle okudu, mânasını anlamaya çalıştı.

Önce "bir siyeh" kelimesini "mersiye" vezninde (ber-siye) tek kelime şeklinde okumuştu. Bu vezinde okuyuşa göre kelime, Fransızcaya benziyor ise de şair Vâsıf'ın Fransızca bildiğini işitmemiş olduğundan, yine Türkçe olmalıdır diye Lûgat-i Osmaniye'de aradı ise de bulamayınca pur sür (Elbette) Fransızca olacağına karar vererek "Biyanki"ye baktı. Orada da öyle bir kelime bulamadı; fakat kelimenin mânâsı fena bir şey olsa şairin bunu şiirinde kullanmayacağına-hakkında yarım saatten beri kendisinde oluşan olumlu kanaate dayanarak aklına yatan kelimeyi öylece kabul etti. İkinci olarak da Arab alfabesindeki cim harfi ile "cerde" okuduğu "çerde" kelimesinin mânâsı hakkında tekrar Redhouse Hazretleri'ne sordu. Redhouse "cerde" için: "Sarı renk at ki kuladan açıktır" dedi. Bihruz Bey, "sarı" sözünü işitince alt tarafındaki "at, kula" sözlerine dikkat etmeksizin,

- Belli ki bu şarkı bir genç blond (sarışın) için yapılmış, diyerek sarışın hanıma okunmaya en uygun şarkının yine bu olacağına ve altı rakamının, diğer bir şarkının üzerine konulacak yerde buna konulmasında ve kur'ada bu rakamın çıkmasında Venüs'ün nâzik parmağını oynamış bulunduğuna kesin karar verdi. Bu tesadüfü, dileğinin gerçekleşmesi hakkında bir bon öğür sayarak şarkıdan yalnız iki kuplesini (kıta) diğer bir parfüme kâğıda yazdı, mektuba ekledi. Mektubun zarfını kapadı; üzerini (M.B) inisiyallerini gösteren altın mührüyle mühürledi, gelecek cumaya kadar kalmak üzere yazıhanesinin gözüne bıraktı. Bu aralık bir daha saatine baktı. Saat on bire çeyrek olduğunu gösteriyordu.

- Mişel! Araba!

- Hazır, efendim!

Evet! Beyefendi'nin promönad an vuatürden (arabayla gezinti)hiç bir gün geri kalmadığını ve bir kere "Ma vıtatür!" (arabam) deyip de "Elle e pret!" (Hazır!) cevabını almazsa canı sıkıldığını Mişel tecrübeyle bildiğinden, arabayı hazırlamasını saat ondan beri koşe'ye (arabacı) söylemişti. Koşe de kır beygirleri koşup arabayı köşkün kapısının önüne getirerek Beyefendi'nin gelişini bekleyerek esneyip duruyordu.

Bihruz Bey derhal fesini giydi. Bir Avrupa sigarası yakarak, dudaklarına kıstırdı. Bastonunu aldı. Aşağıya indi. Arabasına çıktı, dizginleri tuttu. Koşe (arabacı) de yerine geçti, oturdu. Gıımrr...

X

Bihruz Bey aşk mektubunu istediği gibi yazmaya ve yanına Venüs'ün katkısıyla güzellerden güzel, istediğinden iyi iki kuple (kıta) de koymayı başardığı için çok mutlu, neşeli idi.

Cumaya daha beş gün vardı ama, "İnsan mutlu olunca zaman nasıl çabuk geçiyor!" değil mi ya? Pazar, pazartesi, salı, çarşamba günleri çabuk çabuk geçiyordu.

Salı akşamı Mösyö Piyer, koltuğunun altında beyaz bir kâğıda muntazaman sarılmış, kocaman bir kitab ile köşke gelmiş ve o saatte Bihruz Bey'in klas odasında bulunduğunu öğrenince doğruca oraya gitmişti. Oraya girer girmez:

"- Bonsuar Bey! Nasılsınız? Amur do f ama (Kadına duyulan aşk)dâir size güzel bir kitap getirdim", diyerek kitabı yazı masasının üzerine bıraktı.

Bihruz Bey, kendisine biraz kırgın zannettiği profesöründen bu iltifat ve lutfa ulaşınca çok sevindi. Hocasının elini eline alıp heyecanla sıkarak;

"- Pek emablsımz (hoş), aziz muallim efendi! Aciz öğrencinizin kusurlarım affetmekte cömertsiniz!" dedi. Hemen kitabı aldı. Paketinden çıkardı, açtı. Ötesine, berisine bakarken Venüs âlemlerini anlatan bir iki resim gözüne ilişti. Onları seyretmekten duyduğu büyük memnuniyeti anlatmak için Mösyö Piyer'e yönelerek tekrar elini yakaladı; epeyi sıktı.

- Ah, Ne güzel kitap! Hem de illüstre... Resimleri de bir o kadar güzel. Kes kö se kö sa? (Bu nedir?) Bakalım adı ne imiş, Le zavantür dü şövalye do Foblas. (Foblas Şövalyesinin Macerası) Kimdir bu şövalye! Fransa tarihinde böyle bir şövalye hatırıma gelmiyor.

- Bu şövalye siyaset tarihinden değildir, se ton otr ordr do şövalri... Okuduğunuz vakit ne olduğunu anlarsınız.

Mösyö Piyer, geçen defa sofra başında öğrencisini fazla azarlayıp, kalbini kırarak hareme kaçırdıktan sonra salı akşamı Bey'e, amur döfamadâii bir güzel kitap getirmek için kendi kendine vermiş olduğu sözü tuttu. Yalnız bu kitap Kont do Bukas olacak iken, o gelmedi de yerine Lez avantür dü şövalye do Foblas geldi. Bunda da kabahat Mösyö Piyer'in değildi. Mösyö Piyer, cuma akşamı öğrencisiyle geçen konuşmayı, eğlence olsun diye bir dostuna hikâye edip de kitap hakkındaki niyetini de açtığı zaman o zât buna;

"- Kont do Bukas uygun değildir. Le zavantür dü şövalye do Foblas'ı götürseniz daha iyi olur", diyerek niyetini değiştirmeye sebep olmuştu.

Mösyö Piyer, Bihruz Bey'e kitaba, kâğıda, filâna dâir ne getirse parasını Bey'den alırdı. Bu defa, getirdiği kitabı güya hediye olarak getirmişti ama, bunu kırk frank vermek üzere veresiye almıştı. Bu parayı da yine Bey'den çıkarmak için uygun bir isteme zemini düşünüyordu.

Bihruz Bey'in cömertliği, keremi Mösyö Piyer'i bu endişeden kurtardı. Beyefendi;

"- Bu güzel kitabı kaç paraya alabildiniz?" der demez Mösyö Piyer, ağzından dışarıya fırlamak için beş dakikadan beri dilinin tâ ucunda bekleyen;

"- Kırk frank!" kelimelerini Bihruz Bey'e şiddetle duyurdu. Halbuki Bey, bulunduğu coşku ve sevinç dakikası içinde kitabın değeri olmak üzere "İki yüz frank!" sözünü de işitseydi, yine memnuniyetle verecekti. Bu sebeple;

"- Kırk frank? Bedava!" dedi. Hemen eşinin cebinden iki lira çıkardı; Mösyö Piyer'e uzattı. Mösyö Piyer, altınları alıp, kontrol ederek Osmanlı altını olduğunu anlayınca;

"- Şimdi bunun üst tarafını nasıl bulmalı?" dedi. Bihruz Bey'den;

"- Ne önemi var? Başka zaman verirsiniz" cevabını alınca, altınları port monesine (Küçük para cüzdanı) yerleştirdi. Kırk Frangın, kırk beş buçuk franga kadar farkını da bu yolda eskidenberi zimmetine iliştirdiği bir çok frank farklarının toplamına ekledikten sonra derse başlamadan önce Lez avantür dü şövalye do Foblas'tan Beyefendi'ye birkaç paj (sayfa)okuyup lâzım gelen yerlerini tatlı tatlı açıklamaya başladı.

İşte bu olayda Bihruz Bey'in zâten son derecede olan mutluluğunu iki kat arttırmıştı.

XI

Pazar, pazartesi, salı günleri çok iyi geçmişti. Bu günler Bihruz Bey hayal âleminde bazı özelliklerini Mösyö Piyer'den duyduğu Bua do Bulony'lardan (Bolonya ormanı) Hayd Parklardan daha iyi bir park kurarak, o parkın içinde Periveş Hanım'ı kendi lândosuna değil de -sandığı elmastan; tekerlekleri gümüşten; zümrüt gözlü, sedef kanatlı, yakut gözlü bir çift kumru koşulmuş- bir arabaya, kraliçe gibi değil, bir ihale gibi kurulmuş olduğu durumda sabahtan akşama kadar gezdirirdi. Kendisi de o pazarlık arabanın yanı sıra dolaşıyor, âşık ve sevdiği naz ve niyazlarıyla meşgul oluyordu. Keşfi Bey'in, parkın karanlık köşelerinden satir şeklinde ve kıyafetinde ara sıra görünüp, Perişeveş Hanım'a doğru kıskançlık nazarlarıyla bakıp huzursuz etmesi bile umurunda değildi.

Salı akşamı Mösyö Piyer'in getirdiği kitabın içindeki şevk veren imajları (hayal) seyrettikten sonra hayalinin gezdiği yerlerin ötesinde berisinde Venüs'e âit, som mermerden birtakım güzel heykeller, bu heykellerin etrafında üçer beşer dolaşan nemfler, suları yeşil havuzların içinde mercan gagalı, lâl gözlü, uzun boyunlu, kardan beyaz nâzik kuğularla birlikte yüzen sırma saçlı, mavi gözlü, güneş yüzlü periler de ortaya çıkmıştı.

Bihruz, çarşamba günü parkta elmas arabanın gümüş tekerleklerine yapışarak arabayı süsleyen -hani o perilerden güzel- Periveş Hanım'ın güzelliğinden yayılan, dudaklarından parlayan gülücüklerle hayran olup duruyordu. Öte taraftan yine bir aralık satirin (taşlama)görünüvermesiyle bir takımı heykellerin etrafında üzerine elmas serpilmiş yeşil kadifeden ihramlar, çiğle ıslanmış çimenlerin üzerine sırma saçlarını dağıtarak serilmiş, diğer bir takımı zümrüt renkli havuzlarda kuğularla yüzme yarışına girmiş periler bir çığlıktır

kopardılar. Her biri parkın tenha bir tarafına doğru aceleyle gitmeye, nâzik kuğular da kanatlarını vurup haykırarak havuzlarda kıyametler koparmaya başladılar. Zavallı Bihruz Bey, içinde bulunduğu aşkın sarhoş dünyasından dehşetli bir dünyaya geçti. "Acaba ne oluyor?" diye sağına soluna bakınıp dururken satiri gördü. Satir, Periveş Hanım'a ciğer yakan bakışlar gönderip Bihruz Bey'e de zehirli gülüşler gönderiyordu. Beyin bu hâle pek fena canı sıkıldı. Bu dakikada ise Beyefendi gerçek dünyanın korkunç bir tehlikesinden gücüyle kurtuldu; çünkü hayalinin gezdiği yerler de elmas arabanın yanında bulunan Bey'in fikir ve endişesi olup, kendisi ise gerçekte yine o, sarı arabasıyla kırları dolaşıyordu. Parkın umulmadık bir yerinden satirin ansızın görünmesiyle perilerin içine aşıp düştüğü dakikalarda Bihruz Bey'in sarı arabası Haydarpaşa'dan Uzunçayır'a doğru giden yolun sağında on metre derinliğindeki bir uçurumun hizasına gelmişti.

Bey, satire (taşlama) öfkesinden elindeki dizginleri sağına doğru çekerek hayvanları uçuruma sürduğu zaman geride bulunan Koşe, hemen Bey'in yerine sıçrayıp, dizginlere sarılarak hayvanların başlarını doğrultmayı başardı. Bey de bu sayede hem uçuruma gitmekten, hem de parktan dışarıya çıkarak satirin verdiği sıkıntıdan kurtuldu.

Çarşamba akşamı Bihruz Bey biraz keyifsizdi; çünkü sarı arabanın geçirdiği tehlike sebebiyle kendini parktan çıkarmayı başarmıştı ama aklından kovmaya gücü yetmiyordu.

"Acaba küçük hanımın Keşfi ile gerçekten bir rölasyonu (ilişki) mu var? Öyle ise yazık ona! Ama bana niçin baktı? Non, non... Est-ce possible? (Bu mümkün mü?)Beni bahçeye çağırsın, gölün kenarında dursun, bana pırlantalar yuvarlasın, benden çiçek alsın, göğsüne taksın, o kadar iltifatlar, filânlar etsin, sonra da, sonra da Keşfi'nin, 'Hased! Hased!' diye bağırması üzerine; "İşte burası fena! Ne kadar bozuldular, ne kadar çabuk lândoya girdiler... Cuma günü kaçta gelirsiniz?" dedim de cevap bile vermedi. Giderken bir "Adiyö!"

demeli değil miydi? Daha... daha... daha sonrası daha fena: Çarçabuk nereye gittiler bunlar?... Aramadığım yer kalmadı... O aralık Keşfi defile etti. Demek ki... Ne münasebet! Keşfi gibi bayağı bir garsona.... Imposible! (İmkansız!) Ama bakalım yarın değil öbür gün sözünde duracak mı? Bakalım Keşfi de gelecek mi? Evet! Ne kadar başım ağrıyor! Benim sevgilim! Söyleyiniz bana ki beni sevmiyorsanız bari onu da sevmiyorsunuz ya! Görüyor musunuz ne kadar sufrans (acı) içindeyim! Bana merhamet ediniz... Bana ki sizi adore (tapmak) ediyorum, işte huzurunuzda diz çöktüm... Gelecek... Hayır! Beni sevmiyorsunuz... Ah ne kadar semavî bir güzelsiniz... Allon ön beze! (Gidelim!) O ne? Şimşek! Mon diyö! (Aman Allah'ım!) Gökyüzü ne kadar karanlık! Rüzgâr da çıkıyor... Bora... bora... burrask! Yağmur! Vah vah! Sonra ne olacak? Yarın perşembe, öbür gün cuma... Hava böyle kalırsa... Ay ay... Kel plüi toransyeu... (Ne yağmur!) Yağmur değil, tufan bu!... Eyvah!...

Cuma günü göremeyecek miyim? Mektubumu veremeyecek miyim? Of! Başım!"

Bihruz Bey'in bu endişeli halleri, bu hüzünlü hayalleri, diner'den (Akşam yemeği) sonra gece saat iki buçuk dolaylarında salonun Fenerbahçesi'ne bakan, açık bir penceresi önünde geçiyordu. Zavallı Bey'in park imajiner'indeki (Tasarladığı park) perilere, kuğulara kargaşalık çıkararak nihayet Bihruz Bey'i bir ürküntü ile oradan kederle çıkmaya mecbur eden satir, Bey'in zihnine girmekte yol bularak iki saatten beri zavallıyı huzursuz edip dururken kararan hava, çakan şimşekler, çıkan fırtına, yağan şiddetli yağmur, zavallı hasretli âşıkı bütün bütün kedere ve hüzne boğmuştu.

Bihruz Bey, penceresini kapadı. Yağmurun dinmesini bekledi. Yağmur gittikçe şiddetini artırıyor, fırtına kıyametler koparıyor, şimşekler çakıyor, etrafa yıldırımlar düşüyordu. Bu halde saat altıya geldi. Bey, hepsi birbirinden sıkıntı veren endişelerinden zihnini kurtarıp da hareme gitmeyi hatırına

getiremiyordu. Mişel Ağa iki, üç defa salona girmiş ise de vaktin geciktiğinden dolayı observasyon etmeye cesaret edememişti. Halbuki Beyefendinin, saat altılara kadar -özellikle böyle, yürekleri heyecana boğan bir fırtına gecesi- içeriye girmemesi, valide hanımefendiye, dadı kalfaya başka başka meraklar vermişti. Bey, önünden bir türlü ayrılmadığı pencereden tabiatın dehşet uyandıran manzarasını acıyla seyre dalmışken, dadı kalfa başında bir örtü ile salonun kapısı önünde göründü:

- Beyim! Hâlâ oturuyor musun? Hanımefendi de ben de merak ettik, bu ne yağmur, beyciğim?

- Sorma! Bu yağmur değil, delüj!

- Gerçek, pek delice yağıyor; ortalığı sel basacak, galiba yakınlarda bir yere de yıldırım düştü.

- Valide yatmadı mı?

- Hayır! Misafirler vardı; bitişikler. Şimdi gittiler...

- Nasıl gidebildiler?

- Beklediler... Beklediler... yağmurun dineceği yok. Gittiler... Hanımefendi çok üzerlerine düştü, "Kalınız!" diye, ama kalmadılar...

- Saat kaç acaba?

- Saat yediye geliyor.

- Sahi, altı buçuğa beş var...

- İçeri girmeyecek misiniz?

- Sen git, mumları yak, ben de geliyorum.

Gerçekten dadı kalfa çekildiği gibi Bihruz Bey de yerinden kalktı, doğruca yatak odasına gitti, soyundu mumlarını söndürdü, yatağa girdi. Fırtınanın, yağmurun yürekleri yaran sesini işitmemek için bir kulağını yastığa yapıştırdı, diğerinin üzerine yorganı çekti, ama gürültüyü işitmemek ne mümkün? Halbuki Bihruz Bey'in akşamdan beri tutturduğu hırçınlık sebebiyle güçten düşen aşkla oynanan çocuk hayalini uyutmak için tabiatın bu ıztırap feryadı korkunç; ama tesirli bir ninni yerine geçiyordu. İşte Bihruz Bey, dehşete düş-

müş kulağıyla bu ninniyi dinlerken, gözleri de veyvöz'ün fanusu gibi üzerinde görünen çıplak çiçek yüzünü seyrede ede uyanıklık aleminin ruhu yoran kargaşasından tamamıyla kurtuldu, tatlı uyku âlemine geçti... Koyu gölgeli ve güzel kokulu ormanlardan geçerek o hayali gezinti yerinden daha mükemmel bir parka girdi.

XII

Bihruz Bey, ertesi sabah saat iki sularında uyandığında, odanın içerisini ışıklı gördü. İçinde hârika bir sevincin heyecanıyla yatağından kalktı. Pencerelerin perdelerini kaldırdı, kanadını açtı; dışarıya doğru baktı. Gördüğü güzel manzara geceki görüntünün tam tarsiydi...

Bihruz Bey, doğanın bu güzelliğini yarım saat kadar seyretti. Güneşe baktıkça öpeceği geliyordu; çünkü kaç gündür hasret duyduğu ay-yüzlü güzeli bu güneş sayesinde görebileceğini anlıyordu.

"- Ne kadar hoş! Ne kadar parlak! Ne kadar doğal! Bu gün o da aynı benim sevgilim gibi blond! Demek ki yarın kendini göreceğim, evet! Yarın kesin gelir; mektubumu takdim ederim; eğer bizim zevzek yine entrika yapmazsa... Bakalım tâlih ne gösterir!"

Bihruz Bey o sevinç ile her zamanki gibi hazırlandı, tuvaletini yaptı, kahvaltısını yaptı... Dadı kalfa ile güler yüzle şakalaştıktan sonra selâmlığa çıktı, odasına girdi; yazıhanesinin gözünü açtı, o gözün içinde saklı bulunan o bildik muhabbet-nâmeyi eline aldı. İçindeki komplimanları (İltifat), santimanları (duygu) bir daha görmek istediyse de mektup kapanmış, mühürlenmişti. Açmaya kıyamadı. Tekrar göze bıraktı.

- Lal lalla lal lal... lal lalla lal lal... lal lalla lal lal... lal lal la!

"- Mösyö Piyer ne derece bir adamdır? Bu gün şu güzel hediyeyle beni memnun etmek için dün yalandan danktı- di-

yeceğim geliyor. Bakalım daha neler var? Bakalım bizim brav şövalye do Foblas daha neler diyor?"

Profesör Piyer'in hediye ettiği resimli kitap, Bihruz Bey'in pek kıymetlisi olduğundan parkta bulunmadığı zamanlar bunu okuyarak hayalini aydınlatırdı. Yine kitabı alarak önce resimlerini belki altıncı defa seyrederek, ötesinden berisinden okumaya başladı.

Bey, bu lezzetli okumaya gereği gibi dalmıştı. Odanın kapısı yavaşçacık vuruldu.

- Tıktık!

- Antre! (Gir!)

Kapıya vuran Mişel'di. İçeri girdi. Elinde gümüş bir tepsi, tepsinin içinde, üzeri Fransızca yazılmış bir mektup vardı. Mektubu Bey'e verdi. Bey, mektubu alıp açmaya uğraşırken, kucağındaki kitap yere düştü. Mişel, hemen eğildi. Kitabı yerden alırken kitap açıldı. En parlak tasvirlerden biri meydana çıkıyordu. Mişel de bunu gördü. O zaman Bey, kitabı Mişel'in elinden alırkan, zavallıyı haksız olarak;

"- Köpek herif! Defol oradan!" diye hem azarladı, hem de yanından kovdu.

Gelen mektup ise sarı arabayla bakla kırı hayvanların anlaşılmış bedeli olan dört yüz on sekiz lira, bunların taşıma masrafı kırk dokuz lira, ki hepsi dört yüz altmış yedi liradan geri kalan yüz elli liranın dört ay içinde ödemesi şart koşulmuştu. İlk taksidin vadesine daha bir on beş gün vardı ama, Beyoğlu'nda oturan, fabrika sahibi komisyoncu Jan Kondoraki imzasını taşıyan mektupta, paraya ihtiyaç olduğundan Bihruz Beyefendi birinci taksiti şimdiden öderlerse memnun olacağı bildiriliyordu.

Bihruz Bey bu mektuptan pek hoşnut kalmadı; çünkü önce Lez avantür do şövalye Foblas'ı tatlı tatlı okurken, onu elinden bırakmaya mecbur olmuştu. İkinci olarak, kitabın görülmemesi gereken resimlerinden bir tanesini o Mişel olacak embesil gördü. Üçüncü olarak da ilk taksite daha bir aydan fazla zaman vardı. Bey, uşağı çağırdı:

- Mişel!

- Mösyö!

- Böyle bir kâğıdı bana getirmeye nasıl cesaret ediyorsun? Sen bilmiyor musun ki birinci taksitin gelmesine daha bir ay var? Git söyle, cevap yoktur...

- Baş üstüne ekselans...

Zavallı Mişel, kapalı bir mektubun içinde ne olduğunu ve hele de ilk taksitin gelip gelmediğini nereden bilecekti? Bilse de Beyefendi'den emir almaksızın mektup getiren adama cevap vermeye nasıl cesaret edecekti? Bihruz Bey, üstüste canını sıkan olaylardan, buraları hesaplayamamış ve zavallı Mişel'i bir ikinci defa daha haksız olarak azarlamıştı.

Mişel'i defettikten sonra Bihruz Bey bıraktığı kitabı tekrar aldı. Okumaya devam etmek istediyse de yapamadı. Kitabı bıraktı, üzgün bir şekilde düşünmeye başladı.

" – Lâkin taksit zamanı gelince paraları nasıl ödeyeceğim? Üç gün evvel Mir'e yüz doksan lira verdim.... Heral'in hesabına bakmadık.. Alber'inki iki yüz otuz lira olmuş...

Paris'ten gelecek eşya da gelmedi... Biz bu borçları nasıl ödeyeceğiz?... Anne çok dargın; yemin etmiş, konağı sattırmayacakmış... Elmasları da birer birer satıp konsolideye çevirdiğini işitiyoruz... Elli yaşında kadın; bilmem daha ne kadar yaşayacak ki bu kadar para canlısı davranıyor? Kalekapısı'ndaki mağazadan elime pek az şey geçti; Galata'daki hanın parasından kalan altı yüz lira ancak üç-dört aylık cep harçlığım demektir... Mon diyö! Bu borçları ödemeye bir çare bulamazsam, ben ne yaparım anfen!(Sonunda) İstanbul'daki eve dört bin lira veriyorlar ya! Bir şey yaparız... Artık valide hanım buna karışmasın... O benim babamdan kalan bir şey! Bir dört bin lira daha elime geçerse, bin lirasıyla borçları öderim. Üç bin lira ile de konsolide alsam, epeyce entere (faiz) getirir... Artık bundan sonra eğlence hayatını da bırakmalı... Artık evleneceğim... Evlilere yakışan da saj olmaktır.... Üzülecek bir durum yok... Lal lalla lal lal... lal lalla lal lal... lal lal lalla."

Bihruz Bey, kendisini çok üzen bu düşüncelerden de sıyrılmanın çaresini buldu. Nakit toplamı olan altı yüz lira bitinceye kadar Süleymaniye'deki konağı satmaya karar vermişti. Beyoğlu'ndaki, Galata'daki dükkânları, hanları satan tellâl, bundan evvel Süleymaniye'deki konağa da dört bin lira kadar veren bir müşteri bulmuş idiyse de o zamanlar Bey'in paraya ihtiyacı olmadığı gibi, valide hanımdan da karşı çıktığından, konak satılmamıştı.; fakat tellâlın da bir zamanlar gerek konaktan, gerek köşkten hiç çıkmayan ayağı bütün bütün kesilmişti. Yine de yeri bilindiği için gerektiğinde kendisini buldurmak mümkündü.

Çamlıca Bahçesi nedeniyle Bihruz Bey'in sevgisi yazlığına yönelip, kışlık gözünden iyice düştüğünden, en uygun şey, köşkü satıp, konağı elden çıkarmamatı; ama Bihruz Bey bunun aksini duruma uygun bulmuştu.

İşte Beyefendi, birkaç ay sonra düşeceği sıkıntıya karşı konağı satmak gerekliliğini düşününce üzüntüsü pek çabuk geçiverdi. Rahatça dejönesmi etti. Her zamanki gibi gezinti yerlerini dolaşmak için arabasına bindi; çıktı gitti!

O günün akşamında kayda değer bir şey olmamıştı. Bey, alışkanlığına uygun olarak saat birde akşam yemeğini yedi. Bir iki saat salonda vakit geçirdi. Erkence hareme gitti; soyundu, yattı. Dokuz saat kadar deliksiz rahatça uyudu.

Sabah erkenden gözlerini açtığı gibi pencereye koştu; perdeyi kaldırdı. Hava çok güzeldi.

"- Kel beljürne!" diyerek seviniyordu. Çünkü bu güzel günün adı cuma idi. Bu sabahki tuvalet her günden fazla sürdü. Yirmi, yirmi beş kadar kolalı frenk gömleğinden hiç birisini Bihruz Bey beğenmediği için dadı kalfaya darılıyordu:

- Bunları Marigo mu ütüledi? Ne kadar da fena!

- Evet, beyim! Marigo ütüledi, hem de pek fena değil!

- Senin için kötü değil ama benim için çok fena; bu pileler nedir?

- Neresi kirli? Ben göremiyorum!

- Kirli demedim a canım! Pile diyorum sana; buruşuk!...

- Pek iyi; söyleyelim de bir daha dikkat etsin...

- Hem söyle, hem de yine dikkat etmezse konjediye (kovmak) olacağını anlat...

- Gönce diyen kim, anlamadım?

- Kom tu e drol! (Ne kadar garipsin!) Konjediye diyorum, konjediye... ovarım demek...

- Artık, ben bilmem...

- Şu pantalonlara baksana! Ne fen pileler yapmışl Kim topladı bunları?

- Ben toplamıştım...

- Boyun bağlarını nereye koydunuz? Yeni gelenleri...

- Hepsi çekmecenin gözünde olacak...

- Hani ya yeni mendiller?

- Daha yıkanmadı...

- Gördün mü ya; öyle şey olur mu? Şimdi ben ne yaparım?

- A Beyim! Çekmecenin gözünde belki yüz tane mendil var! Bir tanesini beğen, alıver!

- Vui, me zil no son pa market... (Onların markası yok!)

- Neye rezil olsun? Onlar da yeni yeni mendiller...

- Markalı değil; markaları yok onların...

- Markalısı da var; dün ütülenirken gördüm...

- Terziden gelen kostümleri göremiyorum...

- Hepsi burada.

- İskarpinlerim geldi mi?

- Bilmem, belikli gelmedi.

- Şu potinleri ver bakalım!

Dadı Kalfa ile yapılan şu konuşmadan da anlaşılır ki Bihruz Bey bugünkü cuma tuvaletine her zamankinden fazla ehemmiyet veriyor, o nedenle gömlekten, boyun bağından, mendilden, pantalondan, ayakkabıdan kendisine en çok yakışanını seçmekte güçlük çekiyordu.

Gömleğin, pantalonun, potinin, yeleğin, ceketin birini giyip birini çıkararak, ancak tuvalet işine son verebildi. Selâmlığa çıktı. Doğru kabine do travayına (Çalışma odası). girdi. Yazıhaneden mektubu çıkardı, ceketin cebine güzelce yerleştirdi. Oradan salona geçti. Salondaki çiçekliğin içindeki taze çiçeklerden güzel bir gül seçti. Ceketinin iliğine taktı. Biraz oturdu, biraz gezindi. Her çeyrekte bir kere saatine baka baka, ancak öğle vaktine yetişti. Derhal de jöneyi (Öğle yemeği) ısmarladı; çünkü bu sabah kahvaltı etmediği için, karnı iyice acıkmıştı. Yemekten sonra, salonda biraz daha oturdu; gezindi. Bir aralık yine kabine do travaya geçti. Şövalye kitabını açtı; karıştırdı. Nihayet saatine baktı. Saat yedi buçuğu geçiyordu.

- Mişel! -Mösyö!

- Ma vuatürl (Arabam!)

- Tut alör ekselans! (Tam zamanı!)

Bir çeyrek saat sonra Bey, arabasına bindi. Koşe (arabacı) de yerine geçti... Gıırrr!

XIII

Arabanın bu defa gittiği yeri söylemeye lüzum yoktur ki; hikâyeyi takip edenlerce o yerin Çamlıca'daki bahçeden başka bir yer olamayacağı bellidir.

Evet! Beyefendi arabasını her zamankinden daha hızlı sürerek Tophanelioğlu'ndan, bahçenin alt başına vardı, içeride ve dışarıda kalabalığın yığıldığı dolaşma yerini görünce buraya yetişmekte biraz geç kalmış olduğuna üzülerek kimbilir kaçıncı devrini yapmakta olan arabaların arasına epeyce zorlukla karışabildi.

Bu halde yavaş yavaş giderek, yukarıki meydancığa ulaştığı zaman, dönüp durmakta olan araba zincirinden arabasını kurtardı. Gazinoya yakın bir yere çekti, duruverdi. Hemen

arabadan fırladı.; doğruca bahçeye girdi. Sürü sürü gezen rengârenk cennet çiçekleri içinde aradığına benzer bir sima göremeyince -hikâyemizin başında tarif edildiği gibi- aşağıki kapıya yakın bir mevki yer seçip oturdu. Bir bira ısmarladı. Sarışın hanımın gelişini sabırsızlıkla beklemeye ve bu şiddetli bekleyiş içinde sürekli saatine bakıp her beş dakikada bir kapıya doğru gidip gelmeye başladı.

Evet! Bahçeye süslü hanımların, şık madamların mavi gözlüsü, kara kaşlısı, ela gözlüsü, sırma saçlısı, uzun boylusu; kısası, narin yapılısı, şişmanı; kısaca her türlüsü girip çıkıyor, fakat Bihruz Bey'in hayallerini süsleyen "siyah çerdesi" bir türlü görünmüyordu. Hayalinin "Siyah çerdesi" görünmediği gibi lândosu da belirmiyordu.

Uzun olduğu kadar şiddeti de gittikçe artan bu bekleyiş içinde zavallı Bihruz Bey'in aklı, birtakım ihtimallerin bıktırıcı çekişmesi içinde düşmüştü. Bu ihtimallerin en kötüsü Periveş Hanım'ın Keşfi Bey'e başka bir yerde randevu vermiş olmasıydı; çünkü bahçe seyircileri arasında Keşfi Bey de görülemiyordu. Bu dayanılmaz ıztırap içinde saat on buçuğa gelip ümidin bütün bütün kesilmesi dakikaları yaklaşınca Bihruz Bey için için çektiği "of"larını artık zaptedemez olmuştu.

Bir aralık tekrar yerinden fırladı, kapıya doğru gitti. Dönüp duran arabaların geçişine içeriden mahsun mahsun bakıyordu. Birden bedeni baştan ayağa bir nöbete tutuldu. Yüzü önce kızardı, sonra sarardı, daha sonra yemyeşil oldu. Bulunduğu noktadan sol tarafa koşmak istedi. Orası geçit vermez derecede sık bir ormancıktı. Ormancığın azıcık yukarısına gitti. Orası bahçenin kenarında sona eren bir düzlüktü. Burada bir-iki madama, birkaç erkek, birkaç da çocuktan oluşan bir aile sandalyeleriyle bir halka oluşturarak orada oturuyorlardı. Bihruz Bey, gözlerini bahçenin dışarısındaki kargaşalığa dikmiş, bunların üzerine doğru süratle yürüyordu. Oturan çocuklar onu görünce korktular; analarının, babaları-

nın kucaklarına sığındılar. Bihruz Bey, hareketini kesinlikle bozmadı. "Pardon!" diyerek kurulmuş daireyi çiğner gibi aralarından geçti; hatta geçerken iki sandalyeyi de devirdi, bahçe duvarının dibine gitti. Biraz durdu, yine geldiği tarafa döndü, fakat düzgün halkayı bütün bütün bozulmuş, dağılmış buldu. Tekrar kapıya doğruldu; yine döndü. En sonra yerine gitti, garsonu çağırmak için bastonunun ucuyla bira kadehine hızlı hızlı vururken kadeh devrildi; sonra yere düştü, kırıldı. Sonunda garson da yetişti. Bihruz Bey, bira ve kadeh paralarını birer birer ödedikten sonra, pardesüsünü koluna aldı, yine aşırı bir süratle yukarıki kapıya doğru yürümeye başladı. O süratle hem gidiyor, hem de, "Enkonyito! Diyabl!" diye söyleniyor, herkes şaşkınlık içinde ona bakıyordu. Bu kadar telâş, heyecan ve hareketin sebebi, Beyefendi'nin önce kapıdan arabaların geçişini seyrederken, sevdiğinin hayalinin âdi bir kira arabası içinde kendisine görünmesiydi.

Gerçekten Periveş Hanım'la Çengi Hanım, Gülşeker Hanım isminde diğer bir genç hanım arkadaşlarıyla bahçe gezisine gelmişlerdi. Gülşeker Hanım'ın tuvaleti böyle bir gezintiye uygun olmadığından arabadan hiç çıkmamak istemiş, üç hanım bahçeye inmekten vazgeçerek hemen hemen iki saatten beri bitip tükenmeyen bir daireler çizerek dönüp dolaşıyorlardı. Bihruz Bey ise sevdiğini beklerken, açık kapının önünden geçen arabaları da gözden kaçırmıyordu. Bunların içinde önceki lândoya benzer bir şey göremiyor, sarışın hanımın da âdi bir kira arabasıyla böyle bir gezinti yerine gelmeye tenezzül edebileceğine ihtimal veremediğinden boş yere sıkılıp duruyordu.

İki dakika içinde Bihruz Bey yukarıki kapıdan çıktı. Sevdiği hayali taşıyan arabanın şekline, rengine, arabacının kılığına, kıyafetine; hayvanların koşumuna ayrıntısıyla dikkat etmişti. Dönüp duran araba zinciri ise kalabalığın aşırılığından pek ağır hareket ediyordu. Beyefendi, beklediği arabanın gelişini gözleyerek bir kenarda bastonuna dayandı, durdu.

Beş dakika geçmedi ki, araba köşeyi döndü. Tam, Bey'in bulunduğu noktayla aynı noktaya gelince Bihruz Bey ceketinin cebinden aşk mektubunu çıkardı. Arabanın içinde kırılarak tebessümlere başlayan Periveş Hanım'a saygıyla bir reverans (eğilme) ettikten sonra Fransızca;

"- Matmazel! Üzüntülü ve perişan gönlümün konuşan bir fotoğrafı olan bu mektubu yüce şahsınıza takdim etmeme müsaade buyurunuz!" diyerek, araba yürüdüğü müddetçe, o da yanı sıra giderek mektubu verdi.

Bunun üzerine genç hanımların ikisi birden bir kahkahadır kopardılar. Bunların karşılarında oturan Çengi Hanım da;

"- Hadi! Hadi! Çekil oğlum, ayıptır!" diyordu. Ama bu dakikada Bihruz Bey'in duman içinde bulunan gözleri hiç bir şey göremediği gibi; öfkeli bir uğultuya tutulan kulakları da hiç bir şey duyamıyordu. Elindeki mektupla arabayı takibe devam ediyordu. Sonunda Gülşeker Hanım, Bey'in haline acıdığından değil, o belâyı başlarından defetmek için kolunu uzattı; elinden mektubu aldı. Bey de oradan çekildi.

Bihruz Bey bu sırada âdeta aptallaşmıştı. Arabadan ayrıldıktan sonra bıraktığı noktaya geldi, durdu. Markalı mendilini çıkardı. Alnından, şakaklarından fışkıran terleri silmeye başladı. Mektup takdim etmek için arabaya sırnaştığını görenler, kendisini birbirlerine gösterip gülüşüyorlardı. Fakat Bihruz Bey'in gözlerini bürüyen duman henüz gitmediğinden hiçbir şey görmüyordu. Biraz dinlendikten sonra aklı başına gelmeye başladı. O zaman başarısının sevinç rengi çehresine aksederek yüzü gülmeye başladı. Bunun üzerine tekrar bahçeye girdi. Aşağı doğru sevinçle giderken yolunun üzerindeki banklarda gözüne çarpan mösyölerden, madamlardan biraz göz aşinalığı olanlara reverans edip az çok tanıştıklarına el vererek;

"- Koman sa va?" (Nasılsınız?) deyişi, Beyefendinin ağırbaşlılığını unutturan aşırı sevinç hallerindendi.

Bu şekilde iki-üç defa bahçenin içini dolaştı. Kendisi bir yandan gezinirken, bir yandan da yazdığı mektubun içindeki parlak cümlelerden, etkileyici sözlerden bazılarını aklından geçiriyor, mektuba eklediği mısralardan;

Bir siyeh çerde civandır hayli dem hayli zamandır

mısraını orkestranın ahengine uydurup söylüyordu.

O güzel mektubun, o ince mısraların yüreğinde ne etki uyandırdığını Periveş Hanım'ın yüzünden anlamak için bir aralık Beyefendi, bahçenin yukarıki kapısından çıktı. Doğru arabasına gitti. Yerine oturdu, dizginleri eline aldı, bekledi.

Bu sırada saat on biri geçmiş, dönüp duran o araba zinciri de bayağı seyrekleşmişti. Zincir üç defa döndü. Sevdiğinin hayalini taşıyan araba görünmedi. O zaman Bey, saatine baktı. On bir buçuk olduğunu görünce;

"- İle tar... probablöman... (Muhtemelen geç oldu!) Gitmişler... Alon! (Haydi!) Takip edelim... Bu defa ./J lâtrapöre jesper (Ele geçireceğimi umuyorum.) beni yolda beklemesi lâzım gelir" dedi. Aşağıya doğru arabasını dörtnala sürdü. Tophanelioğlu'nun dörtyol ağzına gelince yine şaşırdı. "Takipten ne kazanacağım ki! Pazar günü kendisini görecek değil miyim?" diyerek Bağlarbaşı'nın yolunu tuttu.

Bağlarbaşı'ndan Nuhkuyusu ve Duvardibi yoluyla Haydarpaşa'ya indi. Oradan Koşuyolu'nu takiben köşküne geldi.

Köşke geldiği zaman Mösyö Piyer'in gelip gelmediğini sordu. Mösyö Piyer yarım saat önce gelmiş, salonda gazete okuyordu. Bey, doğru salona girdi.

- Bonsuar şer Profesör!

- Bonsuar mon Beyefendi! İnşallah iyisiniz?

- Mersi! Pek iyiyim... Zât-ı âliniz?

- Geçen akşam eve biraz geç gittim... Hava da rutubetliydi... Nezle olmuşum.

- Mühim değil... Bu akşam ders yapmayız; olmaz mı?

- Hayır! Benim nezlem derse asla engel değildir. Her zamanki gibi çalışabiliriz.

- Pekâlâ, ama şer Profesör, getirdiğiniz o güzel kitap âdeta bir trezor! (hazine)

- Evet! O kitap amour do fam (Kadın aşkı) hikâyeleri içinde bir tanedir.

- Hikâyeler güzel. Ya o resimler?

- Apetisan, (İstek uyandırıcı) değil mi?

- Eksitan plüto! (Fazlasıyla!)

- Ama çok bakmamalı...

- Evet, doğru... Mişel size bir şey söyledi mi? Zira kitabın resimlerinden birini par aksıdan (Kazayla) görmüştü de.

- Hayır! Hiçbir şey demedi.

Bunlar bu konuşmayı yaptıkları zaman salona giren Mişel, yemeğin hazır olduğunu haber verdi. Bihruz Bey sevgili hocasının koluna girdi. Sal a manjeye (yemek odasına) götürdü. Sofraya oturdular.

Öteden beriden konuşarak yemeği bitirdiler. Tekrar salona geçtiler.

Bihruz Bey'in ders yapmaya bu akşam hiç isteği yoktu. Hatta Mösyö Piyer, nezlesi olduğundan bahs ettiği zaman Beyefendi'nin;

- "Bu akşam ders yapmayız," sözünü âniden söylemesi o isteksizlikten dolayıydı. Salona girilip kahveler içildikten sonra Bihruz Bey oyun masasını getirtti... Mumları yaktırdı, Mösyö Piyer'e hitaben;

"- Nu zalon fer kelkö parti do trante ön!" (Şimdi parti yapacağız.) dedi. Oturdular, oyuna başladılar. Oynadıkları, alaturka "Otuz bir" idi. Şüphesiz her partisi bir çeyrek liraya olmak üzere anlaşmışlardı. Mösyö Piyer bu oyunu kış geceleri Bihruz Bey'in konağına toplanan genç beylerden görmüş, öğrenmiş ve hatta ara sıra kendisi de beylerin oyununa girişerek hayli kâr etmişti. Mösyö Piyer bu akşam da kazanmaya başlayınca, Bihruz Bey'i çabuk kaçırmamak için oyunda tür-

lü maskaralıklar eder ve ara sıra Fransızların "Kumarda kazanan aşkta kaybeder; oyunda şansı yaver gitmeyenin aşkta bahtı güler" meşhur sözüne Bey'in dikkatini çekip, onu yenilmeye hırslandırmaktan geri kalmazdı. Bey de bu sözü işittikçe -hayâli zaten hiç bir dakika gözünün önünden gitmeyen sarışın hanımın şansına oynarken, meselâ kaba on dörtte yatar; otuzda, on dörtte kâğıt çeker, partiyi zorla kaybederdi. Arada dondurmalar yenilip, kahveler içilerek, üç saat devam eden oyuna son verildi. Mösyö Piyer beş buçuk lira kâr ile oyundan kalktığı zamandı ki nezlesini hatırlayabildi.

"- Oh! Çok yoruldum! Müsâde ederseniz odama gideyim. Dinlenmeye ihtiyacım var", diyerek Bihruz Bey'den izin istedi. Zaten saat de beşe gelmişti. Birbirine "bonsuar!" dediler. Mösyö Piyer yatak odasına gitti, Bihruz Bey de hareme girdi. Birisi beş buçuk lira kazancın keyfine, diğeri bir gün sonra yapılacak aşk konuşmasının zevkli hayaline dalarak uyudular.

ÜÇÜNCÜ KISIM

I

Bihruz Bey aşk görüşmesi için pazar günü, bir gün öncekinden daha özenli bir şekilde tuvaletini yapıp hazırlandıktan sonra saat sekize gelmeden arabasına bindi. Tophanelioğlu yoluyla Çamlıca'ya giderken bahçeye de sevgi dolu bir bakış atarak bekleme yerine vardı.

O gün hava kapalı, sıcaklık orta derecede; yollar ise üç gün önceki yağmurdan dolayı tozdan kurtulmuş olduğu için, Çamlıca gezisi için en iyi günlerden biriydi. Ayrıca pazara da rastladığı için bir takımı midelerini birer küçük havuz gibi Çamlıca suyu ile doldurup, içerisine sardalya balığı salıvermek; diğer takımı da tavla oyunuyla vakit geçirmek; bazıları nargile sefasına koyulmaktaydı. Bazıları da Çamlıca gibi İstanbul'un, Boğaziçi'nin her yerini tepeden gören ve on iki burcun on üçüncüsü sayılabilecek yüksek bir noktadan yukarı aşağı, sağa sola, hayret ve beğeniyle tabiatın binlerce rengini seyrederek gönüllerini ferahlatmak, fikirlerini rahatlatmak amacıyla sabahtan beri akın akın geliyorlardı. Halk iskemleler, kaba hasırlarla bankları tamamen doldurmuştu. Bu karmakarışık kalabalığın konuşmalarına, geliş-gidiş gürültülerine ve kahveci çıraklarının 'iki şekerli, bir sade, üç lokum!' yollu haykırmalarına, muhallebici, dondurmacı, leblebici, eğlencelik şamfıstıkçı, şekerci, simitçi gibi hiçbir gezinti yerinden eksik olmayan satıcıların çeşitli ses ve edalarla bağırıp çağırmaları ekleniyordu. Bununla da kalmıyor, fena bir keman, âdi bir lavta, soğuk bir klarnet, bir de pörsük deften ibaret incesazın kaba takımı tarafından -mevcut halkın yüzde doksan dokuzu üç çeyrek için bedava olarak- çıkarılan gürültü de katılıyordu. Öte tarafta ise küçükler ve büyüklerce bili-

nen tatlı Çamlıca suyunun kaynağının yakınında çadır kurmuş kebapçının kızgın ateş üzerinde mâvi ve yağlı dumanları buram buram yükselip etrafa dağılan köftesinden, kebaptan, ciğer tavasından, piyazlı fasulye salatasından yayılarak insanın iştahını kaçıran koku, temiz havayı bastırıyor, o az bulunur yeri düzensiz, çirkin, zevksiz, sıradan bir eğlence yerine döndürüyordu.

Bihruz Bey o kusursuz ekipajıyla (Arabasıyla) gelip de Çamlıca'yı bu şekil ve manzarada görünce fena endinye (kızmak) oldu, ziyadesiyle canı sıkıldı; çünkü Beyefendi orta set üzerinde büyük çınarın altında tenhaca sandalyesine kurulup, bacak bacak üzerine atacak ve sevgili "Siyeh-çerde"sini öyle bekleyecekti. "Siyeh-çerde"nin lândosu uzaktan göründüğünde, onu görmezlikten gelecek; "Siyeh-çerde", lândosundan indikten sonra Bey'in bu haline dikkatle bakarak;

"-Acaba Beyefendi'yi beklettim de küstürdüm mü?" diye meraklanıp heyecanlı heyecanlı bayırdan yukarı çıkarken Bey'in gözüne ilişecekti. Bey, hemen yerinden fırlayıp "Siyeh-çerde"nin yanına gidecek; tekrar tekrar reveranslardan (eğilme) sonra birlikte tepeye kadar çıkacaklar, o zaman "Siyeh-çerde" korsajından (kadın giysisi) pembe renkli, zarif, kokulu, ufacık bir zarf içinde bir mektup çıkaracak, Bihruz Bey'e;

"-Sizin mektubunuz gibi bu da sufran (acılı) bir yüreğin görüntüsüdür. Şahsınız ki artistik bir fotoğrafya olduğu için güzeldir. Bu onun yanında kabadır, rötuşsuz; lâkin pek egzaktır. (kesin) Pek fide/dir. (sadık) Onun için takdime cesaret edemiyorum" diyerek, mektubu Bey'e verdikten sonra;

"-Fotoğrafyayı Paris'de mi, Londra'da mı, Viyana'da mı öğrendiniz?" diyecek. Bihruz Bey de ona cevaben;

"-Avrupa'ya gitmedim, ama bir iki hafta sonra Paris'e gitmek istiyorum" deyince; "Siyeh-çerde"nin benzi sapsarı kesilerek, vücudu titremeye başlayarak, gözleri yaşararak;

"-Beni bu vaziyete getirdikten sonra kendiniz Paris'e gitmeyi düşünüyorsunuz. Madem ki gidecekmişsiniz, benim gibi bir zavallıyı divâneye döndürüp de buralara kadar niçin getirdiniz?" şeklinde şikâyetlere, sitemlere kalkışacak. Bihruz Bey de;

"-Birinci renkontrmızdan (karşılaşma) gözlerime uyku girdiği var mı? Bir dakika sizi düşünmediğim var mı? Hayâlimin parkında sizden başka bir dolaşan var mı?" cümlelerini söyledikten sonra;

"-Paris'e gitmekten amacım , yakında gerekecek bazı şeyleri kendim beğenip almak..." kelimelerini söylerken, "Siyeh-çerde"nin yine beti-benzi atacak. O zaman Beyefendi;

"-Evet efendim! Sizden kaçmalıyım; sizi o kadarcık bile görmemeliydim. Biliyor musunuz ki aşkınız beni mahvediyor? Biliyor musunuz ki ben sizi bir gün görmezsem deliriyorum? Mümkünü yok ben burada duramam!" dediği gibi "Siyeh-çerde", sanglote (hıçkırmak) ederek ağlamaya başlayacak. Bunun üzerine artık Beyefendi insafa gelip hemen bulunduğu noktada, tapınma yerine adeta bir köle gibi diz çökecek, aralarında şöyle konuşma geçecekti:

"-Oh! Seni nasıl seviyorum! Sen de beni seviyor musun?"

"-Oh! Mon adore!" (Mâbedim)

"- Hayır! Yalan söylüyorsun!"

"- Ben yalan söylemesini bilmem; söyle bana, gerçek, yolculuk var mı?"

"- Non! Non! (Hayır! Hayır!) Bin kere non..."

"- Aklımı başımdan aldın... Hıyanet!"

"- Ya sen beni ne hâle koydun?"

"- Ben zavallı ne yaptım?"

"- Bir daha ne zaman görüşeceğiz?"

"- Ben bilir miyim?"

Artık bu senli benli konuşmadan sonra Bihruz Bey, evlilik konusunu-Koşuyolu'nda araba sürer gibi- bir sürâtle meydana sürmekle beraber, bu konu hakkında eni konu "Si-

yeh-çerde"den desizyon (cesaret) almak için ondan randevu isteyecek, "Siyeh-çerde" biraz nâz difikültüteri (güçlük) çıkardıktan sonra kabul edecek. Bu karar üzerine aşağıya inilecek; bahçenin önce içinde bir tur yapılmak, sonra da dışarısında an vuatür (arabada) bir-iki defa dolaşılıp ayrılmak üzere arabalara binilecekti.

O kadar kalabalık içinde bunlar nasıl yapılacak?

İşte Bey'in gelir gelmez gözüne çarpan büyük kabalığına canı bu yüzden sıkılmıştı. İlk önce sinirlenerek, geri dönüp gidivermek aklına geldi, ama parolüne (söz) uymayacağını düşündü. Çaresiz arabasından indi. Bastonunu aldı, ağır ağır ikinci sete çıktı. Kenarda ayak üzerinde durdu. Zannediyordu ki kahveci koşarak bir sandalye getirecek, Beyefendi'ye arzedecek. Öyle bir koşan olmadı. Biraz daha bekledi; yine kimse gelmedi. O zaman "Garson!" diye kahvecilere doğru bağırınca, seyircilerin alaycılarından bazıları Bihruz Bey'i alaya alıp her biri bir ikişer defa kahveciyi çağırmak bahanesiyle tıpkı Bey'in edasını taklit ederek "Garson! Garson!" diye bağırdılar.

Beyefendi bekledi, bekledi, gelen olmayınca tepeye doğru yürüyüp çıkmaya başladı; fakat yürümeye de devam edemedi; çünkü tepeye çıkıp inen mavi dizlikli, kırmızı kuşaklı, dar pantolonlu, bol donlu, sarı hırkalı, gecelik entarili, saltası omuzunda, üst giyimleri kolunda yüzlerce seyirciden her adımda bir tanesiyle yüz yüze geldikçe bu hâlden de sıkıldı.

"- Kes kö se kö sa? Es kö lö karnaval e deja arive?" (Bu ne demek? Karnaval zaten gelmedi mi?) diyerek geri dönmeye mecbur oldu, gitti tekrar arabasına bindi. Arabayı biraz ileriye yürüttü; "Siyeh-çerde"yi orada beklemek üzere hayvanlara "Stop!" emrini verdi.

Araba durduğu zaman Bihruz Bey, "Siyeh-çerde"si geldiği zaman nasıl hareket etmek, nasıl konuşmak gerektiğini düşünerek aklını devamlı çalıştırmaya başladı. Aklı, bu plânları tertip ile meşgul olduğu kadar gözleri de yokuşun başın-

dan birer ikişer çıkan arabalara dikkat ediyordu. Bu şekilde iki saat bekledi.

"- Mon diyö! (Allah'ım!) Neden gelmedi acaba? Saat on! Acaba benim saatim mi ileri?"

- Andon! Saat kaç?

- Onu geçiyor, ekselans!

- Niçin gelmediler bunlar? Ah! Parol! Parol! (Söz!) Tutmazlar ki... Haa! Dur, geliyor sanırım! Hayır değil, dur bakalım, belki şu arabadır. Vah! O değil, keyfi mi kaçtı? İzin mi alamadı? Yoksa yanlış mı anladı? Bir araba daha! Hay Allah belâsını versin! Boş... Bir daha geliyor... O da boş! Ne halt eder bunlar? Şu gelen kim? Bana pek bakıyor... Mektubu mu getiriyor? Çok şey! Neye bakıyor bu herif? Se mua! Se mua!... (Benim!) Hayır! Geçti... ooff! Ne kadar da başım ağrıyor! Keşfi! Ah! Kanay! (Aşağılık) Tam on gündür de hiç bir yerde rastgelmedim... Elbette boş değil, bir entrik (oyun) var... Şu gelen herif üstü başı temiz bir uşağa benziyor... Bana da pek bakıyor... Bir haberci olmalı...

- Andon!

- Paşam!

- Şu gelen adamı tanıyor musun?

- Evet, efendim!

- Kimdir o?

- Geçen gün mektup getirdi... İşte bu!

- Nasıl mektup?

- Hani şu, ay, unuttum... Adı... Neydi adı? Kondoraki... İşte onun adamı.

- Hay Allah belânı versin! İşte bir... değilmiş. Araba zannettim ..

İşte Bihruz Bey, böyle düşüne söylene bir buçuk saat daha bekledi. Saat on bir buçuğa geldi. "Siyeh-çerde" görünmedi.

Yarım saat öncekine kadar kâh yokuştan çıkan bir arabayı görünce, sarışın hanımın arabasıdır diye ümitleniyor, kâh aşağıdan yukarıya doğru gelen üstü-başı temizce birisi ken-

disine dikkatlice bakınca yine Periveş Hanım'ın mektubunu taşıyan adam sanarak, "Aradığınız benim" demeye hazırlanıyordu. Artık aşağıdan yukarıya bir araba çıkmaz, öyle temiz giyinmiş, uşak kıyafetli bir kimse de gelmez oldu. Seyirciler akın akın dönüyorlardı. Mevcut arabalar, hayvanlar aşağıya doğru Bihruz Bey'in önünden geçip gittikçe yemleme vakitleri geldiğinden, Bey'in hayvanları da hırçınlığa başladılar. "Siyeh-çerde"nin on bir buçuktan sonra gelmesi ihtimali yoktu. Bey, çaresiz dönmeye karar verdi; hayvanları kırbaçladı; şimendifer süratiyle arabasını sürdü. Yarım saate varmadı, köşke ulaştı.

II

Bihruz Bey köşke geldikten sonra hemen salona çıktı. Eldivenlerini çıkarıp bir tarafa attıktan sonra kanapeye geçti, oturdu. On gün önceki cuma akşamı nasıl düşündü ise yine öylece üzgün düşünmeye başladı.

"- Ne sebeple? Ah parol (söz) tutmazlar ki... Türk kadınları ne kadar biyen edüke (İyi eğitimli) olsalar, yine nafile! Hiç olmazsa bir haber göndermeli değil mi idi? 'Şu yüzden dolayı gelemedim. Pardon! Bu gün çok beklemiş olmalısınız!...' Evet çok bekledim... On bir buçuğa kadar orada plânte (dikilmek) oldum... Affınızı dilerim... Falanca gün filânca yerde buluşalım... diye bir haber göndermek pek natürel (doğal) bir şey.. Ah! Bu hanımlarda polites (İncelik) yok... Politesse... (İncelik) Benim ne kabahatim var? Ben bir betiz yapmadım... Mektubu verdiğim zaman ampresmanla (sabırsızlık) kabul etti. Hatta memnuniyetinden gülüyordu. Yalnız dansöz müdür, çengi midir? Dargın dargın bir şey söyledi... Ne idi, anlayamadım... Ya sonra çabuk çabuk kaçmalarına ne mâna vermeli? Mektubu okumuş olacağında şüphe yok... O mektup okunduktan sonraki hareket başka türlü olmalı idi.

Katr paj do kompliman... (Dört sayfa iltifat) Safi amur! (Aşk) Safi santiman... (düşünce) Yazık! Çok yazık ki yerine gitmedi... O kadar yalvardım... Hiç görmeseydim daha iyi olurdu!... O hınzır Keşfi de nereden rastgeldi de benim işimi bozdu. Sebep odur bütün bu şeylere... O olmasaydı kim bilir... entrigler (dolap) edip duruyor da benim haberim olmuyor... Mutlak onunla bir rölasyo nu (ilişki) olmalıdır... Boş yere... 'Hased! Hased!' diye bağırmamıştır elbette... Ondan sonra da bu soğukluklar başladı... Bu cuma bahçeye de inmediler... Ah! Bari mektubumu almayaydı... Ma povr letr! (Zavallı mektubum) Ne güzel yazdımdı! O kadar özendiğim için bir işe yaramadı ya!... Adam, sen de! Ne ehemmiyeti var ki? El ne pa zan fen la ren do botel... (O kadın kraliçe değil) Öyle ama ne kadar elegant! (kibar) Ne kadar esprităel!... (esprili) Hiç düşünmeyim, diyorum, olmuyor... Se plü kö mu va... (Sadece kötü) Of! Demek ki seviyorum... Evet! Seviyorum... Seviyorum, vesselam... Yer aynası... Yer aynası... Ne kadar hoş sözler!... Malörö kö jö süü... (Mutsuzum) Of! Amur! Amur! Kes köse kö lâmur? Se ton tambur... Se ton tambur! Tus kil ya do plü bet!... Anfen jö lem, jö lem. jö lem... (Aşk nedir? Bir trampet! Her şey aptalca! Sonunda onu sevdim.) Öyleyse ne yapmalı? Aramalı... Bulmalı... Yalvarmalı... Arkasını bırakmamalı..."

•••

Bihruz Bey, bazı düşüncelerinde haklıydı; fakat çoğunda değildi. Önce sarışın hanımın parol (söz) tutmadığından şikâyetçi idi. Halbuki Beyefendi'ye kimsenin söz verdiği falan yoktu. İkinci olarak söz olmayınca randevuya gelinmediği için haber göndermeye; özüre filâna da gerek olamazdı. Üçüncü olarak, Bey'in aşk mektubu gerçekten değil de, def'-i belâ kabilinden kabul olundu. Hatta mektubu almak için uzanan el de sarışın hanımın değil, arkadaşı Gülşeker Ha-

nım'ın eliydi. Dördüncü olarak, mektup okunmadı; yalnız açıldı, bakıldı, içindeki çiçeğin zarifliğinden, kâğıdın mis gibi koktuğundan bahsolundu. Beşinci olarak, mektup okunamadığı için hanımların ondan sonraki hareketlerine kesinlikle tesiri olmadığı gibi okunabilseydi de yine olmayacaktı. Altıncı olarak, mektup pek yerine gitti ki iki parça edilip büküldükten sonra, Bağlarbaşı'ndan Bülbülderesi'ne inerken solda kalan terkedilmiş mezarlığa fırlatıldı, taşıdığı aşk ve sevginin garip sırları yoksunluğa emanet edilerek susturuldu. Yedincisi, Keşfi Bey'in sarışın hanımla bir ilişkisi olması şöyle dursun, hatta evvelki cuma akşamından beri sarışın hanım Keşfi Bey'in hatır ve hayaline bile uğramamıştı.

Aşk mektubunun, güzel yazıldığı halde boşa gittiği, sarışın hanımdan daha güzelleri olsa da fikir ve durum olarak inceliğinin mükemmelliği ile bir nazenini düşünmemek elde değildi; fakat bu, sevgiden ileri geliyorsa, Beyefendi'nin sarışın hanımı sevdiği, bu hanımın 'yer aynası, yer elması' benzetmeleri, 'aşka trampet çaldırma' gibi münasebetsizlikleri karşısında, Beyefendi'nin bu konuda düşündüklerinin pek doğru olmayacağı ortadaydı!

Gerçekte o mektup bir "şe dövr do stil" (baş yapıt) değil miydi? Bu özellikleriyle onun yeri güzel kokulu, sımsıkı, sıcacık bir korsenin altında aşkın heyecan veren duyguları ile çırpınıp duran ateşli bir kalbin üzeri olacakken, yarı belinden kırılmış, yazısı silinmiş, sakin ve sessiz, soğuk ve durgun yerlerde yatan bir mezar taşının göğsü oldu! Ne kadar yazık! O aşk mektubunun içindeki o güzel sözler; o zarif benzetmeler, o parlak cümleler, o nazik hisler hiç olmazsa bir fikri çelebilmeliydi. Hiç olmazsa bir ruhu heyecanlandırıp bir kalbi ağlatmalıydı da, mezara gidecekse bari ondan sonra gitmeliydi!

Gerçekte sarışın hanım, güzelliği ve çekiciliği ile örneği az bulunur güzellerdendi; ama ondan daha güzelleri bulunması da mümkündü. Hatta hayali gezinti yerindeki yeşil

renkli havuzun içinde kuğularla güzellik yarışına çıkan nemfden(Mitolojide kadın tanrıça)birinin, sarışın hanıma nisbetle daha güzel, daha biçimli olduğuna, Bihruz Bey elmas arabanın gümüş tekerleği yanında yalvarmakla meşgulken gizlice dikkat etmişti. Lâkin sarışın hanımın davranışlarındaki, tavırlarındaki, konuşmasındaki, tebessümündeki zarafet ve güzellik o peri kızında bile yoktu!

Gerçekten "Siyeh-çerde" gelecek diye Çamlıca'da on bir buçuklara kadar bekleme yerine plânte (dikilmek) olmak fazlasıyla can sıkıcıydı. Bu durum; kendisinden tamamiyle yüz çevirmesine, meçhul adını bir daha ağzına almamasına ve elmas arabasını bundan sonra hayâline bile getirmemesine sebep olacak şeylerdendi; fakat elmas araba, Bey'in hayalî parkından bir dakika olsun dışarı çıkmıyor, "Siyeh-çerde" ise o arabadan bir saniye olsun aşağı inmiyordu.

Bu yüzden kendisini ister istemez Bihruz Bey'e düşündürtüyordu. Bir adamın sevdiğini düşünmesi ya düşmanlıktan veya muhabbetten ileri gelir. Bihruz Bey, "Siyeh-çerde"ye düşman olmamıştı. Öyleyse neden sürekli onu düşünüyordu? Demek ki seviyordu!

Gerçekten bir gül için "yer aynası" benzetmesi ne kadar parlaktı. Ya o aynaya yansıyan elmacıklı, kum, esmer bir yanak için "yer elması" yorumu ne kadar toparlak düşmüştü! Hele bu yer aynasının Fransızcası olan glâs parter (ayna) yahut miruar te-restr (yer aynası) tabirleriyle, bu teşbihteki kıymet ve zarafet daha iyi takdir olunmuyor muydu? Yalnız yer elmasından maksat, şalgamın arkadaşı olan burjuva plâları (yemek)yapılan o yamru yumru şey olduğundan, bunun - Türkçesi patates olan- pom do ter'le (patates) tercümesi uygun görülememiş, benzetme Fransızca'ya çevrilmeden, öylece kalmıştı; ama bir kere bir aynanın içine girmiş bulunduğu için, hoşa gidecek bir özellik kazanmıştı!

Hakikatte aşkın trampetle hiç bir ilgisi olmadığı halde Mösyö Piyer tarafından: "Se ton tambur!" denilmiş olması

betizden başka ne olabilirdi? Hiç olmazsa lir (saz) diyeydi yine bir şeye benzerdi. Sevdaya "borudur" diyenler varsa da bunlar, kanûn muhabbeti tanımayanlar, aşk rebabını dinlemeyenlerdi!

Tambur ve udun, santur ve kemanın hüzünlü ahenginde ve hoş nağmelerinde gizlenen aşkın gönül yakan ağlamalarına yabancı olmayanlar aşkı hiç bir zaman zurnaya, boruya, özellikle davula, trampete benzetemezler; ama Mösyö Piyer gibi amur do fam (aşk) düşmanı bunak herifler, böyle saçmalıklar söylerlerse de, Bihruz Bey onlara karşı bet (aptal) diye gıyaplarında karşılık verir! İşte Bihruz Bey detaylı olarak anlattığımız düşüncelerle meşgul ve üzgün olduğu için akşam yemeğini unutmuştu. Bir aralık salona giren Mişel'in;

"- Votr ekselans e servi!" (Yemek hazır) demesi üzerine uykudan uyanır gibi aklını o işlerden sıyırıp kurtarmaya çalışarak salamanjeye (yemek odası) gitti. İster istemez sofraya oturdu. Her yemekten birer ikişer lokma alarak ağzını oynatmaya başladı. Dalgın dalgın karşıya bakınıp dururken, Mösyö Piyer'in hayalini görüyordu. Bunun üzerine Mösyö'den amör do fam (aşk) hakkında evvelki cuma akşamı işittiği sözleri birer birer zihninden geçirerek ihtiyara biraz hak verir gibi oldu.

Mösyö Piyer, "Kadınlar azap meleklerinin yer yüzünde yaratılmış vekilleridir ki bizi cennet kapısından cehenneme atarlar" dememiş miydi?

İşte Bihruz Bey'in şimdiki durumu, tam da bu söze uygundu. Zavallı Bey, içinde bulunduğu acı ve kederin ortasına kendi hayalinde isteklerin zevk dolu gül bahçesinden geçerek düşmüştü.

Evet! "Siyeh-çerde", Bey'i önce o kadar ümitlerle besledikten sonra böyle keder ve eleme atmamalıydı!

- Ah! Le fam... Le fam! (Kadınlar)

- Ekselans!

- Sana söylüyorum, be herif! Kom tu e bet! (Ne kadar güzel!)

- Pardon, ekselans! Bana söylediğinizi zannettim!

Bihruz Bey'in sofra başındaki sevdanın insanı tüketen kaygılarının sonucu olarak önce sabırsızlıkla yüreğinden ağzına çıkan, sonra da dalgınlıkla ağzından dışarıya fırlayan;

"- Ah! Kadınlar... Kadınlar!" sızlanmasını, Mişel Ağa kendisine ait bir azarlaması gibi anladığından, alaya almaya kalkışınca Bey'i iyice hiddetlendirdi ve sessizlikten vazgeçerek yemek salonunu terk etmesine sebep oldu.

III

Bihruz Bey, salamanjeden (yemek odasına) çıktı, hemen kabine do travayına (çalışma odası) gitti. Mumlarını yaktı. Armuarını (dolabını) açtı, içinden mektup gibi bükülmüş bir kâğıt çıkardı. Orta yerdeki masanın üzerine koydu, kendisi de bir sandalyeye geçti. Masanın yanına oturdu. Bükülü kâğıdı açtı. Bunun arasından bir diğer kâğıt daha çıktı. Bunları büyük bir dikkatle okumaya başladı.

Bu kâğıtlar Periveş Hanım'a, Gülşeker Hanım'ın eliyle takdim olunan aşk mektubunun müsveddesi ve ona eklenen kuplelerin (kıtaların) suretiydi. Bunları okumaktaki amacı ise içinde, sevdiği "Siyeh-çerde"nin gücenmesine sebep olacak bir fena söz... Bir çirkin cümle... Bir mânâsız kelime olup olmadığını anlamaya yönelikti.

Bihruz Bey önce aşk mektubunu okurken o aşk dolu sözleri çok beğeniyor, o santimantal (duygulu)cümlelerden kendisi de çok etkileniyordu ve bunları okuduğunu düşündüğü merhametsiz sevgilinin nasıl olup da insafa; yani Çamlıca'ya gelmediğini aklına getirdikçe hayretle düşüyordu.

"- Bu, sizi görerek... Bu, sizin güzelliğiniz içinde naturün (doğa) en sevimli işlerinden birisini admire (hayran olmak)

ederek kendimi kandırdım ki, benim fikirlerim küstahça olduğu kadar yanlışmış. Zira hep benim gururlu safsatalarım karşı konulması imkansız bir güzellikten, bir cazibeden beni koruyamadı. Aşka cesurca karşı koymuştu. Aşk, kendi kudret ve kuvvetini alımlı bir nesne üzerinde, kamaşmış gözlerime karşı göstererek beni cezalandırıyor!"

Böyle aşka davet eden sözler, böyle sevda okşayan tâbirlerle dopdolu olan bir aşk mektubunun, nasıl olup da sarışın hanımın gönlünü aldatmaya yetemediğine Bihruz Bey şaşırmakla beraber hayıflanmakta da haklıydı.

"Evet! Küçük hanımefendi! Bir görüşte âşık olunabilir. Bütün hayat için tapınılabiliyor. O kadına ki, yalnız süratli bir gölge gibi görülmüştür. Bunun ispatı sizsiniz, ey güzel varlık!"

Bu paragrafı okuduğu zaman zavallı Bihruz Bey o kadar tuşe (duygulanmak) oldu ki hemen ağlayacaktı. Bereket versin paragrafın içindeki kadın kelimesinin mânasını ve orada ne işi olduğunu unuttuğundan bunu anlamak için mektubun Fransızcasına ve sonra da Biyanki ve Hançeri lügatlerine bakma mecburiyet ve meşguliyeti kirpiklerine kadar gelen keder gözyaşlarını geçici olarak durdurmuştu.

Paragrafta, "Bütün hayat için tapınılabilir o kadına ki" cümlesi, Fransızcasındaki "lon pö tadorepur la vi sel kö" nün tam tercümesi olduğunu epeyce bir zahmetle anladıktan sonra Bihruz Bey paragrafı tekrar okudu ilk okuyuştaki tatlı mahzunluğu bulduysa da gözleri bu defa yaşarma eğilimini göstermedi.

Bu mahzunlukla okumaya devam ediyordu. Mektubun en çok yürek yakıcı parçalarından;

"Aşk! Aşk! Bana bu keskin ateşleri hissettirişin ardından meprize (küçümsemek) olmuş, şiddetli bir pasyonun (tutku) ümitsizliği içinde terketmek içinse beni bitirdin!" fıkrasını okuyunca biraz önce kaynağına dönmüş olan keder gözyaşlarından birkaç tanesi kirpiklerinin ucundan,

elindeki kâğıdın üzerine "tıp tıp!" diye düştü. Bu damlaların düşüşünü Bihruz Bey yüreğini daha çok tuşe ettiğinden, zavallı âşık kendini bütün bütün elemlere bırakarak enikonu ağlamak istedi, ama âşıklığının en büyük işareti olan ağlama yeteneğinden kaynaklanan gizli memnuniyeti, o kederli ağlayışı sevinç gözyaşlarına çevirdi. Fakat o da çok devam edemeden kesildi.

Mektup yukarıdan aşağıya kadar paragraf paragraf, cümle cümle geçirilerek içinde uygunsuz bir söz olmadığı ve aksine her sözü bir başka tesiri, bir başka neşeyi ihtiva ettiği anlaşıldıktan sonra müsvedde bir tarafa bırakılarak kontrol sırası kuple(parça) ye geldi.

Kupledeki kelimelerden çoğunun ne anlama geldiklerini unutmuştu. Osmanlıca sözlüğe bakarak, bunları tekrar öğrendi. Hepsi de güzel anlamlara geliyordu. Geçen defa üç noktalı, çerdedir diye bakmış olduğu "çerde" kelimesinin sarı demek olduğunu hatırda pek iyi tutmuş olduğu hâlde, buna bir kere daha baktı. Bu sefer kelimenin lügatte bir nokta ile yazılmış olması ve tarifinde, "sarı renk" cümlesini, "at ki, kuladan açıktır" sözlerinin takip etmesi dikkatini çekti.

Önce bu nokta hakkındaki kuşkusunu yok etmek için tekrar Vâsıf Divânı'na bakmak istedi, ama divan yine haremden aldırılmış bulunduğu ve bir nokta için gece vakti oda oda dolaşıp, şunu bunu rahatsız etmek doğru olamayacağı için bundan vazgeçti. "At ki, kuladan açıktır"ı düşünmeye ve buna zihninde bir yorum aramaya başladı.

Halbuki bu yorumu bulabilmek, "Bir siyeh-çerde civandır" mısrasındaki "bir siyeh"in anlamının bilinmesine bağlıydı. Bu kelime ise Osmanlıca sözlükte yoktu; ama "bir siyeh", Bihruz gibi lügat kitaplarına dâhil olmayan bir nom propr (özel isim) olmak mısraya "Bersiye adında kız genç bir blonddur" mânası yakıştırılabildiğine göre ihtimal dahilinde görünüyordu. Mısraya böyle bir mâna vermek ise bayağı zaruri bir durumdu; çünkü bir şansonetin (kısa türkü) içinde

kula atın ne işi olacak? Şair Vâsıf, bir at uşağı değildi ya! Yine de "Bersiye"nin ne demek olduğunu kalem arkadaşlarından sorup öğrenmek de mümkün değil mi? Kısacası, Bihruz Bey gerek mektupla, gerek kulalarda sarışın hanımı gücendirecek fena bir söz olmadığına ikna olduktan sonra "Bir siyehçerde civandır" mısrasını bir kâğıt parçasına yazdı, kâğıdı büktü, jilesinin (yelek)cebine koydu. O zaman saate bakmak hatırına geldi: Beşe yaklaşmıştı. Dadı Kalfayı yine başında beyaz örtüyle oda kapısının eşiğinde dimdik görmemek için Mişel'i çağırdı. Mumların söndürülmesini emretti, kendisi de hareme girdi. Soyundu, yatağına yattı. Hayalî gezinti yerinin kenarında ruhunu gezindire gezindire tatlı bir uykuya daldı.

IV

Ertesi gün Bihruz Bey kaleme gittiği günler giydiği siyah redingotu, siyah jilesi, siyah boyun bağı ile selâmlığa çıktı. Dejöneyi (Kahvaltıyı) erken edeceğini, arabanın da derhâl hazırlanmasını söyledikten sonra klâs (ders) odasına girdi; biraz gramere baktı, biraz histuar naturel (tarih)okudu. Beş-on satır kadar da Volter'in Lö Siyekl do Lui Katorz'undan kopye etti. Bu sabah Bihruz Bey pek saj idi. Fransızca olarak kendi kendine;

"- Birkaç haftadır görevlerimi ihmal ettim... Bari biraz çalışayım..." diyordu. Dejönenin (Kahvaltının) hazırlandığını haber verdiler. Yemek odasına gitti. Çabucak yemeğini yedi. Bir sigara yaktı, kahvesini içti. Eldivenlerini giydi. Bastonunu aldı. Aşağıya indi. Arabasına kuruldu. Kadıköyü'ne doğru olabildiğince hızlı giderek yirmi dakikada iskeleye ulaştı. Arabadan inerken akşam üzeri saat dokuzda orada bulunmasını, koşeye (arabacı) tenbih ettikten sonra vapura bindi, güvertede uygun bir yer bulup oturdu.

- La Türkî, Künye Doryan, Ceride-i Havadis, Vakit, Manzûme-i Efkâr...

- Gazeteci! Gazeteci! Done mua ön Kuriye Doıyan! (Bana bir ...veriniz.)

- Oristi!

- Kaç para?

- Bir kuruş...

- Bir kuruş mu?

- Ma Usta...

Vapurda bulunan bazı genç beyler Bihruz Bey'in tuvaletine, davranışlarına, kıyafetine başka başka dikkat edip dururlarken, bir de beyefendinin Fransızca gazete almasına bakarak sahte alafrangalardan olmadığını anladılar, Bey'i baştan ayağa gıptayla süzmeye başladılar. Bihruz Bey de o bakışlardan memnun oldu.

Vapur, iskeleden ayrıldığı zaman Beyefendi gazeteyi açtı. Baş taraftan pür dikkât okumaya başladı, ama artikl da fon'dan (makaleden) bir şey anlayamıyor, lâkin anlar gibi davranıyordu. Ondan sonra kronik (olağan) haberle geçti, bunları neyse anlayabildi. Bu sırada vapur Sarayburnu'ndan içeriye giriyordu. Bey, ilân sayfasına şöylece bir baktıktan sonra gazeteyi düzensiz, gelişigüzel bir şekilde katladı. Büyük bir zarafetle yanına bıraktı.

Bihruz Bey, vapurdan çıkıp Köprüyü geçince o zamanlar tramvay şirketi adına işlettirilmekte olan fiyakr arabalarından bir tanesine girdi. Doğruca Babıâli'ye gitti. Bastonunu odacıya teslim ederek, kalemden içeriye girdi. Sandalyesine oturdu. Vakit erken olduğundan, memurların çoğu, şef, kâtip henüz gelmemiş ve kalemde bulunanlar beş-altı efendiden, beyden ibaretti. Resmen işe başlanmamıştı. Bihruz Bey'in o gün vaktinden evvel kaleme gitmekten maksadı çok merak etmeye başladığı "bir siyeh" lügatini araştırma işiydi. Onun için Keşfi Bey'in o gün kalemde bulunmasını hiç arzu etmiyordu; çünkü, kuruntuları Bihruz Bey'e diyordu ki:

"Keşfi'nin sarışın hanımla bir ilişkisi olması ve bu şekilde senin mektubunun onun eline geçmiş bulunması pek probabl'dır: O hâlde sen bersiye'yi Keşfi Bey buradayken ortaya sürecek olursan Keşfi'nin, o meşan (kötü) çocuğun trayizon'u (İhanet) ile iş meydana çıkar, kalemde bir alaydır başlar. Onun için o varken sakın Bersiye'den kimseye bahis açma!"

Bereket versin ki oradaki beylerin, efendilerin içinde Keşfi Bey görülmedi. Bihruz Bey arkadaşlarıyla selamlaştıktan sonra yanında bulunan Atıf Bey'e, Keşfi Bey'in ne âlemde bulunduğu ve kaleme devam edip etmediğini gizlice sordu. Keşfi Bey rahatsız olduğundan hemen bir haftadır kalemde görünmüyordu. Bu haberi alınca sevindi. Zira "Bersiye"yi arkadaşlarından sorup öğrenmekte vehmince hiç bir engel kalmadı.

Bihruz Bey yanındaki arkadaşıyla öteden beriden biraz konuştuktan sonra;

- Mon şer amil... Kes kö se lö 'bersiye' ? (Sevgili dostum, 'bersiye' nedir?) suâlini sordu.

Atıf Bey 'Bersiye'yi bilemediğinden üst tarafında oturan Salih Bey'e sordu. Halbuki 'Bersiye', Salih Bey'ce de bilinmeyen bir şeydi. Sorusu, üçüncü mertebede İrfan Efendi'ye yöneltti. İrfan Efendi bir hayli düşündü. Dağarcığını karıştırdı. İçinde öyle bir şey bulamayınca diğer beylerin, efendilerin bilgilerine danışmak gerekti. O zaman kalemde bulunan yedi nefer beyin, efendinin arasında şu konuşma başladı:

- Bu ne biçim kelime, Allah'ı seversen?

- Nom propr (Özel isim) olmalı... Bir şahıs veya bir hayvan veya bir memleket veyahut... Veyahut hiç bir şey değil!

- Ben de öyle dedim, ama bilmem ki Diksiyoner Biyografik'de var mıdır?

- Diksiyoner Biyografik'de hayvanın işi ne?

- O öyle bulunmaz, nerede kullanıldığı bilinmeli ki...

- Bir poezi (şiir) içindeymiş; öyle değil mi Bihruz Bey?

- Öyle ise Fransızca olacak...

- Türkçe şiirmiş... Bir şansonet... Bir şarkı...

- Dur bakalım, şu bizim savan'a (Bilgin)soralım; ama o da bu sabah pek meşgul... Naim Efendi! Naim Efendi!

- Yine ne var?

- Bersiyeyi merak ettik de; acaba ne kelime olacak bu?

- Bersiye! Daha ilk defa işitiyorum bu sözü... Hele Türkçe değil... Bundan emin olabilirsiniz...

- Bana kalsa bu yine Fransızcadır...

- Odacı kütüphanedeki Fransızca sözlükleri getirse de, baksak!

- Ah! Keşfi Bey, famö mantör! (Ünlü yalancı) Burada olaydı, şu kelimenin mânası için de güzel bir yalan uydururverir!

- O hasta değil mi?

- Adam, inanıyor musunuz? Hastalığı da yalancıdır!

- Yılancık çıkarmış diye işittim.

- Ben demedim mi? Yılancık fetha ile okununca yalancık olur!

- Bihruz Bey 'bersiye'yi hocasından; Mösyö Piyer'den sormamış mı?

- Hayır! Soracak vakit olmadı.

- Canım, bu kelime elbette bir yerde görülmüş olacak!

- Söyledik ya: Bir şiirin içindeymiş...

- Agâh Bey! Sen bir şey demiyorsun?

- Bana da Fransızca gibi geliyor... Hem galiba persiye olacak... Persî'den...

- Persî, maydanoz demek değil mi?

- Öyle ya; persiye de içinde yeşil lekeleri olan şeye denir.

- Öyle ise rokfor peyniri; yahut kirli hanım peyniri... Onun da lekeleri dişindedir!

- Daha neler! Persiye bir şiir içindeymiş deniyor... Şiirle rokfor peynirinin münasebeti ne?

- Yalnız bir lokantanın mönüsünde görülmüştür!

- Değil mon şer!... (dostum) değil... bir şansonetin (Şarkı) içinde yazılı, hem de Türkçe şansonet...

- İşte sözlükler geldi.

- Önce, 'bersiye'yi ara bakalım!

- Zannetmem ki bulunsun.

- Sabret bakalım, nah işte berse! Beşik sallamak!

- Berso daha yakın değil mi?

- Bana kalsa bersöz hepsinden uygun; çoğunlukla alafranga bestelere bersöz adı verilir.

- Sözlükte 'bersiye' yok mu?

- O yok...

- Madem ki bir poezi (şiir) içindeymiş; 'berje' olmalı... Yakışan bu!

- 'Berje' demiyor, 'bersiye' diyor; öyle değil mi Bihruz Bey?

- Evet! Sözlüğe ben de çok baktım, bulamadım.

- Şuna bir de "s" harfiyle baksanıza!

- Baktım... Ona da baktım; öyle şey yok; bert var: Bir nevi dar pelerin diyor!

- Yine Agâh Bey'in dediğidir, persiye'dir.

- Ne olur? 'Persiye'ye de baksanız da meraktan kurtulalım. Belki şiire yakışır diğer bir mânası daha vardır.

- Persiye, persiye, persiye... Nah, işte! Persiye: '"Acektif, ki e söme a lenteriyör döpötit taş verdatr, kom lö promaj do rokfor". (....Rokfor peyniri gibi.)

- Bravo! Agâh Bey, bravo!

- Fakat ne çıktı bundan?

- Bihruz Bey'e sormalı; ne çıktığını o bilir...

- Rokfordan ne çıktığını kim bilmez? Beyaz beyaz, ufacık mahlûklar çıkar.

- Rokfor peyniri yakışacak şey değil; sa se temposibl!

- Canım, şu poeziyi görsek de kelimeyi öyle arasak bulsak, nerede, ne şekilde kullanılmış, bilmiyoruz ki!

V

Şu konuşma esnâsında Bihruz Bey sıkılıp duruyordu. Çünkü Osmanlıca sözlüğe ikinci baktığında "çerde"nin tarifinde bir de "kula at" ortaya çıktığı gibi, 'bersiye' kelimesi de aynen rokfor peyniri çıkıverecek olursa, sarışın hanıma karşı bir büyük maskaralık etmiş, sevdiğini de bundan dolayı tamamen darıltmış olacağına üzülüyordu. Sonunda konuşmayı sonuca bağlayarak;

- "Canım, şu poeziyi (şiir) görsek de kelimeyi öyle arasak..." sözü üzerine Bihruz Bey yeleğinin cebinden çıkardığı bükülü kâğıt parçasını Atıf Bey'e vermeye mecbur oldu. Atıf Bey, kâğıdı alarak içinde yazılı olan:

"Bersiye çerde civandır"

sözlerini okuyup bir şey anlamayınca, yanındakine, yanındaki de daha ötekine gösterdi. Bu şekilde kâğıt elden ele geçerek bir önemli işleri arasında etrafa göz gezdirip, kulak vermeye vakti olmayan beylerin, efendilerin hepsini dolaştı ve kâğıt bu şekilde elden ele dolaştığı süre içinde, aralarında şöyle bir konuşma cereyan etti:

- Ben bir şey anlamadım, şuna siz de bakınız...

- Evet! Bersiye... Duymadığım bir laf... Hüsnü Bey'e gösterelim; belki o bilir.

- Ver bakayım! Bunun vezni de yok; şiir miymiş bu?

- Şiirmiş ya!

- Amma saçmalık!

- Saçmalık demek için, önce ne anlama geldiğini bilmeli değil mi?

- Pek doğru! Mânâsız saçmalık olur mu ya?

- Şuna bir de biz baksak!

- Buyurun!

- Oo... Gerçek, tuhaf bir şey! 'çürde' midir, nedir o?

- 'Çerde', yahut 'cerde'yi sözlükte ben buldum: Sarı renk, blond mânasına imiş; kula at gibi... Asıl bilinemeyen 'bersiye'!

- 'Bersiye' dediğiniz de sakın 'tenbih' vezninden 'bersih' olmasın?

- Öyle olursa bir anlamı mı var demektir?

- Ben buldum... Ben buldum: "Beresiye çerde"... Hepsi birden Macarca şahıs ismi. "Civan", o ismi taşıyan kişinin sıfatı, "dır" da bildirme eki...

-Bravo! Şükran Bey! Bravo!

- Bana kalırsa bu lügat 'veresiye' vezninde Fransızca 'presiye' olacak ki, matbaa amelesi, daha Türkçesi 'basmahane işçisi' demektir. 'Çerde' de, zerde veya perde vezninde Nemsece şahıs ismidir. Hatta ben o şahsı bilirim: Ruznâmeci Çörçil'in matbaasında çalışır; iri yarı genç bir Nemseliydi.

- İşte artık buna hiçbir diyecek kalmadı. Öyle değil mi Bihruz Bey? Bunu siz de kabul ettiniz ya?

- Hep birden alay etmeye başladınız; öyleyse poezi de Mösyö Çörçi''in demek olur!

- Şiirin Mösyö Çörçil'in olması lâzım mıdır? Belki oraya devam eden muharrirlerden birisinindir.

- Yine nedir o? Nedir o bahisler? Gürültünüzden iki saattir beynimin içinde çın çın ötüyor!

- Hah! işte Sevan (Bilgin) işini bitirdi. Mezuyu hallederse yine o halleder...

Defterci Naim Efendi, Arapçayı, Farsçayı iyi bilir, edebiyata, musikîye meraklı, farklı bilimlere, Fransızcaya, hatta Almancaya, İtalyancaya da âşinâ elli beşlik bir zâttı. Kalemin, gerçekten bilgini ve belki ayaklı kütüphanesi sayılırdı. Tatlı dilli, şakacı, dalkavukluktan uzak, hoşgörülü, kaygısız bir adam olduğundan, kalemde hemen bir on beş seneden beri yapmakla bulunduğu deftercilikten ileriye gidememiş, ileri gitmeyi de doğrusu pek arzu etmemişti. Dil konusunda, edebiyatta her güçlükte arkadaşları buna danışırlar; o da kendi-

sine danışılan meseleyi bilgece çözer ve açıklardı. Bundan dolayı kalemce, şahsı pek saygıdeğerdi ama ilişkilerini resmiyetten bütün bütün kurtardığından, küçük büyük beyler, efendiler tarafından kendisine "Sevan" diye hitap ederler, şakada çizmeyi aşmaktan çekinmeyen hoppa beyler ise bazan "Sevan"ı "Soğan"a dönüştürecek kadar küstahlaşırlardı.

Naim Efendi o sabah pek çok defterler içinde iki saatten beri büyük bir dikkatle aramakta olduğu bir kaydı buldu ve mevcut beylerin, efendilerin konuşmalarına kulak vermeye fırsat bulup da kendisine has teklifsiz tavrıyla;

"- Yine nedir o? Yine nedir o bahisler?" deyince sözü geçen kâğıt kendisine verilerek görüşüne sunuldu. Naim Efendi kâğıda şöyle bir bakıvermekle beraber, hafif bir sada ile bir şarkı tutturarak, parmaklarını da yazı çekmecesinin üzerinde usûl vurur gibi hareket ettirmeye başladı.

Oradaki beyler, efendiler ve özellikle Bihruz Bey, bu hâle hayretle bakıp Naim Efendi'nin hafifçe söylediği şarkı içinde dönüp dolaşan gizli sözleri seçmeye çalışırlardı. Naim Efendi şarkı söylemeyi kestikten sonra elindeki kâğıda işaretle;

"- Ah! Bu ne güzel şarkıdır... Güfte Vâsıf-ı Enderunî'nin, beste merhum Dede Efendi'nindir. Vaktiyle pek meşhurdu", diyerek:

Bir siyeh-çerde civândır
Hüsnü mümtâz-ı cihândır
Aşkı gönlümde nihândır
Bunca dem bunca zamandır

bendini ezberden ve doğru şekliyle okuyuverdi.

Bunun üzerine etraftan birtakım sorularla, alay etmeye kalkıştılar.

Atıf Bey:

- Demek ki 'bir' ayrı, 'siyeh-çerde' ayrı birer kelime!...

Naim Efendi:

- Öyle ya... 'Bir', 'vahit, yek, ön, avıt, una, ena, mek';'siyeh-çerde' de 'siyah'ın muhaffefi 'siyeh' ile 'çerde'den kurulmuş bir kelime gurubudur.

Hüsnü Bey:

- Ne demek, ne demek?

Naim Efendi:

- 'Çerde' renk mânasına gel...

Bihruz Bey:

- Sarı renk, değil mi?

Naim Efendi:

- Eskiden beri bizim bildiğimiz her zamanki 'renk'tir. Sonradan sarılığa uğradıysa, ondan haberim yok.

Bihruz Bey:

- Hem galiba 'cim' ile olacak değil mi?

Mahvî Efendi:

- Öyleyse Arapça olur. Farisîde 'cim' yoktur.

Naim Efendi:

- Yo, niçin olsun? 'Cim' de vardır ama, ne ise bahis orada değil ya...

Müzekkâ Bey:

- Canım, durun da şunun mânasını anlayalım!

Naim Efendi:

- Mânası, esmer yüzlü demek; Türkçede karayağız dedikleri...

Bihruz Bey:

- Yağız mı?... Kula mı?

Naim Efendi:

- Hayır! Öylesi değil... Esmer yok mu: Hani ya bizim odacı Memiş gibi... İşte 'siyeh çerde' öyle esmer yüzlü insanlara denir. Yağız at; kula beygir yine başka...

Bihruz Bey:

- Redhaus'un lügatine bakalım...

Naim Efendi:

-Redhaus böyle şeyleri pek bilmez sanırım...

Bihruz Bey:

- Hiç bilmez olur mu? Ben kendi gözümle gördüm...

Salih Bey:

- Neyi gördünüz?

Bihruz Bey:

- 'Çerde'yi gördüm, bir noktalı 'cim' ile gördüm.

Atıf Bey:

- Demek 'cim' karnında bir nokta...

Naim Efendi:

- Hayır! Efendim, bu benim pek bildiğim bir kelimedir; 'cim' üç noktalı olacak.

Bihruz Bey:

- Ben size ispat edersem, ne dersiniz?

Naim Efendi:

- Redhaus hazretleri yanılmışlar, derim...

Bihruz Bey:

- Pardon, Redhaus bilmediğini pek de yazmaz zannederim!

Hüsnü Bey:

- İşte, Osmanlıca sözlük burada!

Bihruz Bey:

- Veriniz de göstereyim... İşte: "Çerde: Sarı renk at ki kuladan açıktır", buyurun efendim.

Naim Efendi:

- Sözlüğü bana verir misiniz?

Bihruz Bey:

- Buyurun!

Naim Efendi:

- Evet! Gerçekten 'çerde' var; bir de 'çerde'ye bakalım.

Bihruz Bey:

-'Cerde'ye nereden bakacaksınız?

Naim Efendi:

- Farsça cim harfi ile başlayan kelimeleri ayrı bir bölümde toplamıştır, sabredin de arayalım... Gerçekten yok; fakat

bir de 'siyeh', 'çerde' kelimelerine bakalım, belki 'siyeh-çerde'nin kendisini buluruz... Hıh! İşte: 'Siyeh-baht', 'siyeh-pûş'; al efendim size; 'siyeh-çerde: esmer, kara yağız olan...'' Bihruz Bey efendi! Bakar mısınız?

Bihruz Bey:

- Bakayım... bakayım... Acaba! Ay, şimdi, bu ne demek oldu?

Naim Efendi:

- Hangisi?

Bihruz Bey:

- "Bir siyeh-çerde civandır"dan ne anladınız?

Naim Efendi:

- Esmer yüzlü genç demek değil mi?

Bihruz Bey:

- Kim?

Naim Efendi:

- Ne bileyim ben kim olduğunu? Onu Vâsıf merhumdan sormalı...

VI

Bihruz Bey bir suç işlemiş, kabahati yüzüne vurulmuş gibi kızarıp bozararak, saf saf arkadaşlarının suratlarına bakmaya; arkadaşları da "Bu modası geçmiş şarkıyı nerede bulup ne için yazdığını ve neden mânasını bu kadar merak ettiğini" sorup, Beyefendi'yi alaya almaya başladılar. Bereket versin bu sırada kâtip efendi ve onun ardından şefin daireye girmeleriyle, herkes resmi tavırlarını takınıp, konuşmaya son verilmiş ve böylece Bihruz Bey, arkadaşlarının açık açık alay etmelerinden kurtulmuştu.

Şef ve kâtip tarafından efendilere birtakım işler verilmeye başlandığı zaman, Bihruz Bey derhâl sandalyesinden fırladı; dışarıya çıktı, pardesüsünü, bastonunu almak için dinleme odasına girerken Keşfi Bey'le "hapahap" geldiler. Keşfi Be''in başlamasıyla aralarında şu sözler konuşuldu:

- O, mon şer! Bir siyekl (asır) oldu ki bir yerde görülmüyorsunuz, nasılsınız bakalım?

- Epeyce iyiyim... Ey, siz?

- Elhamdülillah!

- Hastaymışsınız, diye haber aldım!

- Hayır! Büyük büyük şey değil... Söyleyiniz bakalım, sizin amuret blond (Sarışın aşık) ile nasıl gidiyorsunuz?

Keşfi Bey bunu söylerken Atıf Bey de oraya geliyormuş; amuret blondu işitmiş olduğundan söze karışarak;

"- O şimdi karayağız oldu; Blondluktan çıktı. İki saattir onun bahsini ediyorduk", dedi. Bunun üzerine Bihruz Bey, aşkının gizli sırlarının bütün bütün meydana çıktığını zannederek öfkesinden kıpkırmızı oldu; ama renk vermemeye çalışarak, arkadaşlarına birer "bonjur!" dedi, hemen kapıdan fırladı. Rastladığı bir kira arabasına bindi, Köprüyü de arabayla geçerek Beyoğlu'na çıktı. Şekerlemeci Valöri'nin dükkânının önünde arabayı bıraktı, dükkâna girdi, alafranga bir kahve ısmarladı. Oturduğu yerde derin derin düşünmeye başladı:

"Karayağız... Hem de sadece kara, yahut sadece yağız değil de ikisi birlikte... Kel malör kö sa! (Ne aksilik!) Şimdi ne yapmalı? Nasıl özür dilemeli? Bak şu benim hayvanlığıma!... Kuşkusuz faşe (kızmak) olmuştur. El a rezon! (Haklı) "Bir siyeh çerde"... Hay Allah cezasını versin! O mübarek poet (Şair)de başka söz bulamamış da bunu mu bulmuş? Ah... Ah! Şimdi ben ne yapayım? Kom jö süi bet? (Ne kadar aptalım!)Mutlaka bir eksküz (Özür) bulmalı. Kabahat benim mi? Ben ne bileyim? 'Cerde' zannettim. Gelmemesinden sebebi buymuş... Şimdi anlaşıldı.. 'Kara yağız'... 'Ben at mıyım? Beyefendi beni at yapmış. Hem yağız at! Nezaketin alafrangası' demez mi? O çapkınlar da amma eğlendiler! Başka türlü bunu anlamak mümkün değildi. Redhause'dan bu kadar saçmalık olur mu? Beni 'cerde' diye aldattı! Poezi! (Şiir) Vay gidi poezi vay! Türkçe şiirler işte böyle olur. O güzel tercümeyi vermedim de. Bir gül gibi!

Ne kadar janti! (kibar) Hay! Buldum... Şimdi güzel bir özür buldum... Oh! Hele iyi hatırıma geldi. Hemen köşke gideyim... Yeni bir mektup, işte bu iyi hatırıma geldi...

- Garson! Garson!
- Mösyö!
- Anlöve sal J ö no prandre pa dü kafe... Kel glâs vu zave? (Kahve istemiyorum....Neyiniz var?)
- Krem a la vaniy, sitron, peş...(Vanilyalı, limonlu, şeftalili krema)
- Aporte mıta ün peş! (Şeftalili getir)
- Mösyö vö til manje döfrüi? (Beyefendi meyve mi istiyor?)
- Kelfrüvi? (Ne meyvesi!)
- Vu dömande? (Ne istediniz?)
- Jö dömand do la glâs âlâ peş! -Do la glâs a la peş? (Şeftalili dondurma istiyorum.)
- Vui! (Evet)
- Pekiyi! Şimdi...

Beyefendi garsonun laf anlamazlığına da biraz kızdı. Garson ise zamanında Arnavutköyü burnunda kefal balığı avlamak için kışın en kötü zamanı saçma omzunda saatlerce beklemekten kaç defa eli ayağı donmuş ve sonradan bu güç işi bırakarak Beyoğlu'nun gazinolarında, lokantalarında hizmetçilik, uşaklık ederek Fransızca aldığı emirleri anlayıp sorulan sorulara da cevap verecek kadar o dili öğrenmiş bir tatlısu frengi olduğu halde, glâs a la pekten (dondurma) habersiz bulunuyordu.

Bihruz Bey güç belâ garsona anlatabildiği şeftali dondurmasına kavuştuysa da öyle laf anlamaz garsonu çalıştıran Valöri şekerlemecisine hakaret amacıyla dondurmaya el sürmeksizin borcunu ödedikten sonra sokağa çıktı. Kunduracı Herald, Terzi Mir'e uğradı; bir çift potin, bir çift iskarpin, iki takım kostüm, beş pantalon, iki redingot ısmarladı. Aiber Gün'ün önünden acele geçerken dükkâncı bunu gördü, arka-

sından seğirtti. Bir çok nuvoteler (Yeni giysiler) getirdiğinden bahsederek dükkâna aldı. Yeni mallardan bazı şeyler gösterdi, ama biraz para da istedi; fakat Bey'in yanında o kadar para olmadığından on beş güne kadar yetmiş- seksen liralık bir akont vereceğini söyleyerek, bir düzine gömlek, iki düzine çorap ve mendil, sekiz-on tane kravat, yarım düzine eldiven, bir baston, iki şemsiye beğendi. Bunların köşke gönderilmesini emrederek dükkândan çıktı. Sonra berber İzidor'a gitti, traş oldu. Saçlarını kestirdi. Bu işlerle saat dokuzu bulduğundan haberi olmamıştı. Hemen bir araba buldu, köprüye indi, vapura girdi. Kadıköyü'ne vardı. Ekipajı (araba) zaten iki saattenberi orada kendisini bekliyordu. Arabasına kurulduğu gibi -artık Fenerbahçesi'ne veya başka bir gezinti yerine yönelmeyerek- doğruca köşke gitti. Kabine do travay'ına (Çalışma odası) çıktı. Kâğıt çıkardı, frenk kalemiyle bir çok yazdı, çizdi, aşağıki müsveddeyi meydana getirdi:

"Milpardon, (Affedersiniz) efendim! Yanlışlık olmuş... Nasıl olmuş da bilmem, kulunuz mektubumda ekli takdim ettiğim kupleler oldukça acayip bir rezaletti. Koleg'lerimden (Arkadaş) birisinde gördüğüm şeydir. Kopyesini aldığımdan, trapezin üstünde bulunduğundan yüce şahıslarınız için gayet güzel ve beğeneceğiniz gibi bir şansonet (Şarkı) yazmıştım. O da trapezin üstündeydi. Par megard (Yanlışlıkya) ötekini bunun yerine göndermiş olduğumdan yüce şahıslarınız darıldıysanız da tamamen haklısınız. İşte şimdi o güzel poezi'yi (şiir) -ki kulunuz tercüme etmiştim-; takdime cesaret ederek kendimi bahtiyar addettim. Mil pardon! (Affedersiniz!) Yine kusur kulunuzda ki öyle bir maskaralığı trapezin üstüne koydum. Kulda kusur çok olur, affeder efendisi sözü gereğince artık af dilerim.

Çamlıca'ya gelmenizi çok bekledim. O günden beri ne kadar üzüldüğümü anlatamam. Hem de ne kadar ağladım; bunun üzerinde yüce şahıslarınızı temin edebilirim. "Bir siyeh-çerde civandır", Vâsıf Efendi adlı şairinmiş.

Sanki bir şanson (Şarkı) imiş. Bizim şairlerin işi böyle olur. Bu şansonun melodisini işittim, beğenmedim. Beğenilecek şey değil ki!

Kulunuzu bu mektubun cevabını alma mutluluğuna eriştirmenizi rica ederim. Bu mektubu gözyaşımla yazdım. Candan kulunuz olarak acıma duygunuza sığınıyorum. Yüce ayak tozunuza yüzüm gözüm sürmek için Çamlıca'ya, Fenerbahçesi'ne, her nereye emrederseniz gelmeye hazırım. Rahatsız etmekten korktuğumdan, bu kadarca yazabildim. Ah, küçük hanımefendi! Hâlimi tarif edemem. Her şeyden önce ettiğim betizden (Aptallık) dolayı affınızı dileyerek, sözü keserim. O meselede merhamet, yine siz bilirsiniz efendim...

Tamamen sizin kulunuz..."

Bihruz Bey bu müsveddeyi bir güzel kâğıda temiz olarak geçirdi. Secretaire deş Amants'dan (Aşıkların sekreteri) tercüme etmiş olduğu;

Gül adını veririm
O kadına ki benim aklımı bulandırır
Eğer kelime 'şeyi' resmetmeye borçlu ise
O kadının bu güzel ismi almaya hakkı vardır
Bir gül gibi...

mısralarından ibaret bozuk anlatımlı şiirini de diğer bir kâğıda güzelce yazdı. Bunu da öbürüne ekledikten sonra mektubu kapadı, mühürledi. Yazıhanenin gözüne koydu. Bey'in o günü de böylece geçmiş oldu.

VII

Bihruz Bey bu mektubunu takdim edebilmek için tam iki ay gezdi durdu. Bu süre içinde Bey'in haftada iki-üç defa uğramadığı gezinti yeri bulunmazdı. Bir günde dört-beş mesirede birden bulunabilmek için yağız ve kır beygirleri -cuma ve pazar günleri mutlaka kırlara rast gelecek şekilde- sıraya

koyduğu gibi günleri de şöyle düzenlemişti: Cuma veya pazar saat yedide köşkten çıkılarak Fenerbahçesi, Haydarpaşa, Duvardibi mevkilerinin her birinde yarımşar saat bulunduktan sonra saat dokuz buçukta Çamlıca bahçesine gelinip, akşama kadar orada eğlenilecekti. Cumartesi ve salı yine o saatte köşkten çıkılarak doğruca Göksu'ya gidilerek yarım saat eğlendikten sonra Küçüksu'ya gelinip, dokuza kadar orada beklenilecek. Dönüşte Havuzbaşı'na da uğranılıp akşam üzeri Çamlıca bahçesine yetişilecek. Pazartesi ve perşembe günleri yine belirlenmiş saatte köşkten çıkılıp Çamlıca'ya ve sonra bahçeye gitmek ve saat dokuza kadar orada dinlenilecek ve akşam üzeri Duvardibi'ne ve oradan Haydarpaşa'ya ve ezana yakın bir zamanda Fenerbahçesi'ne gidilecek...

Bihruz Bey, haftanın her gününde, sanki mesaiye gider gibi, böyle gezinti yerlerini dolaşırdı. Bu gezmelerde ki maksadı, görmeyi şiddetle istediği sarışın hanıma tesadüf etmek ve bu tesadüften amacı ise hazırladığı mazeret mektubunu vermekti. Ne yazık ki, "siyeh-çerde" hiç bir yerde görülemiyor ve o görülemedikçe Bey'in onu görmek arzusu şiddetini artırıyordu.

Zavallı mektuba gelince, haftalarca cebinde taşınmaktan zarfı yıprandıkça yenilerek her gün sabahtan akşamlara kadar Bey'in ceketinin yan cebinde hapis kalıyordu.

İyi ya! Sarışın hanım Bihruz Bey'e gücenmekle âleme de küsmek lâzım gelmez ya! Bahçe gezisinden nefret etmekle diğer gezinti yerlerine gitmekten vazgeçmek gerekmez ya! Demek, hiç bir yere çıkmamasına başka bir sebep var... Bu sebep nedir acaba? Hasta mıdır, yoksa yanlışlıkla evlendi mi? Veyahut başka bir diyara mı gitti?

Bihruz Bey merakı yüzünden beş dakika rahat edemiyordu. Bu iki ayın ilk haftalarında Beyefendi kırlarda hem araba sürer, hem de hayali gezinti yerine yalnız dalarak, elmas arabanın gümüş tekerleği önünde kendisini yerlere atıp ağlar, sızlar; Periveş Hanım'dan aflar dilerdi. Birinci ay üzüntü ile

geçip, ikinci ayın ilk haftası içinde dahi "Siyeh-çerde"yle karşamayınca, hayali bahçesi sonbahara boyun eğdi. Bir iki gün içinde vahşet dünyasının bir belirtisi gibi, bahçeyi güzelleştiren su perileri perişan halde dağıldılar. Yeşil havuzlarda yüzen kuğuların, perilerin de her biri bir tarafa kaçarak ve gözden kayboldular. Bununla birlikte ağaçlı yolun ortasında ve kenarında nazlı nazlı dönen elmas arabanın da oraya gelişi birdenbire kesiliyordu.

Bu esnada bir sabah Bihruz Bey, kabine do travay'ında (Çalışma odası)günlük gezi takvimini düzeltmekle uğraşıyordu. Mişel Ağa izin aldıktan sonra odaya girerek gümüş tepsi içinde Beyefendi'ye bir mektup getirdi. Mektubun zarfı tirşe rengindeydi. Bey, zarfı görünce yüreği hop etti!... Sandı ki hayırlı haberler getirici bu yeşil elbise, bir habercidir.

- Neymiş o?
- Bir mektup, ekselans!
- Kimden?
- Mösyö Kondoraki'den, ekselans!
- Hay Allah belâsını versin! Bırak şuraya!
- Cevabını ister... İster ki cevabını görsün...

Zavallı Bey'in kendi sıkıntısı kendine yetiyordu. Başına bir de Mösyö Kondoraki çıktı. Bey, çaresiz elindeki itinereri (iş)bir tarafa bıraktı. Mektubu açtı, okumaya başladı.

Mektup, hem Fransızca, hem de kötü bir yazıyla yazılmıştı. Bey, mektubu beş-altı defa baştan ayağa süzerek uğraşa uğraşa şu manayı çıkarmayı başarabildi:

"Paraya çok ihtiyacımız olduğundan, borcunuzdan birinci taksitin bize bir yardım olarak ödenmesini bundan aylar önce rica etmiştik. Ricamızı nâzikliğinize yakışmayacak bir şekilde geri çevirdiniz. O ihtiyacımız hâlâ geçerlidir. Şimdi ise taksit zamanı geldiğinden, belirlenmiş miktarın hemen bu gün ödenmesi rica olunur. Eğer bu para bugün verilemeyecek olursa üç gün sonra yapmaya mecbur olacağımız hareketin sorumluluğu size aittir; çünkü adam gönderip arabayı da, hayvanları da sökestre (haciz) ettirmeye karar vermişizdir."

Bu sözler Bihruz Bey'in başını döndürmeye başladı. Düşündükçe Bey'i hiddet bürüyordu.

"- Ne yapar bu salak? Arabayı, hayvanları alacakmış... Ne hakkı var? Bu nasıl muamele? Üç gün sonra adamlar gelecek... Nasıl adamlar acaba? Belâya bak ki bende de para yok... Keşke ilk istediğinde biraz para vermiş olaydım!... Ben o zaman bugünü düşünemedim... Ah! Valide, ah! Gideyim yalvarayım, ama ne yüzle? Kadıncağızın on beş gündür semtine bile uğradığım yok... Yarın, öbür gün Alber Gün de hesap gönderecek... Hayır! Öyle şey olmaz! Ben o pis arabayı, hayvanları o kadar yüksek fiyatla niçin aldım? İki-üç hafta daha beklerse ne olur? Amma insafsız teres imiş ha! Ne haddine, bir şey yapamaz... Ben adama araba hayvanı mı veririm? Gelsin de alsın bakayım, fakat ne alçaklık! Hay alçak herif hay! Çare yok, gidip görmeli... Para bulacağımı söylemeli de, beş-on gün daha avutmalı... Satıcıyı da buldurmalı... Ah, Şu konağın hiç lüzumu yok... Boş yere harap olup gidiyor... Tellâlın dediği gibi bir gün yanıverirse ne olacak? Valide benim malıma ne karışıyor? Mutlaka satmalı, kurtulmalı... Ondan sonra da masrafımı yoluna koymalıyım... Anlıyorum ki böyle sökmeyecek... Borçları vermeli, ilk iş o...

- Mişel!

- Mösyö!

- Mektubu getiren herife söyle, birkaç güne kadar gidip Mösyö Kondoraki'yi göreceğim...

- Başüstüne, ekselans!

Bihruz Bey bu cevapla Mösyö Kondoraki'nin adamını savdırdıktan sonra tekrar gezi takvimini eline aldı. Bir yarım saat uğraştı, yapılması gereken düzenlemeyi yaptıktan sonra yemeğe oturdu; fakat iştahını yeterli bulmadı. Kahve fincanına el bile sürmedi. Sigarasını yaktı. İki nefes çekmeden onu da bıraktı. Yine arabasına bindiği gibi çıktı, gitti.

VIII

O gün günlerden pazardı; gezinti çizelgesine göre ilk gidilecek yer Fener Bahçesi olduğundan Bihruz Bey doğruca oraya giderek Marmara'ya bakan büyük ağaçların altında arabasını durdurdu ve Kalamış tarafından bir landonun çıkabileceği noktaya gözlerini dikip bekleyerek düşünmeye başladı.

Sarışın hanım, Bihruz Bey için iki aydan beri idefiks (sabit fikir) olmuştu. Uyanık iken saatlerinin hiç bir dakikası yoktu ki sevgili "Siyeh-çerde"yi düşünmeksizin geçsin; hatta geceleri geç vakit yatağına girdikten sonra bin zahmetle güçsüz bir şekilde ruhunu atabildiği rüya âlemi içinde bile sürekli sarışın hanımla uğraşırdı. Bu düşünceler, bu yorgunluklar öncelikle çocukça bir heves veya maymun iştahlı bir emel gibi, önemsiz düşüncelerden, kuruntulardan ibaretti; ama yine zavallının asabını yormaktan geri kalmıyordu. Zavallı genç, uğraşa uğraşa kendisini hayaline mağlup ettiği sarışın hanımı hiç bir yerde görmedikçe, onu sadece görmek noktasında toplanan fikir ve hareketleri başka bir ciddi hal aldı. Günlük araba kullanmak suretiyle uzak gezilerin yorgunlukları da eklenince Bey'in asabı iyice gerilip hassasiyeti artmıştı. Diğer taraftan iştahsızlık uykusuzluk ve zaman zaman çektiği para darlığı gibi durumlar da maneviyatını etkileyerek, zavallı genci sürekli olarak nefis dargınlıkları ve kalp kırıklıkları içine düşürmüştü. Böylece o hafif karakterli, o vurdumduymaz, o rahatına düşkün Bihruz Bey, iki ay içinde bütün bütün değişip, sessiz düşünceli, duyarlı çabuk kırılan, hüzünlü kederli bir adam olup çıkmıştı. Hatta, Bey'in karakter, tavır ve hareketlerinde, yiyip içmesinde, yatıp kalkmasında meydana gelen bu büyük değişme, Dadı Kalfa'nın bile dikkatini çekiyor, endişesini uyandırıyordu; çünkü yirmi senedir hizmetinde ve gece gündüz bir arada bulunduğu için, Dadı Kalfa Bihruz Bey'i anne şefkatiyle sever, hastalandığın-

da canla başla kendisine bakıp, kederli vakitlerinde de onu hoş tutmaya, üzüntülerini unutturmaya çalışırdı.

Bihruz Bey, Fenerbahçesi'ne saat sekizde geldiğinde gezmeye gelmiş gelmiş kimseler yoktu. Bey, arabasından inmeyerek ve yukarıda anlatıldığı gibi Kalamış tarafına bakarak hüzünlü hüzünlü düşünüyordu.

Hafif poyrazın yardımıyla denizde birbiri ardınca yuvarlanan ufak ufak dalgaların sahile yakın ve ayrı ayrı kayalara gelip çarpmasıyla oluşan hafif ve kulağına hoş gelen çağıltı; iri meşe ve dişbudak ağaçlarının dalları ve yapraklarının sallanmasıyla oluşan korkutucu uğultu ve hışıltıyla birleşince garip bir ahenk meydana getiriyordu. Bu garip ahenk ise uykulu hisleri uyandırmak, gizli dertleri açık etmek, sevdiğini göremez olmuş gözleri ağlatmak, aşka yenilmiş yürekleri inletmek için istekli arıyordu.

Bihruz Bey, bu ahengi bir çeyrek saat kadar dinlemekle hüznü derinleşti, yüreği kabarmaya, gözleri yaşarmaya başladı. Bey, bu dakikalarda sarışın hanım için; "Jö tem! Jö tem!" (Seni seviyorum!) diye bir itirafta bulunmak istemediği hâlde onunla görüşmeye, onun gönlünü almaya olan şiddetli özlemi, zavallı gencin ruhunu zalim bir baskının ateşli pençesi altında eziyordu.

Gölgede kalan yerleri çok donuk neftî, güneşte kalan parçaları çok parlak yeşil çayırın üzerinde, yerin ıssızlığından yararlanarak serserice dolaşıp yemleyen insanlara alışkın bazı kuşların biribirini kovalayarak öteye beriye dağılıp koşuşmaları, hür bir bakışı mutlu edecek, rahat bir fikri oyalayıp eğlendirecek görüntülerdi. Asırları görmüş yaşlı ulu ağaçların rahatlık veren sükûnetleri içinde bir diğeriyle dostça tokalaşmak için eğilmeleri ise, zihni ve fikri rahatlatacak ruhanî manzaralardandı. Halbuki Bihruz Bey'in ruhu, aklı ve bakışı için bu görüntülerin, bu manzaraların hiç bir faydası olamadı; çünkü o elemli ruhu kendinden geçmeye eğilimli, o başıboş fikir ve bakışları uzak ufukların öte taraflarına süzülüp gitmeyi istiyordu.

Bihruz Bey sarışın hanımın geleceğinden umutsuz, arabasını çevirdi. Marmara denizini seyretmeye uygun bir yönde durdurduktan sonra, dizginleri yanına bıraktı. Sağ dirseğini dizine, çenesini eline dayadı, durdu. Hasretli bakışlarının önünde uzanıp giden mavi denizin keskin güneş gören parlak bölümü, büyük bir ışık denizi gösteriyordu. Sahile doğru yuvarlanıp gelen köpüklü, ufak dalgalar ise o ışık deryası içinde dalıp çıkarak, oynaşa oynaşa bir diğerini kovalayarak yüzen beyaz güvercinleri andırıyordu. Bihruz Bey'in bakışları bu çekici manzarayı umursamazca çiğneyerek ufka doğru süzüldü, gitti. Mutsuz ruhunu, kederli fikrini de beraber çekti, götürdü...

Zavallı genç, kendisine hiç de yakışmayan bu üzüntülü durumu içinde şaşkın ve kendini kaybetmekten ne kadar zevk alıyordu. Hayatında ilk defa idi ki bu âleın-i luızur-ı mâsiva, ber-endazî görünüyordu. Varlığı mutlu bir yokluğa dönüşmüş, o yokluk içinde hayali sevgilisini biçimden soyunmuş saf nur, sade ruh olarak hasretle kucaklamıştı. Bu esnada Bey'in bilinci, ruhu yakan hüzünlü sarhoşluğu ile dolmuş, gözleri bilinci yakan ateşli gözyaşları saçıyordu. Hatta o sıcak damlalardan üç dört tanesi parlak potinlerinin üzerine düştüğü halde, zavallının haberi bile olmadı. Bey, bu şekilde kendinden geçerek sevgiliye en yakın anında hüzünleri ve zevkleri yudumlarken, hayvanların önünde dikilip durmakta olan arabacı Andon, bulunduğu noktadan soluna doğru yarım adım atarak efendisine seslendi:

- Keşfi Bey geliyor!

Arabacının sesi, Bihruz Bey'i daldığı o iç açıcı güzel uykudan uyandırdı ve zavallıyı birden sevgilinin gerdek odasından uzaklara attı.

IX

Bihruz Bey, Keşfi'yi gördüğü gibi arabadan inerek karşılamaya gittiğinden, iki genç tokalaştıktan sonra konuşmaya başladılar:

- Bonjur, Bihruz Bey!

- Bonjur, mon ami!

- Siz buralara da yetişiyorsunuz, maşallah! Şöyle azıcık yürüyerek dolaşsak olmaz mı?

- Yürüyelim... Zaten ben de arabada otura otura yoruldum...

- Kel nuvel? (Ne haber?)

- Riyen... Ek sö vu zet sol? (Hiçbir şey...Yalnız mısın?)

- Nojatan do zami... Akşama buradayız. (Hayır, arkadaşlarlayım.)

- Pur kua? (Neden?)

- Yemek yiyeceğiz... Bu gece kler do Hin pek parlak olacak... Siz de beraber bulunur musunuz?

- Mersi! Mua jö no pö pa reste. (Fazla kalamam.)

- Niçin?

- Pars köjö no süi pa za mon ez... (Çünkü kendimde değilim...)

- Gerçek! Vu zave ler detr trist! (Sıkıntılısınız!)

- Non!

- Si! Si! (Evet!) Hem ben görmeyeli ne kadar bozulmuşsunuz!...

- Bilmem... Belki!

- Sizinkini gördüğünüz var mı?

- Benimki kim oluyor?

- La bel blond? (Sarışın güzel)

- Hayır! O benim değil, sizin... Size sormalı, görüyor musunuz diye...

- Gerçek, geçenlerde teneffüs odasında Atıf Bey bir şeyler söyledi de sizi kızdırdıydı... Karayağız! Yok bilmem ne... Ne idi o sözler?

- Zevzeklik ne olacak?

- Siz blonddan bahsedince o da öyle söyledi...

- Demek blond'u gördüğünüz yok, öyle mi?

- Hayır! Neden böyle sıkı sıkı soruyorsunuz?

- Halbuki ilişkiniz pek ilerlemişti...

- Nerden anladınız?

- Öyle ya! Jarden'de o önde, siz arkada konuşarak geziyordunuz... Münasebet ilerlemeyince bunlar olabilir mi?

- İşte o kadarla kaldı...

- Saklıyorsunuz... Bugünlerde sizi pek 'an muvman' (heyecanlı) görüyorum... Köşke ne zaman geldimse bulamadım... "Bey gezmeye gitti" cevabını aldım... Bu kurslar (Yürüyüşler) pek normal değil...

- Ne zaman geldiniz? Haberim bile yok!

- Lâmurfe tubliye tu! (Aşk seni böyle yapmış!)

- Kel amur? J ö n o kompran pa s ö k ö v u dit!...(Hangi aşk? Söylediğinizi anlamıyorum.)

- Vu zave kelk randevu dumur isi!...(Burada aşkınızla buluşacaksınız!)

- Maparol donör, non...(Hayır...)

- Bu saatte burada bulunmamın ne mânası olur?

- İşte siz de buradasınız ya... Demek ki sizin de bir randevunuz var?

- Benim gelişim hatır için... Dokuzda gelecekler... Gelirler, görürsünüz...

- Gelecekler kimler?

- Tanımazsınız... İstanbul'dan birkaç kişi.

- Olabilir... Ey, blond siz de mi göremiyorsunuz?

- Siz varken artık o bize bakmaya tenezzül eder mi?

- Seriyözman (Maalesef) söylüyorum ki iki aydır yüzünü bile gördüğüm yok...

- Fakat hiç olmazsa aramaktan vazgeçmiyorsunuz....

- Niçin arayacağım... Aramak için bir sebebim olmalı... Öyle değil mi?

- Vu no mantepa nes pa? Vu dit la verile? -Jödö la verile... (Gerçeği söyleyiniz...)

- Tan miyöl...(Siz bilirsiniz.)

- Purkua tan miyö? (Neden?)

- Ne ise artık bahsi değiştirelim...

- Değiştirelim amma niçin tan miyö, dediniz?

- Hem bir ilişkiniz olmadığını söylüyorsunuz, hem de onun bahsinden o kadar enterese oluyorsunuz...

- Allah aşkına söyleyiniz, pek merak verdiniz de onun için...

- O gitti, zavallı!

Telâşla;

- Nereye gitti?

- Geri dönemeyecek bir yere gitti...

- Ne diyorsun?... Anlayamadım, ne demek istediğini...

- Vu içme f...

- Non! Jö di kö non!

- E biyen, el e mor t la povr!..

- Ah!... Gerçek mi? Hayır! Yalan söylüyorsun, es posibl?

- Pars kö vu lâve vü iyer?

- Non! İki aydır görmedim, diyorum... Fakat bu olamaz!...

- Pekâlâ ben yalan söylüyorum... Öyle olsun...

- El a mon? (Öldü mü?) Olmayacak şey... Ne zaman söyle bakayım...

- Bu kadar telâş edeceğinizi bileydim söylemezdim... La fot u vu... 'Bir münasebetim yok' dediniz, ben de söyleyiverdim...

- Gerçek oldu, öyle mi? Allah aşkına doğru söyle!...

- Evet, maalesef öyle!

- Povrfıy! Eskel a ete malâd? (Zavallı kız! Ne zaman hasta oldu?)

- İşittiğime göre tifoya tutulmuş... Bir haftanın içinde gidivermiş zavallı!...

- Neredeydi bunlar?

- Kızıltoprak'ta bir köşkte kira ile oturuyorlardı... Hemşirem gitmiş, görmüştü... Çok yazık oldu kızcağıza!

- El ete jön, tre jön nes pa? (Genç, çok genç değil mi?)

- Diz vit an, u ventan! (On sekiz ya da yirmi!)

- Non mariye? (Evli değil!)

- San dut! (Şüphesiz.)

- Me, se temposibl! Non, sa ne pa vre! (İmkansız! Gerçek olamaz!)

- Belki yanlış haber verdiler...

- Vu konese lûfamiy? Ki es löper? (Ailesini tanıyor muydunuz? Babası kimdir?)

- Mua jö no konepa...(Ben tanımıyorum.) Hemşirem anlattı, ama ben kulak vermedim... Hah işte, bizim arkadaşlar da geldi. Pardon, mon ami... Sonra yine görüşürüz... O rövuar! (Görüşürüz.)

- O rövuar!

Zavallı Bihruz Bey bu dakikada çok acınacak, pek kederli bir vaziyete düştü. Gözleri kararmış, yüreği bir şiddetli bir heyecana tutulmuş olduğu vaziyette dolaşıyor, bastığı yeri bilmiyor gideceği noktayı belirleyemiyordu. Gökler başının üstünde fırıl fırıl dönüyor, yerler ayaklarının altından kaçıyordu. Zavallı, birkaç defa denize doğru yürürken, kendisini zar-zor geriye aldı. Birkaç defa fena halde sendeleyip düşecekken, nasılsa düşmedi. Sürekli, 'Es possible? Es possible?' (Mümkün mü?) diyerek, başını kollarını garip bir şekilde sallıyor, hızlı hızlı giderken birdenbire durup düşünüyordu. Bu şekilde gezinip dururken bir ara Keşfi Bey'in arkadaşlarıyla beraber kendisine doğru geldiklerini görünce bunlardan ürktü. Hemen geri döndü. Büyük bir aceleyle arabasına çıktı. Dizginleri aldı. Hayvanları kırbaçladı. Kalamış'a doğru süratle gitmeye başladı.

- Andon!
- Paşam!
- Kızılloprak'a nereden gidiliyor?
- Biraz ileri gidip sağa sapmak gerek!
- Espossibl (Mümkün mü?)
- Vui, ekselans!
- Hangi yol daha yakındır?
- Asıl köye gideceksek, bağlar içinden de yol var... Kestirme yol...
- Es possible?
- Evet, pasafendim! Ha, işte buradan doğruca köy gidiyorsun...
- Non! Sa ne pa possibl!
- Hangi köşk gideceksi?
- Kira köşklerini tanıyor musun?
- Hayır, pasafendim... Bilmem...
- Espossible?

Bihruz Bey arabasını birtakım dar, inişli yokuşlu, taşlık çalılık yollardan süratle sürüyor, ama nereye gitmek istediğini arabacı bilmediği gibi, kendisi de bilmiyordu. Birkaç defa geçit vermez izbelere düştü, bin güçlükle arabayı geri alırken, bir bağın kapısına şiddetle çarptı. Yaldızlı (M.R.) markasını çizdirdi. Nihayet yine doğru yolu buldu. Artık Haydarpaşa'da, Duvardibi'nde kalmak istemeyerek doğruca köşke geldi. Salona çıktı, kendisini bir kanapeye bitkin atarak, üzüntüyle düşünmeye başladı.

DÖRDÜNCÜ KISIM

I

Yalancı Keşfi Bey, "Siyeh-çerde"nin öldüğünü bildiren kara haberi vermekle, aziz arkadaşı Bihruz Bey'i kulağından zehirleyip, beyninden vuracağını bilseydi, o kuyruklu yalanı söylerdi? O sırma saçlı, elâ gözlü, güneş yüzü ışık saçan alımlı güzeli sarartıp soldurduktan sonra, telleyip pullayıp da ortaya salıverir miydi? Ne çare ki aziz arkadaşının sarışın hanımı gördüğü saatten beri saçlarının sırma tellerine gönlünü bağlayıp, gece-gündüz hayalini takip ederek, onunla birlikte olmayı umarak perişan bir durumda ne yaptığını bilmez bir halde olduğunu bilmiyordu. Hatta yine tedbirli davranarak konuşma esnasında Bihruz Bey'in sarışın hanımla bir münasebeti olup olmadığını kendisinden sormuş, Bihruz Bey gerçeği saklayınca, o da musibet tellallığında bulunmaya cesaret etmişti.

Yine de, asıl suç yine Bihruz Bey'in kendisindeydi: Keşfi'nin, o koca mantörün (Yalancı)yalan söylemeksizin bir dakika bile duramayacağını, bu sebeple hiç bir sözüne inanmasının doğru olmayacağını, yalancılıkta herkesin bildiği şöhretine dayanarak pek iyi bilmesi gerekirken, düşünmeksizin aldanmanın ne manası vardı? Muhakeme yeteneğini kaybedip, hareketini şaşıracak derecelerde hemen üzüntünün şiddetine kendini kaptırmak gerekir miydi?

Evet! Keşfi Bey -ki devlet memuriyetinden emekli Şam Defterdarı Sehabî Efendi'nin en küçük oğluydu- arkadaşları, dostları arasında yalancılıkla ünlenmiş biriydi. Bu şöhreti de hak etmeden değil, hakkı olarak kazanmıştır; çünkü Keşfi Bey, hem çok yalan söyler, hem de söylediği, uydurduğu ya-

lanlara güzel dal-budak verir, becerikli bir şekilde uydururdu. Zekâsı yumuşak, karakteri aşırıya gitmekten çekindiği için dünyada hiçbir isteği ve hareketi mezâk derecesine vardırmamış olan bu beyin, yalan söylemeğe bu kadar düşkünlüğü, çocukluğunun kötü bir yadigârıydı.

Keşfi Bey, üç-beş yaşlarında istekli bir çocukken masum istekleri yerine getirilemediği, istediği verilmediği zamanlar, feryatlarını durdurmak için ebeveyni tarafından terbiye edici şekilde davranmak yerine yalan söyleme yolunu seçmişler, çocuk da daha sonra kandırıldığını anlayıp, çocukça bazı garip tavırlar göstererek şikâyetlere kalkışınca, ya hayretle bir kahkaha veya daha büyük heves uyandıran bir yalanla karşılık verilmişti.

Çocuk büyüdüğü zaman zekâsı da gelişti, zekâsı arttıkça hevesleri de yavaş yavaş bir inatçı bir durum aldı. Babasını ve bunlardan örnek alan başkaları tarafından çocuğun kandırılarak idare edilmesinden vazgeçilmediği için, zavallı çocuk her gün çeşit çeşit, renk renk, özenli özensiz, kaba ince, yerli yersiz yalanları işite işite, kendisi de zekâsının izin verdiği ölçüde, şaka tarzında ufak yalanlar uydurmaya, çevresindekileri aldatmaktan zevk almaya başlamıştı. Bu kötü alışkanlık gitgide ahlâkında kökleşerek zekâsıyla orantılı olarak büyüye büyüye diğer eğilimlerinü üstün çıktı.

Keşfi Bey, yalanı kimseye zarar vermek düşüncesiyle söylemezdi, fakat söylediği yalanların sonucunun bir kimse için zararlı olup olamayacağını da düşünmezdi. Onun merakı, zevki yalnız yalan söylemekten ibaretti. Onun içindir ki kalem arkadaşlarıyla şâir dostları kendini 'kırk yalan', 'mantar' veyahut 'farsör' (Soytarı)Keşfi Bey diye anarlar, buna da Keşfi Bey gücenip darılmazdı. Bazıları da;

"- Madem ki yalan uydurmakta bu kadar ustasın, bunu iyi bir yolda kullanmış olmak için romancı veya hiç olmazsa şair ol!" diye heveslendirir, teşvik ederlerdi. Keşfi Bey, bundan da memnun olurdu.

Bu hikâyeye konu olan olayların geçtiği zamanlarda, -bundan yirmi beş-otuz sene önceleri- Avrupa görmüş bazı gençlerden, önce zarafet düşkünü soylu aile çocuklarına, sonraları hâl ve vakitleri ikinci derecede bulunan memur çocuklarına bulaşan Avrupalılık hastalığına Keşfi Bey de yakalanmıştı. Pederinin servet ve makamının izin verdiği ölçüde Avrupalı tarzında süslü gezmek, Fransızca okumak, 'Bonjur!', (Günaydın!) 'Bonsuar!', (İyi akşamlar!) 'Vu zaile biyen?' (İyi misiniz?) demek için Beyoğlu'nda adam aramak, Türkçe konuşurken araya Fransızca sözler katmak, koltuğunun altında roman taşımak, israf ve eğlence için borç etmek ve Türkçe'yi edebiyatsız kaba bir dil olarak kabul edip, bu dili bilmemekle övünmek... İşte bu gibi züppelikler, o zaman olduğu gibi bugün de alafrangalık icaplarından sayılan fikir ve hareketlerde, kısacası millî âdetlerden mümkün olduğu kadar sıyrılmakta Keşfi Bey de akranları ile aynı ayardaydı.

Keşfi Bey doğuştan zekiydi; fakat çocukluğundan beri tembelliğe alıştığı için öğrenim yolunda uğraşmak ona göre en ağır işlerden gelirdi. Türkçe'yi öğrenemediği, öğrenmek de istemediği gibi alafranga bey için tam bir övünme sebebi sayılan Fransızca'yı da lâyıkıyla kıvıramamış, diğer her türlü bilgiden tamamen mahrum kalmıştı.

Zekâsındaki sükûnet ve yumuşaklık, seciyesindeki uyumluluk nedeniyle aşırı eğilimlerin hemen hepsinden uzak bulunan Keşfi Bey, aşk meselelerini de Bihruz Beyler filanlar gibi merak derecesine vardırmamıştı. Kadınlara bakarsa bunu medeniyet icaplarından saydığı için bakar, arkalarına düşmezdi. Sokakta, gezinti yerlerinde yanından geçen veya karşısına çıkan bir kadına laf atmak veya diğer bir hareket yapmakta ileri giderse, bunu da zarafet gereklerinden bildiği için yapar, fakat musallat olmak istemezdi.

Bihruz Bey, Keşfi Bey'in güzellerle ilgilenmek hususundaki kayıtsızlığını bilmiyordu. Ama montörlüğünü, fasörlüğünü (Soytarı) pek iyi bildiği için ona aldanmaması gerekir-

di. Halbuki parkta dolaşırken Periveş Hanım'ı gördüklerinden beri Keşfi Bey'den işittiği sözlerin doğruluğuna tamamen emin olamıyordu, ama yalan olacağına da hükmedemediği için, rahatsızlık verici şüpheler içinde günlerce, haftalarca huzursuz olmaktan kurtulamamıştı. Keşfi Bey'in ise -Bihruz Bey'in duygu ve düşüncelerini takip ettiğimiz iki ay zarfında- arkadaşıyla konuşmasında ağzından her çıkan hemen bütün sözler yalandı.

Birinci konuşmada önce, "Periveş Hanım'ı tanırım... Bizim köyden, belki de bizim mahalledendir" demesi yalandı. Yalnız Periveş Hanım iki ay evvel bir gün Kadıköyü'ne geçmişti. Hanım vapurdan çıkarken Keşfi Bey de arkasında bulunduğundan, bile bile feracesinin eteğine bastı. Kadın, arkasına dönüp dargın dargın bakınca Keşfi Bey; "Pardon Efendim! Göremedim..." dedi. Zaten o hareketten maksadı, hanımı kendisine baktırıp ne olursa olsun bir şey söylemekten ibaretti; fakat hanımın yüzü Keşfi Bey'in hatırına nakşolunacak kadar dikkatine çarpmamıştı ki, Çamlıca Bahçesi'nde hanımı tekrar gördüğü zaman tanıyamamıştı.

İkinci olarak; yine o gün Bihruz Bey'den ayrılıp, bahçeye girmek için "Arkadaşlardan birisiyle randevumuz var" demesi de tamamen lüzumsuz, hiç bir faydası olmayacak... Bunu da, kendisinin o gün bahçede yalnız bulunmasıyla doğrulanmıştı.

Üçüncü olarak; Bihruz Bey bahçede Periveş Hanım'ı takip ederken; "Hased! Hased!" diye haykırması da sırf yalan, yani kendi kendisine iftiradan ibaretti. Bihruz Bey'i Periveş Hanım'la değil, gerçekten bir peri yüzlü ile bile el ele görse, yine aşağı bir kıskançlıkta bulunma, Keşfi Bey'in vurdumduymaz karakterinden beklenecek birşey değildir. İkinci konuşmada önce, "İstanbul'dan birkaç kişi gelecek" demesi yalandı. O kadar ki bağından çıkıp yalnızca Fener'e gelirken, yol üzerindeki Bastiyanö lokantasına uğramış, orada bağ komşularından tesadüf ettiği birkaç gencin Fenerbahçesi'nde

akşam yemek yemek üzere karar verdiklerini işitmişti. Bunların da elbette akşama doğru Fener'de görüneceklerini tahmin ederek, zahiren gerçek görünen o yalanı da öyle usta bir şekilde uyduruvermişti.

İkinci olarak; "Bu gece mehtap pek parlak olacak" demesi de gerçeğe uygun değildi; çünkü o gün kamerî ayın son günüydü. Bu sebeple, gecesinde dolgun bir ay değil, zayıf bir hilâl bile görülemeyecekti; fakat Bihruz Bey, aylarını, günlerini şaşırdığından, arkadaşının bu desteksiz yalanına da dikkat edememişti.

Üçüncü olarak; Periveş Hanım'ın tifoya tutulup vefat ettiğini, ailesinin Kızıltoprak'ta kira ile bir köşkte bulunduklarını, kendi hemşiresinin köşke gidip hanımla görüştüğünü söylemesi de koskoca başlı, elli ayaklı bir yalandı. Ne fayda ki, Bihruz Bey tecrübe ve bilgilerinden faydalanabilecek yetenekte olmadığından, arkadaşının gerçekle alakası olmayan bu sözlerini ve haberlerini olması gerektiği gibi ciddiye almamazlık edemedi.

II

O sevda -ki bir insanın yalnız gönlüne değil, aklına, fikrine, iradesine kısacası bütün heveslerine, manevi kuvvetlerine hakimdir- dâima şüphe ve kuruntular içinde bulunmaktan zevk duyduğun için kulakları ve gözleri her duyduğu, her gördüğü şeyi onun karakterine göre duyup görmeye, akıl her hükmünü onun arzusuna göre vermeye mecburdur.

İşte Bihruz Beyin de bir süredir düşünce ve duygularının aldığı ciddi şekle bakılırsa, bir sevdalı sayılırdı. Bu sebeple yalancı Keşfi Bey'den duyduğu kara haberlere hemen inandığı için onu hoş görmemiz gerekir. Özellikle Periveş Hanım, iki aydan beri hiç bir gezinti yerinde görülmüyordu. Bu durumda, Keşfi Bey'in verdiği habere inanmamak için bir sebep

yoktu. Hakikaten Keşfi'nin, o koca yalancının verdiği haberin yalan olma ihtimâli, zavallı Bihruz Bey'in aklından hiç geçmedi değil. Ama sevda; o kuruntudan, heyecandan, ıztıraptan hoşlanan; o tenha, hüzünlü yerlere, o karanlıklara, matemlere yönelen; o derin derin kendinden geçmelere, gizli gizli ahlara, için için ağlamalara neden olan sevda derhal o ihtimâlin önüne geçerek insanı aciz bırakan kışkırtıcı bir dille diyordu ki:

"- Duyduğun her şey doğrudur, inan! İnan ki, durum ciddidir!.. Ağla ki, tesellisi mümkün olmayan felaket içindesin! Yan, yakıl ki, dermanı bulunmayan bir derde uğradın! Ah! La bel blond! (Güzel sarışın!)El e mort!" (O öldü.)

Gerçi Bihruz Bey'in sevdası, Fransızca da öğretmişti. Evet! O sırma saçlı, elâ gözlü melek; o güneş yüzlü, ahu bakışlı, şirin sözlü nazlı güzel; cisimleşmiş güzellik, o yürüyen ruh, o zavallı genç kız... Ah! Ne söyleyeyim! Yazık... Yazık... O yeni açmış sarı gül soldu! O, on sekiz baharın parlaklığı taze fidan kurudu. O güzellik burcunun parlayan dolunayı sonsuza dek söndü. O dünyayı süsleyen güzel, parlak ışıktan bedeniyle mezara düştü. Eyvah! Eyvah!

Peki ya şimdi ben ne olacağım?.. Ah!.. Ben de onun gibi can verip gidebilsem, benim için ne büyük bir saadet olurdu!.. Halbuki ben ölemeyeceğim. Ben sürekli bir can çekişme içinde, senelerce yoksun olduktan sonra böyle canlı cenaze, böyle perişan kalacağım!

Böylece benim keder ve üzüntülü gezinti yerlerim, yalnız çöller... Bundan böyle benim yerim karanlık ormanlar olacak... Bundan böyle gece gündüz matem içinde sakin sakin ağlamaktan başka bana yapacak hiç bir şey kalmadı!.. Ya sen ne olacaksın? Sen de beni o talihsiz başından atıp, o üzgün ve kederli kalbinden çıkarıncaya kadar benimle beraber azap çekeceksin! Halbuki ben senin başından kolay kolay atılmayacağım! Halbuki ben senin yüreğinden kolay kolay çıkmayacağım! Her gece sabahlara kadar seni uykusuz bırakaca-

ğım; her gün akşamlara kadar seni tenha ve sıkıntı veren yerlerde dolaştırıp güçsüz bırakacağım. Sana her dakika yetimler gibi ah ettirip, seni her saat garipler gibi ağlatacağım!

Ah! Uçtu. O ümidin gönül çeken kırlangıcı, uçtu... Ah! Söndü. O canı aydınlatan arzu mumu söndü! İşte, bak ben ağlıyorum... Senin gözlerin niçin yaşsız duruyor? Sen de ağla... Ağla bakayım! Ha şöyle... Oh! Ağla! Ağla!

Zavallı kızcağız, tifoya tutuldu deniyor. Yanlış! Veremden gitti... Zâlim verem!.. O bir kurttur ki, dâima öyle nâzik fidanlara gelir. Onu da galiba ben davet ettim. Niçin itiraf etmeyeyim?.. Zavallı kızın iki ay içinde topraklara düşmesinde benim de yardımım oldu... Kaç zamandan beri o güzelin üzerine düşmeye başladım: Gündüzün onu yalnız bulunca, büyüleyerek yanına sokulur, sırma saçlarına asılır, bir şekilde zihnine girmeye yol bularak hayallerini gıcıklardım... Geceleyin olduğunu görünce, hileyle geceliğine çıkar, yaklaşarak koynuna girer, kalbinin üzerine yatarak saatlerce uykusuz bırakırdım... Kendimi bir dereceye kadar sevdirdimse de yüreğinde istediğim yere ulaşamadım... Amacıma ulaşmak için türlü türlü hileler düşünüp, fırsat gözetmekteydim; çünkü kızcağızın kişiliği çok yüksekti, çok zor beğenirdi. Gösterdiğim genç beylerin kimisini pek ağır, kimisini pek hafif, kimisini pek fena, kimisini gereğinden fazla nâzik, kimisini çok şık, kimisini karaktersiz buluyor; kiminin tavrını beğenmiyor, kiminin bakışından hoşlanmıyor, kiminin sözünden sohbetinden hoşlanmıyor; hele hiç birisinin eğitimini tabiata uygun görmüyordu. Bunların içinde Keşfi Bey'i bir dereceye kadar beğendi. Ona ilgi göstermeye başladı; fakat Keşfi Bey, maymun iştahlı bir çocuk olduğu için, kızcağıza bugün çok ilgi gösterse yarın soğuk soğuk bakardı. Bundan dolayı gönlüne iyice yerleşemiyordum. Sonunda seni gösterdim senin yüzünü, süsünü, tavır ve hareketlerini, özellikle ekipajın (araba) ve hepsinden fazla eğitimini beğendi. Sana derhal yöneldi. O zaman ben de kendisine daha fazla gelerek daha faz-

la ilgisini çekmeye başladım. Beş-on gün içinde ilişkimiz o kadar ilerledi ki, kendisinin sırdaşı, sohbet arkadaşı, dert ortağı hep bendim. Bu gerçekleştikten sonra tavrımı yavaş yavaş değiştirdim: Garip garip efsanelerimle, hazin hazin yalanlarımla, hırçın hırçın isteklerimle ruhunu istediğim gibi sıkmayı, beynini istediğim gibi yormayı, gönlünü istediğim gibi üzmeyi başardım. O zâlim verem de bir taraftan ciğerini yiyip duruyordu. Sonunda zavallıyı öldürdük, gitti. İşlediğim bu suçta sen de bana ortaksın... Demek ki, ikimiz de suçluyuz!.. Ya senin o saçmalığın neydi? "Kara yağız" Hiç öyle bir nâzik bayana, güneş kızına "Sen siyeh-çerdesin" denir mi?.. Vah vah!..Yazık sana Bihruz Bey! Yazık sana! Artık vicdan azabı sadece sana aittir. Bu kabahati affettirmek için ağlamak, övgüler yazmak, yazdırmak, ruhuna dua etmek, mezarına... -Ah! mezarını da öğrenemedik- mezarına gidip toprağına yüzünü gözünü sürmek, çiçekler götürmek senin işindir... Ağla bakayım! Ha şöyle... Oh! Ağla! Ağla... Bak bana... Ben de ağlıyorum!

Evet!.. O kusuru affettirmelisin... Bundan böyle dünya güzeli olsa bir kadına bakmamalı, cennet bahçesi olsa bir gezinti yerine gitmemelisin... Ömrün oldukça o bahtsızın yasını tutmalısın! Hele "Siyeh-çerde" diye gönlünü kırdığın zavallı kızcağızın son nefesini verirken, 'Bihruz! Ah, Bihruz!' dediğini, kıyamete kadar unutmamalısın!" diyordu.

Yalancılıkta Keşfi Bey'e taşlar çıkaran aşkın alaycı çocuğunun bu tatlı sözlerini dinledikçe, zavallı Bihruz Bey acıtatlı bir sürü heyecan duygularıyla için için ağlıyordu.

Bu kara haberi Keşfi Bey'den aldığı zaman, hiç olmazsa ilk ağız olarak; "Se temposibl! Se temposibl!" (Bu mümkün değil!) diyebilmişti; fakat bunu sevdanın dilinden işitince: "Tuş kil ya clö plii vre!" (Hepsi gerçek!) demekten başka ağzından bir söz çıkamıyordu.

"- Ah! Povrfıy! Murir a dizüit an! Koni se trist! Kel pen enkonsolâblpür mual... Ben ağlamayım da kim ağlasın! Ofi-

nes(incelik), o espri (zeka), o güzellik, o gençlik, hepsi ziyan oldu!.. Evet, bana büyük bir sempatisi olmasaydı, ne mecburiyeti vardı ki, benim için bahçeye insin... Fakat yanımda dursun, benimle konuşsun, verdiğim çiçeği alsın göğsüne taksın! Zavallı çiçek, kim bilir ne oldu? Herhalde iki çiçek birbirine sarıldılar da öyle kurudular, gittiler! Ağlayım! Ağlayım! Hığ! Hığ!. Bari hiç olmazsa "Siyeh-çerde"yi affettirmiş olaydım! O da olamadı... Bana ne büyük bir vicdan azabı, ben bu vicdan azabının içinden nasıl çıkarabilirim?.. Mektubu alırken nasıl da mahzun mahzun bakıyordu!.. O bakışlar, 'Adiyö! Adiyö!' (Elveda) demek değil miydi?.. Tifo! Ne münasebet! Verem olmalı... Öyle nâzik vücutlar hep veremden giderler... Ah! Bundan sonra dünya bana haram olsun!.. Bundan sonra hiç bir kadına bakmayım... Bundan sonra hiç bir gezintiye gitmeyim... Ölünceye kadar onun için ağlayım... Acaba zavallıyı nereye gömdüler? Bunu haber almalıyım... Mezarını ziyaret edip, çiçekler götürmeliyim... O da bir çiçek değil miydi? Çiçek çiçekten memnun olur... Mezarının başında ağlamalı, ağlamalı, ağlamalıyım... O kadar ağlamalıyım ki, beni affettiğine inanmalıyım... Fakat mezarını kimden öğreneyim?.. Ah! Hain Keşfi! Doğru söylemez ki... Zavallı kızcağız!.. Ağlayım, yine ağlayım ki, yüreğimin ateşini ancak ağlamakla sakinleştirebilirim!.. Hığ!.. Mon diyö! Mademki benim sevgili tapınağımı aldın, beni de öldür!.. Ben bu ayrılığa dayanamayacağım! Hığ! Hığ! Hığ!"

•••

Sevdiğini kaybetmiş Bihruz Bey'in bu düşünüşleri, bu söylenişleri, bu ağlayışları aralıksız üç saat kadar sürdü. Akşam saat biri bulunca, Mişel salona girdi. Yemeğin hazır olduğunu haber verdi. Çenesini bıçak açmayan bir adamın yemeğe iştahı olur mu? Halbuki Bihruz Bey her ne zaman bir nedenle yemek yemeyecek olsa durum darhal hareme akseder, onun üzerine Dadı Kalfa Bey'ini bulur:

"- Beyim, niçin yemek yemedin, keyifsiz misin? Hanımefendi merak ediyor, ben de merak ettim de geldim; bana söyle: Bir şeye mi canın sıkıldı? Yoksa bir üzütün mü var? Allah'a emanet! Hasta olma da..." şeklinde sorularla Bey'i huzursuz etmeye kalkışırdı. Bu defa ise öyle sorulara cevap bulmak gibi bir sıkıntıya düşmek ve özellikle üzgün halinden Dadı Kalfa'ya renk vermek, Bihruz Bey'in işine gelmiyordu. Onun için ister istemez yemek odasına gitti. Masaya oturdu. Her yemekten tabağına birer parça aldı ise de bazısını tuzsuz, bazısını tatsız, bazısını yağsız, bazısını da pek yağlı diyerek bıraktı. Bu şekilde ancak yemek işinden kurtuldu. Tekrar salona gitti, bir aşağı bir yukarı gezine gezine yine düşünmeye, gizli gizli ah edip ağlamaya başladı. Saat üçü bulunca yatak odasına gitti. Her zamanki gibi Dadı Kalfa'nın yardımıyla soyundu. Hemen yatağına düştü.

III

Bihruz Bey o geceyi oldukça rahatsız geçirdi. Yatağın içinde saatlerce bir taraftan bir tarafa döndükten sonra, uğraşa uğraşa sonunda dalabildi; ama uykusu, uykuya benzemez bir nöbet hâliydi. Bu nöbeti içinde ara sıra sayıklar, dişlerini gıcırdatır, uyanır, yine dalar, dalarken olduğu yerde sıçrardı. Bunlara sebep de rüyasında Periveş Hanım'ı garip bir şekilde görmesiydi. Hanım kefenini yırtmış, sırma saçlarını iki yanından kara toprağın üzerine dağıtmış, kireç gibi bembeyaz kesilen yüzüyle Bihruz Bey'e görünür ve yeni solmuş gül yaprağına benzeyen dudaklarını oynattıkça, arasından fırlayan "Siyeh-çerde" sözleri, gümüşlü birer ok gibi zavallı gencin kulağından girip, yüreğini delik delik ederdi.

Bihruz Bey o sıkıntılı uykudan gün doğmadan gözlerini bütün bütün açabildi; fakat halsizliği sebebiyle yatağından çıkamadı. Bir saat sonra Dadı Kalfa oda kapısına geldi, ses-

sizce kapıyı araladı, baktı. Beyefendisinin uyanık olduğu hâlde çıkmadığını anladı. Telâşlı telâşlı içeriye girdi. Bey'i öyle halsiz, yüzü soluk, gözlerinin etrafı morarmış bir hâlde görünce şaşırarak hemen sorulara başladı:

- Hayırdır! Ne oldun, Beyim, hasta mısın?

- Biraz keyfim yok...

- Bir yerin ağrıyor mu?

- Başım ağrıyor, gece uyuyamadım da... Bir şey değil, geçer...

- Evet! Anlıyorum, beyim... Bugünlerde senin bir üzüntün var... Bizden saklıyorsun, öyle değil mi?

- Hayır, hiç bir kederim yok...

- Öyleyse soğuk mu aldın? Sıcak mı geçti? Ne oldu da keyfini bozdun bakayım?

- Bilmem... Belki soğuk almışımdır.

- Kahvaltını buraya getireyim mi, Beyim?

- İstemem...

- Ateşin varsa bir limonata yapayım.

- Onu da istemem...

- Ey peki, ne istersin? Söyle bakalım.

-Riyen!.. Jö no vö t iyen. (Hiçbir şey istemiyorum.) Yalnız bir cam açsan, jö brül! (Yanıyorum!)

- Bulantın var galiba... Leğen getireyim, cam açmak olmaz... Belki terlisin... Soğuk alırsın...

- Yok canım, bulantı filan değil, yanıyorum da...

Dadı Kalfa perdeleri kaldırdı. Odadan çıktı. Hanımefendi'yi buldu. Bey'in keyifsizliğini haber verdi.

Bihruz Bey, bir bakan çocuğu olduğu için daha süt çocuğu iken, önce dadıların ellerine, daha sonra da uşaklara teslim edilmişti. Onun için ana-babasını nadiren görürdü. Çocukluktan kurtulduktan sonra okula gitmek, çarşı pazarda midillilerle gezmek zamanı geldiği için, anasını babasını çoğunlukla yine göremezdi. Çocukluktan gençlik dönemine geçince Beyefendi önce araba sevdasına düştü. Sonra, alaf-

rangalık hastalığına tutuldu. Daha sonra bunlara başka hevesler de karıştı. Babası öldükten sonra, başına bir de mirasyedilik çıkınca türlü türlü eğlenceler, savurganlıklar yol aldı. İşte Bey, gece-gündüz bunlara kafa yormaktan çatının altında bulundukları halde, günde yarım saat olsun annesiyle görüşmeye zaman bulamaz olmuştu. Yalnız geceleyin yatmaya giderken veya sabahleyin haremden çıkarken annesinin oturduğu odanın kapısından bakarak -eğer Hanımefendi orada ise- alafranga bir eda ile; "Bon suar!", "Bon nüi!" veyahut "Bonjur meri" deyip, zavallı kadından karşılık almaya da gerek duymadan çekilir giderdi. Periveş Hanım işi meydana geldikten sonra Bihruz Bey annesine o kadarcak olsun selâm sabah etmeyi de unuttu. Oğulları Bey'in diğer bir çok uygunsuz ve yakışıksız hallerine ilaveten, bu davranışından dolayı da annesi ona epeyce alınmış, kırılmıştı. Bu kırgınlık, bu alınganlık halinde bile zavallı kadın, oğlunun keyifsizliği haberini alır almaz yerinden fırladı; on saniye içinde Bihruz Bey'in başucuna koştu. Bihruz Bey'in renksizliği kadını bir bakışta çok etkiledi. Elini oğlunun eline götürüp de ateşler içinde yandığını anlayınca, derhal doktor çağrılmasını emretti. Doktoru beklerken, bunlar ana-oğul, konuşmaya başladılar:

- Sen ne yaptın, Bihruz oğlum? Niçin hastalandın? Terli terli su mu içtin, dondurma mı yedin; söyle bakayım?

- Hayır, madam!

- Yoksa şemsiyesiz çok gezdin de güneş mi çarptı?

- Bilmem... Her zaman geziyorum; Bir şey olmuyordu.

- Biraz canın da sıkılıyormuş, neden sıkılıyorsun oğlum?

- Size kim söyledi, sıkılıyorum diye?

- Anneler çocuklarını göremese de, hâllerinden haber alırlar; Bana kimse bir şey söylemedi; Ben kendim anladım; oturuşundan, kalkışından, yemenden, içmenden, her halinden öyle anlaşılıyor...

- Hayır! Hayır! Sıkılmıyorum...

- Paran var mı, bakayım? Ne kadar paran var?

- Biraz daha var... Var ama borcum da var... Hele bir tanesi pek edepsizlik ediyor... Ne ise onu da vereceğim... Konak satılsa...

- Hayır!Konağı satma... Babandan kalan malındır, ben karışmak istemem; fakat şimdilik karışma; İleride benden kalacak bir-iki parça şeyle beraber üzerinde bulunsun; ne olur, ne olmaz.

- Borçlarımı ödemeyeyim mi?

- Ben senin borçlarını yavaş yavaş öderim. Şimdilik de sana bir yüz elli lira vereyim; fakat bugün değil... Bir hafta sonra, olmaz mı oğlum?

- Mersi! Mil mersi, şer meri

- O ne demek oğlum? Türkçesini söyle de anlayım.

- Teşekkür ederim, anneciğim...

Bu sırada anne ile oğlun bakışları birbirine rastladı. Bebekleri birden büyüyen bu dört gözün etrafı sular içinde kaldı. Bihruz, dermanı bulunmayan ömür tüketen bir derdin ıztırabıyla, geri gelmesi mümkün olmayan sonsuz bir ayrılığın güçsüz bırakan ateşiyle yanıyor, ağlıyordu. Ancak sonsuza dek kendinde saklı kalmasını istediği gizli derdini açıklamaya mecbur olmadan şefkatli bir teselliye zayıf kalbi şiddetle ihtiyaç duyuyordu. Dünya yüzünde hiç kimseden göremeyeceği teselliyi, bu sevgi dolu annenin merhametli, sessiz, şefkatli bakışının ışığında buldu. Sevgi dolu anne ise isteklerinin peşinde koşan oğlunun gençlik hevesleriyle işlediği bütün kusurları affedip unuttuktan sonra varını yoğunu da iyiliği uğrunda feda etmek için oğlundan pişmanlık hissi bildiren küçük bir hal ve hareket bekliyor ve buna ihtiyaç duyuyordu. İşte bu hali gözbebeğinin, o memnun bakışında gördü. Onun için ikisinin de gözleri yaşla dolmuştu.

Doktor nihayet geldi, Bihruz Bey'i bir iyice muayene etti. Vücudunda bellibaşlı bir hastalık belirtisi bulamayınca rahatsızlığının şiddetli bir sinir bozukluğu olduğuna karar verdi. Bu sebeple hastanın sinirlerini yatıştırarak ateşini düşürmek için gerekli gördüğü ilaçları yazdı. Bir-iki gün dinlenmesini

tavsiye edip çıktı, gitti. Hasta, o gün yataktan çıkmadı. Gece biraz rahatça uyuyabildi. Ertesi gün ateşi düştü, keyfi de bir dereceye kadar düzelip rengi yerine geldi. Yalnız, ara sıra birdenbire gözleri dalıp üç-beş dakika kadar şaşkın duruyor; sonra yine aklını başına toplayabiliyordu. Üçüncü gece uykusu daha sakin, sabahleyin uyanışı daha hafif oldu. O gün, iştahı da iyice yerine geldi, yemeğini yedi. İkindiye doğru giyindi, bastonunu aldı, yürüyerek dolaşmak üzere köşkten çıktı. Bağlar arasından ağır ağır yürüyerek ve tabiatın şekil, renk ve seslerle sunduğu garip ahengi dinlemek ve güzellikleri görmek için her beş-on adımda bir durarak, Bulgurlu üzerlerine kadar çıktı; sonra yine döndü, köşke geldi.

Bihruz Bey, gönlüne hoş gelen sevda çocuğunun arzu ve tavsiyesi ile tenha yerlerde bulunup gezinmekten zevk almaya başlamış ve araba sevdasını artık gönlünden çıkarmıştı. Bu şekilde gezişler bir hafta kadar devam etti. Bedenen hâlsizliği yavaş yavaş geçiyordu; ama başındaki ağırlık azalmıyordu. Zavallı genç, gezintilerinde sürekli tenha yerleri arıyor, yolunda birine rastlayınca başını öbür tarafa çeviriyordu. Tabiatı seyretmekten bir türlü vazgeçmiyordu. Tabiat güzelliklerinden her neye baksa, onda sarışın hanımın bir hüzünlü hayalini görüyor; tabiatın ulvî ahengini oluşturan seslerden hangisini işitse, onda sarışın hanımın bir acı sözünü, kırık bir inleyişini, aşkın gönül yaralayan bir nağmesini duyuyordu. Bundan dolayı sürekli için için inliyor, ağlıyordu.

Fener'de Keşfi Bey'den ayrılır ayrılmaz uğradığı ilk keder kalbine hep birden hücum ederek saldıran his ve kuvvetlerindeki sarsıntının ilk sebebi olmuştu. Bu keder, kalbinde yerleşince his ve kuvvetindeki heyecan da yerini sessizliğe bıraktı. Kalbinde başta tutuşan ayrılık ateşinin inatçı alevleri, gencin aklını ve duygularını kavuruyordu. Sevdiğinden ayrılan zavallı genç, dehşet ve telâş içinde ne yapacağını şaşırmıştı. Ateşin öfke ve coşkusu yok olunca, his ve fikrindeki huzur bırakmayan yanış, sâkinleşmişti.

Bihruz Bey'in sarışın hanıma ait olarak artık yalnız bir isteği kaldı; o da "Siyeh-çerde" saygısızlığından dolayı oluşan kusurunu affettirdiğine vicdanını inandırıncaya kadar mezarının başında ağlamaya ve duaya devam etmekti; fakat o cisimleşmiş ışığın düştüğü mezarın nerede bulunduğunu bilmiyordu ki, bu isteğini gerçekleştirebilsin. Mezarı haber verecek varsa, yine Keşfi Bey'di. Halbuki Bihruz Bey, üzerindeki kırıklık ve hâlsizlikle Keşfi Bey'e üzgün bir yüz göstermekten çekiniyordu. Onun için halinde tam bir sükûn hasıl oluncaya kadar birkaç gün beklemek gerekiyordu.

IV

Fener olayının on üçüncü salı günü Bihruz Bey, iş kıyafetiyle haremden çıktı, arabasını çağırttı, bir iki lokma yemek yedikten sonra arabaya bindi. Doğruca Üsküdar'a indi; çünkü Kadıköyü taraflarını görmek istemiyordu.

İskeleye varınca arabadan indi. Vapur kalkmak üzereydi. Memur, biraz acele etmesi gerektiğini söyledi; ama Bihruz Bey bu uyarıya kulak asmadı. Tam kapıdan geçip vapur iskelesine ayağını attığı sırada, vapur da iskeleden ayrıldı. Bihruz Bey o zaman hareketini hızlandırdı, iskelenin kenarına vardı, ama vapurla iskelenin arası haylice bulunduğundan, atlamaya imkân olamadı. O halde bulunduğu noktada kalakaldı.

Vapurun içindekilerden bazıları, özellikle de kadınlar, vapura yetişemeyen Bihruz Bey'i birbirlerine gösterip gülüşüyorlardı. Bu hanımların içinde bir tanesi de Periveş Hanım'dı. Bihruz Bey'in ümitsiz gözleri bunu görüp de hayretler içinde tanıyınca, yüreği öyle bir şiddetle çarpmaya, başı öyle bir dehşetle dönmeye, gözleri öyle bir halde kararmaya, vücûdu öyle bir derecede titremeye başladı ki, olağanüstü bir gayretle kendisini iki adım geriye almasaydı, hiç şüphe yok denize düşecekti. Bereket versin bu hal çok sürmedi. Zorlaya zorlaya aklını başına toplayabildi. Uğraşa uğraşa gözlerini açtı, o gördüğü çehreyi bir daha görmek için, gözünün olan-

ca kuvvetiyle ileriye baktı; ama vapur iyice uzaklaştığı için o kadar beyaz başlar içinde aradığını ayırdedemedi. Bunun üzerine vapuru durdurmak için kaptana haykıracak oldu, sesi çıkmadı; bastonuyla "Dur!" diye işaretler etti, anlatamadı. O dakikada kendisini vapurdan önce köprüye ulaştıracak bir araç icad edilseydi, Beyefendi bunun için varını yoğunu, belki hayatını bile verirdi.

"- A diyö! Kel vizyon kö sa? Es köjö rev? Non!" (Elveda! Rüya mı görüyorum?) Ta kendisiydi! Evet! Oydu! Ah! Ne kadar bozulmuş, ne kadar zayıflamış! Ah! Yalancı Keşfi! Kanav! (Yalancı!) Ahlaksız! Ne zevk buldu da o yalanı uydurdu? Lâşe köpek! (Alçak) Fakat nasıl edeyim de şuna yetişeyim? Ah! Bir balon olsa... Bir balon yok mu?"

Bihruz Bey'in böyle söylenerek telâşla öteye beriye koşuştuğunu gören kayıkçılar etrafını aldılar ve:

"- Beyefendi, buyurun sizi şu piyade ile götüreyim, onarımdan yeni çıktı. Yirmi dakikada İstanbul'a varırız.

- Gel ağabey! İki çifte gidelim.

- Bana iki çeyrek ver, vapur Köprüye varmadan seni Sirkeci'ye çıkarayım..." şeklinde çağırmaya başladılar.

Bihruz Bey, "İstanbul'a vapurdan evvel yetişmek" sözünü işittiği gibi, o şaşkınlık hâlinde buna imkân olup olmadığını bile düşünmeden kayıkçıya seslendi:

- İki çeyrek değil, sana iki lira var... Ama şu şartla ki, beni dediğin gibi vapurdan evvel yetiştireceksin.

Hemen gösterilen iki çifteye atladı. Kayığa dayandılar, kürekçiler küreklere yapıştı. Kayık gerçekten epeyce bir süratle suyun üzerinde fışır fışır kayıp gitmeye başladı.

Bihruz Bey'in kendisi kayığın içinde ise de fikri bin tarafa birden dağılmıştı. Önleri sıra sürekli uzaklaşarak gitmekte olan vapuru gözüyle takip ederken, sabırsızlıktan oturduğu yerde çırpınıp duruyordu. Kayık bir hayli gitti. Yazık ki, Bihruz Bey'in kürekçileri, henüz Kız Kulesi hizalarında iken, vapur Köprüye varmış, müşterilerini çıkarmaya başlamıştı.

- Kürekçi ağa! Vapur Köprüye vardı. Biz daha Sarayburnu'nu tutamadık...

- Hey, efendim! Sular bozuk... Sular bozuk olmasaydı şimdiye dek Sirkeci'ye vardık gittiydik... Baksana akıntılı, sel gibi akıyor.

- Sen bana, vapurdan evvel varırız, demedin mi?

- O ne kadar olsa vapur... Onu ateş yürütüyor, bunu yürüten kul...

•••

Kurnaz kayıkçıları susturmak mümkün müdür? Bihruz Bey bu faydasız konuşmadan vazgeçerek kürekçilere: "- Aman gayret! Aman gayret!" diyor, kürekçiler de söz verilmiş olan iki lirayı değilse de, iki mecidiyeyi olsun hak etmek için son derecede kuvvet harcıyorlardı. Vapura göre on dakikadan ibaret bir gecikmeyle ancak Sirkeci'ye vardılar. Bey, mecidiyeleri bırakarak kayıktan fırladı. Rast geldiği bir arabaya bindi. Yollardan gözünü ayırmaksızın Köprüye kadar büyük bir hızla gitti. Maksadı, Periveş Hanım'a rastlamaktı. Hanım, bu yollarda görülmeyince Köprüyü geçmek, Beyoğlu'na çıkmak üzere arabacıya emir verdi. Beyoğlu'na çıkıldı, Taksim'e kadar gidildi. Periveş Hanım'dan eser görülmüyordu. Bunun üzerine tekrar İstanbul'a geçilerek Babıâli'ye varıldı.

Bihruz Bey, kalemde bulacağını ümit ettiği aziz dostu yalancı Keşfi Bey'in o saçma yalanını yüzüne vurmak hevesine düşmüştü. Bu hevesle kalem odasına doğruldu. Önce paltosunu, bastonunu bırakmak için dinlenme odasına girdi.

Keşfi Bey, bastonu elinde, ayak üzerinde odacıya emirler veriyordu:

- Gazetelerimi vapura bırakırsın, her gün değil a; iki, üç günde bir ben tayfaya tenbih ettim. Bizim uşağa teslim edecektir.

- Kaç tane vapur var, Hangisine?

- Beş numaralı vapura... Daima ona...

- Tayfanın adı nedir?

- Onun adını bilmek gerekmez, "Bunlar Keşfi Bey'in adamına verilecek" dersin, işte o kadar... Bir de beni soran, görmek isteyen olursa İstanbul'da olduğumu söylersin.

- Baş üstüne.

Bihruz Bey, Keşfi Bey'in odacıya söylediği sözlerden bir şey anlayamadı. O zaten kendi işiyle meşguldü ve kararsızdı. Keşfi Bey işini bitirip de Bihruz Bey'e dönünce iki arkadaş tokalaştıktan sonra konuşmaya başladılar:

- Bonjur, Bihruz Bey!

- Bonjur, mon ami!

- Muajöpar. (Ben gidiyorum.) Vu save? Pürü? (Biliyor musunuz, nereye?)

- Önce İzmir'e uğrayacağım; sonra Beyrut'a, oradan da Şam'a kadar gideceğim...

- Neden?

- Babamın bazı işleri var. Arazi işleri... Satılacak, bölünecek de satılacak. Uzun işler...

- Gerçek mi söylüyorsunuz? Vah! Vah! Ne zaman gidiyorsunuz?

- Yarın gidiyorum. Bugün de bir vapur vardı, ama yetişemedim.

- Acaip! Ey, voyaj (yolculuk) çok sürecek mi? Vah! Vah!

- İki buçuk ay için izin aldım; fakat zannederim, işler üç-üç buçuk ay kadar sürecek...

- Çok şey! Vah! Vah!

- Çok şey! Vah! Vah! Ne demek istiyorsunuz sanki? Niçin çok şey? Niçin vah vah?

- Hayır! Şey... Yarın mı çıkıyorsunuz?

- Ne yazk ki, mecbur öyle... Ey, mon ami, bana izin veriniz; bir iki işim var, bari bugün onları bitireyim de yarın bütün bütün boş kalayım.

- Acaip! Şey... Azıcık durunuz... Bu kadar acele...

- Bekleyecekler, geç kalırım...

- Bir beş dakika durursanız, kıyamet kopmaz ya! Şey... Canım birader, geçen gün niçin beni öyle aldattınız? Size yakıştıramadım...

-Ne gibi?

- Şaka olur amma, o derecesi hiç bir zaman doğru değildir.

- Anlamadım.

- Canım, hani ya la bel blond (güzel sarışın) için... Fener'de... Hatırınıza gelmiyor mu?

- Evet, dedim.

- Neden o yalanı uydurdunuz?

- Hangi yalanı?

- İşte, o yalanı...

- Sanki ölmemiş mi demek istiyorsunuz?

- Öyle ya... Sapasağlam gezip duruyor!.

- Empossible! (İmkansız!)

- Nasıl empossible. Gözlerimle gördüm...

- Nerede gördünüz?

- Vapurda... Üsküdar vapurunda gördüm.

- Mümkün değil; eğer ölülere mezarlardan kalkıp vapurlara binmeye, kefenleri yırtıp elbise giymeye izin verildiyse başka... Yoksa imkansız!

- Kendi gözümle gördüm diyorum.

- Arkasından gittiniz, konuştunuz öyle mi?

- Hayır! Vapur açılıyordu, ben yetişemedim; fakat kadınların içinde oturuyordu, beni gördü, gülümsedi bile...

- Olacak şey değil... Sakın kardeşi olmasın? Bir büyük kızkardeşi vardı, biraz benzerler...

- Kız kardeşi mi?

- Öyle ya... Bir dul kız kardeşi varmış... Ben onu da görmüştüm; gördüğünüz mutlaka odur, başka türlü olamaz.

- İlginç!

- Mutlaka odur.

Konuşma bu noktaya gelince, Bihruz Bey birdenbire durdu. Yüzü bozuldu. Şaşkın şaşkın arkadaşının yüzüne bakarak düşünmeye başladı.

Hakikaten gördüğü hanım -ki sarışın hanıma benziyordu-biraz daha zayıf, biraz daha renksiz değil miydi? Halbuki sarışın hanımla vapurda gördüğü hanım arasında yüz, renk, hal, özellikle kıyafet ve zarafet açısından görülen farkların daha fazla olduğunu şimdi hatırlıyordu. Evet! Sarışın hanım taze pembe yanaklı, açık sarı saçlı olduğu halde; benzeri olan hanım yaşlıca, donuk benizli, kumral saçlı değil miydi? Sarışın hanımın başörtüsündeki zarafet; halindeki, edâsındaki güzellik benzeri olan hanımda var mıydı? Demek ki bu defa Keşfi Bey doğru söylüyordu... Ah!.. Ah!.. Evet doğru söylüyordu... Eyvah! Eyvah! İki saat evvel ümidini yitirince şekil ve vücudu görünmez olan âşık yüzü, hakikatin tam açıklığı ile yine eski halini bulmuştu.

Keşfi Bey, Bihruz Bey'in düşünmeye dalmasından yararlanarak:

- Adiyö, mon şer amil... (Hoşça kal, dostum!) dedi. Bihruz Bey de dalgınlık hâlinde:

- Adiyö! Bön voyaj! (Hoşça kal! İyi yolculuklar!) diyerek arkadaşının elini sıkmaya davranmışken, zavallı yok olmuş sevgilinin mezarına, ailesinin oturduğu yere filâna dâir, Keşfi Bey'den biraz bilgi alabilmek düşüncesiyle:

"- Engel olmazsam, biraz sizinle geleyim..." dedi. Keşfi Bey:

"- Teşekkür ederim; fakat ben Köprüye değil; yukarıya gideceğim... Birkaç yere de uğrayacağım... Geç kaldım... Pardon!" diyerek döndü, hızlı hızlı yürüdü; Bihruz Bey'den kurtuldu. Ardından Bihruz Bey de çıktı. Bastığı yerleri göremeyecek, kulağına giren sözleri anlayamayacak derecede büyük bir kederle Köprüye kadar geldi, vapura bindi. Üsküdar'a çıktı. Arabasını oralarda göremeyince bir kira arabasına bindi. Köşküne vardı. Hemen salona çıktı.

Kapıyı içeriden sürmeledi. Kendini bir kanapeye attı. Hüngür hüngür ağlamaya başladı.

V

Oldukça uzun bir süre sonra salondan çıktı. Bastonunu aldı, bir haftadan beri kendisine en sevgili gezinti yeri olan bağların aralarından geçerek Bulgurlu üzerine doğru çıktı.

Akşam karanlığı ortalığa çökmüş, gökyüzünde yıldızlar parlamaya, yol üzerinde bulunan köşklerin, kulübelerin içinde yakılan lambaların ışıkları pencerelerden dışarı vurmaya başlamıştı. Bihruz Bey hâlâ gezmeye devam ediyordu; çünkü öyle bir yaz akşamının sessizlik ve huzuru içindeki garipliği, sevdadan yaralanmış zavallı kalbindeki derin üzüntüye ve zihnini baştan başa bürüyen kara kara hülyalara çok iyi geliyordu.

Dilek ve ümidinin mutluluk evini birden altüst, hayatını birdenbire allak bullak eden kara haberi alalı tam on üç gün olmuştu. Birçok ıztıraplar, heyecanlar, özleyişler, olup bitenlerin dehşetli fikrini uyutup, mümkün olduğu kadar kendini avutmayı başardı. Sonra da ölmüş sevgilinin son mekânını öğrenmek için son haddine gelen isteğini takip ederken rastladığı bir hayale aldanmakla, o acı hakikati ilk acı derecesinde ve belki ondan şiddetli bir acıyla tekrar tatmak ve kendisinin tek isteği olan mezarın yerini öğrenmekte de başarılı olamamak, Bihruz Bey'in zihnini yeniden perişan etmişti.

Bu acıların geniş dairesi önce büyür büyür, sonra yine küçüle küçüle görünmez bir nokta halini alırdı. Bu nokta ise o göçüp giden sevgilinin -her neye bağlı olursa olsun- mezarını öğrenmek amacından ibaretti.

Bihruz Bey, gece iki sularında köşke girdi. Bey'in gündüz gittiği yerden bir kira arabasıyla dönmesi, ezan vakti yalnızca çıkıp, her zamankinin aksine saat ikilere kadar kalması,

kendi arabasının da nerede olduğunun bilinmemesi, köşk halkının dikkatini çektiği için uşaklar aralarında fısıldaşmaya başlamışlardı. Bunun üzerine Dadı Kalfa ne olup bittiğini öğrenmek için başörtüsüyle dışarıya çıkınca, annesi hanımefendi de tâ harem kapısına kadar gelmişti.

Bey'in sağ-salim köşke geldiği görülünce, Dadı Kalfa içeriye girdi. Annesi de gönül rahatlığıyla odasına çekildi.

O akşam Mösyö Piyer'in geleceği geceydi. Mösyö, ezandan sonra gelmiş, salonda gazetelerini okumaya dalmıştı. Bihruz Bey salona girince Mösyö Piyer, okumakta olduğu gazeteyi bir tarafa bıraktı ve yerinden kalkarak Bihruz Bey'e doğru bir-iki adım yaklaştı. Eğitmen ve öğrenci birbirlerinin elini sıkarak hal-hatır sordular:

- Bonsuar, Bihruz Bey!

- Bonsuar; şer Profesör!

- Uzunca bir gezintiden geliyorsunuz, sanırım...

- Hayır! Şuralarda geziyordum...

- İnşaallah! Artık bütün bütün sağlığınıza kavuştunuz ya?..

- Ah! Aziz efendim... Dâima rahatsızım, yüreğim rahatsız...

- Ne var rahatsız olacak? Sizin gibi genç, yakışıklı, zeki, zengin bir kişinin kalben rahatsızlığını anlayamam...

- Sizden bir şey rica edeceğim...

- Emrediniz, Elden gelen bir şeyse yapmaya hazırım...

- Bana bir şiir yazar mısınız?

- Nasıl şiir?

- Blond bir kız... Yirmi yaşındaydı, hastalandı; bir hafta içinde öldü: İşte buna dâir bir şiir istiyorum. Öyle ki, okuyayım da ağlayayım...

- Ne diyorsunuz? Sizden birisini mi kaybettiniz? Akrabadan?

- Hayır! Bizden değil, akrabadan da değil...

- Bir dostunuzun kızı?

- Değil!
- Öyle ise?
- Şey... Ah!..
- Bir nişanlı? Bir sevgili?
- Onun gibi bir şey...
- Hımım. Malörözman (Üzgünüm.) ben şair değilim; fakat istediğiniz gibi şiirlerden zaten var: Dö Lâmartin'in Grazialla'sını okumadınız mı?
-Hayır! Kitabı siz getirmiştiniz; ama okuyamadım. O şiir midir? Ben hikâye zannediyordum...
- Yemekten sonra getiriniz de hikâyenin sonundaki şiiri okuyalım; Ne kadar beğeneceksiniz; fakat ağlamamak şartıyla...
- Ha, evet... Yemeği de unuttuk.

Bu akşam yemeği unutan yalnız Bihruz Bey'di. Mösyö Piyer araba ücretinin yanına kalması için Kadıköyü'nden köşke kadar yaya geldiği için acıkmış olduğundan için, yemekten önce kitap okumaya girişmek istemiyordu.

Yemek odasına gidildi. Büfenin bir kenarında duran kasenin etrafından kıvrıla kıvrıla tavana doğru çıkmakta olan bir duman, kapıdan girer girmez gözüne çarptı. Mösyö Piyer:

"- Oh! Kom sa san bon" (Ne kadar iyi!) diyerek ve güleryüzle ellerini oğuşturarak hemen sofraya yöneldi. Bihruz da onu takip etti. Karşılıklı oturdular, yemeğe başladılar.

Mösyö Piyer, nefis sebze çorbasını sekiz saatten beri boş bulunan midesine yollarken, her iki kaşıkta bir:

"- Kom se bön! Se tekselan... Se tekskü... Ses sü-perb!" (Bunlar harika! Bunlar ne kadar güzel! Bunlar çok iyi!) diyordu. Çorbadan sonra bir kadeh dolusu bordo şarabını da içince zavallı ihtiyar neredeyse tıkanıyordu. Halbuki bu akşam yemekler çok seçkin, pek nefisti. Özellikle Nemse böreği, yerli kalkan balığı tavası, mayonezli tavuk söğüş, piliç etiyle güveçte pişmiş taze bamya, bezelyeli kuzu külbastısı, kremalı çikolata geri çevrilir şeylerden değildi. Mösyö Piyer, ister is-

temez bu yemeklerden tabağına alır; hepsinden birer parça yemeye mecbur olurdu; fakat çorbadan sonra Mösyö'nün dudakları çenesinden fazla oynamaya başladı. O günkü gazetelerde okuduğu, Fransa'nın askeri düzenlemelerine dâir Milli Savunma Bakanı'nın yeni projesiyle ilgili uzun bir konuyu açtı. Ara vermeksizin konuşuyordu.

Bihruz Bey artık bu akşam sevgili eğitmeninin bu gevezeliklerini hiç de dinleyecek halde değildi. Ne çare ki, yine bir yenilgiye uğramak korkusuyla Profesör hazretlerine:

"- Parlon damur sil vu ple!" (Lütfen aşktan konuşalım!) diyemiyordu. Mösyö Piyer konuşurken ara sıra Bey'in yüzüne baktıkça, Bihruz Bey de yerli yersiz gelişigüzel bir şekilde kâh "Vui", kâh "Non!", (Hayır) bazan "Sert!" (Tabii), bazan da "San duty!", (Şüphesiz!) "Se vref",(Bu gerçek) "Byen sür!"(elbette) gibi sözlerle karşılık veriyordu.

Yemek sona erdi, meyveler geldi. Bihruz Bey, eğitmeninin derste bir yarım saat, belki üç çeyrek daha vakit geçireceğini anladığından Mösyö'ye:

"- Pardon mon şer profesör! Ben gideyim de Greziella'yı arayım. Lütfedip çalışma odasına geldiğinizde okuruz", dedi. Mösyö'den:

"- Pekâlâ olur." cevabını alınca sofradan kalktı. Çalışma odasına girdi. Kütüphanesinden Greziella'yı çıkardı. Kitap elinde, ders odasına gitti. Hemen açtı. Mösyö Piyer'in bahsettiği şiiri aradı, buldu. Gelinceye kadar kendi kendine biraz okuyup anlamak istedi.

VI

"Birinci Rögre... Acaip!.. Rögre... Jö rögret... Tu rögret... İl rögret... Teessüf ederim, teessüf edersin, teessüf eder... Demek ki ilk yahut birinci teessüf... Güzel, çok güzel! Benim için ne kadar uygun... Sonor... Sonor... Ses çıkaran deniz kenarındaki oraya Sorrento denizi mavi dalgalarını, portakal ağacının al-

tında açar... Vardır... Ne vardır? İnce yolun yakınında 'Küçük Çamlıca'nın yakınında gibi, kokulu çit duvarının altında vardır. Ne vardır? Bir adet ufak ve dar, yani ensiz ve yabancının dalgın ayaklarına endiferan, yani ilişiksiz bir taş vardır.

Oh! Ne kadar güzel... Ben bu güzel şiiri nasıl olmuş da görmemişim!.. Çok şey... Ah! Dur bakalım, alt tarafı nedir? Mösyö Piyer de gecikti. Okuyalım:

"Jiröfle... Jiröfle Jiröfa'yı bilirim; fakat Türkçesini bilmem. Biyanki'de olmalı... Avrupa menefşesi... Ak veya kırmızı şebboy... İşte o çiçek orada saklar. Ne saklar? Tek bir isim saklar. Demetinin altında... Bir tek isim ki, hiç bir yankı onu asla tekrar etmedi."

Kom se bol... Mösyö Piyer de nerede kaldı? Devam edelim:

"Bazen bununla beraber geçici durur da otları açarak yaş ve tarihi okur... Ve gözlerinde birkaç gözyaşlarının kurir ettiğini, yani koştuğunu -daha doğrusu aktığını olacak- hissederekten der. Ne der? Bu kız on altı yaşındaydı. Vefat etmek için pek erkendir.

Ah! On altı yaş... On sekiz, yirmi hepsi bir... Povrfiyi! (Zavallı kız!) Acaba o da benim sevgilim gibi blond muydu? Bakalım koca şair daha ne söylüyor:

"Lâkin niçin beni sürüklemek, o geçmiş senlere doğru? Bırakalım rüzgârı inlesin... Dalga da çağlasın... Geliniz, geliniz! Ey benim trist (üzgün) efkârım! Ben rüya görmek isterim, değil ki ağlamak!..

Rüya görmek yakışmıyor ama "reve"yi Türkçede anlatacak başka da bir kelime var mı ya? Bakalım Biyanki'ye, o ne söylüyor:

'Düş görmek'... İşte benim dediğim gibi. Rüya âleminde görmek, görüntüler âleminde görmek. Düşümde gördüm ki -düşümde... düşünde- bunu bilemedim. Rüyada şunu gördüm ki. Rüya âleminde çiçekler gördüm. Hah! işte bu! Sayıklamak. Sayıklamaya tutulmak. Bu yakışmaz, aklı perişan ol-

mak. Bu da yakışmaz. Zihni dalmak. Bu olur. Zihnin kendinden geçmesine alışmak... Bunu anlayamadım... Kendinden geçmek ne demek?.. Düşünmeye dalmak... Bu hepsinden iyi gibi. Fikrini değiştirmek. Bunu da anlayamadım."

Bu konuda hayli zaman derin fikirlere daldı. Bitti. "Şimdi demek olur ki, rüya görmek varsa da zihni dalmak hepsinden iyi. Mösyö Piyer niçin gelmiyor acaba?"

Bihruz Bey yazı masasının üzerinde duran çanı şiddetle çaldı. Kimse gelmedi. Bir daha çaldı, Mişel Ağa göründü.

- Mösyö Piyer niçin gelmiyor?
- Yemek odasında uykuyor.
- Uyku mu uyuyor?
- Uykuyor... Uykuyor...
- Okuyor öyle mi? Gazete mi okuyor?
- Evet! Gazete uykuyor...
- Yoksa uyku mu yapıyor?
- Uyku da yapar...

Gerçekten Bihruz Bey'in sofrada bıraktığı Mösyö Piyer, uzun uzun meyvesini yiyip, dördüncü kadeh olmak üzere şarabını da içtikten sonra kalkıp ders odasına gidecek yerde, koynundan bir gazete çıkarmış, bir de sigara yakmış, olduğu yerde okumaya koyulmuş... Okumaya devam ederken tatlı tatlı uyuklamaya başladığın için Bihruz Bey'i, dersi, Lamartin'i, Greziella'yı, şiiri falan hep unutmuştu. Mişel Ağa'nın karışık olarak uydurduğu 'uykuyor' kelimesi ise 'okumak' ve 'uyumak' fiillerini birden ifade ediyordu. Yani herkesin başına geldiği gibi okurken uyumak halini gösteren uygun ve hoş bir söyleyişti; ama Bihruz Bey'ce nasılsa dikkate değer görünmedi.

- Git söyle, rica ederim, kendisini bekliyorum.
- Tre byen, ekselans! (Çok iyi)

Üç dakika sonra Mösyö Piyer, gazetesi koltuğunun altında, gözlerini oğuşturarak ders odasına geldi. Gelir gelmez Bihruz Bey, kitabı hoca efendiye tutuşturdu. Mösyö Piyer de:

"- Vui se tün ire bel poezi... Lö prömiye rögre de Lâmanin..." (Güzel bir şiir...) diyerek şiiri yüksek sesle ve Sorrent dalgalarını imrendirecek kadar hüzünlü ve güzel ahenkle okumaya başladı.

Bihruz Bey şiirden zaten zihin aşinalığı olan parçayı eğitmeninin okuyuş tarzındaki etkileyicilikle bu defa pek iyi anlamaya ve hissetmeye başladı. Şiirin gerisinde gelecek sözleri beklemeden, Çamlıca Tepesi gibi bulutlara en yakın yüksek bir noktadan, tenha bir köşede kırmızı veya beyaz şebboy yerine sarı ve pembe güller açmış fidanlarla çevrili baş ve ayak tarafındaki sütunları, som yaldız içindeki mermerden tabutunu görür gibi oldu; fakat yazıları o gül fidanlarının boy atıp çoğalmış filizleri ve yaprakları arasında saklıydı. Heyecanlı ruhunu, bu kabrin üzerinde okunmakta olan şiirin âhengine uygun bir hareketle uçmaya gönderiverdi. Kendisi de olduğu yerde bakışları bir noktaya saplanmış, his ve duygularından kurtulmuş, tıpkı bir heykel şeklinde sakin ve suskun öylece kalakaldı.

Mösyö Piyer şiiri başından sonuna kadar okudu, bitirdi. Kitabı masanın kenarına bıraktı. Çirkin bir sesle uzun uzun esnemeye, yorulmuş gözlerini ellerinin tersiyle oğuşturmaya başladı. Bihruz Bey hâlâ istifini bozmuyordu; fakat okuma ahenginin kesilmesiyle ne yapacağını şaşıran başıboş ruhunun yine yuvasına dönmesi üzerine, hisleri de yerine gelmeye başladı. Gözlerini saplanmış olduğu noktadan ayırarak eğitmenine çevirdi:

- Bitti mi?

- Bitti ya! Ben de bittim... Bugün çok yoruldum, biliyor musunuz?

- Vah vah!.. Duymadım... Tam dinleyemedim... Ne ise...

- Sizin uykunuz gelmedi mi?

- Nerde... Ben uyuyamam. Siz gidiniz, rahat ediniz.

- Öyleyse bön suar, Bey...

- Bön nüi, mon şer ami...

Henüz uyku mahrumu olan Mösyö Piyer, sarhoş gibi iki tarafına yalpalayarak çıktı, gitti. Bihruz Bey yalnız kalınca Greziella'yı alarak baş tarafından süzmeye ve hayali bakışlarıyla o yüksek tepede gül fidanlarıyla çevrili mezarı görmeye başladı. O zaman kitabı bıraktı, gözlerini yumdu.Bir hayli düşündükten sonra kendi kendine:

"- Mutlaka o mezarı ziyaret etmeliyim. Bu şiiri o mezarın başında okuyup ağlamalıyım." dedi.

Bey'in, bu niyeti oldukça ciddiydi. O kadar kuvvetliydi ki, eğer Dadı Kalfa'nın rahatsız edici soruları olmasaydı, gecenin karanlığına aldırmadan hemen köşkten dışarıya uğrayacak, o mezarı aramaya gidecekti. Gidecekti ama nerede bulacaktı? Çünkü mezarı gördüğü gibi tanıyacağında şüphe yoktu; ama yolunu bilmiyordu. Bu yolu kendisine gösterebilecek kişi ise Keşfi Bey'dan başkası değildi. Halbuki o yalancı da yarın İzmir'e gidiyordu.

Bihruz Bey, Periveş Hanım'ın bulunduğu yeri öğrenmenin çaresini, acılar çekerek çok düşündü. Çok sıkıldı. Nihayet sabah erken, Kadıköyü'ndeki bağında Keşfi Bey'i görmeye karar verdi. Bu karar üzerine Mişel'i çağırdı.

- Mişel!
- Efendim!
- Yarın on ikide araba isterim, şimdiden Andon'a söyle...
- Efendim?
- Anladın mı?
- Efendim, Andon yoktur burada.
- Hangi cehenneme gitti?
- Akşamdan gelmedi.
- Nasıl gelmedi? Benden sonra arabayı getirmedi mi?
- Getirmedi.
- Niçin getirmedi?
- Bilmem, efendim!
- Araba gelmedi mi?
- Gelmedi.

- Acayip! Şimdi Andon burada değil mi?
- Burada değil.
- Nerede peki?
- Bilmem. Biz de çok şaştık...
- Araba da gelmedi, öyle mi?
- Evet, arabayı da getirmedi.
- Bir adam mı çiğnemiş, yoksa arabayı bir uçuruma mı düşürmüş!
- Öyle olmalı...
- Hiç bir haber de yok mu?
- Yoktur.
- Çok şey! Bak şu saçmalığa... Gördün mü bir kere... Şimdi ben ne yaparım?
- Çok kötü!
- Burada... Kısıklı'da yahut Tophanelioğlu'nda temiz araba bulunur değil mi?
- Şimdi çok geç... Saat beş var...
- Şimdi değil, yarın sabah... Ne akılsız adamsın sen be!..
- Yarın sabah bulunur.
- Erkenden birisi gitsin. Sen kendin gitsen daha iyi olur... Bana bir temiz araba bul, getir...
- Tre byen (Çok iyi), efendim!
- Ama on ikide araba burada bulunacak... Anladın mı?..
- Tre byen, ekselans!..
- Mutlak birini çiğnemiş, hapse gitmiştir...
- Öyle olmalı...
- Ben hareme gidiyorum. Mumları söndür.
- Tre biyen, ekselans!

VII

Zavallı Bihruz Bey'in yorgun düşünceleri;

-"Bu kız on altı yaşındaydı... Ölmek için pek erkendir." ve "Mutlaka bir adam çiğnemiş, hapse gitmiştir." nakaratlarını boyuna tekrar ede ede Beyefendi'yi gece yarısından iki-üç saat sonralara kadar yatağında rahatsız ettikten sonra gözlerini kapamaya izin vermişti. Bihruz Bey, altı saat aralıksız uyuyup gözlerini açar açmaz, nazarı dolabın üzerindeki saatin kadranına ilişti. Akrep iki rakamının hizasında, yelkovan ise bir rakamının üzerindeydi. Bihruz Bey:

"- Eyvah, pek geç kaldım! Ya bulamazsam?" diyerek yatağından fırladı. Alelacele ve özensizce hazırlandı, giyindi. Bu aralık:

"- Beyim uyanmış galiba" diyerek oda kapısından içeriye dalan Dadı Kalfa'nın:

"- Bu gece seni bekleyemedim. Afedersin Beyciğim! Nâlişger'e tembih etmiştim. Beyefendi gelince bana haber ver, diye. O da uyumuş, kalmış. Bir yere mi gideceksin? Giyinmişsin. Kahvaltı etmeyecek misin Beyim? Andon hâlâ gelmemiş... Acaba ne oldu da gelmedi bu? Araba ısmarlamışsın... İki saatten beri bekliyormuş.", şeklindeki gevezeliklerinin hiç birisine cevap vermeksizin haremden çıktı. Hemen karşısına çıkan Mişel Ağa'nın:

"- Araba hazırdır, bekliyor." sözüne:

- "Biliyorum," kısa bir cevapla karşılık vererek bastonunu aldı, aşağıya indi. Arabaya girerken:

"- Kadıköyü'ne. Çabuk ol!" Emrini verdi.

Yirmi dakika içinde Kadıköyü'ne vardılar. Bihruz Bey arabacıya:

"- Şu sokağa gir! Şuradan sap! Şu yoldan git!" diye diye bir bağ kapısının önünde arabayı durdurdu. Kendisi hemen arabadan indi. Bağ kapısının kocaman demir halkasını şiddetle vurdu. Bir daha vurdu. Bir daha vurdu, içeriden gelen:

"- Geliyor!.. Geliyor!.." seslerinin ardından kapı açıldı. Kapıyı açan; başı yemenili, sırtı hırkalı, kırmızı kuşaklı, kalın kumaş pantolonlu, çıplak ayakları kırmızı yemeni içinde, çiçek bozuğu, çakır gözlü, seyrek sarı sakallı, bodur bir adamdı. Bihruz Bey, bu zavallıyı adamdan saymak istemediğinden, zorla seslendi:

- Kimse yok mu be?

- Nasıl birini ararsın be?

- Keşfi Bey'i soracağım...

- Ey, bana sor! Niçin bana sormazsın? Ben adam değil miyim?

- Başka bir kimse yok mu?

- Başka kimseyi ne yapacaksın?

- Sen şuradan birisini çağır hele!

- Şimdi herkesin işi var... Ne söyleyeceksen bana söyle!

Bihruz Bey bu kısa adamla boş yere ağız dalaşı etmektense, içeriye girip köşke kadar gitmenin uygun olacağını düşündü ise de kısa adam -bir kolu kapının bir kanadına, diğeri diğer kanadına yapışmış olduğu hâlde- gerilip duruyor, Bihruz Bey'e korkunç korkunç bakıyordu. Bihruz Bey, "göğsümden itilirim" korkusuyla harekete kalkışamadı; söyleyeceğini, onun anlayacağı dille yine ona sormaya razı oldu:

- Keşfi Bey'i göreceğim...

- Keşfi Bey'i ne yapacaksın?

- Göreceğim... Lâzım...

- Keşfi Bey burada yoktur.

- Nerededir? Olduğu yeri söyle.

- O dün gitti. Bu gece de gelmedi.

- Niçin gelmedi acaba? Sebebini bilmiyor musun?

- O dışarıya gitti. İzmir'e gitti.

- Dün mü gitti?

- Gitti dedik ya!

- Bugün gitmeyecek miydi?

- ...

Kısa adam Bihruz Bey'e uzunca baktıktan sonra, üzerine kapıyı kapayıverdi.

Beyefendi büyük bir hiddetle arabasına döndü. Arabacıya:

"- Haydi dön! Doğru köşke!" emrini verdi. Araba da süratle yürümeye başladı.

"- Hay eşek herif! Ne terbiyesiz herif imiş! Böyle adamlar uşak diye, hizmetkâr diye kullanılır mı? Tel metr tel vale! (Böyle efendiye böyle uşak!) Zaten beyefendisi nedir ki! Hay yalancı hay... Bugün gideceğini söyledi... Dün gitmiş. Belki daha gitmedi, oradaydı. Hizmetkâr, o dağ ayısı beni savdı. Kim bilir? Belki öyle emir almıştır; ama ne cesaret! Benim gibi bir şahsa öyle davransın... Çok şey! Bu kadar da hakaret yutulmaz ya!.. Andon hınzırı sebeptir: Kira arabasıyla gelince böyle olur... Vapura da gitsem mi acaba? Ya orada da bulamazsam? Dün nasıl gidebilirdi? Vapur yoktu! Olacak şey değil! Ne yalancı zevzektir bu Keşfi... Çok şey! Herif düpedüz beni kovdu... Öyle ya... Kapıyı üzerime kapayıverdi... Artık buna susulmaz! Bir özür olsun almalıyım... Kimden özür istemeli? Mutlaka birisini çiğnedi... Bu herifi hapse tıktılar... Ne kadar saygısızlık! On altı yaş ölmek için pek erkendir... Ah! Malörö köjö süif... (Maalesef) Artık vapura gidemem, yazık! Hay terbiyesiz dağ adamı! Bu ensült (Hakaret) doğrusu unutulmaz! Arabacı, sür be herif!.. Şu Andon'un yaptığı işi de görüyor musun? Malör sür malörl... (Üzüntü üstüne üzüntü) Araba ne oldu acaba? Hayvanlar nerede kaldı? Vui! El ave sez an, se byen to pür murir! (O on altı yaşında öldü. Ölmek için çok gençti!) Ah! Povrfiy!" (Zavallı kız)

•••

Kadıköyü'nden Küçük Çamlıca'ya gelinceye kadar Bihruz Bey'in aklından bu düşünceler geçiyordu. Araba bağın kapısı önünde durunca içeriden Mişel Ağa koşarak geldi, arabanın kapısını açtı. Bihruz Bey inerken Mişel yavaşça:

"- Andon geldi." dedi.

Beyefendi bir şey demeyerek yürüdü. Köşke girerken Andon, elinde bir mektupla Bey'in karşısına çıktı.

- Nedir o?

- Bir mektup, efendim!

- Kimden?

- Mösyö Kondoraki gönderdi.

- Mösyö Kondoraki! Ne münasebet?

Bihruz Bey mektubu derhal açtı. Süzerek merdivenden çıktı. Doğru salona girdi.

Mösyö Kondoraki'nin mektubu şöyleydi:

"Efendim, bundan evvelki mektubumuza sözle verdiğiniz cevap gereğince fabrikamda üç gün boş yere gelişinizi bekledik. O cevabı verdiğiniz günden şimdiye kadar aradan yirmi gün geçtiği halde, ne istediğimiz para ödendi, ne de ödenmeme sebebi bildirildi. Bu sebeple, bugün fabrikamıza tamir için kendiliğinden gelen arabanızı, hayvanlarıyla beraber alıkoymaya üzülerek mecbur olduk... Bu durum hakkında daha önce yüksek şahsınıza bilgi vermiştik. İhtiyacımız olanı bu şekilde sağlamak için böyle bir harekete başvurmamız konusunda gerekçemizin kabul edileceğini ümit ederiz. Şimdi, üç güne kadar borcunuz olan yüz elli lirayı ödemeniz rica edilir. Bu defa dahi ricamızın kabul edilmemesi halinde arabanın ve hayvanların satılmasıyla bedelinden borcunuz olan para alıkonularak fazla bir şey kalırsa tarafınıza gönderileceğinin ve arabayı fabrikamıza kadar getirmekte arabacınız Andon'un hiçbir kötü niyeti bulunmadığının bildirilmesini, saygılarımızı tekrara fırsat biliriz."

VIII

Bihruz Bey bu mektubu dört-beş defa okudu. Her okuyuşta hayreti artıyordu; çünkü Bey'in beklediği şey, Andon'un bir adam çiğnemiş ve onun için kendisi hapse atılıp

arabayla hayvanların da bir tarafta kalmış olmasıydı. Arabanın Üsküdar'da iken Mösyö Kondoraki'nin Feriköyü'ndeki fabrikasına gitmesine bir sebep bulmak şöyle dursun, bir yol dahi düşünemediğinden, durumun bu şekilde olmasına inanmak istemiyordu. Bu nedenle arabacı Andon'u karşısına çağırarak sorgulamaya mecbur oldu:

- Andon!

- Efendim!

- Arabayı ne yaptın?

- Aman paşam, affedersin... Benim kabahatim değil...

- Söyle, ne yaptın?

- Sizi ki bıraktım dün sabah iskelede... Üsküdar'da...

- Ey, sonra?

- Arabayı geri alırdım... Öteden gelirdi bir araba... Çarşı araba... Acemi herif... Manevra bilmez...

- Ey?

- Çarptı bizim araba... Dingil nah böyle çarpılmış bir tarafa...

- Peki, sonra?

-Çok korktum! Sizi geçen seferki Kızıltoprak gitti. Marka bozuldu. Nasıl ki, siz bilir...

- Ey, çabuk söyle; Kondoraki'yi nerede buldun?

- Nah orada, iskelede feribot var... Söylediler bana ki, Kabataş gider. Hem sonra iki saat yine Üsküdar gelir. Gittim fabrika, gittim ki, yapsınlar tamir çabuk...

- Ey, sonra?

- Mösyö Kondoraki orada... Araba fabrika girdi... Onlar ahırda götürdü. Haydi zanım! Haydi kuzum! Çabuk ben gidecek feribot... Yapmaz... Yapmaz...

- Ne yapmaz?

- Tamir yapmaz... Be zanim, ben gider... Tamir istemez... Yok, olmaz... Olmaz... Aman zanım! Aman kuzum! Bırakmaz... Der ben alacak var... Yüz elli lira var, olmaz!

- Daha sonra?

- Ağladım... Ağladım, ah! Olmaz... Araba vermez... Atlar bırakmaz... Aksam olur... Ben sasırdi...

- Ey sonra?

- Gitti komisyon... Komisyon dedi biz karışmaz... Mahkeme git...

- Acaip! Sonra?

- Mahkeme gitti... Dedi arzuhal getir... Arzuhal yok, bakmaz!

- Peki bu mektubu nereden aldın? Ki ta done sa? (Kim verdi?)

- Kondoraki, ben kendi fabrika bir kere daha... Aman zanim!.. Aman kuzum!.. Ben köşke nasin gider? Pasafendi, ben nasin görür? Ver canim bana bir mektup... Al bu mektup götür... Ben bilirdi ki, alacak var? Affedersin... Beni kabahat değil...

- Ey, dün gece neye gelmedin?

- Geç kaldı... Aksam oldu... Gece oldu... Hem korktu sizi...

- Peki, peki! Haydi git!

Arabacı Andon'un ifadeleri doğruydu; ne fazlası vardı, ne eksiği... Bildiğimiz gibi bir gün önce sabahleyin Beyefendi'yi Üsküdar iskelesine bıraktıktan sonra arabayı geriye alırken öteden hızla gelmekte olan bir çarşı arabası şiddetle çarpmış, arabanın dingilini kırdığı gibi bir yanının da boyasını sıyırtmıştı. Bey'den korktuğu için arızayı derhal yaptırmayı düşündü; fakat Andon iyi bilirdi ki, o işi Üsküdar'da yapacak ne boyacı ne de demirci vardı. Üzüntüyle düşünürken araba vapurunun düdüğü kendisini uyardı; çünkü geçen sene bir gün yine Bey'in arabasını tamir ettirmek için araba vapuruyla Kabataş'a geçip, bir-iki saatte işini bitirdikten sonra yine o vapurla Kabataş'tan Üsküdar'a geçmişti. Kendisi bu tecrübeden faydalanmak istedi. Vapuru öğrendi. Vapur Kabataş'a geçmek üzereydi. Üç saat sonra da Kabataş'tan Üsküdar'a dönecekti. Arabayı hemen vapura soktu. Kabataş'a çı-

kar çıkmaz büyük bir hızla Feriköyü'ne vardı. Mösyö Kondoraki'nin fabrikasına gitti, ustabaşını buldu. Yapacak şeyleri söyledi; fakat Beyefendi'den izin almaksızın, kendiliğinden geldiği için işin gizli tutulmasını ve tamir parasını kendi kesesinden vereceğini de anlattı. Her ne olursa olsun kendisine danışmaksızın fabrikada bir iş yapılmaması için Mösyö Kondoraki ustabaşına sıkı emir vermiş olduğu için, ona danışmaya gerek görüldü, gidildi, söylendi. Mösyö Kondoraki, Bihruz Bey'den dört yüz küsur liraya karşılık, evvelce ödenen paralarla hakkını tamamen aldıktan sonra, üstüne otuz lira da kâr etmişti; ama buna kanaat etmeyen Kondoraki, elindeki senede dayanarak, yüz elli liraya karşılık Bey'in arabasını, hayvanlarını ele geçirmek için zihninde çare araştırıp dururdu. Bunların kendi ayağına kadar geldiğini haber alınca pek sevindi. Arabanın fabrikaya, hayvanların ahıra çekilmesini, arabacı Andon'un da kovulmasını ustabaşıya emretti. O da aldığı emri derhal uygulamaya kalkıştı. Zavallı Andon çok yalvardı yakardı, ama bir işe yaramadı. Bihruz Bey'in kendilerine yüz elli altın borcu olduğunu, bu para gelmedikçe arabanın ve hayvanının gidemeyeceğini söylediler. Adamcağız oradan çıktı, Beyoğlu'na geldi. Altıncı Daire'ye girdi. Çavuşlara hâli anlattı. Kondoraki'den şikâyetler etti. Halbuki bu iş dairenin sorumluluğu dışındaydı. Mahkemeye başvurmasını söylediler. Andon, hukuk mahkemesini de araştırdı, buldu. Mahkeme dairesinden içeriye girerken ne istediğini, kimi aradığını sordular. Oraya da derdini anlattı. Bir dilekçe lâzım olduğunu söylediler. Akşam olmuştu. Tekrar gitti, Kondoraki'yi buldu. Beyefendi'den korktuğunu söyledi ve kabahatin kendinde olduğuna dâir bari bir mektup verilmesini rica etti. Bu ricası nasılsa kabul olundu. İstediği mektubu verdiler. Mektup yazılıncaya kadar akşam saat bire gelmişti. Andon o geceyi bir hemşehrisinin yanında geçirdi ve ertesi sabah Çamlıca'ya, köşke geldi.

Bihruz Bey'e gelince; Andon'dan aldığı bilgiler üzerine hayretler içine düştü. O şakınlığının belirtileri yüzünde görünmeye başladı.

-Yüz elli lira bir eski araba için! Hayvanlar da iyice bozulmadılar mı ya? Şimdi satacak olsan kim alır? Özellikle de şimdiden sonra arabanın ne lüzumu var? Gezmeye kim gidecek? Araba kullanmaya kimin hevesi kaldı? Asıl düşündüren şey Kondoraki'nin bunları bir rezaletle köşkten kaldırıp götürmesiydi. Böylesi hiç de akla gelmemişti. Ne kadar isabet! Aferin Andon! İşin içinden böyle de çıkılacağını bileydim ben kendim gönderirdim; fakat memnuniyetimi kimseye anlatmamalıyım... Bakalım araba ve hayvanlar yüz elli lira edecek mi? Hiç zannetmem; fakat artık ondan ben sorumlu olamam... Yağızları da annem istemişti. Bir yüz lira da bunlar için koparırsam zaten yüz elli lira bana kalır. Oh! "

•••

Evet, Bihruz Bey araba ile hayvanların başından bu şekilde atılmış olmasından son derece memnundu; fakat memnuniyetini Mişel ve özellikle arabacı Andon'a karşı saklamak, hatta hiddetli görünme gereğini hissediyordu. Artık araba yok olduğuna göre, Andon'un da bir işi kalmadığı için, yağız hayvanlara annesinin seyisi Abdullah Ağa da bakabilirdi. Andon'a izin vermek gerekiyordu. Bu nedenle, Beyefendi bir kâğıt parçası üzerine yabancı birçok rakamlar yazıp çizdikten sonra kütüphanesine giderek dolabını açtı. Bir ufak çekmece çıkardı. Onu da açtı. Bu çekmecede Bey'in liraları duruyordu. O liralardan yirmi tanesini saydı, aldı. Çekmeceyi kapadı, dolaba koydu, sonra dolabı da kilitledi. Tekrar salona geldi, Mişel'i çağırdı:

- Mişel!

- Efendim!

- Al bu on altı lirayı Andon'a ver; dört ay daha dolmadı; ama dört aylığını tamam veriyorum... Mademki arabayı Kondoraki'ye teslim etmiş, artık kendisinin de burada bir işi kalmadı... Anlıyor musun?

- Tre byen, ekselans!

Bihruz Bey arabacı Andon'u da gönderdikten sonra, üzerinden ağır bir yük atmış gibi uzunca bir "oh!" çekti. Vücudunda, fikrinde bir hafiflik hissetmeye başladı... Kaybedilmiş sevgilinin sessiz köşesini arama işi ara sıra aklının bir köşesinden uğursuz yüzünü göstermeseydi, bugünkü durumundan pek hoşnut kalacak, kendini mutlu sayacaktı.

Gerçekten sarı arabanın rengi atmış, eski parlaklığı kalmamış, ötesi berisi lekelenmiş, üstelik Bey'in ismini ve isminin baş harfini taşıyan marka da çizilmiş olduğu için aşk hikâyelerinin gözünden düşmüştü. Hayvanlara gelince; zavallılar o sevda yükünü haftanın üç gününde Fenerbahçe'yle Göksu arasında durup dinlenmeksizin sürekli dolaştırdıkların için hayli zayıflamışlardı; artık bu işten istifaya hazırdılar. Bu yüzden Beyefendi, Mösyö Kondoraki'ye senetle borçlandığı yüz elli liranın o araba ve hayvanlar için verileceğini düşündükçe canı sıkılıyordu. Ekipaj'ın kendi gözünde yüz elli liralık değeri kalmadığı gibi lüzumu da kalmamıştı. Kendisine sığınılacak, gidilecek tek yer olan o güzel varlık yok olduktan sonra, artık gezinti yerlerinde kim için dolaşıp, kime gösteriş yapacaktı? Özellikle yaz mevsimi de geçip güz mevsimine giriliyor ve bu mevsime mahsus yağmurların habercisi siyah bulutlar sabahları ufuk kenarında dolaşıyordu. Kış gelmeden İstanbul'a, Süleymaniye'ye taşınılacak; kötü havalar, yağmurlar başladı mı, artık bir tarafa çıkılamayacak değil mi? Bundan dolayı arabanın hiç gereği yoktu. Ne isabet oldu da bunu Mösyö Kondoraki yüz elli lira alacağına karşılık alıkoydu ah! Meleğin, o can sevgilinin, o vakitsiz solup harap olan sarı gülün mezarını bilse de başucuna gidip doya doya ağlasa... "Siyeh-çerde" saçmalığından dolayı özür dilese!..

Artık Bihruz Bey'in dünyaya ilişkin isteği bundan ibaret! Bu da gerçekleşmesi imkânsız bir istek değil. Ancak, Keşfi Bey İzmir'e gidiyor... Kim bilir ne zaman dönecek... O zamana kadar nasıl sabredecek? Sabahleyin bağa gitti. Kendisini bulamadığı gibi, uşağından hakaret de gördü.

"- Saat kaç acaba? Beş buçuk... Vapura gitmeye daha vakit var. Elbette vapur dokuzdan evvel hareket etmez. Evet! Artık ne olursa olsun, direk olarak sorar öğrenirim. O yalancı, soytarı da acaba doğru haber verir mi? Povrfiy! (zavallı kız) On altı yaş, on sekiz, yirmi yaş... Ölmek için pek erken!.. Lamartin, koca Lamartin, sanki benim başıma geleceği bilmiş de bu şiiri, bu prömye rögre'yi (İlk pişmanlık) yazmış. Bir 'siyeh-çerde'ye benziyor mu hiç? Ah! Nasıl affetireceğim kendimi? Zaman daralıyor... Şimdi bir araba... Yarım saatte Üsküdar... Oradan iki çifte bir kayık... Doğru İzmir vapuru... Durmayalım..."

Bihruz Bey Mişel'i çağırmak üzere çana dokunacakken kapıya "tık tık!" diye vuruldu:

- Antre! (Gir!)

- Efendim, Dijöne! (Kahvaltı)

- Geliyorum. Bahçıvana, yahut bağcıya söyle de gitsin, bir temiz araba getirsin!

- Tre byen (Çok iyi), ekselans...

IX

Beyefendi yemek odasına gitti. Sabahleyin köşkten Kadıköyü'ne, Kadıköyü'nden köşke kadar yaptığı gezi, ardından sarı arabadan ve yüz elli liralık borçtan kurtulmanın sevinciyle, Bey'in tasası azalıp iştahı açılmıştı. Masaya oturdu. Ara sıra içinden gelen gizli âhları, midesinin feryadına mağlup ederek uzun uzun yemeğini yedi. Meyveden de vazgeçmedi. Bu sırada arabanın hazır olduğunu söylediler. O zaman artık

tatlıyı kısa geçerek hemen masadan kalktı. Bir Avrupa sigarası yaktı. Dudaklarına kıstırdı. Bastonunu aldığı gibi merdivenden indi. Üsküdar'a yönelip gitti. Yirmi dakika sürmedi, Üsküdar iskelesine vardı. Arabadan inip kayık iskelesine doğruldu. Otuz kadar kayıkçı, Bey'in etrafını kuşatarak her zamanki sözleriyle, hareketleriyle can sıkmaya başladılar. Beyefendi'yi bir gün evvel vapurla beraber İstanbul'a yetiştirmek için iki çifte kayığına almış olan Kayıkçı da diğer kayıkçıların arasındaydı; ama o, diğerleri gibi Beyefendi'yi kolundan tutup çekmek, yanına sokulup kulağına mırıldanmak yollu davranışlardan uzaktı. Yalnız Beyefendi'ye; "Sen yine benim kayığıma geleceksin ya... Hele dur bakalım" anlamına gelen bir tebessümle bakıyordu. Gerçekten Bihruz Bey otuz kadar kayıkçı arasında onu seçerek işaret etti. Kayıkçı, gururla hemen kayığına doğru yürüdü. Arkadaşı da arkasından gitti. Kayığa bindiler. Sonra Beyefendi'yi de aldılar, iskeleden açıldılar.

- İzmir vapuruna gideceğim.

- Pek güzel, götürelim.

- Vapurun nerede olduğunu biliyor musun?

- Biz o vapurlara her saat müşteri götürürüz. Hiç bilmez olur muyum?

- Bugün İzmir'e gidecek vapur var ya!

-Olmaz mı ya? Her hafta İzmir'e vapur var... Daha sabahleyin Kadıköyü'nden birisini götürdük...

- Kadıköyü'nden mi?

- Evet!

- Nasıl bir adamdı götürdüğünüz?

- Basbayağı adam... Bir efendi... Bir...

- Bıyıklı mı, sakallı mı? Genç mi, ihtiyar mı?

- Bıyıklı bir efendi... Sakalı da var mı, yok mu dikkat etmedim...

- Adı nedir, adını bilmiyor musun?

- Adını işitmedim... Hoşça bir ad ama hatırda kalır mı ya?

- Keşfi mi? Keşfi Bey mi adı?

- Öyle bir şey...

- Aman biraz gayret edin!

- Korkma, daha vapur kalkmaz. O akşama doğru, saat dokuzda gider... Şimdi saat daha altıya geldi mi ola?

- Altı buçuğu geçiyor...

-Sen merak etme, vaktiyle erişiriz. Yolculuk mu var? Yoksa birine mi bakacaksın?

- Birini göreceğim...

- Kısmet olursa akşama yine döneceksin, öyle mi?

- Evet döneceğim...

- Kısmet olursa yine Üsküdar'a mı?

- Üsküdar'a döneceğim.

- Demek ki seni bekleyeceğiz.

- Evet, bekleyeceksiniz...

- İşte İzmir vapuru... Salıpazarı'nın önünde yatıyor.

- Hangisi?

- Nemse vapuru... Dumanı çıkıyor. Deha! Görüyor musun?

- Ha, gördüm. İzmir vapuru mu o?

- Öyle ya.

- Nereden biliyorsun?

-Sabahleyin müşteri götürdük, dedim ya... Bizim işimiz zaten o... Biz vapurları hep biliriz.

- Aman ha gayret!

Salıpazarı önünde yatan, dumanı çıkmakta olan vapur Lloyd kumpanyasının Galata adındaki vapuruydu. Gerçekten de o gün İstanbul Limanından hareket edecek vapurlardan olduğu için etrafını denk denk ticaret eşyalarıyla dolu pek çok mavnalar, yolcu taşıyanları, uğurlayanları getirip götüren bir çok sandallar, kayıklar sarmıştı.

Bihruz Bey'in iki çiftesi o kadar kalabalık içinden güçle yol bularak vapurun dış tarafındaki asma merdivene yaklaşabildi. Bihruz Bey merdivenin önünü almış olan bir Kara-

köy sandalına atlayarak merdivene çıktı. Merdivenden bir takımı inip, diğer bir takımı çıkmakta olan on-on beş kişiyi aralayarak güçlükle vapura girebildi.

Vapurun içindeki kalabalık, dehşetli bir durumdaydı. Bir tarafta ağzı açık duran derin, karanlık ambara vinçle yük indirmekte olan gemicilerin gürültü-patırtısı, bir tarafta ambarın yanındaki en iyi yerleri tutmak için birbirini kakıştırıp eşyasını, kilimini, serilmiş hasırını, şiltesini ileri geri çekiştiren güverte yolcularının çekişmeleri, kavgaları... Bir yandan vapura ulaşan yeni yeni kamara ve güverte yolcularının hücumu, bir yandan da yolcuların yanlarına alacakları sandık sepet gibi eşyayı taşıyanların sıkıntısı... Yine bir taraftan uğurlamak için vapura gelip yolcularını arayanların aşağı yukarı gezip koşmaları, bir yandan ücretlerini alamamış kayıkçı ve sandalcıların müşterilerini aramak için telâşla oradan oraya koşuşması; vapurda bir kargaşalık, bir uğultu, bir gürültü çıkarıyordu ki, vapur yolculuğuna alışkın olmayanların bu hâli görüp de şaşırmaması mümkün değildi.

Bihruz Bey, merhum babasıyla pek çok defa deniz yolculuğunda bulunduğu için bu yolun, bu âlemin yabancısı değildi. Vapurun içinde karşılaştığı kalabalıktan dolayı hiç şaşırmadı. Doğruca birinci sınıf yolcularına mahsus salona girdi. Başkamarotu buldu, yolculardan Keşfi Bey adındaki gencin henüz vapura gelip gelmediğini sordu. Başkamarot, bu konuyu bilmediğini söyleyince Beyefendi vapurun yazıcısını gördü. Sorusunu ona da tekrarladı ama ondan da bir cevap alamayınca, birinci kaptanı görmek istedi. Birinci kaptanın kamarasında uyumakta olduğunu söylediler. Bunun üzerine aşağı kamaraya indi, bakındı. Hizmet eden garsonlardan sordu, Keşfi Bey'e dâir bir eser ve habere yine ulaşamayınca tâ yukarıya çıktı. Hem denizi hem de asma merdivenden inip çıkanları görebilecek şekilde bir kenarda ayakta durdu. Bu saatlerde Bihruz Bey'in bulunduğu hâl, bekleme hâlinin en şiddetlisiydi.

"- Nerede kaldı bu zevzek? Niçin gelmiyor acaba? Dün, 'İşlerimi bu günden bitireyim de yarın boş kalırım' demişti. Halbuki şimdiye kadar gelmeliydi... Off! Saat sekiz buçuk... Vapur yarım saate kadar kalkacak! Şu kadınlar nereye gidiyorlar acaba? Şu ihtiyar, Mösyö Piyer'e ne kadar benziyor! On dire kö se lö frerl... (Ne söylenir sanki kardeşi...) Of! Niçin gelmiyor? Şu gelen kayıktaki fesli, Keşfi'ye benziyor... Evet, evet o! El ave sez an, se byen to pür murirl... Off! Sür la plaj sonor il la mer do Soırant... (O on altı yaşındaydı. Sorant denizinin plajında...) Anlaşılan gelmeyecek... Öyle ise muhakkak dün gitmiştir. Eyvah! Ben kimden öğreneyim?.. Ün piyer pötit, etruat, endiferant! (Küçük bir taş, yıldız, önemsiz!) Yazık! Bir sandal daha geliyor... O da değil... Boşuna... Saat kaç? Ona çeyrek var... Vapur gidecek galiba... Sakın içerde kalmayım..."

- Pardon mösyö! Eskö vu zave za bor ön pasajc name Keşfi Bey? (Affedersiniz Beyefendi! Keşfi Beyi biliyor musunuz?)

- Nayni (Hayır.)

- Eskö lö bato par deja? (Vapur gidiyor mu?)

- Ya, ya!

- Demek dün gitmiş...

Zavallı Bihruz Bey'in aklına bile gelmiyordu ki, Keşfi Bey'in İzmir yolculuğu aslında kocaman bir yalandı. Onun gelişini sabırsızlıkla vapurda beklediği saatlerde, Keşfi Bey bağının bir tarafında, bir köşk ve bir kahve ocağı ile bir de çardaktan ibaret olmak üzere inşa ettireceği hususi evinin temelinin kazılmasına nezaret ediyor ve inşaat kalfasının gösterdiği resmin değişiklikleriyle uğraşıyordu.

Zavallı Bihruz Bey'in hayalinden bile geçmiyordu ki, içerisinde İzmir'e gidecek bir adamın gelişini saatlerce beklediği vapur, İzmir'e değil Trabzon'a gidecek bir vapurdu.

Bihruz Bey, boş yere saat on buçuğa kadar bekledikten sonra vapurun tam hareket etmek üzereyken, ileriden emir

ve işaretini bekleyerek kürek üzerinde bulunan iki çifteye el salladı. Kendisi merdivenden indi. O vakit kalabalık çekilmişti. Kayığa atladı. Kayıkçılar da kayığı Üsküdar'a doğru süratle yürütmeye başladılar.

- Yolcuyu gördün nü?

- Hayır! Göremedim... Purkua il mö tütua set embesil? (Bu aptal neden bana sen diyor?)

- Dün gitmiş olmasın?

- Dün İzmir'e vapur var mıydı?

- Vardı ya... Dün Fransızın postasıydı. Bu gün Nemse'nin, yarın da Moskof'un var.

- Aman geç kaldım! Biraz gayret etseniz...

- İşte gidiyoruz... Bundan çabuk gidilmez ki... Gelirken gibi değil şimdi akıntı yukarı gidiyoruz.

"- Kim bilir, ne zaman gelir? İki ay sonra mı, üç ay sonra mı... Off... Hava da bir ağır ki! Povr adorel... Ah! Ben ne kadar bedbahtmışım! Sür la plaj sonor u la nıer do Soırant denil şefle blö o piye do loranje..." (Sorant denizinin plajı üzerinde...)

- Aman kayıkçı ağa! Arkanızdaki mavnayı görüyor musunuz?

- Korkma... O bizi geçer...

- Şu gelen yolcu vapurunu da gözet.

- O daha uzakta... O buraya gelinceye kadar biz iskeleye varırız.

- O nereye gidiyor acaba?

- O Karadeniz'e gidiyor...

- Bizim gittiğimiz vapur değil mi o?..

- O şimdiye dek durur mu? O gitti bile... Onun yolu Marmara...

- Öyle ya...

Yirmi dakika sonra kayık iskeleye yanaştı. Bihruz Bey çıkarken kayığın ambarına bir lira fırlattı. Kayıkçı ağa:

"-Bereket versin, hoş geldin!" dedi. Beyefendi biraz uzaklaşınca, iki kayıkçı konuşmaya başladılar:

- Bu parlak efendinin parası çok ama telâşı da çoğa benziyor...

- Kimi görecekti?

- İzmir'e yolcusu varmış da...

- O aradığımız vapurda mı?

- Evet!

- O vapur İzmir'e değil, Trabzon'aydı be!..

- Adam, nene gerek... Biz paraları aldık ya... Sen ona bak! Zaten onun da bir işi gücü yok ki... Eğlenceye gidiyor. Gündeliği doğrulttuk. Haydi artık kayığı limana çekelim...

X

Bihruz Bey, artık hayatını yeni bir düzene sokmuştu. Sabahleyin yatağından çıktığı gibi geceliğiyle açık pencere önünde bir-iki saat kadar düşünceli düşünceli doğayı seyrediyor, özensiz, kayıtsız giyinip haremden dışarıya çıktıktan sonra çalışma odasında bir süre ders çalışıyordu. Öğle yemeğinin ardından biraz uzanıp dinleniyor, saat ona doğru bastonunu eline, Greziella'yı koltuğunun altına alarak yakın kırlarda akşamın saat yarımlarına, birlerine kadar yürüyerek dolaşıyordu. Köşke dönüşünde, akşam yemeğini sakince yiyor, eğer Mösyö Piyer gelmişse birlikte bir-iki saat ders çalıştıktan veya dereden tepeden konuştuktan sonra yatak odasına çekilip dalgın bakışlarını diktiği yıldızlı gökyüzüne karşı düşüncelere dalıp gidiyordu; fakat bu uğraşıların, bu düşüncelerin, bu gezintilerin hiçbirisinde kaybedilen sevgilinin hüzünlü hayali gözünün önünden hiç gitmiyordu. Genç Bey, yeni hayatın seherinden zevk alarak, duygulanarak türlü türlü renkler içindeki gün doğuşunu ve batışını seyretmekten memnun oluyordu.

Issız gezinti yerindeki sessiz ormancıkların hareketsizliği ve ürküntüsü ruh haline pek uygun geliyor; rüzgârın ağaç yapraklarını sallamasıyla oluşan iniltiler, acı dolu ruhuna ağ-

lama isteği veriyordu. Yüksek tepelerden Marmara Denizi'ne ve o denizi gökle birleştiren ufka baktıkça düşüncesi sonsuzluk kadar geniş başka bir âleme süzülüp gidiyordu. Kuşların cıvıltısı, suların çağıltısı, hasretli kulağına başka türlü yansıyor; bulutların sessiz kımıltısı, yıldızların yanıp sönüşü hasretli gözlerine başka türlü çarpıyor; tabiatın her parıltısından, her cilvesinden bir anlam çıkarmak istiyordu...

Bihruz Bey'in hatırına artık ne sarı araba uğruyor, ne kır beygirler geliyordu. O, yeni hayatından memnundu. Düşündüğü şey yalnız yok olan sevgilinin mezarını öğrenmek, öğrendikten sonra da sık sık onu ziyaretle vicdanını rahatlatmak, ayrılığın yükünü hafifletmekten ibaretti.

Bihruz Bey bir akşam yalnızca çalışma odasında uğraşıyorken Dadı Kalfa her zamanki başörtüsü başında olduğu hâlde Bey'in yanına gelerek, annesinin biraz görüşmek istediğini haber verdi. Bey kalktı, doğru annesinin odasına girdi. Annesinin elini öptükten sonra bir sandalyeye oturdu. Ana oğul konuşmaya başladılar:

- Sevgili oğlum... Bihruz! Ne işle meşguldün?
- Hiç bir işim yoktu, kendi kendime çalışıyordum.
- Lektür nedir?
- Okuyordum...
- Sana bir şey soracağım.
- Sorabilirsiniz...
- Arabanı ne yaptın?
- Hiç! Eskidi. Biraz da borcum kalmıştı. Borca karşılık verdim.
- Hayvanlar da beraber mi?
- Evet! Zaten araba yüz elli lira etmez ki... Borcum o kadardı...
- Yağızlar duruyor değil mi?
- Evet, duruyor!
- Onları ne yapacaksın?
- Bir müşteri bulursam satacağım.

- Bana versen olmaz mı? Benim doru beygirler benim gibi pek ihtiyar olmuş... Arabayı zor çekiyorlar...

- Siz bilirsiniz... Beğenirseniz alınız...

- Bedava değil a! Parasını vereceğim...

- Para ile de alabilirsiniz, parasız da... Kom vu vudre! (İstediğiniz gibi!)

- Acaba ne versem memnun olursun?

- Geçen yaz onlara yüz yirmi lira vermişlerdi de ben satmadım. Me pür vu... (Fakat sizin için...)

- Yüz yirmi lira çok... Razı olursan seksen liraya alayım?

- Tre byen! Ben de verdim...

Annesi -beyaz bir ipek mendil içinde ağzı kırmızı kurdelâ ile bağlı- altın kesesini yastık üzerinden alıp Bihruz Bey'e uzattı. O da kendisine uzatılanı nazlanmadan kabul etti. Konuşmaya devam ettiler:

- Şu paralar geçenlerde vâdettiğim yüz elli liradır. Hayvanların parasını da konağa taşındıktan sonra vereyim, olmaz mı?

- Konağa mı gideceğiz?

- Öyle ya!.. İşte Eylül de giriyor... Yağmurlar sıklaştı... Havalar serinledi. Bunlar da bir tarafa, önümüz ramazan... Bilirsin ya, ben camilere giderim... Burada nasıl olur?..

- Ramazan o kadar yakın mı?

- Öyle ya, şurda on gün kaldı...

- Hiç haberim bile yoktu; fakat buraları da pek güzel, nasıl bırakalım da gidelim? Oton burada çok güzel olur.

- Oton ne demek?

- Sonbahar değil mi ya? İlkbahar: Prentan Sonbahar: Oton...

- Frenkçe mi bu?

- Fransızca... Fransızcanın her lâkırdısı güzeldir... Bizimki gibi kaba değildir.

- Babacığın hiç beğenmezdi... Ne ise o otonu bu defa da benim hatırım için İstanbul'da geçirelim, olmaz mı Bihruzcuğum?

- Ben şimdi yaya gezmekten hoşlanıyorum. Burada gezinti yerleri var. Konağa gidersek yalnız bir Beyoğlu... Orası da artık bana hüzünlü gelmeye başladı.

- Ramazanda Bayazid, Şehzâdebaşı, Direklerarası pek güzel olur. Oralarda gezersin. Hem senin İstanbul'da misafirlerin gelirdi. Burası uzakta; besbelli onun için gelmiyorlar.

- Mutlaka gitmeli mi İstanbul'a?

- Evet.Benim hatırım için...

- Ben Reşkidil ve Dadı Kalfa ile Kânun'da buraya gelebilirim, değil mi?

- Olur... Ne zaman canın isterse kalkar, buraya gelir, bir iki gece kalırsınız...

- Peki... Demek hemen demenaje edeceğiz, öyle mi?

- Demenaje ne demek?.. Niçin bana Türkçe söylemiyorsun?

- Demaneje... Sanki göç edeceğiz.

- Öyle ya... Bu gün pazar. Önümüzdeki perşembe gidelim. Ben Memiş'e söyledim, iki araba ısmarlayacak; çok eşya gidecek değil: Yalnız benim, kızların sandıklarımız, sepetlerimiz, biraz da öte beri gidecek, o kadar...

- Öyle ise ben de Mişel'e arder (emir) vereyim de benim gidecek eşyamı ambale (Paket yapmak) etsin.

- Sen de çok şey götürmezsin zannederim.

- Çok şey götürmeyeceğim. Birkaç kitap, biblo filân...

- Memnun oldum oğlum... Allah senden razı olsun!

- Mersi şer meri... (Teşekkürler sevgili anneciğim...)

- Benimle konuşurken yabancı dil kanştırmasan daha çok sevinirim.

- Dilim alışmış da... Orövuar Anne!

- Yine mi? Neyse zarar yok, gidiyor musun?

- Evet! Yatma vakti geldi... Sabahleyin biraz erken kalkıp da ders yapacağım.

- Allah rahatlık versin. Git yat. Sabahleyin de afiyetle kalkarsın inşallah!

- Mersi!

Bihruz Bey, kaybedilen sevgilinin hüzünlü hayalini her saat, her dakika başka bir etkileyici şekil, başka bir ruhu ferahlatan bir hâlle kendisine gösteren sonbahar manzaralarını Küçük Çamlıca'da terk edip de İstanbul'a götürmek istemiyordu. Ne yazık ki, yeni mevsimin gelmesiyle Terzi Mir'in, Kunduracı Heral'in, Tuhafiyeci Alber Gün'ün hesapları birbirinin ardı sıra gelecekti. Süleymaniye'deki konağa bir alıcı çıkmadığını düşündü. Yağız hayvanları bile satmaya çare aradığı bir zamanda yüz elli lirayı verip seksen lirayı da çok görmeyerek ödemeye söz veren annesinin hatırını kırmak doğru olamadığı için, kışlığa taşınmaya ister istemez boyun eğdi.

Böylelikle Beyefendi dersle ilgili kitaplarıyla, Biyanki ve Hançerli lügatlerini, Redhaus'un güvenilir Osmanlıca sözlüğünü ve Greziella'yı kendi bizzat götürmek üzere diğer -isimlerini sevdiği- romanlardan ayırmış olduğu elli beş-altmış kadarını, özellikle de Mösyö Piyer'in kırk frank bir bedelle öğrencisine hediye ettiği resimli kitabı, dolapların sehpaların, yazıhanenin, yazı masasının üzerlerinde duran basım kağıdı, kağıt bıçağı gibi aletlerle, küçük eşyalardan sayılan ufak tefeğin taşınma esnasında kırılıp bozulmayacak şekilde paketlenmesi işini Mişel Ağa'ya verdi. Çamaşır ve elbiselerin bavullara yerleştirilmesi işini de Dadı Kalfa ile Reşkidil ve Nâlişger'in ellerine bıraktı. Kendisi perşembe gününe kadar üç gün içinde Küçük Çamlıca'nın güzel kırlarını dolaşıp veda etmeye karar verdi.

XI

İstanbul'a taşınmaları, Bihruz Bey için ruhsal açıdan çok iyi oldu. Konaktaki salonunu, çalışma odasını, kütüphanesini düzenleyerek birkaç gün hiç durup dinlenmeden meşgul olması, iç sıkıntısını azıcık unutturur gibi olmuştu.

Taşımanın üçüncü günüydü. Konağın yazları bekçilik görevini de yapan bahçıvanı bahçeye ne kadar güzel baktığının bir nişanesi olarak, hem bir aferin almak, hem de beş-on kuruş bahşişe konmak ümidiyle mevsime mahsus ayva güllerinden gayet güzel ve zarif bir demet hazırladı; bir sabah çalışma odasında dersle meşgulken, Beyefendi'ye takdim etti... Umduklarından birincisine ulaşamadıysa da ikincisini umduğundan fazla olarak ele geçirdi: İki altın bahşiş aldı. Bihruz Bey ise o güzel buketi salona göndermeyerek kendi eliyle eski metal bir zarif çiçekliğe yerleştirdi. Çiçekliği de yazı masasının bir kenarına koydu, karşısına geçip oturdu, düşünmeye başladı. Sonbaharın canı veremden sararmış iken yine taze ve güzel vakitsiz bir ölümün gelişini beklercesine güleryüzlü Çobanyıldızını andıran o masum, o tertemiz çiçekleri, o alçakgönüllü, o utangaç nazlı gül goncalarını, o sarışın tabiatın hoş kokulu kızlarını bir süre seyre daldı. Bütün hasret duyguları uyanarak yüreği hafif hafif yanmaya başladı. Yokluğa karışmış sevgilisinin hayali gözünün önüne geliyordu. Sevgi dolu bakışlarını üzerinden ayıramadığı zarif buketi oluşturan sarı güllerden hele bir tanesi vardı ki, Periveş Hanım'a ne kadar çok benziyordu.

Bihruz Bey, bu güzel gül demetini yok olmuş sevgilinin mezarına götürüp bırakmanın çok uygun olacağını düşündü; ama ne çare ki, o mezarın nerede bulunduğunu henüz öğrenememişti.

İçinde yeniden yeşeren bu özlemlerle Bihruz Bey, yine Greziella'yı okumak istedi. Konağa geldiği akşam, kitabı nereye bıraktığını unutmuştu. Aradı, aradı, buldu; fakat Grezi-

eila'daki Prömye Rögre'den artık usanmıştı. Bu rögrenin (üzüntü) ikincisi, üçüncüsü, belki dördüncüsü ve bir de sonuncusu olması gerektiğinden, onları bulup okumak hevesine düştü. Kahvaltıdan sonra eldivenlerini giydi, bastonunu aldı. Konaktan çıktı, yürüyerek köprüye indi. Oradan Galata'ya geçti. Bir araba buldu. Doğruca Beyoğlu'na çıktı. Terzi Mir'e, kunduracı Heral'a, tuhafiyeci Alber Gün'e uğrayarak yirmi, otuz, kırk liralık bir hesabı ödedikten sonra Tekke civarındaki kitapçı Vik'in dükkânına gitti.

- Bonjur Mösyö!

- Bonjur Mösyö! Ne arzu ediyorsunuz?

- İkinci, üçüncü, dördüncü ve sonuncu 'Teessüf'ü istiyorum.

- Yazarı kim Mösyö!

- Yazarı Dö Lamartin, meşhur şair.

- Dö Lamartin'in öyle bir eseri olduğunu bilmiyorum.

- Evet, olacak...

- Hatırıma gelmiyor...

- Ne demek? Greziella'yı okumadınız mı?

- Gençlikte belki okumuşumdur; ama hiç hatırda kalır mı?

- Siz bana, Greziella'yı bulunuz...

- İşte efendim!

- Bakınız: Lö Prömye Rögre... Elbette bunun ikincisi, üçüncüsü ve bir de sonuncusu olması gerekir...

- Belki... Burada Dö Lamartin'in bütün eserleri var... Belki onların içinde aradığınız şeyler de vardır; fakat ayrıca basılmamıştır.

- Hepsi mi?

- Evet efendim...

- Göreyim...

- Buyurun efendim... Yedi cilttir.

- Güzel! Kaç para?

- Yedi cildi altmış dokuz frank.

- Pahalı değil... Cildi de güzel...

- Hem de içinde güzel resimler vardır.

- Peki... Şu dört liranın üst tarafını veriniz...

- Hayır efendim! Dört liranın birisi fazla... Ciltlerin parası tamam üç liraydı.

- Ha! Hakkınız var... Kitapları sarınız, bağlayınız da Beyoğlu'nda (...) numaralı Mösyö Alber Gün'ün dükkânına gönderiniz, olmaz mı? Oradan bana gönderirler.

- Pekâlâ...

Kitapçı Mösyö Vik, Lamartin'in eserleri içinde Dözyem Rögre, Truvazyem Rögre, Derniye Rögre'nin olmadığını çok iyi bilirdi; fakat Bihruz Bey'i cahil durumuna düşürmüş olmak saygısızlığında bulunmamak için o konuyu bilmez gibi görünmeyi tercih etti. Bu sırada şairin bütün eserlerini ortaya sürmesi ise; o gün sabahtan beri altmış paralık bile bir satış yapmadığından, önemli bir miktarla siftah etme isteğine dayanıyordu. Ümidi gerçekleşti; çünkü o kitapçı olduğu için satış yapmaktan başka bir düşüncesi olamazdı.

Bihruz Bey oradan çıktıktan sonra tekrar Alber Gün'e uğradı, gelecek kitapların bir an önce konağa gönderilmesini tenbih etti. Kendisi de Taksim bahçesine kadar gidip bir tur yapmak üzere yürümeye başladı. Bahçeye girişine bir yüz adım kadar kalmışt ki, öteden tozu dumana katarak bir arabanın gelmekte olduğunu gördü. Bulunduğu noktada durdu, bekledi. Araba kendi arabası, hayvanlar kendi kır beygirleri, arabacı da bizzat Andon idi. Bihruz Bey, bunları hemen tanıdı. Yalnız arabayı kullanmakta olan genç beyi tanıyamadı.

Bihruz Bey arabasını ve Andon'u o hâlde görüp tanıyınca büyük bir şaşkınlık içine düştü. Önce, olduğu yerde kalakaldı. Sonra döndü, arabayı Taksim Caddesi'nin köşesini dolaşıp da gözden kayboluncaya kadar gözüyle takip etti. Araba gözden kaybolunca yine yürümeye devam ederek bahçeye girdi, kendi kendine söylenerek tarhların arasında dolaşmaya başladı:

"Kesköse kö sa? (Bu nedir?) Arabayı, hayvanları diyelim ki, o beyefendi Kondoraki'den satın almış; Andon'u nereden bulmuş? O da beraber mi satıldı?.. Yoksa benzettim mi?.. Benzetme değildi; hatta Andon alçağı beni gördüğü zaman bıyık altından gülerek başını öteye çevirmedi mi? Çok şey!sMarkaya, dikkat edemedim... Acaba benim baş harflerim duruyor mu? Duruyorsa? bana hakaret değil mi? Beceriksiz, şık beyefendi de kim oluyor? Ne kadar da zıpırcasına araba kullanıyor!.. Vay alçak Kondoraki... Vay Hain Andon! Demek ki bunlar bizim ekipajı kaçırıp el koymak için birlik yapmışlar. Anfen ben debarase (Sonunda kurtuldum.) oldum ya!... Araba zaten berbad olmuştu. Hayvanlar da öyle... Acaba kaç liraya satıldı bunlar? Neme lâzım! Üste benden para istemesinler de; fakat garip şey! Andon ha! Şimdi anlaşıldı ki 'Arabanın dingili eğrildi, yaptırmak için Kondoraki'nin fabrikasına götürdüm... filân, filân...' demesi hep yalanmış... Hele ben kurtuldum ya... Gelecek yaz istersem daha iyilerini getirtebilirim. Konak sağ olsun!"

Bihruz Bey, bu şekilde söylene söylene bahçenin içini üçbeş kere devrettikten sonra kapıdan çıktı. Epeyce yorulmuştu. Beyoğlu'nu yürüyerek geçmeyi göze alamadığı gibi sarı arabaya tekrar rastgelmeyi de istemediğinden, orada müşteri bekleyen arabalardan birine girdi. Arabacıya:

"- Dolmabahçe, oradan İstanbul'a, Süleymaniye'ye!" emrini verdi.

Gerçekten de Bihruz Bey sarı arabayı, kır hayvanları yanlış görmemiş, Andon'u da benzetmemiş, hepsini de doğru görüp tanımıştı. Fabrika sahibi komisyoncu çelebi Kondoraki, Bihruz Beyefendi'ye Andon'un eliyle gönderdiği mektubunda anlattığı gibi sarı araba ile bakla-kırı beygirleri üç gün fabrikasında beklettikten sonra dördüncü günü, türedi mirasyedilerden Balcı-zâde Nisbetî Bey'e yüz kırk beş liralık bir senetle, yüz doksan altı buçuk liraya satmıştı. Nisbetî Bey, arabayı zaten Bihruz Bey'de görüp beğenmiş, satın almaya

çok heveslenmiş ve bu konuda Kondoraki'nin aracılığına baş vurmuştu. Kondoraki, arabayla atları bu adama sattığı gibi, arabacı Andon'un Bihruz Bey'in yanından ayrılarak açıkta kalmasına kendisi neden olduğu için onu da sıkıntıda bırakmamak için o mirasyedi beye tavsiye ederek işe aldırmıştı.

XII

Bihruz Beyefendi konağa ulaştığında saat yarıma gelmişti. Bey, merdivenden çıkarken karşısına gelen Mişel Ağa'ya kitapların gelip gelmediğini sordu. Mişel:

"- Geldi, efendim! Salondadır... Mösyö Piyer de orada..." cevabını aldı, hemen salona girdi.

- Bon suar, mon şer Profesör!

- Bon suar, Bihruz Bey! Nasılsınız?

- Son derece iyiyim... Siz?

- Ben de iyiceyim; fakat sizden şikâyetim var.

- Ne ki?

- Buraya göç edeceğinizi bana haber vermeliydiniz...

- Geçen defa, salı akşamı söylemiştim zannederim...

- Hayır! Öyle bir söz geçmedi.

- Unutmuş olmalısınız.

- Unutmak mı? Ben... Öyle bir konuşma olmadı ki, unutayım.

- Neyse, affedersiniz…

- Affetmek bir şey değil, fakat başıma gelenleri bilseniz...

- Ne oldu; başınıza ne geldi?

- Cuma akşamı... Evet, cuma akşamı ve gecesi çok rahatsız oldum!

- Vah vah!

- Evet! Çok ilginç, saat on ikide köşke gittim...

- Ey?

- Kapılar kapalı, kimseler yok... Vurdum, vurdum, vurdum...

- Sonra?

- Bağcı geldi... Onlar göç ettiler, burada kimse yok... Her yer kapalı demesin mi?

- Vah vah!

- Vah vah! Ama sa makute tre şer!.. (Pahalıya mal oldu.)

- Sonra ne yaptınız?

- Sonra: Arabayı göndermiştim... Bağcıya yalvardım; gitti bana bir araba buldu, getirdi...

- Ey?

- Beni Kadıköyü'ne kadar götürmek için arabacı iki mecideyeden aşağıya razı olmadı. Mecburen kabul ettim.

- Ey, Kadıköyü'ne gittiniz, öyle mi?

- Öyle ya... Orada bir dost var, onun evine gittim. Onlar da anfamiy adalara gitmişler...

- Ey? Se tün avantür saf... (Bir macera...)

- Viiü... Me sa ma kute şer, vu save! (Evet, bildiğiniz gibi pahalıya mal oldu...)

- Sonra ne yaptınız?

- Onları da bulamayınca arabacı beni bir otele götürmek istedi. Şehirden uzak, Feneraki tarafında bir otel... Cesaret edemedim. İstanbul'a geçmekten başka çarem yoktu. İskeleye indim. O zaman sizin dostunuz Mösyö Keşfi'ye rastgeldim... Selâm verdim. Beni tanıyamadı mı ne oldu, selâmımı almadan geçti, gitti.

- Keşfi Bey mi?

- Evet!

- Olamaz, olamaz! Empossible! (İmkansız!)

- Purkua? (Neden?)

- Çünkü o burada değil... O, İzmir'e gitti.

- Demek ki benzetmişim... Gece karanlığında besbelli tanıyamamışım.

- İyi gördünüz mü?

- İyi gördüm zannediyordum; fakat madem ki...

- Nerede ve nasıl gördünüz?.

- Bir tütüncü dükkânı önünde. Bir şey alıyordu, gördüm.

- Kendisine bir şey dediniz mi?

- Bon suar, Mösyö Keşfi! dedim... Hiç cevap vermedi... Oradan uzaklaştı, gitti...

- Kıyafeti nasıldı?..

- Orasına dikkat etmedim...

- Yanlış olmalı...

- Madem ki İzmir'deymiş... Benzetmişim demek olur... Neyse iskeleye geldim, iki çifte kayık aradım, kayık yoktu. Bir sandal bulabildim. Bereket versin o da iki çifte idi. Karaköy'e yarım liradan aşağı gitmediler...

- Neyse, o sandalı olsun bulmuşsunuz ya!

- Evet! Ama yarım lira! Oradan bir saatte Karaköy'e vardık... Beyoğlu'na çıkmak için araba yok, hayvan yok; yürüyerek çıkmaya mecbur oldum. Çok zahmet çektim. Karnım aç, lokantaya girdim, 'dine' istedim... Oradan Ünyon Fransez oteline girdim, yattım.

- Çok rahatsız olmuşsunuz; üzüldüm...

- Ya masraf? Tam otuz iki frank sarf ettim...

- O bir şey değil... Onu öderim.

- Mersi!

- Bugün yeni kitaplar aldım... Dö Lamartin'in bütün eserleri...

- Oo! Güzel, pek iyi ettiniz. Görelim bakalım...

Paketi açıp kitapları göstererek, yedi cilt; her birinde üçer-dörder parça gayet güzel resimler de var...

- Çok nefis, çok güzel! Kaça aldınız bu yedi cildi?

- Altmış dokuz franga aldım...

- Bedava! Cildi enfes, kâğıdı enfes, gravürleri enfes! Hele içi! Koca poet! Sc lün de gluvar do la Frans! (Koca şair!..Fransanın en iyilerinden...)

- Beranger ile Dö Lamartin'den hangisi daha büyük şairdir?

- Beranger başka, Dö Lamartin başka... Aralarında hiçbir benzerlik yok... Öteki buna göre güneşin yanında ay gibi kalır! Güneş varken de ay görünmez ya!.. Nes pa (Değil mi?) Beyefendi?

- Demek, Beranger hiçbir şey... Ben öyle bilmiyordum...

- Dedim ya; o ay, beriki de güneş! (ciltlerden birisini karıştırarak) La süt dön anj. Bunu mutlaka okumalı... Oh, Kom se bol Kom se süblim (Ne şans! Ne yücelik!)

- La süt dön anj! Bir meleğin düşüşü... Ne güzel!.. Lütfen biraz okur musunuz?

- Tabii ki! Okuruz ya...

- Dine'den sonra okuyalım; fakat ikinci, üçüncü rögreleri de okumak istiyorum...

- Onlar nedir?

- Prömye Rögre'yi bitirdim. Belki elli kere okudum. Türkçeye de hemen hemen tamamen tercüme ettim. Diğerlerini de göreyim, bakayım nasıl şeyler?

- Prömye Rögre'yi bilmiyorum...

- Canım, Greziella'nın sonundaki şiiri, Çamlıca'da bir gece siz okumadınız mı?

- Ha, evet! Bildim o şiiri güzeldir. Şair ona Prömye Rögre adını vermiş, fakat Dözyem Rögre, Truvazyem Rögre (Dördüncü üzüntü, üçüncü üzüntü) diye başka bir şiir yazmamış. Öyle eseri yoktur...

- Ya! Ben vardır sanıyordum... Öyleyse biz de La Süt Dön Anj'ı okuruz...

- Bu sırada Mişel, yemek hazır olduğunu haber verdi. Eğitmeni ile öğrencisi, yemek odasına gittiler. Masaya oturdular. Şuradan buradan konuşarak bir saatte yemeği bitirdiler. Tekrar salona girdiler. Kahveler, ilk sigaralar içildikten sonra, Bihruz Bey'in teklif ve ricası ile Mösyö, La Şiüt Dön Anj'ı aldı; yüksek sesle okumaya başladı.

Meşhur Fransız şairinin bu eseri, insan ruhunun başlangıcı ve sonundaki görüntüleri yazarın anlayışına göre anlatan, ağır konulu, güç anlaşılır uzun şiirlerden oluşan kocaman bir kitaptı. Ama adı "Bir Meleğin Düşüşü" idi. Bundan çıkardığı anlama göre bu eseri de Greziella'daki şiir gibi, ölmüş genç ve güzel bir kıza dâir bir ağıt zanneden Bihruz Bey, Mösyö Piyer'in okuyuşunu dikkatle dinlemiş ve bazı mısraları tekrar ettirmişti. Ama yine de hiçbir şey anlamayı başaramadı. Eğitmenine karşı; "Artık bırakınız!" demeye de cesaret edemediğinden, Mösyö Piyer yorulup da kendi kendisine kitabı elinden bırakıncaya kadar dinlemeye karar verdi.

Mösyö Piyer ise çoktandır öyle güzel şiirler okumaya vakit bulamadığın için bu fırsattan yararlanarak heyecanla okumaya devam ediyordu. Bu şekilde eserden bir on sayfa okuduktan sonra biraz dinlenmek, bir de sigara yakmak üzere kitabı bir süreliğine elinden bıraktığında Bihruz Bey'i mışıl mışıl uyur buldu. Mösyö Piyer genç Bey'i tatlı uykusundan uyandırmaya kıyamadığından kitabı kapadı. Yavaşçacık yerinden kalktı, ayaklarının ucuna basa basa yürüyerek salondan çıktı. Hemen yatak odasına gitti; o da öğrencisi gibi tatlı bir uyku âlemine dalmak niyetiyle yatağına girdi, yorganı başına çekti. Üç dakika geçmeden horul horul uyumaya başladı. Oysa saygıdeğer eğitmeni daha salonun kapısını bulmadan, ayağının sesinden Bihruz Bey uyanmış ve o dışarıya çıkar çıkmaz -belki tekrar geliverir diye- arkadaki hareme koşarak yatak odasına çekilmişti!..

XIII

Çâker Bey, Talip Bey, Sohban Bey ve Mâlik Efendi, Bihruz Bey'in konak komşularından ve samimi görüştüğü gençlerdendir. Bunlar, kışları çoğu akşam Bihruz Bey'in konağında toplanırlar, konuşurlar, kâğıt oynarlar; beşlere, altılara kadar hoşça vakit geçirirler; fakat yaz gelince Bihruz Bey Küçük

Çamlıca'ya taşındığı zaman, diğerlerinden yalnız Mâlik Efendi kalır; Çâker Bey Beykoz'a, Talip Bey Mirgün'e, Sohban Bey de Sarıyer'e yazlıklara giderdi. İşte bu nedenle beş-altı ay kadar birbirlerini ya hiç göremezler ya da nadiren sokakta, vapurda filân görebilirlerdi. Eylül ile beraber Ramazan'ın gelişi, yazlıkçıların sonbahar geçmeden kışlıklarına dönmelerine neden olduğun için, Bihruz Bey Küçük Çamlıca'yı bırakarak konağına geldi, diğer beyler de yazlıklarından kışlıklarına gelmişler ve birbirlerinin varlığından çarçabuk haber almışlardı. Bu sebeple konağa taşınmasının üçüncü akşamı komşu beylerden ikisi, ertesi akşam diğer ikisi Bihruz Bey'i ziyarete gelmiş, üç gün sonra bir akşam bu beylerin dördü birden konakta buluşmuştu.

O akşam saat dört buçuğa kadar oturuldu. Komşu beylerin hepsi de büyük bir neşeyle konuşuyorlar, yalnız Bihruz Bey çoğunlukla söze karışmayarak söylenenleri dinlemekle yetiniyordu. Yaz âlemine, kayık, sandal eğlencelerine, kır safalarına vesâireye dâir olan sohbetin sıcaklığı azalınca genç beyler, otuz bir oynamak istediler. Oyun masası ortaya geldi. Beyler, masanın başına üşüştüler. Kâğıtlar hazırlandı; fakat Bihruz Bey, Mâlik Efendi ile, baş ağrısı bahânesiyle, hariçten ortak olmak, yani onun sermayesine eşit miktarda bir para da kendisi ekleyerek oyunun dışında kalmasını beylerden rica etti. Bunlar oyunla ilgilendikleri kadar Bihruz Bey de kâh bir köşede sigara içerek sakince oturuyor, kâh Dö Lamartin'in 'La Suit Dön Anj'ını karıştırıyordu. Bir ara Beyefendi salondan kaybolunca, oyuncuların konuşması şöyle devam etti:

- Bihruz Bey'e dikkat ediyor musunuz? Hiç eski neşesi kalmamış. Siz kâğıt çektiniz miydi?

- Evet, evet!.. Geçen akşam benim de dikkatimi çekti... Bilmem ne var; Çok ama çok düşünüyor...

- Yalnız düşünüyor değil, üzünütlü de. Siz dav mı dediniz? Kaç kuruş?

- Ben öyle üzüntü filân anlamam...

- Dedi ya, rahatsızmış... Başı ağrıyormuş. Bu da yattı...

- Öyleyse biz de bir taraftan rahatsız etmesek. Bir an evvel gitsek...

- Şu parti bitsin de sonra düşünürüz... Siz yandınız... Siz yatıyorsunuz, öyle mi?

- Bana kalsa, Bihruz Bey'in hiçbir şeyi yok, oyunda bulunmak istemedi. Baş ağrısını bahane etti.

- Oyun mu oynayacağız, yoksa... Geliyor, geliyor; susunuz!

- Bihruz Bey! Sizin şans Mâlik Efendi'ye fena yaradı. Hepimizin paralarını çekiyor...

- Gerçekten mi, Mâlik Efendi?

- İşte bakınız, dört liralık sermayeden şu dört buçuk mecidiye ile şurada birkaç kuruş da bakır para kaldı...

- Zarar yok, devam ediniz... Gerekirse ikişer lira daha koyarız.

- O benim işim değil... Ey, Beyefendi! Talip Bey, size söylüyorum: Biz hiç otuz bir yapmayacak mıyız?

- Siz de yapın! Kâğıtlar meydanda, benim gibi on beşe önce bir dokuzlu, sonra da bir altılı çekerseniz, paraları alırsınız.

- Ah, ah! Nerde bende o şans? Elime on dört, filiz filiko geliyor da yine bir şey yapamıyorum. Her defasında kaybediyorum. Mösyö Piyer olmalı ki, sizi yensin...

Evet! Komşu beylerin dikkatlerinden kaçmadığı gibi Bihruz Bey'in hâlinde bir değişiklik vardı. Eski neşesi, eski konuşkanlığı kalmamıştı. Beş-altı ay evvele kadar koşup gezmekten, konuşmaktan, kumardan, kendi deyimiyle sosyeteden çok hoşlanan Bihruz Bey, şimdi sakin sakin düşünmekten, tenhalıktan memnun oluyordu.

Bihruz Bey bir akşam yine yalnız yemek yedikten sonra çalışma odasına gitti. Mişel'i çağırdı. Biraz işi olduğundan, kim gelecek olursa olsun, kendisi için "Rahatsızdır, haremdedir." denilmesini tenbih etti.

Bey, kendi kendine kâh düşünmek, kâh Prömie Rögre tercümesini biraz daha düzelterek, kâh Lamartin külliyatında, -içinde kendi haline uygun bir şiire, bir hikâyeye rastlamak amacıyla- karıştırarak, kâh 'La Süt Dön Anj'dan birkaç mısra okuyup anlamaya çalışmakla meşgul olup duruyordu. Kulağına uzaktan uzağa davul sesleri gelmeye başladı. Gerçekten o akşam ayın görülmesiyle Ramazan ayı başlamış, mahalle bekçileri mübarek ayın geldiğini şehrin âdetine uygun olarak davullarla ilâna çıkmıştı.

Bihruz Bey, Ramazan'ın gelişiyle bu ay içinde, özellikle on beşinden sonra Kalpakçılarbaşı'nda, Bayezid meydanında, Divanyolu'nda, Şehzâdebaşı mevkiindeki kalabalığı ve gezinti âlemlerini hatırlayarak mutlu olacak yerde, bir hüzün içerisine düşüyordu; çünkü kendisi için o âlemleri seyretmekten artık zevk alınamayacağını düşündü. Evet! Sarışın hanım sağ olsaydı, elbette o da oralarda çoğunlukla görülürdü. Halbuki o zavallı kız gençliğine doyamadan öldü gitti. Kimbilir hangi tenha kabristanın hangi bir köşesinde o zavallı genç, garip yatarken Beyefendi'nin bu kalabalık âlemlerinde dolaşıp gönül eğlendirmenin ne büyük vefasızlık olacağını düşündü.

İşte Bihruz Bey, böyle düşündüğün için hüzünlenmişti ve kederlenmişti. Bu keder gittikçe derinleşti. Beyi Fener'deki gibi tatlı bir rüyaya daldırdı. Bir buçuk-iki saat kadar öylece dalıp, sonunda aklı başına geldiği zaman, kendi kendine diyordu ki:

"- İnşallah otuz Ramazan oruç tutayım, camilere gideyim, ibâdet edeyim... Kalpakçılarbaşı'na gitmeyeyim, Bayezid meydanından geçmeyim, Şehzâdebaşı'na çıkmayayım... Buralara gidersem de kimselere bakmayayım!"

Bihruz Bey o gece sahur vaktine kadar bekledi. Davul tekrar çalınca yemek ısmarladı. Yemekten sonra, imsak zamanına kadar oturdu, sonra hareme gitti.

Beyin o öyle sahur yemeği ısmarlamasından, oruç tutmak niyetinde bulunduğunu anlayan Dadı Kalfa, Bey hareme girince hemen koştu, geldi. Sevine sevine konuşmaya başladı:

- Inşallah yarın oruç var, Beyim, öyle mi?

- Nasıl bildin?

- Ah! Sahur yemişsin... Ben haber almaz mıyım? Çok hoşuma gitti. Hanımefendi de pek sevindi.

- Niyetimi, hiç bozmayacağım, tam otuz gün tutacağım...

- Aferin Beyim! Maaşallah... Allah kabul etsin... Gördün mü, ben demez miydim; benim Beyim elbette bir gün uslanır diye? Fakat namaz da kılmalı. Namazsız oruç olmaz. Hanımefendiyi görür müsün?

- Annem daha oturuyor mu?

- Namaz kılıyor... Şimdi biter; istersen azıcık gör... Akşamdan beri sana çok dua etti.

- Neyse artık, yarın sabah görürüm. Şimdi çok uykum var, yatacağım...

Bihruz Bey sabırla sözünde durdu. Ramazanın birinci, ikinci, üçüncü günü oruç hâli kendisini biraz zorladı. Bir hafta sonra buna alışıverdi ve hâlinden memnun olmaya başladı. Geceleri genellikle sahura kadar oturur, dersleriyle meşgul olur; sahur yemeğini yer, hareme girer, yatar; gündüz saat beşe kadar uyur, uyanınca -Dadı Kalfa'nın coşturmasıyla- abdest alır, giyinirdi. Saat sekize doğru konaktan çıkar; bazan Bayazıd Camii'ne, bazan Ayasofya'ya, bazı defa da Şehzade Camii'ne gider; güzel sesli hafızların etkili Kuran okuyuşlarını, doğru sözlü vâizlerin insanı uyaran ve uyandıran vaazları dinler; ikindi namazını da cemaatle kıldıktan sonra camiden çıkar, sergileri dolaşırdı. Yine bir ara da Bayazıd, Şehzâdebaşı kalabalıklarını, gezintilerini şöyle uzaktan seyrettik-

ten sonra konağa döner, konudan komşudan davetli davetsiz, çoğu akşam eve gelen misafirleriyle iftarını yapar ve misafirler içinde uygun bir arkadaş bulduğu gecelerde Süleymâniye Camii'ne teravihe bile giderdi...

XIV

Ramazanın on ikinci cuma günü Bihruz Bey, saat dokuz buçuktan on buçuğa değin Bayezid sergisinde gezinip eğlendikten sonra avludan çıktı. Meydanın bu yanı simitçi, çörekçi, hardalcı, pideci gibi esnafın tabla ve küfeleri, fincan, tabak, çanak-çömlek satan yaymacıların sergileri, ayak berberlerinin sandalyaleri, mangallarıyla doluydu... Bu dekorun başında dâima hazır olan yirmi-otuz kadar seyircisiyle beraber, kundura boyacılarının kutuları, dolmacı, mumcu zenciyelerin tencereleri, hediyelik eşya satan Hindûların, tespihçilerin sundurmaları, kuskusçuların çadırları... Bunların önünde saatlerce durup bakmaktan zevk alan birkaç yüz kişilik ayaktakımı... Her zamankinden daha fazla görünen, camiden ve sergiden çıkacak sahiplerini alıp götürmek üzere gelişlerini bekleyerek bir sıraya dizilmiş yüzlerce konak arabaları da bu kalabalığa eklenince, meydan iğne atılsa yere düşmeyecek hale gelmişti.

Bihruz Bey, zorlukla Kürkçüler Kapısı tarafına geçerek Basmacılar'ın önünden Kâğıtçılar'a doğru ağır ağır yürümeye başladı.

Birkaç günden beri devamlı oruçluları rahatsız etmekte olan lodosun ağır havası o sabah poyraza dönerek, ortalığa hoş bir serinlik yaymıştı. İkindiye doğru, sokaklara fırlayan kadın-erkek binlerce kişi; camileri, meydanları, büyük caddeleri doldurmuş, konak ve kira arabalarından bir çoğu da kucaklarını süsleyen süslü hanımları taşıyarak, aşağı yukarı, birbiri ardınca meydanı dolanıyorlardı.

Bir takımı gidip, bir takımı gelen ve kabalığın sökülmez bir hâlde olmasından dolayı birkaç adımda bir kere durmaya mecbur olan insan kalabalığı içinde kimler dikkati çekmiyordu ki? Siyah çuhadan düz yakalı, bir önlü sakoları veya koyu renk kaşmirden yakası kadifeli iki önlü paltoları yukarıdan aşağıya kadar ilikli, büyücek, tablalı fesleri iki yandan kulaklarının üst kısmını örtmüş, keçi derisi potinleriyle parlak ve sustalı kunduraları çamur lekesinden ve tozdan tamamen temizlenmiş, ellilik, elli beşlik, altmışlık efendiler, sol ellerinde altın veya ipek kamçılı, nadiren inci ve mercan, yüz sürü kuka birer tesbih, sağ ellerinde gümüş kakmalı, kabzası kanca şeklinde abanozdan bastonlarına dayanarak ölçü adımlar ve tam bir vekar içinde yürüyorlar... Kolalı frenk gömleklerinin dimdik yakaları aşağıdan yukarıya doğru kulaklarını yarı yarıya saklamış koyu renk ve püskülü, dâima yan tarafa meyilli ufarak kalıpsız fesleri kaşlarının üzerine kadar inmiş, siyah redingotlu, dar pantolonlu, parlak potinli, tek gözlüklü, eldivenli şık beylerin ellerinde bazan altın, bazan gümüş veya bağa saplı birer baston, çoğunlukla ikişer ikişer ve kol kola gezeriyorlar... Nerede bir temiz araba veya bir süslü hanım görseler, gözlerini ona dikip hareketlerini o tarafa yönelterek hafiflik göstermekten çekinmiyorlar... Çoğu ipekli parlak kumaşlardan rengârenk şemsiyeleri, ferâceleriyle; parlak, ince hoş ve şeffaf yaşmaklarıyla öbek öbek kenarları tutmuş olan Havva'nın cilveli kızlarının, uzanan ellerden kurtulmak için bahar ağaçlarının kıyı-bucak yerlerinde topluca bulunan hassas çiçekleri andırırcasına âleme kendilerini hem göstermek, hem de göstermemek gibi iki zıt şeyi birleştiren oyunları... Elleri, kolları salata, soğan, yağlı ve susamlı simit hevenkleri, Ramazan pidesi çıkınlarıyla dolu olduğu halde baklava, börek hayali ve kahve, tütün hasretiyle sabrının son haddine varmış, iftar dakikasına yetişmek için saatin saniyelerini adımlarıyla sayan boğaz düşkünleri ile tiryaki babaların o sökülmez, geçilmez kalabalığın içinde bunalıp, hesaplarını şaşırdıkça "Lâhavle" çekerek baş sallayışları...

Ramazan günlerini pek iyi saymakta olan Bihruz Bey, mübarek ayın on beşi gelmeden sokakları hıncahınç dolduran bu kalabalığa şaşkınlıkla bakıyor, ağırbaşlı bir beyefendiye yakışır tavırla yoluna devam ediyordu.

Meydanı bin güçlükle geçerek Sabuncu Han'ın köşesini dolaşacağı sırada, belki yirminci defa olmak üzere yine durmaya mecbur oldu; çünkü Vezneciler tarafından gelmekte olan iki sıra arabalar, ilerisi tıkanmış olduğu için orada duruyor, iki taraftan hücum eden halkın geçmesine mâni oluyordu. Süslü hanımlara, bir de açık-saçık laf atmalarla sataşmak için böyle uygun zemin ve zamanı arayan hafif-meşrep şıklardan ikisi, âdi bir kira arabasına kurulmuş, hafif makyajlı, boyalı iki kadına kur yapmak için türlü maymunluklar, türlü maskaralıklar ediyorlar; kadınlar da aynı alaycı tavırlarla şık beylere karşılık vermekten geri kalmıyorlardı.

Bihruz Bey, bulunduğu noktadan ne ileri ne de geri gidebiliyor, ister istemez bu hallere şahit oluyordu; ancak araba biraz ileride bulunduğundan, içindeki nazeninleri -ki Periveş Hanım'la Gülşeker Hanım'ın kendileriydi- seçemiyordu.

Zavallı Bihruz Bey son derecede çirkinliğini şimdi görebildiği bu hâlden fazlasıyla nefret ederek kendi kendine şöyle söylenmeye başladı:

"- Kom se degutan! (Ne kadar iğrenç!) Bir kadına böyle de kur edilir mi? Aman yarabbi. Ne bayağı insanlar! Ne âdi kadınlar! Ben de kurörlük (hovardalık) ettim, fakat böyle iskandalö (rezil) hareketlerde bulunmadım. Benim baktığım kadın. Hâşâ! O kadın değil; bir kız! Kız da değil; bir melekti... Yazık! Povr fiy (Zavallı kız) şimdi sağ olaydı, o da buralarda bulunurdu ya! Evet! O da çıkardı, gezerdi ama nasıl?... Nobl (soylu) bir hanıma lâyık surette... Evet! Şimdi o benim fıanse'm (nişanlım) olacaktı... Belki de... Oh! Madam Bihruz olacaktı! Yazık! A sez atı, se byen to pür murir! Ah... O şimdi soluk kefeniyle kara topraklarda yatıyor, ben geziniyorum... Niçin mezarının başında ağlamıyorum? O mezar nerede? Of! Kom-se-trtst! (Bu çok üzücü!) Sevdiğini kaybet de toprağını

bile bilme! Malörö köjö süü... (Maalesef, öyle.) Aman şuradan gideyim de şu hâli gözüm görmesin!..."

Bihruz Bey, yüreğini birden kaplayan nefret ve hasret duygularının sevkiyle, yürümesine engel olan bu kadın-erkek kalabalığını itip kakarak kendisini oradan kurtardı ve ruhunu sıkan bu düşünceler içinde hiç bir tarafa bakmayarak doğruca konağa gitti. İftar vaktine daha yarım saatten fazla vardı. Bey, salona çıktı. Orada Valide Hanım'ın davetiyle iftar için gelmiş akrabadan birkaç kişi oturuyordu. Bey, bunlarda biraz hoş-beşten sonra geri döndü. Bihruz Bey kendi kendine düşünmek için yalnız kalmak istiyordu. Kabine do travay'ına (çalışma odası) gitti. Halbuki orada Mösyö Piyer bulunuyordu. Bey, sevgili hocasından kaçamadı; ama ona bile soğuk davranmaktan kendini alamadı:

- Bonjur Mösyö Piyer!

- Bonjur Beyefendi! Koman sa va? (Nasılsınız?)

- Pek iyi değilim... Siz nasılsınız?

- Ben oldukça iyiyim, size bir kitap getirdim... Biraz eskice ama... Benim kitapların arasında elime geçti de...

- Teşekkür ederim... Nasıl kitap o?

- Manon Lesko... Fevkalâde güzel yazılmış eserlerindendir. Bunu okumadınız zannederim.

- Hayır, görmedim.

- Amur dö Fam ama bu bir amur aşarne (Kadına duyulan aşk), Pol e Virjini, La Dam o Kamelya filân değil... Tre zenteresan... (Çok ilginç)

- Aman, okusak!

- Siz kendi kendinize okursunuz, bakınız ne kadar garip, ne kadar azgın, bununla beraber ne kadar fedakâr, ne kadar hazin neticeli bir aşk!

- Rica ederim siz başlayın da sonra da ben kendi kendime okurum...

- Tre byen! Fakat vakit var mı? Şimdi dine'ye gidecek değil miyiz?

- Daha yarım saat var. Başlayın siz.

- Öyleyse beş-on sahife okuyabiliriz.

Konağa taşındıklarından, özellikle de Ramazanın gelişinden beri Bihruz Bey'in hareketlerine gelen durgunluk ve amur do fam bahislerine gösterdiği ilgisizlik, Mösyö Piyer'in dikkatini çekiyordu. Gerçi genç Bey, dersleriyle öncekinden fazla meşgul oluyodu, ama bu gidişle bu derslerden de usanıvermesi ihtimâlden uzak değildi; fakat bu durumda, kendisinin yumuşak yüzlü dostu olan yüz otuz altı frank elli santimden sonsuz ayrılıkla ayrılmak icâb edeceğini düşünmek Mösyö Piyer'i bayağı üzüp duruyordu. Özellikle Bey'in ekipajının ne sebeple kaybolduğunu Mişel Ağa'dan gizlice sorup öğrendikten sonra Mösyö Piyer daha fazla üzülmeye ve kendi hocalığını devam ettirmek için Bey'e başka türlü yaranmak çaresini düşünmeye başladı. Bu çare ise; ara sıra şevk ve arzu uyandıran romanlar bulup getirmekle genç Bey'in her nedense bezginleşmiş heveslerini canlandırmak ve ders kitaplarını 'amur dö fam' hakkında tatlı bahisler açarak onu konuşmaya mecbur etmekti; fakat aziz öğrencisinin maddî kuvveti şüphe götürür ve endişe verir bir hâlde iken dışarıdan para ile kitap alıp getirmek uygun değildi. O sebeple Mösyö Piyer bazı dostlarında da bulabileceği o türlü kitapları ödünç alıp öğrencisine getirmeyi düşünüyordu. Mösyö Piyer'in evinde köhne bir sandığı vardı. Çoğu politikaya dair bir çok kitapçık ile lüzumsuz evrak ve kâğıtlarla doluydu. Mösyö, bir akşam bir kâğıt aramak için sandığı açtı, içindekileri karıştırırken eline cildi dağılmış, kapağı yırtılmış bir kitap geçti. Kitaba bakarken Manon Lesko hikâyesi olduğ u ı görünce aldı, bir tarafa koydu. Cuma günü konağa gelirken kitabı da sakosumın cebine yerleştirmeyi unu t-madı! İşte, o parça parça, sahifeleri bükülmüş, yırtılmış, ele alınmaz derecede kirlenmiş kitabın konağa getirilmesindeki sebep ve niyet buydu. Burası anlaşılınca Beyefendi'nin o kitap için "aman, okusak" diyerek gösterdiği arzuyu Mösyö Piyer, büyük bir memnuniyet hissi ve muvaffakiyet heyecanıyla kabul etti..

Evet! Mösyö Piyer kitabı alarak büyük bir keyifle yüksek sesle okumaya, Bihruz Bey de can kulağıyla dinlemeye başladı. Ne faydası var ki romanlardan on beş sayfa okunamadan top atıldı. Emektar Memiş Ağa kapıdan görünerek ikaz eder bir tavırla;

"- Misafirler oruç açacaklar, sofra başında bekliyorlar!.." dedi. Çaresiz yemek odasına gidildi. Bihruz Bey 'şer Profesör'ün getirdiği bu yeni romanı merak etmeye başladığından, aklı hep ondaydı. O sebeple sofrada kimseye iltifat etmiyor, misafirler de Bey'in ısrarlı sessizliğine karşı ağızlarını açmaya cesaret edemediklerinden, odada ara sıra kaşık ve çatalların tabaklara ez-kazâ dokunmasından çıkan hafif ve cüretsiz bir tıkırtı ile Mişel Ağa'nın öteye beriye hareket ettikçe potinlerinden çıkan çekingen gıcırtıdan başka ses işitilmiyordu.

Neyse, yemek yenildi, salona geçildi. Bihruz Bey birinci kahve ve sigaralar içilinceye kadar salonda bulunmaya güç tahammül etti. Nihayet misafirlere karşı;

"- Affedersiniz. Muallim Efendi ile ders yapacağız... Siz keyfinize bakınız..." diyerek Mösyö Piyer'e işaret etti, ikisi birlikte salondan çıktılar, ders odasına gittiler. Odaya girer girmez Bihruz Bey Manon Lesko'yu Mösyö Piyer'in eline tutuşturdu:

- Lütfen okumaya devam eder misiniz?

- Tre volontye... (Seve seve) Bu hikâye bana da yeniden merak verdi. Gençliğimde beş-altı kere okumuştum. Kitabın eskiliğinden de anlaşılıyor ya... Ne kadar okusam bıkmıyorum. Bunlar...

- Rica ederim, o bahisleri sonra ederiz. Romanı bu akşam bitirsek diyorum...

- Bilmem... Bitirebilir miyiz?

- Hele siz okuyun, saat yediye kadar tabiî oturacağız. Mösyö Piyer yalnız arada bir sigara yakıp Mişel Ağa'nın getirdiği kahveyi de içerek bir-iki nefes almaya fırsat buldu. Beş saat kadar aralık vermeden devam ederek romanın yarısın-

dan fazlasını okudu, öğrencisi de dinledi; fakat zavallı ihtiyarın da tâkati kesildi.

Bir taraftan sahur vaktinin geldiğini ilân için sokaktan doğru gelen davul sesleri en ilgisiz kulaklara bile kendisini işittirecek şekilde gürültüler koparırken, diğer taraftan emektar Memiş Ağa'nın yine kapıdan görünerek soğuk bir sesle;

"- Misafirler sofraya inecekler. Yemekler de soğuyor!" diye mırıldanmasıyla sohbeti kesmek zorunda kaldılar. Mösyö Piyer'in;

"- Nü zallon nıanje, nes pa? Oh! J ö vö fer ön bön supe!" (Yemeğe gidiyoruz, değil mi? Bayağı acıktım...) diyerek, yemekten ziyade içinde bulunduğu azaptan kurtulmak amacıyla gösterdiği arzuya karşı Bihruz Bey bir şey diyemedi, 'sal a manje'ye gidildi. İftardan daha sakin, daha hüzünlü bir şekilde yemekler yenildi, sofradan kalkıldı. O zaman Mösyö Piyer hemen Bihruz Bey'in yanına giderek;

"- E byen mon şer Bey! (Sevgili...) Bu akşam da ders yapamadık. Siz de yoruldunuz, ben de. Yarın sabah siz geç çıkarsınız... Benim biraz erken gitmem lâzım." dedi. Bundan maksadı artık yatak odasına çekilmek için Bey'den izin istemekti. Bihruz Bey ise romanın tamamını o gece dinlemek istediğinden, Mösyö Piyer'i tekrar 'kabine dö travay'a götürmek üzere davranıyordu ki, ihtiyar derhal cebinden saatini çıkarıp bakarak;

"- Ooo! Saat sekize gelmiş... Benim için pek geç. Sabah Galata'da bir zât ile buluşacağız. Pardon, a mardil..." (Affedersiniz, Salı...) dedi, Bey'in elinden kurtuldu.

Bey, romanı mutlaka bu gece bitirmek istiyordu. Onun için 'kabine dö travay'a yalnızca gitti. Kitabı kaptığı gibi hareme girdi. Yatak odasına çıktı, soyundu, oda kapısını sürmeledi. Şezlongun üzerine uzandı. Mösyö Piyer'in bıraktığı yerden romanı okumaya başladı.

XV

Bihruz Bey romanın alt taraflarını okudukça, merakı ve okumaya düşkünlüğü de artıyordu. Hikâyenin kahramanı olan genç âşıkın sevgilisi Manon ile, Amerika'da Nev Orlean'a varışlarından sonraki maceraları, ikisi birden umulmadık bir belâdan daha kurtulmak için vahşilerin karargâhına doğru kaçarken kumluk bir sahranın ortasında yorgunluktan ve açlıktan güçsüz düşen zavallı sevgilinin ölümü; bîçare âşığın, sevgilisini gömdüğü çukurun üzerinde yaralı ve halsiz olduğu hâlde bir gün bir gece yatıp kalktıktan sonra yakalanıp Nev Orlean'da hapsedilmesi ve Manon''un nâşının şehre tanışması çok etkileyici bir şekilde yazılmıştı. Bihruz Bey'in yine birden canlanan hayalleri, o olayları ve onların uyandırdığı hislerle kendi hali arasında bir tür var olan benzerliği uygunluk derecesinde göstermeye başladığından, kitabı bitirmeden elinden bırakamadı. Bu yüzden sabahın saat dördüne kadar olduğu yerde uyanık kaldı, okuma sırasında kendi kendine sönünceye kadar yanan mumların isi odayı doldurdu. Bey, kitabı kapayıp bir hayli müddet düşüncelere daldıktan sonra yerinden fırladı, bir pencere açtı. Odanın içindeki duman pencereden baca dumanı gibi çıkıyordu. Bey, ayak üzerinde duramayacak kadar yorgun olduğundan, odanın havasını hızla değiştirerek hemen yatağına düşmek için kapıyı açtı; Dadı Kalfa ise sofadaydı. Kapı açılınca hemen geldi, odaya girdi. Bey'in yatağı bozulmamış, odayı duman içinde görünce dikkat ve merakla Bey'inin yüzüne baktı. Bey'in -birer siyah halka içine girmiş ve küçülüp çukura kaçmış fersiz gözleri, uykusuzluktan heyecandan rengi kaçmış yüzü, dermansızlıktan tir tir titreyen dizleri, hâlinde büyük bir perişanlık gösteriyordu. Dadı Kalfa, sevgili Bey'inin bu güçsüz ve perişan halini üzüntüyle seyrettikten sonra söylenmeye başladı:

-Vah vah! Bu koca papaz ne zaman gelse benim Beyimde böyle bir hâl görülüyor! Hınzır herif, böyle ders okutulur mu? Zavallı Beyciğim, sabahlara kadar gözlerini kırpmamış!. O pis kitap için mi böyle harap ettin kendini? Buna Hanımefendi de razı değil, ben de razı değilim, Allah da razı değildir; bari gir yatağına da biraz rahat et! Vah vah! Bugün oruç da tutulmaz! Biraz uyu da bakayım, sana çorba getirteyim... Hadi sen yat... Ben pencereyi filânı kaparım... Hay hâin herif! Ne oluyorsun ayol, bu kadar çok ders verecek?... Sanki bir gecede hepsini okuyup öğrenecek...

Bihruz Bey, Dadı Kalfa'nın bu sözlerini dinlemeyerek kendisini yatağa fırlattı. Dadı Kalfa ise pencereyi kapayıp, sigara tablasını şamdanı filânı kaldırmakla meşgul olurken, hâlâ mırıldanıp duruyordu:

-Vallahi bu derecesi günahtır! El-âlemin evlâdını okutacaksan adam gibi okut! Bu kadar zora koyacak ne var?... Hele gelsin de bir, söylemediğimi bırakmayım. Frenkçe öğretecek de sanki ne olacak.

Dadı Kalfa, Mösyö Piyer'in tahammülünden fazla ders verip, nazlı Bey'ini sıktığını sandığı için bu kadarcık söyleniyordu. Aziz muallim efendinin öğrencisine öyle heveslerini harekete geçirecek, arzularını uyandıracak hikâyeler getirip okuttuğunu, bunu da şahsına çıkar sağlamak için yaptığını bilseydi, acaba daha neler söylemeyecekti?

Bihruz Bey yatağına girdikten sonra uyumak için çok uğraştı, ama mümkün olamadı. Romandaki acı olayları zihninden ve bunların kendisinde sebep olduğu hasret duygusunu gönlünden çıkaramıyordu. Uykuya dalacak olsa, gözlerinin önüne derhal iki mezar geliyordu. Birisi ıssız bir çölün ortasında kabarmış bir topraktan ibaretti ve üzerine genç bir insan kapanmış ağlıyordu. Diğeri iki sıra servilik arasından gidilen bir kabristanın bir kenarında sandukalı, sütunlu, yaldızlar içinde mükemmel bir mezardı, ama bunun yanından bir kuş bile geçmiyordu. Bihruz Bey hayal âleminde gördüğü

bu yaldızlı mezarın kime ait olduğunu da bildiği için kendi kendine azarlamaktan geri kalmıyordu.

Bu hal içinde dört-beş saat uğraştı. Nihayet, sıkıntılı fakat uzun bir uykuya daldı. On bir buçuğa doğru Dadı Kalfa'nın odaya girip seslenmesi üzerine gözlerini açtı. O birkaç saatlik uyku ile sinirleri biraz düzelmişti. Midesi kazınıyordu. Dadı Kalfa'nın hazırlattığı çorba ile kebabı iştahlıca yedi, kahvesini, sigarasını da içti, tekrar yattı. Arada bir uyanarak yine dalarak o gece sekiz-dokuz saat uyuduktan sonra, seher vakti yatağından çıktı. Pencereyi açtı, önünde geceliğiyle oturdu, düşünmeye başladı.

Kaybettiği sevgilinin ebedî istirahatgâhını öğrenmek için bir çare arıyordu. Düşündü, düşündü, bir çare bulamadı. Hiç olmazsa sevgilisinin gezip dolaştığı yerlerde ve özellikle Çamlıca bahçesinde kendi kendine gezinip ağlayıp bir teselli bulmak üzere Dadı Kalfa ile konaktan daha bir iki hizmetkâr aldı; Küçük Çamlıca'daki köşke beş-on gün için gitmeyi zihninde kararlaştırdı. Kararını Dadı Kalfa'ya açtığı zaman, iki gün sonra olur, cevabını aldı. Bihruz Bey, bu karar üzerine içi biraz rahatlayarak o gün saat ona kadar yatak odasında kaldı, sonra Dadı Kalfa'nın;

"- Bey'im, iyisin maşaallah! Giyinip de azıcık hava almaya çıksan olmaz mı? Hava güzel, sokaklar adam almıyor; gezer, eğlenirsin... Haydi Bey'im, hazırlan!" diye gayretlendirmesi üzerine giyindi, bastonunu aldı, konaktan çıktı. Direklerarası'na doğru ağır ağır yürümeye başladı.

O gün artık Direklerarası'nın kalabalığı harikulade idi. Gelenler ve gidenlerden oluşan iki sıralı bu hareketli araba zincirinin bir ucu Şehzade Karakolu'nda, diğer ucu Bayezid Meydanı'nda sona eriyordu. Mevkiin çaycılar tarafını erkekler, cami tarafını ise kadınlar tutmuştu. Karşıdan karşıya geçmek mümkün olamadığı gibi bulunduğu noktadan ileriye gitmek de çok zordu.

Bihruz Bey'in Süleymaniye'den Vezneciler'e geldiği yol, kendisini kadınların tarafına ulaştırdı. Bey, yolun öbür tarafına geçmek istedi; başaramayacağını anlayınca, kenardan Direklerarası'na gitmeyi düşündü. Uğraşa uğraşa biraz ilerleyebildiyse de, oradan öteye gidemedi. O noktada duran birkaç efendinin yanına sığınarak kalabalık savuluncaya kadar kalmaya mecburen karar verdi. Önündeki rengârenk şemsiye alayının bir takımı aşağıya, bir takımı yukarıya doğru dalgalana dalgalana gidiyordu.

Bey, düştüğü geçilemez yol üzerinde bakışları kendine çeken, bu çağlayan yaşmak deryasını ister istemez seyre dalmıştı. Önünden gelip geçen hanımlara dalgın dalgın bakıp dururken, yüreği birdenbire şiddetle çarpmaya başladı. Zavallı gencin yüzünün rengi uçuyordu. Yanından aşağıya doğru giden iki hanımın kırmızı şemsiyelisini, kaybettiği sevgiliye benzetmişti. Hanımın kalınca yaşmağı altındaki çehresine dikkatli baktığı zaman, Üsküdar vapurunda uzaktan gördüğü hanım; yani kaybettiği sevgilinin kız kardeşi olduğunu tanıdı. Artık, iki aydan beridir merak ettiği mezarın yerini öğrenmek için ele geçen bu fırsatı kaçırmamak lâzımdı. Bu sebeple, kırmızı şemsiyeyi takibe karar vererek, harekete geçti. Kırmızı şemsiye durdukça o da durdu; o ilerledikçe bu da ilerledi; nihayet hanımlar Şehzade Karakolu'nun köşesinden sağa saptılar; Bey de saptı. O sokak her ne kadar diğerleri kadar kalabalık değilse de, bütün bütün tenha olmadığından, Bey şemsiyeye pek yaklaşmak istemiyordu. Kırmızı şemsiye, bir hayli gittikten sonra tekrar sağda bir sokağa saptı. Bu sokak da gelenden geçenden boş değildi. Hanımlar önde, Bihruz Bey arkada biraz daha gidildi, yine sola sapıldı; burası tenhâcaydı. Bey'in de artık daha fazla beklemeye tahammülü kalmamıştı. Hızlı hızlı gitti, kırmızı şemsiyenin yanına vardı. Kırmızı şemsiye ise takip edildiğinin farkındaydı. Beyin ayağının sesini alınca döndü, kendisine baktı. Bu dakikada Bihruz Bey artık kırmızı şemsiyeli hanımın yüzüne bak-

mıyordu. Gözleri yerde olduğu hâlde maksadını anlatmaya başladı; hanımı da cevap vermeye mecbur etti:

- Ah, pardon efendim! Mil pardon!

- Niçin? Ne var pardon diyecek?...

- Ah! Nasıl söyleyeyim? Dilim varmıyor; fakat mecbûriyet... Ah! İki aydır ne kadar sufrans (acı) içinde olduğumu bilseniz, bana merhamet edersiniz...

- Ne istiyorsunuz?... Adamlar geliyor, çabuk söyleyiniz...

- Ah! Nasıl söyleyeyim? Hemşirenizin... Of! Söyleyemiyorum... Ah! Mezarını nerede ise bana söylemenizi rica ederim. Affedersiniz; fakat emin olunuz ki hemşireniz... Ah!... Bir anj (melek) gibi şast (temiz) olarak gitmiştir...

- Ne söylüyorsunuz, anlamıyorum ki!...

- Ah! O zavallı meleği görmüş, sevmiş idim... Benim bahtsızlığım... Aman affediniz!

- Ne istiyorsunuz diyorum size?

- Hemşirenizin mezarını öğrenmek isterim...

- Benim hemşiremin mezarını?

- Evet! Pardon... Kusurumu affedin... Ne yapayım... Yüce şahsınızı temin ederim ki...

- Siz hemşiremi nerede gördünüz?

- Çamlıca Bahçesi'nde gördüm; fakat sizi temin ederim ki... Ah! Hemşireniz bir anj idi...

- Konuştunuz, görüştünüz müydü?

- Evet! Fakat ma petrol donör (Onurla) namus dâiresinde konuştuk... Ah! Kom se trist! (Ne kadar acı!) Mil pardon, efendim! Ne söylediğimi, ne söyleyeceğimi de bilmiyorum... Evet! Topu bir defa konuştuk!

- Bahçede konuştunuz, öyle mi?

- Evet efendim, bahçede... Ah!

- Havuz başında olacak...

- Evet, evet! Ah! Siz nereden biliyorsunuz?

- Siz ona bir çiçek verdiniz galiba...

- Ah, evet! Bir çiçek... Ma povr flor! (Zavallı çiçek)

- O da size teşekkürler etti, çiçeği aldı, göğsüne iliştirdi, öyle mi?

- Ah! Öyle oldu...

- Azıcık geri kalın, şu adamlar geçsin...

- Peki efendim...

- Ey, sonra? Başka bir defa kendisine bir mektup da verdiniz miydi?

- Ah! Pardon efendim... Mektup başka bir şey değildi; mariyajımız (evlilik)için bir teklifti.

- Kardeşimi beğendiniz, sevdiniz miydi?

- Ah! Bilemezsiniz, düşünemezsiniz ne kadar sevmiştim...

- Öldüğünü nereden duydunuz?

- İki ay... Tamam iki ay gezdim, aradım... Bir yerlerde görmek mümkün olmadı; birdenbire kayboluşuna bir mânâ veremiyordum, korkuyordum; kimseye soramıyordum; nihayet o 'malör'ü (üzgün)haber aldım. Ah! Komje sufer!... (Ne kadar acı çektim.)

- Besbelli çok sevdiğiniz için öldürdünüz...

- Ah! Ben mi öldürdüm? Onun için ben her dakika ölmeye hazırdım... O gideceğine keşke ben gideydim... Hayat bana haram oldu. Gözüm dünyayı görmüyor... Povr anj! (zavallı meleğim)

- Şimdi görseniz, kardeşimi elbette tanırsınız, değil mi?

- Ah! Ne demek efendim, ne demek? Hiç tanımaz mıyım?

- Hele yüzüme biraz bakınız!... Sakın kardeşim sandığınız ben olmayayım?

- Ah! Ne kadar benziyorsunuz!...

- Beyefendi, beni anam bir tane doğurmuş, ne kız, ne de erkek kardeşim var...

- Ah! Gerçek mi söylüyorsunuz? Empossibl! (İmkansız!)

- Bahçede kardeşimle beraber gördüğünüz hanım da bu hanım değil miydi?

Periveş Hanım'ın ardı sıra giden Çengi Hanım bu esnâda arkasına dönüp baktı, alaycı alaycı gülümseyerek;

"- Küçük bey, yaşlanmadan benim gibi bunamış galiba!" dedi. Bihruz Bey de Çengi Hanım'ın Çamlıca görüşmesi gününden kulağında kalan sesini pek iyi tanıdı. Onun üzerine hanımların yanında utancını hafifletecek bir mazeret aradı ve tekrar söze başladı:

-Ah! Pardon! Mil pardon! Kabahat benim değil... Keşfi Bey söyledi... İşte, işte o beni kandırdı.

-Önemi yok! Bari bundan sonra sevdiklerinizi hemencecik mezara göndermeyin.

- Ah! Pardon! Ama neden landonuzla gezmeyip de böyle yürüyerek geziyorsunuz?

- Nasıl lândo!

- Hani, sizi bahçede ilk gördüğüm günkü güzel ekipajınız, süslü arabanızla gezmeniz gerekmez mi?

- Ha! O araba bizim değildi... Biz onu kira ile tutmuştuk.

- Vah vah!

- Ey, sizin o sarı fayton ne oldu?

- Ona alacaklı el koydu... Şey... Mösyö Kondoraki'ye bıraktım.

- Yazık!

Bihruz Bey, epey zamandır renk ve nakışlarını zevkle seyrettiği, arzu ve hüzünlerine dalıp gittiği hayalin yüksek dünyasından, gerçeğin kuru zeminine birden düştü. Bir dakika evvele kadar görüş menzilini saran hüzünlü kırlar, renkli gün batışları, yıldızlı gökler, çiçekli bahçeler bir anda dağılıp mahvoluyordu! Bir dakika öncesine kadar etrafında gürültü koparan kuşların gönülçelen nağmeleri derin bir sessizliğe dönüşüyordu!...

Bir dakika evvele kadar nefes nefes ruhunu ıtırlı kokularla süsleyen, baharın sevdayı arttıran üfleyişleri bir anda geçip yitiyordu! Kısacası, bir dakika evvele kadar ruhunu ve fikrini gözyaşlarıyla perişan eden hüzünlü, tatlı heyecanlar bir anda görünmez oldu!

Bu an içinde gönlünü hayret, nefret ve hasretin hepsine benzeyen, ama hiç biri olmayan; açıklanması ve anlatılması imkânsız tuhaf bir duygu kapladı. Bu garip his içinde hayatından acı veya tatlı hiç bir zevk alamaz oldu. Varlığını bilemiyordu; nerede bulunduğunu, ne yaptığını, ne yapacağını düşünmeye gücü yetmeyerek vücudunu hareket ettiriyordu...

İradesi dışında bir güçle takibe devam ediyor, bu çirkin hareketine bakıldığını farkedince de ruhunda bir büyük nefret hissi duyuyor; fakat kırmızı şemsiyeden uzaklaşmaya kudreti yetmiyordu; hatta önleri sıra giden Çengi Hanım'ın;

"- Artık, yeter... Bizi bırak!... Hadi oğlum, işine git.." şeklindeki azarlamalarını da işitmiyor, onların isteğine uygun olarak hanımları izlemeye devam ediyordu. Biraz ilerideki bir sokağın köşesinden çıkan bir landonun kendilerine doğru hızla gelişi, zavallı Bihruz Bey'i bulunduğu zor durumdan kurtardı. Bey, o zaman aklını başına alarak kırmızı şemsiyeye hitaben;

"- Aman! Bir lândo geliyor... Pardon!" dedi.

Geldiği tarafa döndü; koşa koşa gitmeye başladı. Periveş Hanım'la Çengi Hanım ise; Bihruz Bey'in işin başındaki ve sonundaki garip davranışlarından bahsederek ve gülüşerek yavaş yavaş yollarına devam ettiler!

son.

ARABA SEVDASI

RECAİZADE MAHMUT EKREM

Recaizade Mahmut Ekrem, 1846 yılında İstanbul'da doğmuştur, dönemindeki edebiyat alanlarında görülen yenileşmenin esas mimarlarındandır. Yazarın, Namık Kemal'le tanıştıktan sonra edebiyata daha da ağırlık verdiği gözlenir. Edebiyat alanına olan etkisi "Talim-i Edebiyat" adlı kitabı aracılığı ile daha da güçlenmiştir. Genç yazarlar ve şairler onun bu öğretici eserlerinden faydalanmışlardır.

Konu olarak, Bihruz Bey, babası öldükten sonra kendisine miras olarak kalan paraları hiç bitmeyecekmiş gibi harcamaya başlar. Görenlerin gözünü kamaştıran çok güzel arabasıyla bir çok toplantı ve gezilere çıkar. Günlerden bir gün, arabasıyla gezdiği sırada, yine başka bir arabada sarışın bir yosmaya aşık olur ve kendisini kıza kaptırır. Bütün servetini bu kız uğruna harcamaktan çekinmez. Ayrıca romanda, zenginliğin mutluluk için yetmeyeceği en açık bir şekilde vurgulanır.

OTTOMAN KUM SAATİ

9 786058 410145